

The logo consists of a white square containing a black 'S' and a red 'F'.

Science fiction

**АРТЪР
КЛАРК**

**Краят на
детството**

Издателство ПОЛЮСИ

АРТЪР КЛАРК
КРАЯТ НА ДЕТСТВОТО

Превод: Роман Сушков

chitanka.info

Този роман на Артър Кларк е важен за ценителите на творчеството му и е особено интересен с възгледите на автора за бъдещето на човешкото общество. Още повече, ако тези възгледи се разглеждат във връзка с времето, когато е писан романът — няколко години след края на Втората световна война.

Преводът е посредствен и явно е правен от руски. Позволих си да направя бегла редакция, за да отстраня това, което най-много боде очите. Според мене промените не нарушават авторските права на преводача и не променят неговата отговорност за качеството на превода.

И. Хр., 14.06.08

I. ЗЕМЯТА И СВРЪХВЛАДЕТЕЛИТЕ

ЕДНО

Вулканът, възнесъл от глъбините на Тихия океан остров Таратуа, спеше вече половин милион години. „Но много скоро — помисли си Рейнхолд — островът ще се облее от пламъци, далеч по-яростни от тия, които са го родили.“ Рейнхолд погледна към стартовата площадка и отметна главата си назад, за да може да види самия връх на пирамидата от гори, които все още окръжаваха „Колумб“. Носът на кораба се извисяваше на двеста фута над земята и върху него проблясваха прощалните лъчи на залеза. Настъпваше нощ — една от последните, които корабът виждаше. Скоро той щеше да изплува в непреходната слънчева светлина на космоса.

Тук, под палмите, високо на скалистия хребет на острова цареше тишина. Само рядко откъм строежа долиташе вой на компресор или едва доловимият възглас на някой работник. Рейнхолд успя да се полюбува на палмовата горичка — почти всяка вечер той идваше тук и от височината оглеждаше своето малко царство. Сега тъгуваше, защото знаеше, че, когато „Колумб“ се втурне към звездите сред своите бушуващи пламъци, от горичката няма да остане и пепел.

На миля зад рифа на палубата на „Джеймс Форестъл“ се включиха мощни прожектори и започнаха да кръжат със светлините си по повърхността на тъмния океан. Слънцето беше залязло и от изток стремително се надигаше тропическата нощ. Рейнхолд се усмихна — тия на самолетоносача сериозно ли си мислеха, че могат да открият руски подводници до самия бряг!

Мисълта за Русия както винаги го върна към Конрад и към паметното утро на преломната есен в 1945-та година. Минаха повече от трийсет години, но не избледняваше споменът за онези последни дни, когато Третият райх се рушеше под страшните удари от настъплението на Изтока и Запада. Сякаш и сега той виждаше уморените сиви очи на Конрад и наболата му рижа брада — минутата, когато те си стискаха ръцете и се разделяха в онова разрушено пруско селце, а покрай тях се точеше нескончаемата върволица от бежанци. Те се прощаваха и това символизираше всичко, което сетне се случи със

света — символизираще разкола между Изтока и Запада. Защото Конрад избра пътя, който водеше към Москва. Тогава Рейнхолд реши, че изборът му е глупав, но сега не бе толкова уверен в това.

Трийсет години той си мислеше, че Конрад не е жив и само седмица по-рано полковникът от Техническото разузнаване Сандмайер му съобщи новина. Сандмайер не му харесваше и изглеждаше, че в това отношение чувствата им бяха взаимни. Но и двамата не допускаха тази неприязън да пречи на общата работа.

— Мистър Хофман — започна полковникът с най-официалния си тон, — току-що получих много тревожно съобщение от Вашингтон. Разбира се, то е строго секретно, но ние решихме да известим техническия персонал — хората трябва да разберат, че е необходимо да се ускори работата.

Той многозначително замълча, но това не впечатли особено много Рейнхолд. Той вече знаеше какво ще чуе след малко.

— Руснаците почти ни настигнаха. Те са разработили някаква система за атомна тяга, която може би дори превъзхожда нашата и строят на брега на езерото Байкал космически кораб. Ние не знаем доколко са напреднали, но Разузнаването предполага, че пускът може да стане още тази година. Сам разбирате какво означава това.

„Да — помисли си Рейнхолд, — разбирам. Това е състезание, което може да не спечелим ние.“

— А вие знаете ли кой ръководи работата там? — попита той, без да се надява много на отговор.

За негово удивление полковник Сандмайер му подаде през масата лист хартия — в напечатания на машина списък първо стоеше името Конрад Шнайдер.

— Вие познавате много учени от Пенемюнде, нали? — каза полковникът. — Може би това ще ни даде някаква представа за техните методи. Бих искал да чуя от вас характеристиките на всички, които вие помните — техните специалности, блестящи идеи и прочие. Разбира се, минало е много време, но все пак, моля ви да си припомните.

— Важен е Конрад Шнайдер, останалите са без значение — отвърна Рейнхолд. — Той беше истински талант, останалите са просто делови инженери. Бог знае какво е постигнал той за трийсет години.

При това вероятно са му известни резултатите от нашата работа, а за неговата ние нищо не знаем. Така че той има сериозно предимство.

Каза това не като укор към Разузнаването, но полковник Сандмайер явно беше готов да се обиди, макар че само повдигна рамене.

— Това е, както вие казахте, нож с две остриета. Ние сме щедри на информация и затова напредваме по-бързо, макар и да издаваме някои тайни. А в своето ведомство руснаците навярно не винаги знаят как се развиват техните собствени изследвания. Ние ще им докажем, че Демокрацията първа ще достигне Луната.

„Демокрация... Дрън — дрън!“ — помисли си Рейнхолд, но не беше толкова глупав да го каже на глас. „Само Конрад Шнайдер струва повече от милиони ваши избиратели. А какво ли е постигнал той, когато зад него стои цялата производствена мощ на Съветския съюз? Може би в същата тази минута неговият кораб излита от Земята...“

Слънцето, изоставило остров Таратуа, беше още високо над Байкал, когато Конрад Шнайдер и помощник-комисарите по ядрените изследвания бавно се оттеглиха от изпитателния стенд. В ушите им още бучеше оглушителният рев на двигателя, макар че гръмовният му екот бе стихнал зад езерото преди десет минути.

— Защо сте толкова унил? — внезапно попита Григоревич. — Би трябвало да се радвате. След месец ще полетим и янките ще се пръснат от злоба.

— Вие, както винаги, сте оптимист — каза Шнайдер. — Разбира се, двигателят работи, но това не е всичко. Наистина засега не виждам сериозни препятствия, но ме безпокоят известията от Таратуа. Вече ви говорих — Хофман е талантлив и зад него стоят милиарди долари. Фотоснимките на неговия кораб не са много ясни, но изглежда, че той е почти завършен. А двигателят, както знаем, е изпитван от него още преди пет седмици.

— Не се тревожете — засмя се Григоревич. — Ще ги изненадаме ние, а не те нас. Не забравяйте, че не знаят нищо за работата ни.

Шнайдер не беше съвсем уверен в това, но предпочете да премълчи съмненията си. И не защото мислите на Григоревич можеха

да тръгнат по някакви сложни пътища, а защото, ако беше изтекла секретна информация, щеше да е трудно да доказва невинността си.

Той се върна в административната сграда — часовоят на входа му отдаде чест. Шнайдер с досада си помисли, че военните тук не са по-малко от техниците. Но нямаше смисъл да се жалва — така беше при руснаците, затова пък не му пречеха да работи — и това беше главното. С няколко неприятни изключения като цяло надеждите му се сбъдваха и всичко вървеше добре. Само бъдещето можеше да покаже чий избор е по-добър — неговият или този на Рейнхолд.

Той съставяше вече окончателния си доклад, когато изведнъж се чуха викове. Поседя още минута-две зад бюрото, докато се чудеше какво може да е нарушило строгата дисциплина на космическия център. После приближи към прозореца — и за пръв път в живота си изпита истинско отчаяние.

Когато Рейнхолд се спусна от хълма, цялото небе вече беше обсипано със звезди. Самолетоносачът продължаваше да шари с ярките си прожектори по повърхността на океана, сякаш я опипваше с пръсти, а по-нататък над брега заблестяха светлини около „Колумб“ и гората заприлича на огромна коледна елха. Закривайки звездите, тъмнееше само извисеният нос на ракетата.

По радиото в жилищната сграда гърмеше танцова музика и Рейнхолд неволно ускори крачка в такт с нея. Той почти достигна до тясната пътека, прокарана към плажа, когато някакво странно предчувствие или едва доловимо с крайчеца но окото движение го накара да замръзне на място. Озадачен, той огледа брега, морето, и пак брега, а после се сети да погледне към небето.

И тогава Рейнхолд Хофман разбра, в същия миг, в който го разбра и Конрад Шнайдер, че състезанието е изгубено. Разбра, че е изостанал не седмици и не месеци, както се страхуваше, а хилядолетия. Огромни сенки се плъзгаха безшумно сред звездите, толкова високо, че той не смееше даже да си представи колко мили има до тях — пред тях мъничкият „Колумб“ беше същото, което бяха пред самия „Колумб“ едноръвките от палеолита. Безкрайно дълга минута Рейнхолд гледаше, гледаха и всички хора на Земята, как величествено, страховито се спускаха исполински космически кораби, докато до

слуха му не достигна и свистенето, с което те разсичаха разреждения въздух на стратосферата.

Не, той не съжали за това, че трудът на целия му живот е отишъл нахалост. Той работеше, за да издигне хората до звездите и в часа, когато постигна успех, звездите — чуждите, равнодушни звезди — сами дойдоха при него. В този час историята затаи дъх и настоящето се откъсна от миналото, както айсберг се откъсва от родните ледени планини и гордо изплава в океана. Всичко, което миналите векове бяха постигнали, вече нямаше значение и само една мисъл отново и отново се връщаше в съзнанието на Рейнхолд:

Човечеството вече не е само.

ДВЕ

Застинал пред широкия, заемащ цяла стена прозорец, генералният секретар на Организацията на Обединените Нации Стормгрен гледаше долу бавния поток от коли, изпълнили 43-та улица. Понякога той се замисляше дали е добре човек да работи на такава височина над събратята си. Разбира се изолацията помага да бъдеш безпристрастен, но тя лесно може да премине в равнодушие. Може би той се опитваше да си обясни някак своята неприязън към небостъргачите, която така и не преодоля за двадесет години живот в Ню Йорк.

Зад него се отвори врата и той чу стъпките на Питър ван Риберг, но не се обърна. Както винаги последва кратко мълчание, естествено, Питър погледна с неодобрение към термостата на климатичната инсталация — беше банална шегата, че генералният секретар обича да живее в хладилник. Стормгрен почака, докато заместникът му се приближи към прозореца и тогава само отмести погледа си от познатата, но все още очарователна гледка, която се откриваше от тая височина.

— Закъсняват — каза той. — Уейнрайт трябваше да е тук преди пет минути.

— Преди малко ми се обадиха от полицията — той води със себе си порядъчна тълпа и заради това шествие из улиците има задръствания. Ще се появи всеки момент. — Ван Риберг замълча, а сетне попита почти рязко: — Все още ли мислите, че е разумно да се срещате с него?

— Страхувам се, че е късно да отлагам срещата. Тъй или иначе се съгласих на нея, макар че, спомнете си, това не беше моя идея.

Стормгрен вече беше отишъл до писмената маса и въртеше в ръцете си своето знаменито ураново преспапие. Не се вълнуваше, но се чувстваше нерешителен. Хубаво беше, че Уейнрайт закъснява — това като че ли даваше някакво превъзходство в началото на преговорите. „Ето такива дреболии — помисли си Стормгрен —

означават в нашата работа далеч повече, отколкото им се полага според разума и логиката.“

— Идват! — Ван Риберг едва не удари носа си в стъклото. — Приближават... Сигурно са поне три хиляди.

С дневника си в ръка Стормгрен отиде до своя заместник. На около половин миля от зданието на ООН се виждаше неголяма, но решителна процесия, която приближаваше. Над главите се развяваха лозунги, които не можеха да се прочетат от тук, но Стормгрен и така знаеше какво искаха те. След малко, надделявайки шума от уличното движение, до него достигна и ритмичното скандиране на зловещия многогласен хор. Стормгрен изпита внезапно отвращение. Наистина, човечеството можеше вече да се откаже от маршируващите тълпи и яростните лозунги!

Шествието се изравни със сградата на секретариата; навярно участниците разбираха, че той стои на прозореца — тук-там се повдигаха юмруци, впрочем, не съвсем уверено. Предизвикателството не се отнасяше към Стормгрен, макар че именно на него му показваха юмрук. Като заплаха на пигмеи към великан гневните юмруци бяха насочени към небето, където на височина около петдесет километра сияеше сребрист облак — флагманският кораб на флотата на Свръхвладетелите.

„И е напълно възможно Карелен да гледа всичко това и безкрайно да се забавлява — помисли си Стормгрен, — нали тази среща никога нямаше да се състои, ако не беше внушена от Попечителя.“

Днес за пръв път Стормгрен се срещаше с главата на Лигата за освобождение. Той престана да се пита разумна ли е тази стъпка — плановете на Карелен често пъти бяха толкова сложни, че човек не можеше нищо да разбере. Във всеки случай сериозна вреда от това нямаше да има. Но ако беше отказал да приеме Уейнрайт, Лигата щеше да използва отказа като оръжие срещу самия него — Стормгрен.

Александър Уейнрайт се оказа едър красив мъж под петдесетте. Стормгрен знаеше, че той е безусловно честен човек и поради това — два пъти по-опасен. Но бе явно искрен и затова беше трудно да се отнесеш към него с неприязън — сякаш не оценяваш убежденията му, а заедно с това и някои негови последователи.

Ван Риберг ги представи един на друг кратко и доста напрегнато, и Стормгрен пристъпи към работа, без да губи време.

— Предполагам — започна той, — че главната цел на вашето посещение е да заявите официално протеста си срещу плана за създаване на Световна федерация. Не греша ли?

Уейнрайт кимна сериозно с глава.

— Това е главното, господин секретар. Както ви е известно, в последните пет години ние се опитваме да отворим очите на човечеството за стоящата пред него опасност. Задачата ни се оказва трудна, защото изглежда болшинството от хората доброволно предоставя на Свръхвладетелите възможността да правят с нашия свят всичко, което им скимне. И все пак в различни страни нашата петиция е подписана от над пет милиона патриоти.

— Не са толкова много — пет милиона, а ние сме милиарди.

— Но не са и малко. При това, зад всеки, който е подписал, стоят много други, които съвсем не са уверени, че замисълът за създаване на федерация е разумен, а още повече — че той е справедлив. Даже Попечителят Карелен при цялото си могъщество не може с един подпис да отмени хилядолетната история на човечеството.

— Какво знаем ние за могъществото на Карелен? — възрази Стормгрен. — Когато бях дете, Обединена Европа беше само мечта, а когато пораснах, мечтата се сбъдна. И това стана преди пристигането на Свръхвладетелите. Карелен само довършва работата, която ние сме започнали.

— Европа беше единна и в културен, и в географски смисъл. А целият наш свят не е единен — разликата е съществена.

— Трябва да се предполага, че в очите на Свръхвладетелите нашата Земя изглежда несравнимо по-малка, отколкото Европа — в очите на родителите ни. И аз не мога да не призная, че възгледите им са далеч по-зрели от нашите.

— Аз не отхвърлям изцяло федерацията като крайна цел, макар че много мои последователи не са съгласни с това... Но обединението трябва да възникне от хората, а не да се налага отвън. Длъжни сме сами да строим съдбата си. Никой не трябва да се намесва повече в делата на човечеството.

Стормгрен въздъхна. Беше чувал това вече хиляди пъти — и можеше да даде само един отговор, с който Лигата не желаше да се

примири. Той вярва на Карелен, а Лигата — не. Тук те коренно се разминаваха и нямаше никакъв изход. За щастие Лигата също нямаше сили да стори нещо.

— Позволете да ви задам няколко въпроса — каза той на Уейнрайт. — Ще отречете ли, че Свръхвладетелите донесоха на хората безопасност, мир и прогрес?

— Не споря. Но те ни отнеха свободата. Човек живее...

— ... не за парчето хляб. Да, знам! Но сега за пръв път дойде време, в което човек е сигурен поне за хляба си. А и коя погубена от нас свобода може да се сравнява с тая, която за пръв път в цялата история ни дадоха Свръхвладетелите?

— Свободата да се разпореждаме със собствения си живот, както ни повелява Господ.

„Ето че стигнахме до същността — помисли си Стормгрен. — Както и да го прикриваме, коренът на разногласията е в религията.“ Уейнрайт в никакъв случай не даваше да се забрави, че е свещеник. И макар сега да беше облечен като мирянин, Стормгрен сякаш го виждаше с одеждите на пастира.

— Преди месец сто епископа, кардинала и равина заявиха в съвместна декларация, че поддържат политиката на Попечителя. Вярващите по света не са с вас.

Уейнрайт гневно заклати глава — разбира се, не беше съгласен.

— Много духовни власти са слепи — Свръхвладетелите са ги прельстили. Когато те осъзнаят опасността, ще бъде твърде късно. Човечеството ще изгуби волята си за действие и ще бъде поробено.

Настъпи кратко мълчание. След малко Стормгрен каза:

— След три дни отново ще бъда при Попечителя. Ще му разясня вашите възражения, тъй като е мой дълг да представям възгледите на цялото човечество. Но, повярвайте ми, това няма да промени нищо.

— И другото — бавно произнесе Уейнрайт. — За нас има много неприемливи неща в Свръхвладетелите, но най-отвратителното е тяхната скритост. Вие сте единственият човек, който е говорил някога с Карелен, но дори и вие не сте го виждали нито веднъж! Тогава има ли нещо учудващо, че не му се доверяваме?

— Без да отчитате всичко, което той е направил за човечеството?...

— Да, без да го отчитаме. Дори не зная кое е по-оскърбително — всемогъществото на Карелен, или неговите тайни. Ако няма какво да крие, защо не ни се покаже? Когато говорите с него следващия път, господин Стормгрен, попитайте го за това!

Стормгрен замълча. Нямахше какво да отговори — във всеки случай нищо такова, което би убедило събеседника му. Понякога се съмняваше в това, в което е убедил сам себе си.

За Свръхвладетелите, разбира се, това беше нищожна работа, за Земята — най-великото събитие в цялата ѝ история. Исполинските кораби се появиха от непостижимите гълбини на Вселената без никакво предупреждение. Това беше описвано във фантастиката хиляди пъти, но никой не вярваше, че може да се случи наистина. И ето, случи се — безмълвни грамади, които проблясваха в небесата над всички страни и символизираха познания, непостижими за хората и след векове. Шест дни те се рееха неподвижно над градовете, без да показват, че им е известно дори за съществуването на човека. Но и не трябваша никакви знаци — беше ясно, че могъщите кораби не са се появили случайно с такава точност именно над Ню Йорк, Лондон и Париж, над Москва, Рим, Кейптаун, Токио и Канбера...

Още преди да изтекат тези вледеняващи душата шест дни, някои хора разбраха истината. Тези пришълци не се появяваха за пръв път — някога те вече бяха опитвали да се запознаят с хората. И сега в безмълвните неподвижни кораби мъдри психолози наблюдаваха как ще постъпят те. Когато напрежението достигнеше предела си, пришълците щяха да започнат да действат.

На шестия ден Карелен, Попечителят на Земята, обяви на човечеството за себе си, като прекъсна всички предавания на всички радиовълни. Той говори на безупречен английски и дори само това предизвика разпра, която прелетя над Атлантическия океан. Но съдържанието на неговата реч потресе слушателите много повече, отколкото формата ѝ. Според всички критерии то бе подвластно само на височайши гений, съумял дълбоко и всестранно да осмисли цялата човешка дейност. Несъмнено, мъдростта и гъвкавостта на ума, магическите пътища, по които се достига до неведоми области на знанието — всичко това, изкусно събрано на едно място, трябваше да

внуши на човечеството, че пред него стои несравнимо по-висок разум. Когато Карелен свърши, народите на Земята разбраха, че дните на тяхната относителна независимост са отминали. В пределите на държавните граници всяко правителство все още съхраняваше властта си, но в международните отношения решаващата дума оттук нататък не принадлежеше на хората. Беше безполезно да се спори, протестира и доказва.

Трудно можеше да се очаква, че всички държави по света безропотно ще се подчинят на такова ограничаване на властта си. Но как можеха да се съпротивляват? Задачата бе главоломна — дори и да им се отдадеше да унищожат корабите на Свръхвладетелите над своите градове, заедно с тях щяха да загинат и самите градове. И все пак една голяма държава направи такъв опит. Може би там някой се надяваше с един атомен удар да убие два заека, защото се целеха в кораб, който беше над съседна и при това неприятелска страна.

Вероятно в минутата, когато на телеекрана в тайния контролен пост се е появило изображението на исполинския кораб, шепата военни и специалисти са се раздирали от противоречиви чувства. Ако опитът се увенчаеше с успех, как щяха да отвърнат останалите кораби? Може би щеше да е възможно да бъдат унищожени и те, и човечеството отново щеше да продължи по своя път? Или Карелен щеше да отвърне на нападателите с някакво страшно възмездие?

Ракетата се взриви и екранът помръкна, но след миг изображението на кораба отново се появи — работеше камера, изстреляна в космоса на стотици мили разстояние. Мина само секунда — беше време да избухне огненото кълбо на ядрената реакция и да изпълни небето с пламъци, подобни на слънчевите.

Но нищо не се случи. Огромният кораб си остана невредим и продължи да се рее в недосегаемите висини под ослепителните слънчеви лъчи. Атомната бомба не го докосна и никой дори и не разбра какво е станало с нея. Нещо повече — Карелен съвсем не наказа виновниците, абсолютно с нищо не показа, че поне знае за нападението. Той презрително замълча, предоставяйки им да очакват със страх отмъщение, което така и не последва. Това подежда далеч по-силно от всякакво наказание, предизвиквайки ужасна бъркотия и упадък на духа. След седмица на яростни взаимни обвинения нещастното правителство падна.

Имаше и опити за пасивна съпротива срещу политиката на Свръхвладетелите. Обикновено Карелен просто не се съгласяваше да постъпват така, както искат, докато и те сами не се убеждаваха, че само вредят на себе си, ако действат на своя глава, само веднъж той даде на едно упорстващо правителство да почувства неговото недоволство.

Повече от сто години Южноафриканската република се раздираше от вътрешни разпри. В двата лагера хората с добра воля се опитваха да прехвърлят мост над пропастта, но напразно — коренът на страха и предрасъдъците, които отрязваха пътя към съглашение, бе надълбоко. Отново и отново се сменяха правителства, които се отличаваха едно от друго само по степента си на нетърпимост — всяка една страна бе отровена от ненавистта и всички последствия от гражданската война.

Когато стана ясно, че там дори няма да се опитат да приключат с дискриминацията, Карелен предпази непримиримите. Назова само деня и часа. В страната възникнаха смътни опасения, но не страх и дори не паника — никой не вярваше, че Свръхвладетелите ще допуснат насилие и разрушение, от които еднакво биха пострадали и виновни, и невинни.

Така и стана. Просто, достигайки меридиана на Кейптаун, Слънцето угасна. Остана само неговият бледен, едва различим за окото възлилав призрак, който не даваше нито топлина, нито светлина. Неразбираемо как високо в космоса се срещнаха две силови полета и преградиха пътя на слънчевите лъчи. Безупречно кръгла сянка покри пространство с диаметър петстотин километра.

Нагледният урок продължи половин час. Това бе достатъчно — на другата сутрин южноафриканските власти обявиха, че напълно възстановяват гражданските права на бялото малцинство.

Ако не се смятат такива отделни случаи, човечеството прие Свръхвладетелите като постоянна част от естествения порядък на нещата. Удивително бързо се изгладиха следите от първоначалния потрес и животът продължи в своя ред. Ако един нов Рип ван Уинкъл^[1] се събудеше внезапно, щеше да забележи, че най-голямата промяна бе стаеното очакване — сякаш хората се оглеждаха мислено, дебнейки мига, в който накрая Свръхвладетелите ще излязат от блестящите си кораби и ще се покажат на земните жители.

Вече пет години те чакаха. „И това е причината за целия смут“, мислеше си Стормгрენ.

Когато колата на Стормгрен приближи стартовата площадка, там, както винаги, се бяха скупчили зяпльовците със заредените си фотоапарати и камери. Генералният секретар размени няколко думи със своя заместник и се провря през тълпата от любопитни.

Карелен никога не го принуждаваше да чака дълго. Тълпата внезапно ахна — във висините проблесна и с потресаваща бързина израсна сребърно кълбо. Въздушната вълна обля Стормгрен и корабчето застина на около петдесетина крачки от него, като висеше внимателно на няколко сантиметра над площадката — сякаш се страхуваше да не се оскверни от съприкосновението със Земята. Стормгрен бавно тръгна към него. Познатият вече плътен и гладък металически корпус, без нито един шев, се набразди като водна повърхност на едно определено място и откри входа — всички специалисти по света безуспешно се опитваха да разберат как става това. Стормгрен влезе вътре и се озова в единствената, изпълнена с мека светлина кабина. Входът се затвори безследно и външните звукове и цветове изчезнаха.

Пет минути по-късно отворието се появи отново. Стормгрен не беше усетил никакво движение, но знаеше, че е на петдесет километра над Земята и е в недрата на Кареленовия кораб. Намираще се в света на Свръхвладетелите, които бяха заети със своите тайнствени дела някъде наоколо. Никой от хората никога не бе стоял толкова близо до тях — и все пак той знаеше за тяхната природа и облика им не повече от всички останали там долу.

В неголемия кабинет, където се влизаше през малък проход, цялата обстановка се състоеше от стол, разположен пред телевизионен екран. Тази обстановка не даваше възможност на човек да си представи облика на тия, които са я създали — така и беше замислено. Екранът, както винаги, не бе включен. Понякога Стормгрен мечтаеше как той светва, оживява и разкрива най-сетне тайната, която не даваше покой на човечеството. Но мечтата не се сбъдваше и зад тъмния правоъгълник продължаваше да се таи Неведомото. Там се криеха също мощта и мъдростта, най-задълбоченото и снизходително

разбиране на човешкия род, и това, което беше най-удивително — някаква насмешлива нежност към буболечките, които пълзяха далече някъде долу.

Откъм решетките, които вероятно скриваха говорителя, зазвуча спокойният, неизменно бавен и добре познат вече глас — всички, освен Стормгрен, досега го бяха чували само веднъж. Дълбочината и звучността му даваха единствената възможност да си представиш Карелен — в този глас се усещаше нещо огромно. Карелен сигурно бе много голям — много по-голям от човек. Наистина някои учени изследваха записа на оная паметна реч и предположиха, че е говорило не живо същество, а машина. Но Стормгрен не бе уверен в това.

— Да, Рики, аз слушах вашата беседа. И така, какво мислите за мистър Уейнрайт?

— Той е честен човек, макар че това не може да се каже за много от неговите последователи. Как трябва да се постъпи с него? Сама по себе си Лигата не е опасна..., но там има и екстремисти, които открито призовават към насилие. Аз дори мислих дали да не поставя охрана пред дома си. Надявам се, че това все още не е необходимо.

Карелен сякаш не слушаше и за досада на Стормгрен, както се случваше не за пръв път, заговори за друго:

— Измина вече месец, откакто е обявен подробният план за създаване на Световна федерация. Много ли се прибави към седемте процента несъгласни с мен и към дванадесетте процента, които нямат определено мнение?

— Засега не е много. Но това не е толкова важно. Безпокои ме друго — даже вашите поддръжници са убедени, че вече е време да се приключи с тайнствеността.

Въздишката на Карелен прозвуча съвсем като истинска, но в нея не се усещаше искреност.

— Вие също ли мислите така?

Въпросът бе риторичен и не се нуждаеше от отговор.

Стормгрен продължи разгорещено:

— Наистина ли не можете да разберете до каква степен това ми пречи да изпълнявам задълженията си?

— И на мене не ми помага — като че ли с чувство се отзова Карелен. — Бих искал хората да престанат да ме мислят за диктатор и

да помнят, че съм само администратор и се опитвам да провеждам нещо като колониална политика, която е разработена без мое участие.

„Доста приятно определение — помисли си Стормгрен, — интересно, доколко то отразява истината.“

— Но може би в крайна сметка ще можете да обясните по някакъв начин тази скритост? Ние не разбираме каква е причината за нея и това поражда недоволство и всевъзможни слухове.

Карелен се разсмя както винаги силно, гръмко — имаше някакво кънтене в смеха му, за да бъде той съвсем като човешкия.

— Е, и за какво ме приемат сега? Все още ли преобладава теорията за робота? Може би ми е по-приятно да изглеждам като система от електронни лампи, отколкото като някаква стоножка — да-да, видях карикатурата във вчерашния брой на „Чикаго таймс“! Дори ми се прииска да помоля да ми дадат оригинала.

Стормгрен важно стисна устните си. Наистина Карелен понякога се отнасяше твърде лекомислено към своите задължения.

— Този въпрос е сериозен — произнесе той с укор в гласа.

— Драги мой Рики — възрази Карелен, — аз не приемам сериозно човечеството и само това ми позволява да съхраня остатъците от своите изключителни в миналото умствени способности.

Стормгрен неволно се усмихна.

— Но на мен, съгласете се, от това не ми е по-леко. Длъжен съм да се върна на Земята и да убедя събратята си, че макар и да не им се показвате, нямате какво да криете. Задачата не е проста. Любопитството е едно от основните свойства на човешката природа. Не можете безкрайно да го пренебрегвате.

— Да, това е най-сложното препятствие, с което се сблъскахме на Земята — призна Карелен. — Но нали вие повярвахте, че в останалото ние действаме разумно — така бихте могли да повярвате и в това!

— Аз ви вярвам — каза Стормгрен, — но нито Уейнрайт, нито неговите последователи ви вярват. И можем ли да ги съдим, ако те тълкуват в лоша посока вашето нежелание да се разкриете пред хората?

Настъпи кратко мълчание. После до Стормгрен достигна слаб звук (може би — скърцане?), сякаш Карелен се раздвижи на стола си.

— Вие разбирате защо Уейнрайт и нему подобните се боят от мене, нали така? — попита той. Сега гласът му звучеше мрачно, като че под сводовете на катедрала ехтяха звуците на гигантски орган. — Има такива хора във вашия свят сред поборниците на всяка религия. Те разбират, че сме носители на разума и знанието, и се боят не от преданост към вярата си, а защото ще свалим боговете им. Не с някакъв умисъл, не. Има далеч по-тънък способ. Знанието може да погуби религията и без да опровергава нейните догми, а просто да не им придава значение. Както разбирам, никой никога не е доказвал, че Зевс или Тор не съществуват, и въпреки това сега почти никой не им се кланя. Ето така разните уейнрайтовци се страхуват, че ние знаем истината за произхода на тяхната вяра. Те се питат отдавна ли наблюдаваме човечеството. Видели ли сме как Мохамед е избягал от Мека и как Мойсей е провъзгласил на юдеите техните закони. Може би ние знаем колко лъжа има в техните свещени истории?

— А вие наистина ли знаете това? — попита едва чуто Стормгрен по-скоро себе си, отколкото Карелен.

— Ето от какво се страхуват те, Рики, макар и да не искат да го признаят за нищо на света. Наистина не ни доставя удоволствие да рушим вярата на хората, но нали не може всички религии да са истинни, всички до една? Уейнрайтовците не разбират това. Рано или късно човек неминуемо ще узнае истината, но все още не е дошло времето. А това че не се показваме пред вас — да, съгласен съм, че много усложнява нашата работа, но нямаме право да разкриваме тази тайна. Не по-малко от вас съжалявам, че е необходимо да крием нещо, но за това има важни причини. Все пак, ще се опитам да се обърна към..., към тези, които стоят над мен. Може би техният отговор ще ви удовлетвори, а може би ще успокои и Лигата. А сега нека да се върнем към текущите дела и да възобновим записа.

— Е, как е? — нетърпеливо попита ван Риберг. — Добрахте ли се до нещо?

— Сам не разбирам — уморено отвърна Стормгрен, хвърли на масата куп листове и почти падна в креслото. — Сега Карелен се съвещава с началниците си..., съвсем не знам на кого и защо той се подчинява. Нищо не ми обеща.

— Слушайте — внезапно каза ван Риберг. — Сега си помислих... Защо всъщност сме длъжни да вярваме, че над Карелен стои някой? Може би тези Свръхвладетели, както ги наричаме, да са само тук, в корабите над Земята? Може би никъде няма други? А може и да няма къде да отидат и да крият това от нас?

— Остроумно — усмихна се Стормгрен. — Само че вашата теория никак не съвпада с малкото, което знам — и все пак знам — за Карелен.

— А какво знаете за него?

— Той неведнъж ми е споменавал, че неговите задачи тук са временни и му пречат да се върне към главната си работа, която, според мен, е свързана някак с математиката. Веднъж му приведох думите на историка Актон за това, че властта развращава, а безграничната власт и безгранично развращава. Искях да видя как ще се отнесе към това. Той се засмя — смехът му е оглушителен — и каза, че тази опасност не го грози. Първо, казва, колкото по-рано свърша работата си тук, толкова по-бързо ще мога да се върна в къщи — това е на много светлинни години разстояние. И, второ, властта ми съвсем не е безгранична. Аз съм само... попечител. Разбира се — довърши Стормгрен, — може и нарочно да ме обърква. Не знам може ли да му се вярва.

— А как ви се струва, нима е безсмъртен?

— Да, според нашите мерки, макар че нещо в бъдещето сякаш го плаши... Не мога да си представя какви са опасенията му. И всъщност повече нищо не знам.

— Всичко това не е много убедително. Аз мисля така — тяхната неголяма ескадра се е заблудила в космоса и си търси пристанище. Този Карелен крие от нас колко малобройна е неговата група. Може би останалите кораби са автомати и на тях няма жива душа. Просто ни хвърлят прах в очите.

— Почели сте доста научна фантастика — каза Стормгрен.

Ван Риберг смутено се усмихна.

— „Нашествие от космоса“ не се получи точно така, както го очаквахме, нали? Но моята теория прекрасно обяснява защо Карелен не се разкрива пред нас. Той просто крие, че няма никакви други Свръхвладетели.

Стормгрен поклати глава — беше забавно, но май не бе точно така.

— Вашето тълкуване — каза той — както винаги е доста хитроумно и поради това — невярно. Зад Попечителя несъмнено стои някаква могъща цивилизация, за която можем само да гадаем и която сигурно отдавна знае за нас. Сам Карелен явно е изучавал човечеството в продължение на столетия. Вижте например как той владее нашите език, пословици и поговорки. Не аз него, а той ме учи на образен език!

— А забелязали ли сте нещо, което той не знае?

— Да, и нередко — но това винаги са дреболии, глупости. Мисля, че той има необикновена, безотказна памет, но не счита, че е нужно да узнава всичко. Ето, да кажем, английският е единственият език, който той владее съвършено, но в последните две години научи не лошо и финландски, просто за да ме подразни. А финландският е труден — не може да бъде набързо усвоен! Карелен рецитира наизуст големи откъси от „Калевала“, а аз, срамно е да призная, помня само няколко реда. И още — той знае подред биографиите на всички съвременни държавни дейци, а аз не винаги знам дори на кого мога да разчитам. В историята и в науката изобщо неговите познания са огромни — сам знаете колко много научихме от него. И въобще, ако вземем която и да е област отделно, струва ми се, че той не превъзхожда това, което може да достигне човешкият ум. Но нито един човек не би могъл да обхване всичко, което знае Карелен.

— И аз бих направил същия извод — съгласи се ван Риберг. — Можем да си разсъждаваме за Карелен до края на века, но неизменно ще се връщаме към главното — защо, по дяволите, той не ни се показва? Докато се крие, няма да престана да гадая и да съчинявам теории, а Лигата за освобождение няма да престане да се бунтува.

Той сърдито погледна към тавана:

— Надявам се, господин Попечител, че в една прекрасна тъмна нощ някакъв репортер ще вземе ракета и ще се промъкне през черния вход във вашия кораб с камера в ръка. Тогава цялата преса ще гръмне!

Дори и да чуваше този дързък призив, Карелен не се отзова на него. Впрочем, той никога на нищо не се отзоваваше.

Първата година появяването на Свръхвладетелите внесе в живота на хората по-малко промени, отколкото можеха да се очакват. Сянката им легна върху всичко, без обаче да се натрапва. Ако погледнеш към небето над почти всички големи градове по Земята, човек можеше да види блестящите във висините сребърни кораби — но те бързо станаха нещо привично — като Слънцето, Луната и облаците. Вероятно повечето от хората само смътно съзнаваха, че равнището на живота им постоянно расте благодарение на Свръхвладетелите. И за още нещо, за което също рядко се сещаха, би трябвало да благодарят на безмълвните кораби — те за пръв път в историята донесоха мир за цялото човечество.

Нямаше нищета, нямаше войни, но тези блага, състоящи се именно в отсъствието на нещо и далече от всякакви ефекти, хората приемаха като естествена даденост и скоро забравиха за тях. А Свръхвладетелите продължаваха да се държат отчуждено и да не се разкриват пред човечеството. Докато Карелен водеше подобна политика, можеше да очаква уважение и възхищение, но не и никакви по-топли чувства. Трудно беше да не се досади на неверниците, които не искаха да разговарят само по телетайпа в щабквартирата на ООН. За какво беседваха Карелен и Стормгрен знаеха само те двамата. Понякога Стормгрен сам недоумяваше за какво са му на Попечителя тези срещи. Може би се нуждаеше от непосредствено общуване, дори то да е с един землянин? Или разбираше, че Стормгрен се нуждаеше от близката му подкрепа? Ако беше така, то Стормгрен би се чувствал много признателен — и ако желяха, тези от Лигата за освобождение можеха да си продължават да го наричат презрително „разсилния на Карелен“.

Свръхвладетелите никога не влизаха в преговори с отделни държави и правителства — те приеха ООН в този вид, в който я завариха; обясниха как да се установи необходимата радиовръзка и предаваха всичките си разпореждания чрез генералния секретар. Съветският делегат не веднъж пространно и съвършено справедливо доказваше, че този ред е в разрез с устава на ООН. Изглеждаше, че това съвсем не тревожи Карелен.

Наистина, изумително бе множеството от злини, безумия и нещастия, унищожено от тези небесни послания. Свръхвладетелите помогнаха на хората да разберат, че повече няма защо да се страхуват

един от друг и още преди неуспешния си опит с ядрената ракета да се досетят, че цялото оръжие, което са създали дотогава, е безсилно срещу този, който може да странства сред звездите. Така се рушеше главната преграда, която пречеше на хората да бъдат щастливи.

Свръхвладетелите малко се интересуваха какъв точно обществен строй има дадена държава — достатъчно бе да няма угнетение и продажност. На Земята както преди имаше демократични страни и монархии, безобидни диктатури, комунизъм и капитализъм. Това не преставаше да изумява множество простодушни хорица, които бяха твърдо убедени, че тяхната представа за живота е единствено възможната. Други предполагаха, че Карелен само изчаква часа, когато ще внедри своя система, способна да унищожи изведнъж всички предишни форми на обществено устройство и затова не се занимава с дребни политически преобразования. Но всичко това, както и останалите разсъждения за Свръхвладетелите, беше нещо като гледане на кафе. Никой не знаеше техните замисли и цели, никой не знаеше какво бъдеще подготвяха те за човечеството.

---

[1] Герой от едноименен разказ на Уошингтън Ървинг. ↑

ТРИ

В последните няколко нощи Стормгрен не можеше да спи добре, а защо — не знаеше. Скоро той щеше да се освободи от товара на своите задължения. Вече четиридесет години служеше на човечеството, а пет от тях — и на неговите владетели. Можеше да се похвали, че е постигнал много в своя живот. И като че ли в това се състоеше бедата — че когато се оттеглеше от всичко, за кратко или по-дълго време той щеше да остане без цел и животът щеше да изгуби вкуса си. Откакто беше починала съпругата му Марта, а децата бяха създали свои семейства, имаше малко неща, които го привързваха към тоя свят. Може би в мислите си той не се отделяше от Свръхвладетелите и затова някак се отчужди от хората.

И тази нощ бе неспокойна — мислите му се въртяха все в тоя затворен кръг, като механизъм, останал без управление. Стормгрен разбра, че колкото и да се опитва, няма да заспи и неохотно се надигна от леглото. Навлече халата си и излезе на покрива на скромното си жилище, където бе уредена малка градина. Всеки от подчинените му живееше далеч по-разкошно, но на Стормгрен този дом му бе напълно достатъчен. Беше достигнал състоянието, в което вече не го блазнаха нито имуществото, нито почестите.

Нощта беше топла, почти задушна, но небето бе ясно и ниско на югозапад сияеше пълна Луната. На десетина километра от Стормгрен хоризонтът бе озарен — отразяваха се светлините на Ню Йорк — сякаш беше започнало зазоряване, което внезапно е спряло.

Стормгрен погледна нагоре — високо над града, към небесата, където той единствен от хората е бил не веднъж. Там далеч на лунната светлина проблясваше корабът на Карелен. „Интересно с какво ли се занимава сега Попечителят? — помисли си Стормгрен. — Може би Свръхвладетелите никога не спят.“

Огненото копие на един метеорит прониза купола на небето. Миг след това още се виждаше слабата светлина от следата му и после изчезна — в тъмното небе отново останаха само звездите. Жестоко напомняне — след сто години Карелен щеше да продължава да води

човечеството към цел, известна само на него, а само след четири месеца генералният секретар на ООН щеше да бъде друг човек. Само по себе си това с нищо не огорчаваше Стормгрен, но ако все пак се надяваше, че може да узнае какво е скрито зад непроницаемия екран, то той имаше много малко време.

Именно в последните няколко дни той посмя да признае пред себе си, че жадува да проникне в тайната на Свръхвладетелите. До сега не го бяха мъчили съмнения и вярваше на Карелен, а в последно време (ехидна мисъл!) явно се бе заразил от метежния дух на Лигата за освобождение. Наистина, твърденията, че човечеството било поробено, бяха празни приказки. Малко бяха тия, които вярваха в това и искаха да върнат историята назад. Хората свикнаха с ненатрапливата власт на Карелен, но бяха нетърпеливи да узнаят кой всъщност ги управлява. Можеха ли да бъдат съдени за това?

Лигата за освобождение беше най-голямата, не и единствената организация, която въставаше срещу Карелен, а значи и срещу хората, които помагаша на Свръхвладетелите. Причините за недоволството и начините на действие бяха най-различни — едни групи се ръководеха от религиозни съображения, други просто избиваха комплекса си за малоценност. Те се чувстваха, при това напълно обосновано, както се е чувствал например образованият индиец през деветнайсети век под властта на Великобритания. Пришълците от космоса донесоха на Земята мир и благоденствие, но знаеше ли някой дали нямаше да се наложи на хората да заплатят за това висока цена? Историята не беше обнадеждаваща — даже най-мирните контакти между народи, твърде различни в степените на своето развитие, им бяха носили гибел по-често, отколкото на други общества. Цялата страна, както и отделният човек, можеше да падне духом пред лицето на неизмеримото превъзходство, понеже не е в състояние да отговори на такова предизвикателство. А превъзходството на цивилизацията на Свръхвладетелите, макар и обгърнато в тайна, беше най-голямото предизвикателство, отправяно някога към човека.

Телетайпът тихо зачука зад стената — изписваше поредната ежечасна сводка на Централната Агенция по Печата. Стормгрен влезе в стаята и равнодушно прегледа листовете хартия. От другото полукълбо на Земята Лигата за освобождение беше предала на Агенцията едно не съвсем оригинално заглавие. „Превръщат ли Човека

в Чудовище?“ — питаше вестникът и цитираше: „Днес на митинг в Мадрас доктор С.В.Кришнан, президент на Източния отдел на Лигата за освобождение каза: «Поведението на Свръхвладетелите може да се обясни много просто — техният облик е толкова чужд и отвратителен за хората, че те не смеят да се покажат. Предлагам на Попечителя да докаже, че това не е истина.»“

Стормгрен гнусливо хвърли листа. Дори и да беше справедливо обвинението, тази надутост не му харесваше. Мисълта не беше нова и никога не го беше тревожила — в каквито и причудливи форми да се явяваше животът, едва ли Стормгрен не би могъл да се примири постепенно с тях и, защо не, да открие красота в едно странно същество. За него не беше важно тялото, а резултатът. Ако можеше да убеди в това Карелен, Свръхвладетелите вероятно щяха да престанат да се крият. Разбира се, те едва ли бяха и наполовина така безобразни, както в измишльотините на разни карикатуристи, които заляха вестниците почти веднага след тяхното пристигане.

Стормгрен вече знаеше, че не само заради своя приемник иска да приключи с това положение. Трябваше честно да си признае, че в крайна сметка го измъчва най-обикновено любопитство. Отдавна познаваше Карелен като личност и нямаше да се успокои, докато не откриеше и що за същество е той.

Когато на другата сутрин Стормгрен не бе на мястото си в обичайния час, Питър ван Риберг се удиви и дори малко се ядоса. Нерядко преди да дойде в кабинета си, генералният секретар се отбиваше тук и там по работа, но винаги предупреждаваше за това. На всичко отгоре, тази сутрин го очакваха няколко спешни и важни съобщения. Ван Риберг позвъни на половин дузина учреждения, опитвайки се да го открие и накрая само злостно махна с ръка.

Към обяд той се разтревожи сериозно и изпрати кола до дома на Стормгрен. Десет минути след това той се стресна от воя на сирена — по авеню „Рузвелт“ с бясна скорост прелетя полицейски патрул. Сигурно журналистите имаха приятели в тоя патрул, защото колата не беше още спряла, когато радиото информира ван Риберг и целия свят, че той вече не замества, а е облечен във всички пълномощия на генерален секретар на ООН.

Разтоварен малко от грижите си, ван Риберг беше любопитен да узнае отзивите на печата около изчезването на Стормгрен. За изминалия месец всички вестници по света се бяха разделили на два лагера. Западната преса като цяло одобряваше плана на Карелен за превръщането на всички хора в граждани на една световна държава. А в страните на Изтока избухваха бурни, макар и често изкуствено подклаждани пристъпи на национализъм. Някои държави там се бяха сдобили с независимостта си само преди едно поколение и сега чувстваха, че някой иска да отнеме извоюваните им права чрез измама. Изсипваха се яростни нападки срещу Свръхвладетелите — отначало вестниците бяха много внимателни, но бързо се убедиха, че и най-резките нападки срещу Карелен остават безнаказани. И пресата се нахищи както никога.

Но почти всички гръмогласни вестникарски атаки съвсем не отразяваха мнението на преобладаващата част от обществото. На държавните граници, които скоро щяха да изчезнат завинаги, удвоиха охраната, но войниците, макар и да го премълчаваха, се гледаха съвсем дружелюбно. Политиците и генералите можеха да се карат и заплашват, колкото им беше угодно, но безмълвните милиони чувстваха — дългата кървава глава в историята на човечеството свършва и отдавна беше време за това.

И точно тук, незнайно къде, изчезна Стормгрен. Страстите веднага утихнаха. Светът разбра, че е изгубен единствения човек, чрез когото Свръхвладетелите по някакви загадъчни свои съображения разговаряха със Земята. Вестниците и радиокоментаторите сякаш изгубиха дар слово и в тишината се чуваше само гласът на Лигата за освобождение — тя упорито уверяваше, че не е виновна за нищо.

Стормгрен се събуди в непрогледен мрак. Все още сънен, той дори не се удиви от това. А после мислите му се проясниха — той поривисто седна и протегна ръка към електрическия ключ.

В тъмнината ръката му се натъкна на гола, хладна каменна стена. Стормгрен замря, душата и тялото му се вцепениха, стреснати от неизвестността. После, почти без да вярва на сетивата си, той застана

на колене и започна да опипва с върха на пръстите си до ужас непознатата стена.

Не беше минала и минута, когато нещо изведнъж щракна и тъмнината на едно място се раздвижи. В слабо осветен правоъгълник се мярна нечий силует, вратата се затвори и отново стана тъмно. Всичко бе така внезапно, че Стормгрен не успя да разгледа къде се намира.

След миг го ослепи яркият лъч на електрически прожектор. За секунда се задържа насочен в лицето му, а после се придвижи надолу към леглото и Стормгрен видя, че това е просто матрак, хвърлен върху нерендосани дъски.

В тъмнината се чу невисок глас — говореха на безукорен английски, но с акцент, който Стормгрен не успя да определи веднага.

— Радвам се да видя, че сте се събудили, господин генерален секретар. Надявам се, че се чувствате съвсем добре.

Имаше нещо в последните думи, което накара Стормгрен да застане нащрек. Гневните въпроси замряха на устните му. Той се вгледа в тъмнината и каза спокойно:

— Колко време бях в безсъзнание?

Събеседникът се засмя:

— Няколко дни. Обещаха ни, че няма да има и последствия. Радвам се да видя, че това е истина.

За да спечели време, а и за да провери собствените си усещания, Стормгрен спусна краката си на пода. Все още беше по пижама, но тя се оказа измачкана и доста замърсена. От рязкото движение му се зави свят — не много, но достатъчно, за да разбере, че със сигурност е бил използван някакъв наркотик.

Стормгрен се обърна към светлината. Попита рязко:

— Къде съм? Всичко това със знанието на Уейнрайт ли е?

— Не се вълнувайте — отвърна неразличимият в мрака човек. — Засега няма да обсъждаме това. Мисля, че сте доста гладен. Обличайте се и да ходим на обяд.

Светлинният кръг на прожектора се придвижи из стаята и за пръв път даде възможност на Стормгрен да прецени размерите ѝ. Всъщност това дори не бе стая — стените бяха голи, по-скоро грубо одялан камък. Очевидно беше просто пещера и навярно се намираще

дълбоко под земята. И ако е бил няколко дни в безсъзнание, можеше наистина да се намира в която и да е част на света.

Лъчът на прожектора освети купчина дрехи върху един куфар.

— Ще трябва да се задоволите с това — каза гласът от тъмнината. — С прането тук сме зле, така че взехме със себе си два ваши костюма и няколко ризи.

— Много любезно от ваша страна — съвсем сериозно каза Стормгрен.

— Не се обиждайте, но мебели и електричество няма. В някои отношения тук е много удобно, но не достатъчно комфортно.

— А за какво е удобно? — попита Стормгрен, докато обличаше ризата си. Докосването на познатата тъкан странно го успокояваше.

— Всъщност..., просто е удобно — беше отговорът. — Впрочем, ние сигурно ще бъдем доста време заедно, така че наричайте ме Джо.

— Не че се интересувам от произхода ви, но вие сте поляк, нали? — отбеляза Стормгрен. — Мисля, че мога да ви наричам с истинското ви име. Едва ли ще е по-трудно за произнасяне от много други финландски имена.

Настъпи кратко мълчание. Прожекторът премигна.

— Е, какво, можеше да се очаква — каза смирено Джо. — Сигурно имате солиден опит в това отношение.

— При моята длъжност е много полезно за развлечение да се изучават езици. Струва ми се, че сте се възпитавал в Съединените щати, но сте напуснал Полша не по-рано от...

— Добре, стига! — прекъсна го Джо. — Виждам, че приключихте с обличането, така че, моля ви.

Вратата се отвори и Стормгрен излезе, изпълнен с доволство от малката си победа. Пазителят му се отдръпна и го пропусна да мине. Стормгрен се запита дали е въоръжен. Предположи, че е, а сигурно и неговите приятели не бяха много далеч.

Коридорът бе мъждиво осветен от разположени тук-там керосинови лампи и Стормгрен за пръв път успя да разгледа Джо. Беше около петдесетгодишен мъж и със сигурност тежеше доста над двеста фунта. Всичко в него и по него беше огромно, като се започнеше с петнистата военна униформа, Бог знаеше от коя именно армия, и се свършеше с пръстена на лявата му ръка, който имаше нечувани размери. Такова мъжище едва ли и имаше голяма нужда от

оръжие. Затова пък нямаше и да е трудно да се издири, реши Стормгрен — само да се измъкнеше веднъж оттам. Но мисълта не бе много утешителна, защото сигурно и самият Джо знаеше това много добре.

Стените отстрани бяха всъщност камък, поукрепен на места с бетон. Сигурно беше някаква изоставена мина — едва ли можеше да се измисли по-добро място за затвор. Мисълта, че е похитен, някак не вълнуваше Стормгрен до момента. Струваше му се, че нищо не се е случило, а и Свръхвладетелите със своето безмерно могъщество сигурно щяха да съумеят да го открият и отърват. Но сега увереността му понамаля. Сети се, че е там вече няколко дни, а все още никой не го е измъкнал. Може би и всемогъществото на Карелен имаше някакъв предел — ако пленникът е скрит в земните недра на някакъв далечен континент, възможно е дори Свръхвладетелите с целите си познания да са безсилни да открият следите му.

В празно полутъмно помещение, зад една маса седяха двама души. Когато Стормгрен влезе, те само кимнаха с глави и го погледнаха с любопитство и с явно почтение. Единият подаде през масата купчина сандвичи и Стормгрен веднага се зае с тях. Беше гладен като вълк и си помисли, че нямаше да е лошо, ако обядът бе по-апетитен, но вероятно и неговите пазачи не се хранеха по-добре.

Ядеше и поглеждаше към останалите трима. Сред тях Джо беше най-забележителен, не само според ръста и телосложението си. Другите двама — явно негови помощници, имаха съвсем посредствен вид, а откъде бяха родом, можеше да се определи след като проговорят.

Стормгрен преглътна последната си хапка с малко вино, което му поднесоха в чаша със съмнителна чистота. Сега вече се чувстваше по-уверен.

— И така — със спокоен глас произнесе той, обръщайки се към великана-поляк, — може би вие ще ми обясните какво означава това и какво всъщност се надявате да постигнете.

Джо се окашля:

— Искам да ви разкрия едно — Уейнрайт няма нищо общо. Той също не очакваше нищо подобно.

Стормгрен беше почти готов за този отговор, макар че се учуди защо Джо толкова лесно потвърди догадките му. Отдавна подозираше,

че вътре в Лигата или успоредно с нея съществуваше някакво крайно течение.

— А по какъв начин ме похитихте? Питам от чисто любопитство.

Не разчиташе на отговор, но за негово изумление му отговориха с желание — сякаш бяха чакали само това.

— Разиграхме го като в холивудски детективски филм — каза весело Джо. — Не знаехме дали Карелен не ви следи постоянно, но взехме нужните мерки. Пуснахме ви приспивателен газ през климатичната инсталация — не беше кой знае колко трудно. После ви пренесохме в колата — и това беше лесно. Честно да ви кажа, цялата работа не я свършиха наши хора. За такава операция ние наехме ъ-ъ-ъ..., специалисти. Карелен може и да ги залови и сигурно ще го направи, само че от тях няма да узнае нищо. Колата ви взе от вашия дом и скоро се гмурна в дълъг тунел — има такъв недалече от Ню Йорк. След определено време тя се появи от другия край и в нея имаше един човек в безсъзнание, който много приличаше на генералния секретар на ООН. А след малко пък от срещуположния край на тунела се появи голям камион, натоварен с метални сандъци и се отправи към едно летище. Там претовариха сандъците в самолет, чийто полет беше абсолютно законен. Не се съмнявайте, че собствениците нямаше да умрат от страх, ако узнаеха за какво сме използвали сандъците... А тази, истинската кола си отпътува някъде чак до самата канадска граница. Може би Карелен вече я е заловил, но това няма значение. Както виждате, надявам се, ще оцените моята откровеност, целият ни план е построен твърде пресметливо. Уверени сме, че Карелен може да следи и чува всичко, което става на повърхността на Земята, но не и това, което се случва под повърхността ѝ. Освен ако му служи не само науката, но и магьосничеството. Дори и да узнае за подмяната в тунела, ще бъде много късно. Разбира се, ние рискуваме, но сме взели и още някои мерки за безопасност, за които сега няма да говоря. По-добре да премълча за тях — възможно е все още да са ни необходими.

Джо така явно се опиваше от разказа си, че Стормгрен трудно сдържаше своята усмивка. И въпреки това той наистина се разтревожи. Похитителите бяха доста изобретателни и бе много възможно да са се изплъзнали на Попечителя. И нямаше никакви гаранции, че Карелен чак толкова ще се загрижи за безопасността на генералния секретар.

Джо също не бе много уверен в това. Може би и поради тази причина откровеничеше и проверяваше как ще се отнесе Стормгрен към случилото се. Въпреки тревогата си, трябваше да се престори на невъзмутим. И той каза с презрение:

— Явно всички вие сте истински глупци. Наистина ли, според вас, Свръхвладетелите могат да бъдат така лесно излъгани? И какво се надявате да постигнете с това?

Джо му предложи цигара, но Стормгрен отказа. Тогава той запуши сам и приседна до масата. Чу се зловец трясък и великанът внезапно се изправи.

— Съвсем разбираемо е защо действаме така — започна той. — Видяхме, че няма смисъл да уговаряме и убеждаваме, затова се наложи да действаме по друг начин. Нелегални дейци е имало на света и по-рано и дори силата на Карелен да е огромна, няма да му е лесно да се справи с нас. Ние започваме борба за независимост. Разберете ме правилно. Не желаем никакво насилие — във всеки случай поне засега — но Свръхвладетелите волю-неволю се нуждаят от земни помощници. А на тях ние можем да им създадем куп неприятности.

„И, очевидно, започвате с мене“ — помисли си Стормгрен. Изглежда Джо съвсем не разказа всичко. Наистина ли тези нелегални дейци си бяха въобразили, че на Карелен може да се повлияе с някакви гангстерски прийоми. Във всеки случай, едно добре организирано съпротивително движение наистина можеше да усложни много живота. Този Джо напипваше единственото уязвимо място във властта на Свръхвладетелите. Действително всички техни разпореждания се изпълняваха от помощници-хора. Ако тези хора се изплашеха така, че да престанат да се подчиняват, то цялата система щеше да рухне. Впрочем, едва ли... Стормгрен си помисли, че Карелен сигурно щеше да намери бързо някакъв изход.

— Какво смятате да правите с мен? — попита накрая той. — Аз съм заложник, така ли?

— Не се безпокойте, ние ще се погрижим за вас. Тези дни очакваме някои гости, а дотогава ще се постареем да не скучаете.

Джо добави няколко думи на своя език и единият от съратниците му сложи на масата неразпечатана колода карти.

— Доставихме ги специално за вас — поясни той. — Чел съм в „Тайм“, че здравата поигравате покер. — Джо внезапно заговори много

сериозно и дори загрижено: — Надявам се, че не сте зле със сухото. Не съобразихме да проверим. Как да ви кажа..., просто ни е неудобно да вземаме чекове.

Ошашавен, Стормгрен втренчи ококорените си очи в своите тъмничари. И внезапно проумя — но това беше презабавно! Сега той беше избавен от своите задължения и тревоги, от цялата суета. Отсега нататък всичко това щеше да е задължение на ван Риберг. Каквото и да се случеше, той сам не би могъл да стори нищо. Не беше ли чудесно, че тези невъобразими похитители просто жадуваха да поиграят с него покер!

Стормгрен се облегна на стола и искрено се разсмя — не беше се смял така вече много години.

„Няма съмнение, че Уейнрайт не лъже — размишляваше мрачно ван Риберг. — Възможно е дори да подозира кои са похитителите на Стормгрен, но да не знае със сигурност. Но постъпката им не одобрява. Изглежда, че в последно време екстремисти от Лигата го притискат по всякакъв начин, за да действа по-решително. И сега просто са започнали да действат сами.“

Нямаше спор, че похищението е организирано чудесно. Стормгрен можеше да е скрит в кое и да е ъгълче на земното кълбо и едва ли имаше възможност да се попадне на следите му. „И все пак трябва да се предприеме нещо и то по-скоро!“ — реши ван Риберг. Той трепереше в душата си пред Карелен, макар че често пускаше шеги по негов адрес. Беше му страшно дори да си помисли, че трябва да се обърне пряко към Попечителя, но друг изход нямаше.

Отделът за свръзки заемаше целия последен етаж на огромното здание. По цялата дължина на залата бяха наредени телетайпи — едни мълчаха, а други делово почукваха. Чрез тях постъпваше нескончаемият поток от статистически данни — обем на производството, численост на населението, изчерпателни сведения за цялата световна икономика. Сигурно някъде във висините, на кораба на Карелен имаше нещо подобно на тази зала — ледени тръпки полазваха по кожата на ван Риберг, когато той гадаеше какви ли непознати чудовища се движат там от апарат на апарат и събират отчетите, които Земята изпраща на Свръхвладетелите.

Но днес не го интересуваха нито тези апарати, нито обичайната им работа. Той отиде в малкия кабинет, където можеше да влиза само Стормгрен. По заповед на ван Риберг ключалката вече беше разбита и в кабинета го чакаше шефът на отдел „Свързки“.

— Ето, това е обикновен телетайп — каза той на ван Риберг. — Клавиатурата е като на стандартна пишеща машина. Има и фотопредавател, в случай че трябва да се изпратят някакви изображения или таблици, но вие казахте, че засега няма такава нужда.

Ван Риберг разсеяно кимна с глава.

— Да, благодаря ви. Свободен сте. Сигурно няма да се бавя много. След това отново заключете стаята и ми дайте всички ключове.

Той почака, докато другият излезе и седна пред апарата. Знаеше, че този начин на свързване се използваше рядко — почти всички въпроси се обсъждаха лично между Карелен и Стормгрен всяка неделя на срещите им. Но този апарат явно бе предназначен за извънредни случаи и можеше да се очаква, че отговорът няма да закъснее.

Ван Риберг се поколеба за миг и започна неумело да натиска клавишите. Машината тихо забръмча — на тъмния екран кратко припламваха дума след дума. Той се изправи в очакване на отговора.

Не измина и минута, когато апаратът отново закъркори. Не за пръв път ван Риберг допусна, че Карелен може би никога не спи.

Отговорът бе много кратък и съвсем не утешителен:

НИКАКВИ УКАЗАНИЯ. ДЕЙСТВАЙТЕ ПО СВОЕ УСМОТРЕНИЕ. К.

С горчивина и без никакво удоволствие ван Риберг усети огромния товар на своята отговорност.

За три дни Стормгрен успя да изучи добре своите тъмничари. Някаква стойност имаше само Джо. Другите двама бяха истински нищожества — сбирщина, която неизбежно се прилепва към което и да е нелегално движение. Идеалите на Лигата за освобождение за тях бяха празна работа; интересувахе ги само едно — да се сдобият с насъщния, без да полагат много усилия.

Джо беше по-сложен, макар че понякога приличаше на възрастно дете. Безкрайните игри на покер понякога се прекъсваха от бурни политически спорове и скоро на Стормгрен му стана ясно, че великанът никога не се беше замислял сериозно за какво точно се бори. Тези хора бяха завладени от силни чувства и краен консерватизъм — едва ли можеше при това положение изобщо да се говори за трезви разсъждения. Много време родината на Джо се беше борила за независимостта си и този факт бе поставил върху него неизличим печат — Джо все още живееше с миналото. Беше един вид живописно изкопаемо, един от тях, които съвсем не се нуждаеха от някакъв уреден образ на живота. Когато тези хора изчезнеха, ако това, разбира се, се случеше някога, светът щеше да стане безопасен, но и доста по-скучен.

Сега Стормгрен почти не се съмняваше, че Карелен не е успял да открие следите му. Той все още се опитваше да убеди своите стражи в обратното, но безуспешно. Беше ясно, че го държат в плен, очаквайки да видят ще се намеси ли Карелен или не — ако нищо не се случеше, те можеха да действат и по-нататък.

И Стормгрен не се учуди, когато на четвъртия ден след похищението Джо го предупреди, че очаква гости. Още преди това пленникът бе забелязал растящото безпокойство на тъмничарите си и се досети, че ръководителите на движението са се убедили в своя успех и скоро ще се появят.

Те вече седяха зад нестабилната дървена маса, когато Джо въведе Стормгрен в помещението и учтиво се отдръпна, за да го пропусне. На Стормгрен му беше забавно от това, че Джо за пръв път бе изтипосал голям пистолет на кръста си. Неговите подчинени ги нямаше, а и самият Джо се държеше по-скромно от обичайното, Стормгрен веднага разбра, и пред доста по-значителни хора. Тези, които бяха вътре, му напомняха видяната някога фотография на Ленин и неговите сподвижници в първите дни на руската революция. Бяха шестима и излъчваха подобна сила на ума, желязна воля и непреклонност. Джо и нему подобните не бяха опасни, но тези тук бяха умът и сърцето на нелегалната дейност.

Стормгрен кимна кратко с глава, приближи към единствения свободен стол и седна, стараяйки се да изглежда хладнокръвен и непринуден. Възрастен широкоплещест мъж, който седеше до

отдалечения ъгъл на масата, следеше всяко негово движение — той посрещна Стормгрен и впи в него язвителните си сиви очи. Под този пронизващ поглед Стормгрен се разколеба и, без да го желае, заговори пръв:

— Предполагам, че сте дошли, за да обсъдим условията. Какъв откуп сте определили за мен?

Тук той забеляза, че някой встрани стенографира думите му. Обстановката бе делова.

Отзова се шефът, който говореше напевно, сякаш е родом от Уелс.

— Може и така да се каже, господин главен секретар. Но ни трябва не пари, а сведения.

„Ето какво било!“ — помисли си Стормгрен. Разпитваха го като военнопленник.

— Вие сам знаете за какво се борим — напевно продължи уелсецът. — Ако ви е угодно, можете да ни наречете съпротивително движение. Убедени сме, че рано или късно Земята ще поведе борба за независимостта си и знаем, че открита война е невъзможна — остават ни само неподчинението, саботаждът и други подобни. Похитихме ви отчасти затова, да покажем на Карелен, че сме добре организирани и ще действваме решително. Но главното е, че вие сте единственият, от когото можем да научим нещо за Свръхвладетелите. Вие сте разумен човек, мистър Стормгрен. Помогнете ни и ние ще ви върнем свободата.

— А какво всъщност искате да узнаете? — внимателно попита Стормгрен.

Струваше му се, че удивителните очи на събеседника му проникват в най-потайните гъбини на неговото съзнание — той не бе срещал никога в живота си такъв поглед. Не веднага напевният глас отвърна:

— Знаете ли в крайна сметка кои са или какво са Свръхвладетелите?

Стормгрен едва сдържа усмивката си.

— Повярвайте ми — каза той, — че не по-малко от вас желая да разкрия тази тайна.

— Значи сте съгласен да отговаряте на нашите въпроси?

— Не мога да обещая. Но е възможно и да отговарям.

Той чу как Джо въздъхна с облекчение, а всички в стаята се раздвижиха за миг и сетне замръзнаха в очакване.

— Ние можем приблизително да си представим при какви обстоятелства се срещате с Карелен. Но може би вие ще опишете това по-подробно, без да изпускате дори и най-несъщественото?

Молбата им се стори достатъчно безобидна на Стормгрен. Беше отговарял десетки пъти на подобни въпроси, а сега това щеше да изглежда като готовност да им помогне. Пред него стояха явно умни и проникателни хора и може би щяха да разберат някои неща. Ако можеха да извлекат от неговия разказ някакви нови сведения — още по-добре. Може би щяха да ги споделят и с него. Във всеки случай това нямаше да навреди на Карелен.

Стормгрен порови из джобовете си, намери молив и стар плик за писма. Нахвърли набързо чертеж и започна да обяснява:

— Вие разбира се знаете, че един път в седмицата те изпращат малък летателен апарат, който ме отвежда до кораба на Карелен. По тази машина не се вижда никакъв двигател или нещо подобно. Как се влиза вътре естествено също знаете — заснети са достатъчно телескопични филми. Вратата — ако това може да се нарече врата — се появява и аз влизам в неголяма стая, където има само стол, маса и телеекран. Разположението примерно е такова.

Той прибута плика към възрастния уелсец, но другият не погледна чертежа. Странните очи продължаваха неотклонно да гледат Стормгрен и на него му се стори, че нещо се е променило в тяхната глъбина. Настъпи мъртва тишина и Стормгрен чу как зад него дишането на Джо изведнъж пресекна.

Озадачен и подразнен Стормгрен гледаше в тези очи от упор — и накрая разбра. Смути се, смачка плика на твърда топка и я хвърли на пода.

Ето защо се е чувствал така неловко под погледа на тези сиви очи. Човекът срещу него беше сляп.

Ван Риберг не опита повече да се свърже с Карелен. Като цяло работата в неговото ведомство продължи в своите коловози: изпращаха се статистически данни, резюмета от световната преса и прочие. В Париж юристите все още спореха за всяка точка от бъдещата Световна

конституция, но това засега не го вълнуваше. Трябваше да представи окончателния проект на Попечителя само след две седмици — ако до тогава текстът не беше готов, Карелен несъмнено щеше да постъпи така, както счете за нужно.

А за Стормгрен все още нямаше никакви известия.

Ван Риберг говореше по диктофона, когато изведнъж звънна телефонът за спешни свръзки. Той вдигна слушалката към ухото си. Слушаше и все повече недоумяваше. После бързо затвори телефона, втурна се към прозореца и го разтвори широко. Далече долу из улиците нарастваше вопълът на изумлението и колите спираха.

Беше истина — небето бе пусто. Корабът на Карелен, неизменният символ на властта на Свръхвладетелите беше изчезнал. Ван Риберг огледа висините, докдето стигаше погледът му — нямаше никаква следа. И изведнъж притъмня — сякаш посред бял ден настава нощ. Ниско от север над самите покриви на нийоркските небостъргачи налетя исполински кораб, който чернееше в полумрака като градоносен облак. Ван Риберг неволно се отдръпна. Винаги беше знаел, че корабите на Свръхвладетелите са грамадни, но беше едно, когато такава планина се рее в недосегаемите висини и съвсем друго — когато подобно чудовище прелита над главата ти като облак, гонен от самия дявол.

В полумрака както при слънчево затъмнение ван Риберг проследи кораба, докато той заедно с чудовищната си сянка не се скри на юг. Не се чуваше нито звук, нито свистене във въздуха, което означа, че корабът не е толкова ниско, колкото изглежда — височината беше не по-малко от километър. А после цялата сграда се разтърси от удара на въздушната вълна и някъде със звън по пода се посипаха строшени стъкла.

Зад гърба му изведнъж зазвъняха всички телефони, но ван Риберг не помръдна. Стоеше така — подпрян на перваза, загледан на юг, потресен от тази безмерна мощ.

Стормгрен говореше, но мислите му бяха другаде. Беше пленник на тези хора, стараяше се да им даде някакъв отпор, а в същото време у него блещукаше надеждата, че те изведнъж ще му помогнат да разкрие

тайната на Карелен. Това беше опасна игра, но, колкото и да бе странно, тя му доставяше истинска наслада.

Най-много въпроси задаваше слепият. Беше поразително с каква скорост неговият пъргав ум подбираше всички възможности, изследваше и отхвърляше всички теории, от които Стормгрен отдавна се бе отказал. Уелсецът въздъхна и се облегна на стола.

— Всичко това е напразно — смирено каза той. — Нужна ни е повече информация. Не трябва да разсъждаваме, а да действаме.

Незрящите му замислени очи сякаш гледаха право в Стормгрен. Слепият неспокойно забарабани с пръсти по масата — беше признак на нерешителност, нещо, което Стормгрен забеляза у него за пръв път. После продължи:

— Малко ми е странно, господин генерален секретар, че вие никога не сте опитали да разузнаете нещо повече за Свръхвладетелите.

— А какво, според вас, можех да направя? — хладно попита Стормгрен, като се стараеше да изглежда равнодушен. — Казах ви, че помещението, в което говоря с Карелен има само един изход — през него попадам там, откъдето са ме взели.

— А може би ако се изобретят някакви прибори, те ще ни разкрият нещо — размишляваше другият на глас. — Самият аз не съм компетентен, но над това, разбира се, можем да помислим. Съгласен ли сте да ни помогнете, ако ви освободим?

— Разберете ме правилно веднъж завинаги! — ядоса се Стормгрен. — Карелен се стреми да обедини човечеството и аз не бих помръднал пръста си, за да помагам на враговете му. Не знам какви точно са целите му, но вярвам, че няма да се случи нищо лошо.

— Какви доказателства имате?

— Всичките негови действия от самото начало, когато се появили корабите. Назовете ми едно единствено нещо, което, ако се замислим по-дълбоко, не ни е донесло добро? — Стормгрен замълча, прехвърляйки в паметта си миналите години. Усмихна се. — Ако ви е нужно ясно доказателство за присъщата на Свръхвладетелите — как да го кажа — доброжелателност, спомнете си как те забраниха жестокото отношение към животните още преди да изтече месец от тяхното пристигане. Отначало се съмнявах в Карелен, но тази забрана прогони всичките ми съмнения, макар че ми създаде повече грижи от всички други негови заповеди.

Стормгрен си помисли, че не преувеличава. Случаят бе наистина извънреден и за пръв път се разбра, че Свръхвладетелите не търпят жестокостта. Струваше му се, че тази тяхна нетърпимост, както и страстта към справедливост и ред са техните преобладаващи чувства, доколкото можеше да се съди по действията им.

Тогава беше единственият случай, когато Карелен показва своя гняв или това, което приличаше на гняв. „Можете, ако ви харесва, да се избивате помежду си — заяви той, — това са ваши работи и ваши закони. Но ако убивате животните, които населяват заедно с вас вашия свят, освен за храна или при самоотбрана, ще отговаряте пред мен!“

Отначало никой не разбра колко широко трябва да се тълкува тази забрана и по какъв начин Карелен ще застави хората да ѝ се подчиняват. Не се наложи да се чака много.

Трибуните на Плаца дел Торо в Мадрид бяха претърпани за предстоящата корида — започваше парадът на матадорите и техните помощници. Сякаш всичко си беше както винаги — под яркото слънце блестяха осветените по обичая костюми, тълпата приветстваше своите любимци, така както е било стотици пъти преди това. Но тук-там към небето се повдигаха главите на зрители, които тревожно поглеждаха към равнодушното чудовище, сребреещо на петдесет километра над Мадрид.

После пикадорите се разотидоха по местата си и на арената със силно пръхтене се втурна бикът. Осветените от яркото слънце слабовати коне също пръхтяха, но от ужас и се въртяха неспокойно под ездачите, които ги пришпорваха и ги насочваха срещу противника. Проблесна първото острие... впи се в целта..., тогава се разнесе звук, какъвто Земята още не бе чувала.

Вопъл на болка се изтръгна от десет хиляди ранени — но когато тези десет хиляди души се опомниха от стреса, те не намериха по себе си нито драскотина. Така или иначе с бикоборството бе приключено — и не само тогава, а завинаги, защото вестта за случилото се се разпространи бързо. Струваше си да се помни колко потресени бяха aficionados^[1] — едва ли и един на десет човека си потърси обратно парите; на всичко отгоре лондонският „Дейли мирър“ посипа сол в раната — предложи на испанците в замяна на традиционния национален спорт да се захванат с крикет.

— Може и да сте прав — каза старият уелсец. — Да допуснем, че подбудите на Сврѣхвладетелите са най-добри... според техните критерии и тези критерии могат понякога да съвпадат с нашите. И все пак те самоволно се намесиха в живота ни, ние не сме ги викали и не сме ги молили да преобърнат нашия свят с главата надолу и да разрушат идеалите ни..., да, нашите идеали и държави, за чиято независимост се бориха толкова много поколения.

— Аз съм роден в малка страна, на която също се наложи да се бори за свободата си и въпреки това стоя зад Карелен — възрази Стормгрен. — Вие можете да му попречите, може дори заради вас той да не успее така бързо да достигне до целта си, но в крайна сметка не сте в състояние да промените нищо. Не се съмнявам, че сте искрени в убежденията си; страхувате се, че в бъдещата Световна държава няма да се съхранят традициите и културата на малките страни — и аз мога да разбера това. Но в едно не сте прави — безполезно е да се закотвяте в миналото. Суверенната държава на Земята беше отмряла още преди да се появят Сврѣхвладетелите. Те само ускориха нейната гибел и никой вече не може да спаси този суверенитет. Няма и смисъл да се опитва.

Отговор не последва — човекът срещу Стормгрен не помръдна, не промълви нито дума. Седеше неподвижно и с полуотворени устни — очите му сега бяха не само слепи, но и безжизнени. Всички останали също бяха застинали, окаменели в някакви неестествени, напрегнати пози. Стормгрен усети, че се задушаваше от ужас, стана и гърбом запристъпва към вратата. Внезапно в тишината прозвуча глас:

— Много мило казано, Рики, благодаря ви! Сега изглежда можем да си ходим.

Стормгрен рязко се обърна и се втренчи в полумрака на коридора. Там на равнището на лицето му във въздуха плаваше малко, без нито една гънка, съвсем гладко кълбо — това несъмнено беше източникът на пуснатата от Сврѣхвладетелите тайнствена сила. Стормгрен чуваше, а може би само му се струваше така, тихо бучене, също като от кошер в приятната ленива отпадналост на топъл летен ден.

— Карелен! Слава Богу! Но какво им сторихте?

— Успокойте се, те са живи и здрави. Може да го наречете един вид парализа, но всичко е много сложно за обяснение. Животът им в

момента тече хиляди пъти по-бавно от нормалното. Когато си отидем, те няма и да разберат какво се е случило.

— Ще ги оставите така до идването на полицията?

— Не. Имам по-добър план. Ще ги пусна.

Стормгрен се изуми, че му стана толкова леко на душата. Огледа с прощален поглед подземната стаичка и всички, които бяха застинали в нея. Джо стоеше на един крак и гледаше безсмислено някъде в пространството. Стормгрен внезапно се разсмя и порови из джобовете си.

— Благодаря ти за гостоприемството, Джо — каза той. — Все пак ще ти оставя нещо за спомен.

Той се порови известно време в няколко късчета хартия и накрая изчисли какво е проиграл. После на един сравнително чист лист четливо написа:

ДО МАНХАТЪНСКА БАНКА

Моля да се изплатят на Джо сто тридесет и пет долара и петдесет цента (135.50).

Р. Стормгрен

Той сложи разписката близо до поляка и чу гласа на Карелен:

— Какво всъщност правите?

— Стормгренови винаги са си плащали дълговете. Ония двамата шмекеруваха, но Джо игра честно. Поне аз нито веднъж не забелязах да мошеничества.

Тръгна към вратата весел и безгрижен, сякаш подмладен с двадесет години. Металното кълбо отплава встрани и го пропусна да мине. Това трябваше да е някакъв робот. Сега той разбра как се е удало на Карелен да се домогне до пленника, скрит под пластовете скали, Бог знае на каква дълбочина.

— Вървете сто метра направо — каза кълбото с гласа на Карелен. — После ще завиете наляво и тогава ще ви дам по-нататъшни указания.

Стормгрен закрачи нетърпеливо напред, макар да разбираше, че няма нужда да бърза. Кълбото остана да виси зад него в коридора, сякаш прикриваше отстъплението.

След минута Стормгрен стигна до друго такова кълбо, което го очакваше на разклонението на коридора.

— Трябва да преминете още половин километър — каза кълбото. — Вървете наляво, докато не се срещнем пак.

Шест пъти Стормгрен се среща с тези кълба по пътя си към изхода. Отначало го удивяваха и той дори си помисли, че един и същ робот се изхитрява някак да го изпревари; после се досети — изглежда тези прибори бяха разположени във верига, по която се осъществяваше връзка с дъното на мината. При изхода на повърхността няколко часовая бяха застинали в неправдоподобна скулптурна група под надзора на поредното вездесъщо кълбо. Малко по-далеч на склона лежеше същият летателен апарат, който винаги откарваше генералния секретар при Карелен.

Замаян от слънцето, Стормгрен постоя известно време. После видя наоколо ръждясалите и изпотрошени механизми на мината, зад които надолу по склона се простираше изоставено железопътно разклонение. На няколко километра в подножието на една планина започваше буйна гора, а още по-надалеч проблясваше голямо езеро. Като че ли се беше оказал някъде в Южна Америка, макар и да не можеше да определи защо остана с такова впечатление.

Влизайки в летателния апарат, Стормгрен хвърли последен бегъл поглед към входа на мината и застиналите до него хора. Отверстието в сребрилата стена изчезна зад него и той се отпусна на познатия стол с въздишка на облекчение.

След малко той успя да си отдъхне дотолкова, че от глъбините на душата му се изтръгна само:

— И така?

— Съжалявам, че не можах да ви отърва по-рано. Но вие сигурно разбирате, че беше много важно да дочакаме там да се съберат всички ръководители.

— Значи вие... — заекна Стормгрен. — Вие какво, през цялото време сте знаели къде съм? Ако съм си мислел...

— Не бързайте — каза Карелен, — позволете ми поне да се доизкажа.

— Прекрасно, слушам ви — мрачно процеди Стормгрен.

Той започна да подозира, че е послужил всичко на всичко като примамка в хитроумен капан.

— Преди известно време пуснах след вас... можем да наречем това устройство „следотърсач“ — започна да обяснява Карелен. — Доскорошните ви приятели вярно предполагаха, че не съм в състояние да ви следвам под земята, макар че проследих дирите ви чак до самата мина. Подмяната в тунела беше остроумен трик, но когато първата кола престана да отговаря на сигналите, открих измамата и скоро отново ви открих. А после просто трябваше да се изчака. Знаех, че когато решат, че съм ви изгубил от погледа си, всички ще се съберат там и аз ще ги заловя веднага.

— Но вие ги освобождавате!

— До днес не можех да изясня кои точно от всичките два и половина милиарда души на вашата планета са истинските ръководители на нелегалното движение. Сега, когато са ми известни, съм в състояние да следя всяка тяхна стъпка и, ако се наложи, да наблюдавам всяко тяхно действие — до най-малките подробности. Така е много по-добре, отколкото да ги поставя под ключ. Каквото и да предприемат, сами ще издадат останалите. Те са поставени в безизходно положение и сами разбират това много добре. Вашето изчезване ще си остане за тях неразгадаема тайна — пред очите им се стопихте във въздуха.

Малката кабина се изпълни със звучния смях на Карелен.

— В определен смисъл се получи забавна история — продължи след миг той, — но целта ѝ е много сериозна. Тревожат ме не няколкото десетки души от тази организация, а това как ще се отрази всичко на настроението на другите нелегални групи, които действат на други места.

Стормгрен замълча. Това, което чу, го утешаваше малко, но разбираше идеята на Карелен. Гневът на доскорошния пленник малко поутихна.

— Жалко е, че трябва да се постъпи така, когато ми остават броени седмици до оставката — каза след малко той, — но сега ще съм принуден да поставя охрана пред дома си. Следващия път могат да похитят Питър. Впрочем, той как се справяше без мен?

— През последната седмица го следих внимателно и нарочно не му помагах по никакъв начин. Като цяло се държа много добре, но такъв човек не може да ви замени.

— Негов късмет — някак засегнато отбеляза Стормгрен. — Между другото, не сте ли получили някакъв отговор? Все още ли не ви разрешават да се разкриете пред нас? Убеден съм, че сега това ще е най-силното оръжие на враговете ви. Хиляди пъти ми повториха, че няма да ви се доверят, докато не ви видят.

Карелен въздъхна.

— Не. Засега нямам никакви известия. Но знам какво ще ми отговорят.

Стормгрен прекъсна тази тема. Преди време би продължил да настоява, но сега в мислите му за пръв път се раждаше друг план. Спомни си думите на човека, който го разпитваше. Можеха ли наистина да се изобретят някакви прибори...

Това което отказваше да извърши под натиска на други, щеше може би да опита да стори по собствена воля.

---

[1] запалянковци (исп.) ↑

ЧЕТИРИ

Няколко дни по-рано Стормгрен дори не би повярвал, че ще бъде способен сериозно да обмисля подобно нещо. Може би мислите му приеха този обрат главно заради нелепата мелодрама с похищението — сега то му изглеждаше малко като блудкав телевизионен спектакъл. За пръв път в живота си Стормгрен се сблъска с прякото насилие, което никак не приличаше на словесните битки в заседателната зала. Сигурно жаждата за действие като вирус проникваше в кръвта му... или просто твърде бързо се вдетиняваше?

Движеше го изгарящото любопитство, а освен това нямаше нищо против да се разплати за шегата, която му погодиха. Вече му беше съвсем ясно, че Карелен се е възползвал от него като примамка. Дори да беше с най-добри намерения, Стормгрен не бе склонен да му прости толкова лесно.

Пиер Дювал никак не се изненада, когато Стормгрен се появи в кабинета му, без да го извести за това предварително. Бяха стари приятели и генералният секретар на ООН често посещаваше шефа на Бюрото за научни изследвания. Разбира се тази визита не би изненадала и Карелен, ако той или някой от подчинените му изведнъж насочеше там всевиждащите очи на своите прибори.

Отначало приятелите поприказваха за работата си и обмениха някои политически сплетни; после не съвсем уверено Стормгрен заговори за това, заради което бе дошъл. Разположен удобно в креслото си, старият французин слушаше — с всяка изминала минута веждите му все повече се повдигаха от учудване и накрая едва не достигнаха падащия на челото му перчем. Един-два пъти сякаш искаше да каже нещо, но се сдържа.

Когато Стормгрен свърши, ученият тревожно се огледа.

— А не мислите ли, че ни подслушва? — попита той.

— Едва ли е възможно. Карелен има, както се изрази, следотърсач, който ме охранява. Но това устройство не действа под земята, ето защо съм тук, във вашето подземие. Предполагам, че е

убежище от всички видове радиация, нали? Карелен не е магьосник. Той знае къде съм сега, но не повече от това.

— Надявам се, че сте прав. И още нещо — не би ли било опасно, ако той узнае плановете ви? А той сигурно ще ги узнае.

— Ще рискувам. При това с него се разбираме добре.

Няколко минути физикът си поигра с един молив, мълчаливо загледан пред себе си.

— Задачата е трудна. Но ми допада — просто каза той. Наведе се към някаква кутия и извади оттам голям бележник — Стормгрэн се изненада от размерите му.

— Така — Пиер Дювал започна поривисто да драска по хартията някакви стенографски знаци, които приличаха на негово изобретение. — Трябва да знаем всичко съвсем точно. Разкажете ми всичко, което знаете за стаята, където разговаряте. Не пропускайте нито една дреболия, дори и да ви се струва глупост.

— Няма кой знае какво за описване. Стените са метални, стаята е около осем квадратни метра, висока е около четири. Размерите на екрана са примерно метър на метър, поставен е върху маса... По-добре да го нарисувам.

Стормгрэн набързо нахвърли чертежа на добре познатата стая и го подаде през бюрото на Дювал. Леко потръпна, защото си спомни как неотдавна стори същото. Какво ли беше станало със слепия уелсец и съюзниците му? Как им беше подействало внезапното му изчезване?

Намръщил челото си, французинът изучаваше чертежа.

— И това е всичко, което можете да ми кажете?

— Да.

Дювал сърдито изпуктя.

— А осветлението? Какво, да не би да седите в пълна тъмнина? А вентилацията, отоплението?...

Стормгрэн се усмихна: Дювал бе верен на себе си — ядосваше се и от най-малкото.

— Целият таван е светещ, а въздухът, доколкото разбирам, идва от същата решетка, от която и звукът. Откъде излиза този въздух, съвсем не знам. Може би от време на време направлението на тягата се променя, но не съм го забелязал. Няма никакви радиатори и никакви признаци на отопление, но температурата в стаята винаги е нормална.

— С други думи, явно замръзват само водните пари, но не и въглеродният двуокис.

Стормгрен счете за нужно да се усмихне на старата общоизвестна шега.

— Казах ви всичко, според мен. Колкото до машинарията, която ме отнася до Карелен, не е много по-забележителна от кабина на асансьор. Разликата е, че има стол и маса.

Няколко минути двамата мълчаха — физикът старателно изпълваше бележника си със своите мънички заврънкулки. Стормгрен следеше графита на неговия молив и се питаше защо този човек — надарен с блестящи качества, непостижими за самия Стормгрен — наистина не беше станал известна величина в научния свят. Спомни си злите и не съвсем справедливи думи на един приятел от Държавния департамент: „На най-добрите си работници французите гледат като на нещо второкласно.“ Дювал беше пример за това, че в тези думи имаше частица истина.

Физикът кимна с удовлетворение сам на себе си и се наклони към Стормгрен, насочил в него молива си.

— Рики, а защо мислите, че този Кареленов телевизор, както го наричате, е наистина телевизор, а не илюзия?

— Никога не съм се съмнявал в това. Какво друго би могло да е?

— Казвате — „изглежда“? Тоест, външният му вид е както на нашите телевизори?

— Да, разбира се.

— Ето това ми се струва подозрително. Едва ли Свръхвладетелите ще използват такава груба техника — при тях по-скоро картината се образува направо във въздуха. А и за какво му е на Карелен да прибегва до помощта на телевизор? Простотата винаги е била най-доброто решение. Не ви ли изглежда правдоподобно, че този ваш телеекран е просто поляризирано стъкло?

Стормгрен така се ядоса на себе си, че минута-две не отвърна и само се рови в паметта си. Не беше се съмнявал в думите на Карелен нито веднъж, но впрочем нима Попечителят бе споменавал някога, че може да използва телевизора? Стормгрен не се беше съмнявал в това и изглежда с лекота бяха го измамили — използвали са естествения ход на човешката мисъл. Би могло да бъде така, ако разбира се догадката

на Дювал беше вярна. Сякаш пак бързаше с изводите си — все още нищо не бе доказал.

— Ако сте прав — каза Стормгрен, — аз просто трябва да разбия стъклото...

Дювал въздъхна.

— Все тези профани в науката... Какво си мислите, че такова стъкло може да се строши без взрив? И още — дори да ви се удаде да го сторите, мислите ли, че Карелен диша въздух като нашия? А ако той си благоденства в хлорна атмосфера? Представяте ли си колко прекрасно би се получило и за двама ви?...

Стормгрен се почувства като глупак — можеше и сам да го съобрази.

— Добре, а какво предлагате вие? — попита той с досада.

— Трябва да обмисля всичко. Първо е нужно да си изясня вярна ли е моята теория и налага ли се някак да определя какво има зад стъклото. Впрочем, вземате ли със себе си куфарче с книга, когато отивате при Свръхвладетелите? Не е ли това, което сега е у вас?

— Същото.

— Надявам се, че е достатъчно голямо. Не трябва да го променяме — може да бъде забелязано, особено ако Карелен е привикнал към него.

— Какво сте намислил? Може би ще пренесе таен рентгенов апарат?

Физикът се усмихна:

— Засега не знам, но нещо ще измислим. Ще ви кажа след една-две седмици... Знаете ли за какво ми напомня цялата работа?

— И още как — отвърна веднага Стормгрен. — За времената на нацистката окупация, когато сте майсторил радиопредаватели за нелегалното движение.

Дювал не успя да прикрие разочарованието си.

— Наистина, вече ми се е случвало да споменавам за това. Но ще ви кажа още нещо.

— Моля!

— Бихте могъл да загазите и тогава не искам и да знам за какво ви е тая машинария!

— Как така! Не бяхте ли вие този, който на времето вдигна големия шум за това, че ученият е отговорен пред обществото за

своите изобретения? Честно да ви кажа, Пиер, срам ме е за вас!

Стормгрен сложи на масата дебела папка с изписани на машина листове и облекчено въздъхна:

— Най-после всичко е готово! Странно е като си помислиш, че в тези няколкостотин страници е заключено бъдещето на човечеството. Световна държава! Не се надявах, че ще доживея да видя и това със собствените си очи!

Той пхна папката в куфарчето си, което стоеше само на десетина сантиметра от тъмния екран, обърнато с гърба си към него. От време на време Стормгрен, без сам да забележи, неспокойно прокараваше пръсти по ключалките, но тайното копче щеше да натисне в последната секунда, когато разговорът приключеше. Дювал се кълнеше, че Карелен няма да забележи нищо — но ако нещо се объркаше...

— Казахте ми, че имате новини за мен — продължи той, едва скривайки нетърпението си. — Какви са те?

— Да — отвърна Карелен. — Преди няколко часа ми съобщиха решението си.

Стормгрен бе удивен от този факт. Нима Попечителят беше в състояние да преговаря със своята планета, при положение че тя бе отдалечена на Бог знае колко светлинни години. Може би, според една от теориите на ван Риберг, той наистина се съветваше с някакъв гигантски компютър, способен да му даде отговор за всяка политическа стъпка.

— Лигата за освобождение и сие сигурно няма да са много доволни — продължи Карелен, — но обстановката малко ще се поразведри. Това, между другото, не трябва да се записва.

Често сте ми казвали, Рики, че както и да изглеждаме, човечеството бързо ще привикне с нашия облик. Това само доказва колко слабо е въображението ви. Самият вие може би бързо ще свикнете, но не забравяйте, че повечето от хората са недостатъчно образовани, за да бъдат изкоренени техните предразсъдъци и суеверия, трупани с години.

Не се съмнявайте, че знаем това-онова за човешката психология. Добре ни е известно какво ще стане, ако се разкрием пред вашия свят

на днешното му равнище на развитие. Няма да навлизам в подробности дори с вас, но ми повярвайте. Ние твърдо ви обещаваме — и дано това да ви удовлетвори в някаква степен — че след петдесет години, когато при вас се сменят две поколения, ние ще излезем от корабите си и хората ще ни видят такива, каквито сме.

Стормгрен замълча — трябваше му време, за да свикне с чутото. Думите на Попечителя не му донесоха удовлетворението, което би изпитал по-рано. Този частичен успех наистина малко го изненада и за миг поразклати доскорошната му решителност. С времето истината щеше да излезе наяве — едва ли имаше нужда да се извърши замисленото, а и не беше благоразумно. Освен само от чист егоизъм — Стормгрен едва ли би живял още цели петдесет години.

Сякаш забелязал неговата разсеяност, Карелен допълни:

— Съжалявам, ако съм ви разочаровал, но в крайна сметка на вас вече няма да ви се налага да отговаряте за политиката на близкото бъдеще. Може би ви се струва, че страховете ни са напразни, но повярвайте — отдавна сме се убедили, че всеки друг път е опасен.

Стормгрен се задъха и нетърпеливо се наклони напред:

— Значи все пак хората някога са ви виждали!

— Не съм казал това — бързо възрази Карелен. — Вашата планета не е единствената, за която ние отговаряме.

Но Стормгрен бе настоятелен:

— Ние имаме много предания за това как някога Земята е била посещавана от небесни пришълци.

— Знам, чел съм отчетите на Института за древна история. Ако съдя по тези отчети — вашата Земя е кръстовище на всички пътища във Вселената.

— А може би за някои от пришълците не знаете — упорстваше Стормгрен. — Възможно е, дори ако ни следите хиляди години, което според мен е малко вероятно.

— Според мен, също — промълви Карелен.

Този неясен отговор не значеше нищо и тогава Стормгрен се реши.

— Карелен — малко рязко каза той, — аз ще нахвърлям текста на съобщението и ще ви го дам за одобрение. Но си запазвам правото да продължа да ви досаждам и ако откроя някаква възможност, с всички сили да се постарая да разгадая тайната ви.

— В това не се и съмнявам — в отговора на Карелен се усещаше насмешка.

— И вие не сте против?

— Никак, но до известен предел — не си струва да се използва ядрено оръжие, отровен газ или каквото и да е, което би могло да подкопае дружеските ни отношения.

Стормгрен се запита дали Карелен се догажда за нещо и до каква степен. Той се шегуваше, но в шегата му прозираше разбиране, а може би дори и поощрение. Стормгрен не бе сигурен.

— Радвам се да чуя това — каза той, като се стараеше гласът му да не издаде неговото вълнение.

Стана и затвори куфарчето си. Пръстите му леко докоснаха ключалката.

— Сега ще напиша съобщението — повтори той — и още днес ще ви го предам по телетайпа.

Докато говореше това, той натисна тайния бутон и разбра, че страховете му са били напразни. Възприятията на Карелен не бяха потънки от човешките. Попечителят разбира се нищо не беше забелязал, защото докато се прощаваха той произнесе думите-шифър, с които се разкриваше входът и гласът му прозвуча както винаги.

Въпреки това Стормгрен се почувства като крадльо, който се изнизва от магазин под зоркия поглед на детектив и когато стената се закри зад него, без да остави никаква следа от входа, от него се изтръгна въздишка на облекчение.

— Съгласен съм, че досегашните ми теории не бяха много удачни — каза ван Риберг. — И все пак какво ще кажете сега?

— Непременно ли трябва да го знаете? — въздъхна Стормгрен.

Питър сякаш не забеляза въздишката му.

— Всъщност това не е моя мисъл — скромно призна той. — Натъкнах се на нея в един разказ на Честъртън. Да допуснем, че Свръхвладетелите скриват точно това — че няма какво да крият?

— Звучи ми сложно, не ви разбрах — каза Стормгрен, но любопитството му бе провокирано.

— Ето какво имам пред вид — разпалено продължи ван Риберг. — Според мен, физически те изглеждат като нас, хората. Те разбират,

че ще сме търпеливи, ако ни управляват някакви въображаеми същества..., е, всъщност съвсем различни, превъзхождащи ни многократно с разума си. Но човечеството, такова каквото е то, не би приело да се подчинява на себеподобни.

— Доста изобретателно, каквито са всичките ви теории — каза Стормгрен. — Добре би било да номерирате опусите си, като в творчеството на композиторите. Щеше да ми е по-лесно да ги проследявам. Сега може да се възрази...

В този момент съобщиха за посетител и в кабинета влезе Александър Уейнрайт.

Стормгрен се запита какво ли си мисли той в този момент и, разбира се, дали все пак Уейнрайт не е свързан с неговите похитители. Не изглеждаше да е така — сигурно Уейнрайт искрено отхвърляше насието. Крайното крило на Лигата за освобождение безнадеждно се опозори и едва ли скоро щеше да посмее отново да заяви за себе си.

Ръководителят на Лигата прочете текста на съобщението много внимателно. Стормгрен се надяваше, че Уейнрайт ще оцени този знак на внимание — тази мисъл му бе подсказал Карелен. Само след дванадесет часа всички хора по Земята щяха да узнаят обещанието, което бе дадено на техните внуци.

— Петдесет години — замислено произнесе Уейнрайт. — Доста ще почакаме.

— За хората това може и да е дълъг срок, но не и за Карелен — възрази Стормгрен. Едва сега той започна да разбира тънките сметки на Свръхвладетелите. Сегашното решение им даваше покой, необходима по тяхно мнение отсрочка и, в същото време, лишаваше Лигата от здрава почва под нозете ѝ. Разбира се, Лигата нямаше да се примири, но оттук нататък позицията ѝ беше много по-слаба. Естествено Уейнрайт също разбираше това.

— За петдесет години всичко ще бъде изгубено — с горчивина каза той. — Никой от тези, които помнят нашата независимост, няма да е сред живите — човечеството ще изтърве връзката със своите предци.

„Думи, празни думи — помисли си Стормгрен. — Думи, за които по-рано хората са воювали и са умирали, и за които никога вече няма нито да умират, нито да се бият. И от това светът ще стане по-хубав!“

Докато гледаше след отиващия си Уейнрайт, той се запита колко ли още грижи ще създава Лигата за освобождение в близките

десетилетия. И се зарадва от мисълта, че това вече ще бъде работа на неговия приемник.

Само времето бе в състояние да излекува някои недъзи. Злодеят можеше и да бъде унищожен, но какво да се прави с добрия човек, упорит в заблужденията си?

— Ето го вашето куфарче, съвсем като ново — каза Дювал.

— Благодаря — Стормгрен все пак придирчиво огледа куфарчето си. — Сега може би ще ми обясни някои неща, а също така и как ще постъпваме занапред.

Физикът явно бе зает повече с мислите си.

— Едно не мога да разбера — каза той. — Защо това ни се размина толкова лесно? Ако бях на мястото на Карел...

— Но не сте на негово място. Не се отвличайте, приятелю. Какво открихме все пак?

— Ох, тези пламенни, нетърпеливи северняци! — въздъхна Дювал. — Ние измайсторихме нещо като радар с малка мощност. Покрай радиовълните с много висока честота, той работи още и с крайните инфрачервени, а също и с всички вълни, които навярно не може да види нито едно живо същество, колкото и причудливо да са устроени очите му.

— А откъде знаете това със сигурност? — попита Стормгрен, учуден, че тази чисто техническа задача му е любопитна.

— Е, не можем да го твърдим с абсолютна сигурност — неохотно призна Дювал. — Но нали Карелен ви вижда при обичайно осветление? Следователно очите му са сходни с нашите и възприемат светлинните вълни в същите предели. Така или иначе апаратът заработи. Убедихме се, че направо зад този ваш телеекран има голяма стая. Дебелината на екрана е около три сантиметра, а помещението зад него има не по-малко от десет метра в дълбочина. Не ни се удаде да различим ехото от далечната стена, но това трудно можеше да се очаква при тази мощност, а на по-голяма не се решихме. И все пак ето какво получихме.

Той прехвърли, към Стормгрен лист фотохартия, по който минаваше една единствена вълнообразна линия. На едно място

линията бе отскочила рязко нагоре и образуваше нещо като остър зъб — сякаш е било регистрирано слабо земетресение.

— Виждате ли този зъб?

— Да, а какво е това?

— Нищо друго, освен Карелен.

— Боже мой! Сигурен ли сте?

— Не е трудно за разгадаване. Той седи, или стои, или дявол знае как се разполага там, от другата страна на екрана на около два метра. Ако разделителната способност на апарата бе малко по-голяма, щяхме дори да изчислим неговия ръст.

Стормгрен смутено разглеждаше малкото отклонение върху листа. Досега нямаше никакви доказателства, че Карелен е материално същество. Това бе само косвено доказателство, но Стормгрен не се съмняваше ни най-малко.

— Трябваше да изчислим още нещо — до каква степен този екран пропуска обичайната светлина. Мисля, че си го представихме достатъчно точно. Дори и да сме сгрешили в някой десетичен знак, не е толкова важно. Вие сигурно знаете, че няма такова поляризирано стъкло, което съвсем не би пропускало лъчите в една посока. Цялата работа е в това как са разположени източниците на светлина. Карелен е в затъмнена стая, а вие сте осветен. Така стоят нещата. — Дювал се усмихна. — Ние обаче ще ги променим.

С вид на фокусник, който вади незнайно откъде цяло котило бели зайчета, той бръкна в шкафа на бюрото си и измъкна оттам нещо като електрическо фенерче стар модел. В края си то рязко се разширяваше — като някакъв странен револвер или като древна късоцевка, подобна на тромпет.

Дювал се усмихна.

— Не е толкова страшно, колкото изглежда. Трябва само да допрете дулото до екрана и да натиснете копчето. За десет секунди ще се включи силен прожектор и вие ще успеете да разгледате другата стая. Целият сноп лъчи ще премине през екрана и доста добре ще освети вашия приятел.

— А това няма ли да навреди на Карелен?

— Не, ако движите светлината отдолу нагоре. Тогава очите му ще успеят да привикват с нея — мисля, че рефлексите му са сходни с нашите; не ни е нужно да го ослепяваме.

Стормгрен нерешително огледа оръжието и го претегли на ръка. В последните седмици го тормозеше съвестта му. Като се изключи обидната понякога прямота, Карелен винаги се бе държал съвсем приятелски с него и сега, когато приближаваше краят на техните срещи, никак не му се искаше да разруши по някакъв начин тези дружески отношения. Но той беше предупредил Попечителя, а и сам Карелен сигурно отдавна би се разкрил пред хората, ако бе свободен в избора си. Стормгрен беше твърдо решен — когато приключи и последната им беседа, той ще погледне Карелен в лицето.

Ако, разбира се, Карелен имаше лице.

Отначало Стормгрен се тревожеше, но бързо се успокои. Почти през цялото време говори Карелен, изплитайки речта си като дантела от мъдри и цветисти изрази, както се бе случвало неведнъж. Това някога изглеждаше на Стормгрен най-поразителното и най-неочакваното Кареленово дарование. Сега това красноречие не му приличаше на чудо, защото знаеше, че както почти всички способности на Попечителя и тази не е някакъв рядък талант, а само плод на един могъщ ум.

Когато Карелен забавяше хода на мислите си, както съответстваше на човешката реч, той имаше време за разни стилистични изисканости.

— Няма нужда нито вие, нито вашият приемник да се вълнувате толкова от Лигата за освобождение, дори когато тя се опомни от обзелото я сега униние. Вече месец тя е по-тиха от водата и по-ниска от тревата — и даже да добие отново кураж, в близките години няма да представлява опасност. Истина е, доколкото си струва да се ценят сведенията за действията на противника, че Лигата е много полезна организация. Ако някога за нея възникнат финансови затруднения, може би ще ми се наложи да ѝ заема пари.

Често бе трудно да се разбере дали Карелен говори сериозно или се шегува. Стормгрен слушаше, запазил старателно невъзмутимия си вид.

— Много скоро Лигата ще изгуби още един повод за своите нападки. Досега имаше много протести, понякога съвсем детински, срещу особената роля, която вие играете в последните години. В

началото на моето попечителство това положение представляваше за мене голяма ценност, но сега, когато вашият свят върви по пътя, който аз му открих, можем да се откажем от това посредничество. Занапред няма да поддържам толкова пряка връзка със Земята и задълженията на генералния секретар до голяма степен ще придобият първоначалната си форма.

В близките петдесет години ще има още доста кризисни моменти, но и това ще мине. Чертите на вашето бъдеще са достатъчно ясни и ще дойде денят, когато всички днешни трудности ще бъдат забравени — колкото и да е дълга паметта на човечеството.

Последните думи прозвучаха така странно, така многозначително, че Стормгрен целият изстина. Несъмнено, Карелен не допускаше грешки и неточности — всяка негова дума, дори най-непредпазливата, винаги беше претеглена и разчетена с микроскопична точност. Но да се задават въпроси, които сигурно щяха да останат без отговор, нямаше време — Попечителят отново смени темата.

— Вие често сте ме питали за по-далечните ни планове. Разбира се, създаването на Световна държава е само първата стъпка. Вие ще видите как тя възниква, но промените ще се извършат така неуловимо, че малко хора ще забележат това. После ще мине известно време на укрепване, а за това време човечеството ще бъде готово да ни приеме. И тогава ще настане денят, в който ще изпълним това, което ви обещахме. Много съжалявам, че вас няма да ви има.

Стормгрен гледаше без да мигне — погледът му се бе устремил далеч зад тъмната преграда на екрана. Той се вглеждаше в бъдещето и си представяше деня, който нямаше да види — дългоочаквания ден, когато огромните кораби на Свръхвладетелите щяха най-после да се спуснат на Земята и да разкрият тайната си пред очите на човечеството.

— В този ден — продължи Карелен, — хората ще изпитат това, което сега не може да се нарече и шок. Но те бързо ще се оправят от стреса — психиката им дотогава ще е по-укрепнала от тази на техните предци. Ние ще станем привична и неизменна част от тяхното съществуване и когато ни срещнат, няма да им се сторим толкова... странни..., както бихме ви се сторили на вас.

Досега Карелен не бе изричал подобни мисли на глас, но Стормгрен не се удиви. Беше уверен, че познава малка част от личността на Попечителя, но истинският Карелен му бе непознат, а може би беше и недостъпен за човешките разбирания. И не за пръв път той създаваше у Стормгрен чувството, че този истински Карелен е вгълбен в нещо друго, а управлението на Земята заема съвсем малко място в неговите мисли — с такава лекота абсолютен световен шампион по шахмат би играл шашки.

— А какво ще стане по-нататък? — тихо попита Стормгрен.

— Тогава за нас ще започне истинската работа.

— Често съм гадал в какво може да се състои тя. Да създадете в нашия свят ред, да направите хората по-културни, по-възпитани — това разбира се е само средство, а вие имате някаква цел. Може би някога и ние ще излезем в космоса и дори ще можем да помагаме в работата ви?

— В известен смисъл, да — каза Карелен. В гласа му така явно прозвуча необяснима печал, че на Стормгрен сякаш му се сви сърцето.

— А ако все пак опитът ви с човечеството се окаже несполучлив? Това ни се е случвало в отношенията с други народи. Сигурно и на вас не всичко ви се удава?

— Да — каза Карелен толкова тихо, че Стормгрен едва го чу. — И на нас не всичко ни се удава.

— Как постъпвате в такива случаи?

— Изчакваме..., и опитваме пак.

Помълчаха малко — някакви пет секунди. И когато Карелен проговори отново, думите му завариха Стормгрен неподготвен.

— Прощавайте, Рики!

Карелен го преметна..., може би вече беше късно! Стормгрен се вцепени, но само за миг. И на секундата, много ловко — не напразно бе тренирал — извади заветното фенерче и го притисна към екрана.

Боровете достигаха почти до самата вода, между тях и езерото стоеше само широката няколко метра ивица на брега, обрасъл с трева. Когато времето беше топло, Стормгрен, без да се интересува от своите деветдесет години, се разхождаше всяка вечер по този бряг, отиваше до пристанището, гледаше как във водата гасне отражението на залеза и

се връщаше вкъщи, преди откъм гората да повее хладният нощен въздух. Този простичък обред му доставяше истинско удоволствие — струваше му се, че няма да се откаже от него, докато го държаха краката.

В далечината от запад нещо летеше бързо и ниско над самото езеро. В тези краища самолети се появяваха рядко, като се изключат редовните пътнически полети, при които самолетите прелитаха на голяма височина и през деня, и през нощта. Но те не се забелязваха — само от време на време можеше да се види в синевата на стратосферата бялата следа на парите, останали след тях. А това беше малък вертолет и явно се насочваше право към него. Стормгрен огледа брега и разбра, че не може нито да избяга, нито да се скрие. Повдигна примирено раменете си и се отпусна на дървената пейка в края на пристана.

Репортерът бе необикновено почтителен и Стормгрен дори се удиви. Той почти забрави, че не само беше най-стариият от всички държавни мъже, но и че вън от пределите на своята родина бе почти легендарна личност.

— Мистър Стормгрен — започна неканеният гост, — неудобно ми е да ви безпокоя, но може би ще се съгласите да коментирате току-що полученото съобщение за Свръхвладетелите?

Стормгрен леко повдигна веждите си. След толкова много години той все още споделяше неприязънта на Карелен към подобни въпроси.

— Едва ли мога да прибавя много към това, което е написано по-рано.

Репортерът впи в него изпитателния си до странност поглед.

— А на мен ми се струваше, че можете. Сега неочаквано изплува твърде интересна случка. Преди около трийсет години един работник от Бюрото за научни изследвания е изобретил за вас някакъв твърде забележителен прибор. Надявам се, че ще ни разкажете нещо за това.

Стормгрен замълча, унесен в спомените си за миналото. Не се изненадваше, че са разкрили тайната му. Напротив, беше удивително, че толкова много време тя остана неразкрита.

Той се изправи и тръгна по пристана към брега — репортерът вървеше след него, изостанал на няколко крачки.

— В този слух има частица истина — каза Стормгрен. — Когато бях за последен път на кораба на Карелен, взех със себе си този апарат

с надеждата, че ще успее да видя Попечителя. Това не беше много умна постъпка, но... какво, тогава бях само на шейсет. — Той тихо се засмя, а после довърши: — Не си струваше заради тази глупава история да летите толкова надалеч. Фокусът, знаете ли, не се получи.

— Нищо ли не видяхте?

— Съвсем нищо. Боя се, че ще ви се наложи да чакате, но..., в края на краищата, остават само двадесет години!

Двадесет години. Да, Карелен беше прав. Тогава светът ще е готов да приеме това, за което никак не беше готов преди трийсет години — когато Стормгрин по същия начин излъга и Дювал.

Карелен му вярваше и Стормгрин предаде доверието му. Нямахше никакви съмнения, че Попечителят е знаел за неговия замисъл от самото начало, предвидил е и е разчел всичко до последната секунда.

Иначе огромното кресло нямаше да е празно, щом на него блесна кръглият лъч на прожектора! В страха си, че е закъснял, Стормгрин мигновено беше придвижил светлината нагоре. Когато забеляза металната врата, два пъти по-висока от човешки ръст, тя вече се затваряше — бързо, доста бързо, но не достатъчно.

Да, Карелен му се доверяваше, не желаше още дълго да го терзае с неразрешимата загадка в залеза на неговия живот. Попечителят не се реши открито да наруши забраната на неведомите сили, които стояха над него (дали и те принадлежаха към неговия род?) — но беше направил всичко, което можеше. Така нямаше да му се налага да отстоява невинността си. И Стормгрин знаеше — с постъпката си Карелен доказваше, че наистина е привързан към своя приятел. Може би това бе само привързаността на човека към неговото предано и умно куче, но чувството беше искрено и през целия си живот Стормгрин, рядко бе изпитвал по-голямо удовлетворение.

„И на нас не всичко ни се удава.“

„Да, Карелен — мислеше си Стормгрин, — това беше истина. Нали и ти самият претърпя поражение в зората на човешката история? И колко жесток е бил този неуспех, щом неговото гръмовно ехо премина през вековете и страхът от него владя народите на Земята, докато те не излязоха от детството си. Имате ли сили да надделеете дори за половин век над властта на всички митове и предания в нашия свят?“

Стормгрен беше сигурен, че втори неуспех няма да има. Когато Свръхвладетелите отново се срещнеха с хората, щяха да завоюват доверието и приятелството им, които нямаше да могат да бъдат разрушени дори от потреса при срещата с техния познат облик. По-нататък те и човечеството щяха да продължат рамо до рамо и неведомата трагедия, която беше помрачила миналото, щеше завинаги да потъне в сумрака на доисторическите времена.

На Стормгрен му беше хубаво да се надява, че един ден, когато Карелен ще бъде свободен отново да стъпи на Земята, той ще отиде там, в северните гори, и тихо ще постои до гроба на първия от хората, който стана негов приятел.

II. ЗЛАТНИЯТ ВЕК

ПЕТ

„Време е!“ — нашепваше радиото на всички езици. „Време е!“ — потвърждаваха хиляди вестникарски заглавия. „Време е!“ — мислеха операторите, обсадили полето, където скоро щеше да се спусне корабът на Карелен и за стотен път проверяваха своите камери.

В небето остана само един кораб — този над Ню Йорк. Едва сега светът узна, че над другите градове не е имало никакви кораби. В навечерието на голямото събитие огромният флот на Свръхвладетелите се превърна в нищо, разпръсна се като мъглата от полъха на вятъра.

Рейсовите кораби, които сновяха надолу и нагоре и доставяха на Земята товари от космическите дълбини, бяха съвсем истински; но сребърните облаци, които толкова дълго време — цял човешки живот — неподвижно се рееха над почти всички столици, се оказаха зрителна измама. Никой не можеше да разбере как се е правило това, но изглежда всички те бяха само отражение на кораба на Карелен. Но не просто мираж или игра на светлината, защото радарите също се лъжеха, а и още имаше живи свидетели, които се кълняха, че със собствените си уши са чули шума и свистенето от триенето в атмосферата на въздушния флот при неговото пристигане.

Всичко това нямаше значение — беше важно едно: Карелен вече не смяташе за нужно да демонстрира своята сила. Той отхвърли психологическото оръжие.

— Корабът се движи! — прелетя мигновено по цялата планета вестта. — Отива на запад!

Бавно, с не повече от хиляда километра в час корабът се спускаше от разредените височини на стратосферата към просторната равнина за втората среща с историята на Земята. Той послушно замря пред нетърпеливите камери и пред погледите на хиляди зрители — малко бяха хората в многолюдната тълпа, които можеха да видят всичко така добре, както милионите по света, втренчени в своите телевизори.

Изглеждаше така, сякаш земята ще се продъни под неимоверната тежест, но корабът бе леко задържан от неведомите сили, които направляваха и полета му сред звездите.

На двайсет метра над полето изпъкналият му борд се раздвижи като водна повърхност, появиха се вълнички — както при внезапен порив на вятъра над езеро — и в блестящата метална стена се откри голям вход. Вътре не можеха да различат нищо дори любопитните очи на камерите — беше тъмно, абсолютно тъмно, като в пещера.

От отворието се появи широк блестящ трап и уверено се спусна надолу. Приличаше на монолитна метална лента с перила отстрани. Нямаше никакви стъпала, беше съвсем гладка — като писта за кънки — и сякаш по обичайния начин никой не можеше нито да се качи, нито да слезе.

Целият свят не свалеше очи от тъмния отвор, в който все още не се забелязваше никакво движение. После от някакво скрито място прозвуча не много високо незабравимият глас на Карелен. Той произнесе най-неочакваните думи:

— Долу до трапа има деца. Бих искал две от тях да се качат тук и да се запознаят с мен.

Настъпи кратка тишина. Сетне от тълпата прибягаха момченце и момиченце, и без ни най-малко да се смуцават, се насочиха към лентата, готови да влязат в космическия кораб — и в историята. След тях се втурнаха и други деца, но се спряха, когато Карелен каза със смях:

— Засега двамата стигат.

Неудържими, предвкусвайки удивителното приключение, те двамата — на не повече от по шест години — скочиха върху металния скат. И тук се случи първото чудо.

Като махаха весело с ръце на тълпата и на разтревожените си родители, които сякаш късно си спомниха легендата за Царя на плъховете, децата бързо се издигаха по стръмния наклон. Но те не направиха нито крачка и скоро се видя, че не стоят вертикално към земята, а са под прав ъгъл към трапа. Той имаше собствена сила на привличане, независимо от Земяното притегляне. Децата се радваха на това чудо и без да разбират какво ги придвижва нагоре, потънаха в глъбините на кораба.

За двадесет секунди целият свят притихна, замря — после никой не можеше да повярва, че тишината е продължила толкова много време. После огромното отворстие сякаш се приближи и на слънчевата светлина се появи Карелен. На лявата му ръка седеше момченцето, а на дясната — момиченцето. И двамата бяха погълнати от играта си — така ги занимаваха крилете на Карелен, че те дори не погледнаха надолу към тълпата.

Да, Свръхвладетелите бяха тънки психолози — бяха се лишили от малко свои чувства и умело бяха подготвили човечеството за този ден.

Всичко изглеждаше точно така. Крилете с кожена ципа, късите рогца, опашката с остър триъгълен край, като връх на стрела — всичко си беше на мястото. Оживя и изскочи от неведомото минало най-страшното предание. И ето, в пълното си величие то се усмихваше под слънчевите лъчи, огромното му тяло блестеше, изваяно сякаш от черно дърво, а към плещите му се бяха прилепили доверчиво две човешки рожби.

ШЕСТ

Петдесет години бяха голям срок — за това време планетата и нейните жители можеха да се променят до неузнаваемост. Нужни бяха само познаване на обществените закони, ясна цел и могъщество.

Свръхвладетелите притежаваха всичко това. Макар че крайната им цел си оставаше загадка, познанията и могъществото им бяха очевидни.

Могъществото им приемаше различни форми. Малко от тях бяха явни за хората, с чиито съдби сега се разпореждаха Свръхвладетелите. Всеки виждаше каква мощ е скрита в исполинските кораби, но зад тази явна сила се таеше друго, далеч по-фино оръжие.

— Няма неразрешими задачи — беше казал някога Карелен на Стормгрен.

— Звучи доста цинично — усъмни се Стормгрен. — Малко напомня известната сентенция „Правото е на страната на силния“. Видя се, че този, който в миналото е пускал в ход силата, все едно нищо не е успял да реши.

— Работата е в това, че тя трябва да се използва правилно. Вие никога не сте притежавали нито истинската сила, нито знанията да я прилагате правилно. При това всяко решение може да се осмисли или да не се осмисли. Да допуснем, че някоя от вашите държави начело с някакъв фанатик опита да въстане срещу мен. Съвсем безсмислено би било да отвърна на подобна заплаха с няколко милиарда конски сили във вид на атомна бомба. Ако пусна в ход тази бомба, задачата ще бъде решена веднъж за винаги. Но както казах, ще бъде решена без смисъл, дори ако в това решение няма други недостатъци.

— А как бихте осмислили решението й?

— За това не е необходима повече енергия, отколкото примерно за неголям радиопредавател. Нужни са и не повече умения, за да бъде управлявана. Важно е не колко енергия ще се използва, а как ще се използва тя. Мислите ли, че Хитлер щеше да продължава да бъде диктатор в Германия, ако, да речем, на всяка крачка го преследваше глас, който неспирно му шепти нещо? Или ден и нощ в ушите му

звучеше една и съща нота, заглушаваше всички други звуци и не му даваше да заспи? Съгласете се, че способът съвсем не е жесток. И въпреки това, в крайна сметка щеше да има непреодолимата мощ на тритиева бомба.

— Разбирам — беше отвърнал Стормгрен. — И нямаше да има къде да се скрие?

— Няма такова място, до което да не мога да изпратя моите..., ъ..., апарати. Ето защо не са ми нужни крайни мерки, за да поддържам реда.

И така, исполинските кораби се оказаха само символи и сега целият свят узна, че само един от тях не е бил призрак. Тъй или иначе само с присъствието си тези призраци измениха историята на Земята. Задачата им беше изпълнена и паметта за това щеше да остане във вековете.

Изчисленията на Карелен бяха точни. Внезапният ужас и отвращението се забравиха бързо, макар че много хора, които с гордост твърдяха, че съвсем не са суеверни, никога не се решиха да се срещнат със Свръхвладетелите лице в лице. Имаше нещо странно в това, което разумът и логиката не можеха да обяснят. В епохата на Средновековието хората са вярвали в дявола и са се страхували от него. Но сега беше двадесет и първи век — наистина ли съществуваше някаква наследствена, родова памет?

Естествено, всички разбираха, че между Свръхвладетелите или родствени на тях същества и човечеството някога, в дълбока древност, се е разиграла жестока битка. Вероятно сблъсъкът бе станал толкова назад във времето, че за него нямаше съхранени никакви исторически следи. Карелен не даваше ключа и за тази загадка.

Въпреки че Свръхвладетелите се показаха на хората, те рядко напускаха единствения си кораб. Може би на Земята им беше неудобно. Сигурно там, откъдето идваха тези крилати великани, силата на гравитацията бе много по-малка. Винаги носеха някакви пояси, снабдени със сложни механизми, с помощта на които вероятно контролираха тежестта си и общуваха помежду си. Трудно понасяха ярката слънчева светлина и оставаха на нея само броени секунди. Когато им се налагаше да бъдат на открито по-дълго време, си слагаха нещо като тъмни очила, с които изглеждаха много странно. Очевидно можеха да дишат земния въздух, макар че понякога носеха някакви

апарати, подобни на манерки, от които нарядко поемаха по глътка неизвестен газ.

Необщителността им можеше да се обясни с чисто физически причини. Малко бяха хората, на които се налагаше да ги срещат пряко — можеше само да се гадае колко са те на брой на Кареленовия кораб. Най-голямата група, която някой някога бе виждал, се състоеше от петима от тях, но в исполинския кораб можеха да са стотици, дори хиляди.

В много отношения излизането от анонимност на Свръхвладетелите донесе повече нови загадки и разреши малко стари. Все още бе неизвестно откъде са те; нямаха брой теориите, които обясняваха какво представляват те като биологичен вид. На много въпроси отговаряха с желание, но понякога бяха прикрити до крайност. Всичко това безпокоеше само учените. Обикновените земляни, макар и да не жадуваха за пряко общуване с тях, бяха благодарни за всичките им дела.

Според критериите от миналото Земята се превърна в Утопия. Нямаше невежество, болести, нищета и страх. Споменът за войната потъна в миналото като страшен сън — скоро сред живите хора нямаше да има нито един, който да е изпитвал всичко това върху себе си.

Цялата човешка енергия се превърна в истинско съзидание — и обликът на Земята се промени. Големите градове, в които преди бяха концентрирани всички блага, сега бяха безполезни — големи части от тях бяха преустроени, а други бяха напуснати от хората и се превръщаха в музеи. Много от градовете бяха отдавна изоставени, защото цялата търговска и промишлена система се измени много. Производството стана почти напълно автоматизирано — роботизирани заводи даваха нескончаем поток от всичко необходимо за ежедневието. Всичко беше почти безплатно. Хората работеха, само ако желаеха особени предмети за разкош — или просто не работеха.

Светът стана единен. Названията на страните се запазиха само за удобство на пощата. Нямаше човек по света, който да не знае английски, да не може да чете и пише, да не може всеки миг да се възползва от телевизионна връзка или за не повече от денонощие да се пренесе в другото полукълбо.

Изчезна престъпността. Престъплението стана и ненужно, и невъзможно. Когато нямаше никакви нужди, нямаше и за какво да се краде. А всички, които бяха склонни към престъпление, знаеха, че няма как да се измъкнат от зоркия поглед на Свръхвладетелите. От самото начало те се бяха вмесвали убедително в земните дела, поддържайки реда и законността — така че урокът им бе добре усвоен.

Извършваха се, разбира се, престъпления в порив на някаква страст, но те бяха голяма рядкост. Много от противоречията, които бяха мъчително неразрешими, сега бяха устроени и затова човечеството укрепна душевно и не бе склонно към безразсъдство. Това, което в миналото се наричаше порок, сега считаха само за чудачество или в най-лошия случай — за невъзпитание.

Имаше още една поразителна промяна — изчезнаха умопомрачителното бързане и надпревара, с които се отличаваше двадесети век. Животът забави своя ход, имаше свободно време колкото никога досега. И ако малко от хората намираха това за скучно, мнозинството просто си живееше далеч по-спокойно. Хората на Запад отново узнаха нещо, което другите никога не бяха забравяли — че свободното време не е грях, стига то да не се изроди в леност на духа и бездействие.

Може би бъдещето щеше да донесе нови грижи, но засега излишеството от свободно време не тежеше на хората. Те се обучаваха по-дълго време и знанията им бяха по-задълбочени. Малко от тях завършваха колеж преди двадесетата си година — и това бе само първата степен на образование. Обикновено след две-три години, когато бяха на около двадесет и пет, хората се връщаха към учението, обогатени от пътешествията и жизнения си опит. И след това, до края на живота си човек от време на време освежаваше знанията си и най-вече в интересните за него области на науката и изкуството.

От това удължаване на процеса на образование доста след като юношата е станал възрастен, животът на обществото се измени много. Някои от промените бяха станали необходимост преди поколения, но хората не бяха се осмелявали да ги извършат и се бяха престрували, че дори няма нужда от тях. Така се промениха коренно отношенията между половете, ако, разбира се, се счита, че в тази област *mores*^[1] някога са били построени по единен образец. Всички устои се

разпиляха на прах под ударите на две чисто човешки изобретения, с които Сврѣхвладетелите нямаха нищо общо.

Първото от тях беше свършено надеждното противозачатъчно средство, от което стигаше само една таблетка. Второто — абсолютно непогрешимият способ да се определи кой е бащата на детето след много подробен анализ на кръвта. Действието на тези две новости бе наистина разрушително — бяха сметени от Земята последните остатъци на пуританската ограниченост.

И още една голяма промяна имаше в облика на живота — необичайната подвижност. Въздушният транспорт достигна свършенство и всеки човек можеше да лети в произволна посока, когато пожелае. Небесните пътища бяха далеч по-просторни и далеч повече от всички други пътища на миналото. Двадесет и първи век с много по-голям замах повтори знаменитото американско постижение, когато целият народ се оказа на колела. Сега цялото човечество получи крила.

Разбира се, не буквално. Обикновеният флаер или аеромобил, с каквото разполагаше всеки, нямаше нито криле, нито някакви видими на пръв поглед летателни устройства. Изчезнаха и тремавите витла на старинните вертолети. Но човекът не беше открил начин да преодолее земното притегляне — тази велика тайна владееха само Сврѣхвладетелите. Силите, които движеха аеромобилите, бяха далеч по-прости и можеха да бъдат разбрани дори от братя Райт. Използваха се реактивни двигатели, които можеха да работят в много сложен режим. Флаерите бяха с ограничена височина на полета и можеха да висят във въздуха или да се движат във всички посоки. И тези вездесъщи въздухолетчета изтриха и последните граници между човешките племена така бързо, както Сврѣхвладетелите не биха могли да ги изтрият с никакви думи и закони.

Имаше и по-дълбоки промени. Настана време на безбожие. От всички религии, които съществуваха до пристигането на Сврѣхвладетелите, оживя, в известен смисъл облагороден, само будизмът — може би най-суровата вяра. Вярванията, основани на чудеса и откровения, рухнаха веднъж завинаги. И преди това те се развиваха според степента на образованост на хората, но от самото начало Сврѣхвладетелите не се вмесваха в тези въпроси. Често питаха

Карелен как се отнася към религията, но той отвърщаше, че вярата е лично дело на всеки човек, стига да не посяга на свободата на другите.

Може би древните вярвания щяха да се поддържат от още няколко поколения, ако не беше вечното човешко любопитство. Всички знаеха, че миналото е достъпно за Свръхвладетелите и неведнъж историците молеха Карелен да разреши някой стар спор. Възможно е тези въпроси да му бяха омръзнали, но по-скоро той разбираше до къде ще доведе неговото великодушие...

Апаратът, който Карелен предаде на Института за световна история, представляваше нещо като телевизионен приемник с обширна клавиатура за настройване на времето и пространството. Най-вероятно той беше свързан по някакъв начин с много по-сложна машина на борда на огромния кораб. Как точно действаше този апарат, никой не можеше да си представи. На Земята ученият просто натискаше необходимите клавиши и прозорецът на миналото се разтваряше. Пред погледа мигновено се откриваше едва ли не всяко събитие в историята на човечество за последните пет хиляди години. По-назад в миналото апаратът не можеше да надникне — настроен на по-ранни векове, екранът изобразяваше непонятна пустота. Имаше някаква естествена причина за това, а може би Свръхвладетелите умишлено не позволяваха на хората да знаят повече.

Разбира се за всеки мислещ Човек и преди това бе ясно, че е невъзможно абсолютно всички вероучения да са истинни, но този удар бе съдбоносен. В разобличаването никой не можеше да се усъмни и никой не можеше да спори с него: неведомото вълшебство на науката на Свръхвладетелите откри пред погледа на хората как в действителност бяха възникнали на света всички велики религии. Началото на почти всяка от тях бе благородно и вдъхновено — но не повече от това. За няколко дни безбройните месии на човешкия род престанаха да са богове. Вярванията, които цели две хилядолетия бяха опора за милиарди хора, се изпариха като утринна роса под жестоката и безпристрастна светлина на истината. Цялото добро и зло, което те бяха създали, изведнъж потъна в миналото и вече не можеше да докосне ничия душа.

Човечеството се прости с древните богове и порасна дотолкова, че повече не се нуждаеше от нови.

Засега малко хора разбираха, че заедно с крушението на вярата настъпваше и упадък в науката. Процъфтяваха техниката и технологиите, но бе дошъл редът на своеобразните умове, които се опитваха да прескочат границите на човешките познания. Любопитството оставаше и имаше достатъчно свободно време, за да бъде утолено то, но жарта на сериозните научни изследвания угасна. Нямаше нужда цял живот да се добираш до тайни, които със сигурност бяха разгадани от Свръхвладетелите преди много векове.

Този упадък не беше много забележим, защото пищно се развиха описателните науки — зоологията, ботаниката, астрономическите наблюдения. Никога досега на света не бе имало толкова много любители, събиращи научни данни за собствено удоволствие, но почти не останаха теоретици, които да подреждат тези данни в единна система.

А когато изчезна борбата и стихнаха раздорите и противоречията, дойде и краят на истинското изкуство. Имаше много творци — и любители, и професионалисти, но за цяло поколение не беше създадено нищо ново, наистина талантливо нито в литературата, нито в музиката, нито в живописа и скулптурата. Светът все още живееше със старата слава и блестящите творби на невъзвратимото минало.

И никой не се тревожеше от това положение, ако се изключат шепата философи. Човечеството малко се опиваше от новооткритата свобода, радваше се на ежеминутното щастие и не искаше да гледа по-надалеч. Ето това в крайна сметка беше тя, Утопия — Златният век; неговото ново начало още не бе помрачено от най-злия враг на всяка утопия — скуката.

Може би Свръхвладетелите бяха в състояние да решат и тази задача — бяха решили толкова други. От деня на пристигането им беше минал голям срок — цял човешки живот — но и сега, както тогава, никой не знаеше защо се появиха те. Човечеството привикна да им вярва и вече не си задаваше въпроса що за свръхчовешка самоотверженост задържа Карелен и спътниците му далеч от родината.

Ако това наистина беше самоотверженост. Все пак още се намираха хора, които се питаха дали благоденствието на света е крайната цел на Свръхвладетелите.

[\[1\]](#) нрави (лат.) ↑

СЕДЕМ

Ако се изчислеше общото разстояние, което предстоеше да се преодолее от всички, поканени в този ден от Рупърт Бойс, щеше да се получи внушителна цифра. Само в първата дузина от гости бяха: Фостърви от Аделаида, Шьонбергови от Хаити, Фаранови от Сталинград, двойката Моравия от Синсинати, двойката Иванко от Париж и още Съливанови, които общо взето живееха в съседство с остров Пасха, но на дъното на океана — на четири километра дълбочина. Беше чест за Рупърт, че въпреки тридесетте разпратени покани, пристигнаха повече от четиридесет гости — нещо, което той бе предвидил. Закъсняха само Краусови, просто защото забравиха от кой меридиан започва международното отчитане на времето и дойдоха точно с двадесет и четири часа по-късно.

Към обяд в парка се събра порядъчна колекция от флаери — тия, които пристигаха последни трябваше да се полутат, докато намерят място да се приземят, а после да изминат пеша доста разстояние. Пътят изглеждаше дълъг, защото под безоблачното небе температурата беше сто и десет градуса по Фаренхайт. Наоколо бяха спрели всевъзможни марки аеромобили — от едноместните „бръмбари“ до семейните „кадилаци“, които приличаха не просто на някакво средство за придвижване, а на летящи дворци. Впрочем сега вече не можеше да се съди по марката на флаера за положението на собственика му в обществото.

— Какъв уродлив дом — каза Джийн Морел, когато „метеорът“ започна да се спуска по спирала. — Като кутия, която някой е настъпил.

За Джордж Грегсън бе свойствена старомодната неприязън към автоматичното кацане и преди да отвърне, регулира скоростта на спускането.

— Под такъв ъгъл на зрение едва ли може да се съди за дома — справедливо забеляза той. — От земята навярно изглежда съвсем различно. О, Господи!

— Какво има?

— Фостъррови вече са тук. Бих разпознал това съчетание на цветовете където и да е.

— Просто не разговаряй с тях, ако не искаш. Събиранията у Рупърт са хубави с това, че винаги можеш да се скриеш в тълпата.

Джордж съзря свободно местенце и уверено насочи флаера надолу. Те се спуснаха плавно между един друг „метеор“ и някаква машина от съвсем неизвестна и за двамата марка. Джийн си помисли, че изглежда бързоходна, но много неудобна. Сигурно бе измайсторена собствено ръчно от някой луд по техниката Рупъртов приятел. А това не се разрешаваше от закона.

Когато излязоха от „метеора“, горещината им подейства като пламък на кислород. Сякаш за миг от телата им се изпари цялата влага и Джордж се учуди, че пресъхналата му кожа започва да се напуква. Отчасти сами си бяха виновни за това. Бяха излетели от Аляска преди три часа и не съобразиха да променят температурата в кабината, така че преходът да е по-плавен.

— Нима може да се живее тук! — Джийн едва си поемаше дъх. — Мислех, че някак контролират тукашния климат.

— Разбира се, че го контролират — каза Джордж. — Някога тук е било пустиня, а сега — виждаш сама. Да тръгваме, вътре всичко ще бъде наред.

В този момент ги посрещна сам Рупърт — весело, но някак пресилено шумно. Стопанинът на дома стоеше до техния „метеор“, подаваше им по чаша и с палава усмивка ги гледаше отгоре надолу. Гледаше ги отвисоко по простата причина, че ръстът му беше около три и половина метра — при това се оказа съвсем прозрачен. Не беше трудно да се гледа през него.

— Страшни шеги си измислил за гостите си — възкликна Джордж и опита да вземе чашите, до които едва успя да стигне. Ръката му премина през тях. — Надявам се, че когато се доберем до дома ти, за нас ще се намери нещо по-осезаемо.

— Не се безпокойте! — засмя се Рупърт. — Поръчвайте! Когато пристигнете, всичко ще е готово.

— Две хубави порции бира, охладена в течен въздух — бързо се разпореди Джордж. — Пристигаме веднага.

Рупърт кимна, постави чашата на невидима маса, натисна някакъв невидим бутон и изчезна.

— Страхотно! — каза Джийн. — За пръв път виждам как действа това чудо. Откъде се е сдобил с него Рупърт? Мислех, че го имат само Свръхвладетелите.

— А знаеш ли поне едно нещо, което Рупърт да е пожелал и да не притежава? — отвърна Джордж. — Това е подходяща играчка за него. Седи си уютно в кабинета и в същото време обхожда половин Африка. Няма жеги, няма хапещи насекоми, няма умора — на всичко отгоре и хладилник с бира под ръка. Интересно, какво биха си помислили Стенли и Ливингстън?

Не им се говореше повече под изгарящото слънце. Когато приближиха парадния вход, почти неразличим в плътната стъклена фасада, той автоматично се отвори под звуците на фанфар. Джийн си помисли, че до вечерта сигурно вече ще ѝ се гади от фанфара и не сгреши.

В чудесната прохлада на преддверието приветливо ги посрещна поредната мисис Бойс. Всъщност заради нея се бе събрало такова множество от гости. Половината дойдоха да видят новото жилище на Рупърт, но тия, които се колебаеха, все пак дойдоха, привлечени от разказите за новата му жена.

Беше наистина потресаваща. Като че ли по-точна дума не можеше да се намери. Даже сега, когато красотата не удивяваше никого по света, мъжете се обръщаха подир нея, веднага след влизането ѝ. Сигурно баба ѝ или дядо ѝ са били от черната раса, досети се Джордж — имаше безукорно правилни антични черти и спускащи се гарваново черни коси с отънък на закалена стомана. Цветът на тъмната ѝ кожа, който можеше да се определи само с изтърканата дума „шоколаден“, издаваше смесения ѝ произход.

— Вие сте Джийн и Джордж, нали? — протегна тя ръката си. — Много се радвам да се запознаем. Рупърт се занимава с коктейлите. Заповядайте, запознайте се с всички!

От дълбокия ѝ контраалт по тялото на Джордж премина тръпка, сякаш някой придвижи по него пръсти — като че свиреше на флейта. Той неспокойно се наклони към Джийн, която пресилено се усмихваше, и не можа да отвърне веднага.

— Много... много ни е приятно — преплете той език. — Ние предвкусвахме удоволствието от днешния прием.

— Рупърт ВИНАГИ устройва много мили приеми — добави Джийн.

„Винаги“ прозвуча доста недвусмислено. Това означаваше — всеки път, когато той се жени. Джордж малко се изчерви и хвърли към Джийн укоризнен поглед, но домакинята сякаш не забеляза подмятането. С някакво лекомислено дружелюбие тя ги въведе в централния хол, където се беше събрало вече пъстрото общество от близки и приятели на Рупърт. Самият той седеше до апарат, който приличаше на пулт за управление — очевидно чрез него Рупърт изпращаше изображението си да посреща гостите, помисли си Джордж. Рупърт се стараеше да порази още двама души, чийто флаер се беше приземил току-що, но за секунда се отвлече, за да поздрави Джийн и Джордж и да се извини, че е дал на друг пригответените им коктейли.

— Ето там е пълно с всякакво пиене — махна с ръка той някъде назад, без да престава с другата да натиска клавишите на апарата. — Чувствайте се като у дома си. Познавате почти всички, с останалите ще ви запознае Мая. Благодаря ви, че дойдохте.

— Благодаря за поканата — отвърна Джийн не много уверено.

Джордж се отправи към питиетата и Джийн тръгна след него, като отправяше поздрави към всички познати лица. Както винаги у Рупърт, и този път три четвърти от присъстващите бяха абсолютно непознати.

— Ела да разузнаем — каза тя на Джордж, когато разквасиха гърлата си и вече бяха помахали с ръка на всички познати. — Ще ми се да разгледаме дома.

Почти без да се прикрива, Джордж се огледа за Мая Бойс и тръгна след Джийн. Погледът му стана отчужден и това никак не й се хареса. Тя си помисли, че мъжете по природа са многоженци. „Впрочем, ако не беше така... — разсъждаваше Джийн. — Не, така е по-добре.“

Те започнаха да изследват пълната с чудеса нова обител на Рупърт и Джордж скоро се окопиха. Домът изглеждаше голям за двама души, но иначе и не можеше, защото често, както и в този ден, беше пълен с хора. Беше двуетажен, като горният етаж бе по-голям и излизаше над долния, така че пазеше сянка. Бе препълнен с автомати — кухнята приличаше на някаква кабина на въздушен лайнер.

— Бедната Руби, щеше да ѝ се хареса тук — каза Джийн.

— Доколкото съм чувал, тя е щастлива с приятеля си в Австралия — възрази Джордж. Той съвсем не изпитваше нежни чувства към предишната мисис Бойс.

Нямаше нужда от спор, защото за Руби и нейния австралиец се знаеше всичко. Джийн промени разговора:

— Тя е ужасно хубава, нали?

Джордж не бе така глупав да се хване на въдицата.

— Да, разбира се — равнодушно каза той. — Стига да ти харесват брюнетките.

— Доколкото разбирам, на теб те не ти харесват — твърде мило забеляза Джийн.

— Няма нужда да ревнуваш, скъпа — усмихна се Джордж и я помилва по светлорусата златиста коса. — Да отидем да разгледаме библиотеката. Как мислиш, къде може да е тя?

— Навярно тук горе — долу просто няма повече място. Изобщо, сякаш е замислено така — да се живее, яде, спи и прочие на първия етаж. А вторият е за игри и развлечения..., макар че това е нелепа приумица — да устроиш плувен басейн на втория етаж.

— Сигурно има някаква причина — Джордж напосоки отвори още една врата. — Рупърт изглежда е имал опитни съветници. Разбира се, не би направил сам такава планировка.

— Естествено. Той щеше да построи дом със стаи без врати и стълби, които отвеждат в празното пространство. Щеше да ме е страх да вляза в дом, построен по план на Рупърт.

— Ето, пристигнахме! — обяви Джордж, горд като щурман след образцово приземяване. — Прочутата колекция на Бойс на ново място. Ще ми се да зная колко от всичко това е изчел.

Библиотеката се простираше по цялата ширина на дома, но дългите рафтове разделяха направо помещението и образуваха половин дузина отделни стаи. Тук имаше, доколкото Джордж си спомняше, около петнадесет хиляди тома — едва ли не всичко, което някога е било отпечатано по мъглявите въпроси на магията, психологическите изследвания, ясновидството, телепатията и другите неуловими явления, които обикновената физика не можеше да обясни. Беше странно увлечение във века на здравия смисъл. Може би за Рупърт това бе просто особен начин за бягство от действителността.

Още от прага Джордж усети някакъв странен мирис. Не силен, но остър. Не можеше да се каже, че е неприятен, но не приличаше на нищо познато. Джийн също го усети и се опита да се ориентира — челото ѝ леко се смръщи. Джордж си помисли, че е нещо като оцет. Но с още някакъв примес...

В далечния край на библиотеката имаше свободно от лавици място, което стигаше само за маса, два стола и няколко възглавници. Вероятно в това ъгълче Рупърт четеше. И сега на странно мъждива светлина някой там четеше.

Джийн тихичко ахна и се хвана за ръката на Джордж. Можеше да ѝ се прости. Едно беше да се гледа телевизионно изображение и съвсем друго — да се срещнеш наяве. Джордж се опомни бързо, малко бяха нещата, които го заварваха неподготвен.

— Надявам се, че не сме ви обезпокоили, сър — вежливо каза той. — Нямахме и понятие, че тук има някой. Рупърт не ни каза...

Свръхвладетелят свали книгата, огледа внимателно и двамата и продължи да чете. Не трябваше да се приема като проява на неучтивост от страна на същество, което можеше едновременно да чете, да разговаря и сигурно да се занимава с още куп неща наведнъж. Но от човешка гледна точка това изглеждаше малко диво и страховито.

— Името ми е Рашаверак — каза любезно Свръхвладетелят. — Страхувам се, че не съм много общителен, но е трудно библиотеката на Рупърт да остане незабелязана.

Джийн едва сдържаше нервния си смях. Неочакваният събеседник четеше с невероятна скорост, забеляза тя — по една страница за две секунди. Осмисляше разбира се всяка дума, а може би бе в състояние с едното си око да чете една книга, а с другото — друга. Навярно можеше да използва азбуката на Брайл и да чете книги за слепи с пръстите си... Въображението ѝ рисуваше такива забавни картини, че ѝ стана неловко и тя побърза да се успокои, за да може да говори. В края на краищата не се удаваше всеки ден случай да поговориш с един от повелителите на Земята.

Джордж ги запозна и я остави да бърбори, с надеждата, че няма да изтърси нещо нетактично. Като нея и той не беше виждал никога толкова отблизо Свръхвладетел. Свръхвладетелите постоянно провеждаха делови срещи с държавни дейци, с учени и с разни други хора, но Джордж не бе чувал някой от тях някога да се е появявал

просто така — като гост на някаква вечеринка. Но изглежда в този дом на сегашното събиране не всичко бе толкова просто. Не случайно Рупърт си служеше с онзи апарат на Свръхвладетелите и Джордж вече беше сериозно озадачен какво всъщност става там. Щеше му се да хване Рупърт изкъсо и да измъкне от него повече информация.

Столовете бяха малки за Рашаверак и той седеше направо на пода. Явно му беше удобно и без възглавниците, които се въргаляха наоколо. И така главата му се извисяваше на два метра над пода. Това бе единственият случай, когато на Джордж му се удаваше възможност да изучи извънземната биология. За жалост той познаваше малко и земната, така че слабо можеше да се справи и с тази. Новото беше тоя особен, по своему дори приятен остър мирис. Интересно му беше още това, как според Свръхвладетелите миришат хората — Джордж се надяваше, че не е нещо неприятно за тях.

Във вида на Рашаверак нямаше нищо човешко. Можеше да се разбере, че в далечното минало Свръхвладетелите са се сторили на изплашените невежи диваци като крилати хора — така беше възникнал привичният портрет на Дявола. Отблизо се виждаше, че сходствата са много по-малко. Рогцата (интересно, за какво служеха те?) бяха същите като на изображенията, но тялото нямаше нищо общо нито с човешкото, нито с това на което и да е земно същество. Наследници на съвсем друга еволюция, Свръхвладетелите не принадлежаха нито към млекопитаещите, нито към насекомите, нито към влечугите. Не беше ясно дори дали се отнасят към гръбначните — може би това твърдо покритие да е костната им система и да е единствената опора на туловището.

Крилете на Рашаверак бяха прибрани и не можеха да бъдат разгледани добре, но опашката беше съвсем като брониран пожарен шланг, старателно сгънат под него. Знаменитото острие на върха напомняше не толкова наконечник на стрела, колкото голям плосък елмаз. Никой вече не се съмняваше в неговото предназначение — като опашката на птица, той служеше за поддържане на равновесието при полет. Като се опираха на подобни повърхностни данни и на догадки, учените предполагаха, че родината на Свръхвладетелите се намираще на планета с малка сила на притегляне и с доста плътна атмосфера.

Внезапно от скрит някъде говорител прогърмя гласът на Рупърт:

— Джийн! Джордж! Къде изчезнахте, дявол да го вземе? Слизайте долу и се присъединявайте към компанията. Хората вече сплетничат за вас.

— Може би ще дойда и аз — каза Рашаверак и остави книгата на лавицата.

Направи го без да става от пода и Джордж за пръв път забеляза, че ръката му имаше два големи пръста и още пет по-малки между тях. Джордж искрено се зарадва, че не му се налага да използва аритметика, основана на числото четиринадесет. Когато се изправи на крака, Рашаверак представляваше внушително зрелище. Трябваше да се приведе, за да не се удари в тавана. Беше ясно, че дори и да искаха да общуват по-често с хората, на Свръхвладетелите това нямаше да им е толкова лесно.

За последния половин час беше долетял още народ и сега гостната бе пълна. С появяването на Рашаверак стана съвсем тясно. От съседните стаи дойдоха всички останали, за да го видят. Рупърт явно се наслаждаваше на всеобщото изумление. На Джийн и Джордж не им стана много приятно, че никой не ги забелязва. По-точно никой не ги видя зад туловището на великана.

— Елате тук, Раши, искам да ви запозная с някои хора — извика Рупърт. — Заповядайте на дивана, така няма да ви се налага да драскате тавана.

Прехвърлил опашката си през рамо, Рашаверак премина през стаята като някакъв ледоразбивач, който си проправя път през ледовете. Когато седна до Рупърт, стаята сякаш отново стана просторна и Джордж въздъхна с облекчение.

— Докато той стоеше, ме измъчваше клаустрофобия. Интересно, как го е спечелил Рупърт?... Изглежда вечерта ще бъде доста занимателна.

— Рупърт разговаря с него както с всички останали. А на него му е съвсем безразлично. Това е много странно.

— Съмнявам се! Мисля, че не му е съвсем безразлично. Бедата е, че Рупърт е нетактичен самохвалко. Между другото, ти също задаваше много мили въпросчета!

— Какво искаш да кажеш!

— Ами например: Отдавна ли сте тук? А как се разбирате с Попечителя Карелен? Харесва ли ви на Земята? Знаеш ли, миличка,

едва ли може да се говори така със Свръхвладетелите!

— А защо не! Някой би трябвало да започне пръв.

Не успяха да се скарат, защото се появиха Шьонбергови и почти веднага двойките се разпаднаха. Жените се отдръпнаха настрана и започнаха да обсъждат мисис Бойс, а мъжете се отправиха в противоположната страна и заразискваха същия предмет, но от по-друг ъгъл на зрение. Оказа се, че Бени Шьонберг, старият приятел на Джордж, знае доста по този въпрос.

— Не казвай никому нито дума — започна той. — Рут нищо не подозира, но всъщност аз запознах Рупърт с Мая.

— Според мен Рупърт не я заслужава — каза със завист Джордж. — Това, разбира се, няма да е задълго. Той бързо ще ѝ омръзне.

(Тази мисъл видимо го ободри.)

— Не се и надявай! Тя е не само красива, но е и прекрасен човек. Някой отдавна трябваше да се погрижи за Рупърт и за това тя е най-подходящата жена.

Сега Рупърт и Мая седяха близо до Рашаверак и тържествено водеха приема. На сбирките у Рупърт гостите рядко се събираха около един център. Обикновено те се обединяваха в няколко групички, свързани от общи интереси. Но днес всички бяха привлечени като от магнит около една точка. На Джордж му стана жал за Мая. Нали това трябваше да е неин празник, а Рашаверак я засенчи.

— Слушай — каза Джордж, отхапвайки от сандвича си, — как се е изхитрил Рупърт да привлече към себе си Свръхвладетел? Не съм чувал за подобно нещо, а той се държи сякаш няма нищо. Не е споменал нито думица за това, когато ни канеше.

Бени се усмихна.

— Да, това е неговата страст — винаги с нещо да удивява. Попитай го сам. Но в края на краищата не е първи случай. Карелен е бил на приеми в Белия дом и в Бъкингамския дворец, и...

— Това е съвсем друго, дявол да го вземе! Рупърт е най-обикновен човек — без постове, без звания.

— А може би Рашаверак е съвсем обикновен сред Свръхвладетелите. По-добре сам ги попитай.

— И ще попитам — каза Джордж. — Само да хвана Рупърт насаме.

— Мисля, че доста ще ти се наложи да чакаш.

Бени беше прав, но приемът ставаше все по-оживен и нямаше да е скучно да се почака. Появяването на Рашаверак скова присъстващите, но те бързо се окопитиха. Някои още проявяваха интерес към него, но повечето както винаги се отделиха на групички и се държаха съвсем естествено. Съливан например описваше на увлечените си слушатели последния си изследователски поход с подводница.

— Още не знаем какъв размер могат да достигнат те — говореше той. — Недалеч от базата ни има каньон, където живее един — истински гигант. Веднъж го зърнах за миг — пипалото му е не по-малко от трийсет метра! Тази седмица мисля да полозувам. Може би ще го хвана. Искате ли някой да си вземе вкъщи рядък домашен звяр?

Някаква жена даже извика от ужас.

— Брр! Тръпки ме побиват, само като си помисля! Вие, навярно, сте много смел човек.

На лицето на Съливан се изписа искрено удивление.

— Никога не съм мислил за това — каза той. — Разбира се, действам много внимателно, но сериозна опасност не ме е грозила нито веднъж. Октоподите разбират, че няма да ги изям и не ми обръщат никакво внимание, само не трябва да се приближавам много. Повечето морски твари не биха ви нападнали, ако не ги заплашвате.

— Но рано или късно ще се сблъскате с някой, който ще реши, че сте вкусен.

— Е, понякога се случва и това — безгрижно се отзова Съливан. — Старая се да не им навреда, защото повече от всичко ми се иска да бъда приятел с тях. А ако има нещо, просто включвам двигателите на пълна мощност и след минута съм свободен. Когато работата е по-сериозна и не ми е до игри, мога да поопаря октопода с разряд от двеста волта. Това е достатъчно, за да не те закача повече той.

„Да, можеш да се срещнеш със заети хора при Рупърт.“ — помисли си Джордж, приближавайки към друга компания. Литературните вкусове на Рупърт не се отличаваха с особена широта, затова пък приятелите му бяха доста разнообразни. Без да се озърташ много, можеше да видиш едновременно знаменит кинорежисьор, второстепенен поет, математик, двама актьори, атомен инженер, надзирател в резерват, издател на ежеседмичник, статистик от Световна банка, цигулар-виртуоз, професор по археология и

астрофизик. Колеги на Джордж — телевизионни сценаристи — липсваха, и слава Богу, защото на него никак не му се говореше на професионални теми. Обичаше работата си, както всички останали, защото сега за пръв път в историята никой не се занимаваше с това, което не харесва. Но след работа предпочиташе и в мислите си да затвори вратата на телевизионното студио.

Най-после му се удаде да хване Рупърт в кухнята, където той правеше някакви магии с напитките. Имаше такъв зареян поглед, че просто беше жалко да се сваля на грешната земя..., но Джордж можеше да бъде безжалостен, когато се наложи.

— Виж какво, Рупърт — започна той, присядайки на края на близкия стол. — Мисля, че си задължен да обясниш на всички ни това-онова.

— М-м-м — Рупърт замислено дегустира една глътка. — Страхувам се, че съм прекалил с капка шотландско.

— Не го усуквай и не се преструвай на пиян, виждам, че си трезвен като краставичка. Откога си приятел със Свръхвладетелите и каква работа имат те тук?

— Нима не съм ти казвал? Мислех, че на всички съм обяснил. Сигурно тогава вас ви е нямало — избягахте в библиотеката. — Той се ухили доволно обидно. — Разбираш ли, Рашаверак е тук точно заради библиотеката.

— Така изведнъж!

— Какво те учудва?

Джордж се усети — трябваше да бъде по-деликатен, Рупърт бе безмерно горд със сбирката си от необикновени книги.

— Е, всъщност... Свръхвладетелите са такива познавачи на всички науки — какво би ги занимавала парапсихологията и разните там глупости.

— Глупаво или не, но ги интересува човешката психология и те биха могли да научат много от моите книги. Изведнъж, преди моето пристигане тук, с мен се свърза..., не разбрах, помощникът на младшия Свръхвладетел ли беше или Свръхпомощникът на младшия владетел, и ме помоли да му дам петдесетина от най-редките си екземпляри. Може би го беше насочил някой от библиотеката на Британския музей. Е, сецаш се какво им отвърнах.

— Нямам понятие.

— Обясних съвсем учтиво, че съм събирал библиотеката си двадесет години. Ако искат да изучават книгите ми, много моля за извинение но, дявол го взел, да дойдат да четат тук, на място. Тогава дойде Раши. Гълта по дващсет тома на ден. Много бих искал да знам какво извлича от тях.

Джордж помисли малко и презрително повдигна рамене.

— Честно казано, имах по-добро мнение за Сврѣхвладетелите. Мисля, че биха могли да се занимават с нещо по-смыслено.

— Ти си непоправим материалист, нали? Едва ли Джийн ще се съгласи с теб. Но дори ако разсъждаваме от гледната точка на една сврѣхпрактична личност, каквато си ти, техният интерес едва ли е лишен от смисъл. Нали когато си имаш работа с диваци, трябва да познаваш суеверията им!

— Да, може би — не съвсем уверено се съгласи Джордж.

Омръзна му да седи на твърдия стол и стана. Рупърт размеси накрая коктейла по свой вкус и се отправи към гостната. Оттам вече се чуваха възмутени гласове, които питаха за домакина.

— Ей, почакай една секунда! — запротестира Джордж. — Докато не си избягал, още един въпрос. Как си взел този телевизор с предавател, с който искаше да ни изплашиш?

— Малка сделка. Обясних колко е полезна подобна вещь в моята работа и Раши предаде намека ми на началството си.

— Извинявай за глупостта ми, но каква е тази твоя нова работа? Очевидно е свързана по някакъв начин със зверовете?

— Точно така. Аз съм сврѣхветеринар. В полезрението ми има към десет хиляди квадратни километра джунгла и пациентите ми не могат да дойдат при мен сами. Така че трябва аз да ги търся.

— Сигурно не можеш да си поемеш дѣх?

— Е, дребосѣците не ме тревожат. Мой проблем са лѣвовете, слоновете, носорозите и прочие. Всяка сутрин настройвам машината на височина сто метра, сядам пред екрана и оглеждам цялата област. Когато видя, че някой звяр е в беда, влизам във флаера си и се надявам, че болният ще оцени моята лекарска тактичност. Има доста хитроумни задачи. С лѣва или тигѣра не е трудно да се справиш, но я опитай да прободеш от въздуха с анестезираща игла кожата на носорога — истинска мъка е!

— Ру-пърт! — развика се някой зад вратата.

— Видя ли какво направи! Заради теб забравих гостите си. Хайде, вземи подноса. Тези са с вермут — гледай да не ги объркаш!

Точно преди слънцето да залезе, Джордж се качи на покрива. Имаше доста сериозни причини да го наболява главата и на него му се прииска да се измъкне от шума и суетата. Джийн, която танцуваше много по-добре, още се наслаждаваше на всичко това и му отказа да дойде с него. Коктейлите бяха събудили у Джордж най-нежни чувства — той се разочарова от отказа ѝ и отиде тихомълком да лелее обидата си под звездното небе.

За да се попадне на покрива, първо трябваше да се ползва ескалаторът до втория етаж, а после витата стълба, която обграждаше тръбата на климатичната инсталация. Оттам през люк се излизаше на просторния плосък покрив. В единия му край стоеше флаерът на Рупърт, по средата бе уредена градина, която беше видимо запусната, а в другия край имаше открита площадка с шезлонги и с много добър изглед към цялата околност. Джордж се стовари в един шезлонг и величествено се огледа. Чувстваше се наистина като владетел на всичко, което го окръжаваше.

Гледката безспорно беше великолепна. Домът на Рупърт бе построен в края на грамадна котловина. Полегат склон се спускаше на изток, където на пет километра оттук имаше блата и езера. На запад като спокойно равно море беше джунглата, която достигаше почти до задното крило на къщата. На около пет-десет километра на север и юг, докъдето стигаше погледът, се извисяваха тъмните стени на планини. Тук-там по върховете блестеше сняг, над тях, осветени от слънцето, което щеше да се скрие след броени минути, пламенееха в залеза облаци. При вида на тези далечни величествени бастиони Джордж изведнъж изтрезня.

Звездите се сипваха с някаква неприлична бързина — едва що се беше скрило слънцето. На Джордж те му се сториха съвсем непознати. Потърси с очи Южния кръст, но не го намери. Малко разбираше от астрономия и познаваше само няколко съзвездия — стана му неловко и неуютно без старите приятели. Звуците, които се чуваха от джунглата, бяха прекалено близо и това също го караше да се чувства някак тревожен. „Стига ми толкова чист въздух — помисли си Джордж. —

Ще сляза в гостната, докато вампир или някакъв друг негодяй не е долетял, за да отведе половинката ми.“

Той тръгна към стълбата, но в този момент от люка се появи нов гост. Вече се беше стъмнило и чертите му не можеха да бъдат различени.

— А, здравейте! И вие ли се уморихте от суматохата? — възкликна Джордж.

Другият, неразличим в тъмнината, се засмя:

— Рупърт показва филмите си. Вече всичките съм ги гледал.

— Искате ли цигара? — предложи Джордж.

— Може, благодаря ви.

Джордж подаде огънче със запалката си — един от любимите му старинни предмети — и на тази светлина позна новодошлия: беше поразително красивият негър, когото му представиха и на когото бе забравил името, както и на още двадесетината други гости, които срещаше за пръв път у Рупърт. Но в това лице все пак имаше нещо познато... и изведнъж Джордж се сети:

— Не се познаваме, но вие не сте ли новият шурей на Рупърт?

— Така е. Казвам се Ян Родрикс. Всички говорят, че с Мая си приличаме много.

Джордж си помисли, че не би могъл да поздрави Ян с новосъздадената роднинска връзка, но замълча. Все едно, бедният щеше да разбере всичко сам; а може би Рупърт в крайна сметка щеше да се вразуми?

— А аз съм Джордж Грегсън. Изглежда никога досега не сте бил на знаменитите Рупъртови събирания?

— Не, днес ми е за пръв път. Има толкова много нови лица.

— И не само човешки — забеляза Джордж. — Никога не се бях срещал със Свръхвладетелите просто така — на вечеринка.

Те вървяха и събеседникът му малко забави ход, което накара Джордж да си помисли, че може би е засегнал в него някакво болно място. Но в отговора на Ян не се чувстваше нищо такова.

— Аз също не бях ги виждал — освен по телевизията, разбира се.

Разговорът сякаш се изчерпа. Джордж почака малко и усети, че Ян предпочита да е сам. И без това беше захладяло доста. Той се прости с Ян и тръгна надолу, към останалите.

Джунглата стихна. Ян се прислони до кръглата стена на въздуховода — чуваше се само приглушеното дихание на дома, тази непрекъсната работа на неговите механични бели дробове. Самота, пълна самота — от това се нуждаеше той. Но имаше още нещо, което го владееше и което той никак не желаше — скръбта от разочарованието.

ОСЕМ

Нямаше такова царство — Утопия, където всички винаги да са щастливи и доволни. Колкото по-благополучни ставаха условията на живот, толкова повече се извисяваха духовните интереси и вече беше малко това което притежаваш или би могъл да притежаваш, макар по-рано и да не си смеееш да си го мечтаеш. Нямаше покой за търсещата мисъл и скърбящото сърце, дори ако окръжаващият свят е дал всичко, което може.

Ян Родрикс съвсем не мислеше, че му е провървяло в живота. И сигурно щеше да бъде още по-малко доволен от него, ако се беше родил преди един век. Преди сто години цветът на неговата кожа би бил сериозна, дори безнадеждна пречка. Сега това нямаше значение. Неизбежната реакция, която породила у негрите някакво чувство на собствено превъзходство в началото на двадесет и първи век, вече отминаваше. Обикновената думичка „черен“ вече не беше под забрана в приличното общество, но никого не смущаваше. Сега тя не беше по-обидна от разни етикети като „републиканец“ или „методист“, „консерватор“ или „либерал“.

Бащата на Ян беше обаятелен, но безгрижен шотландец, добил известност като професионален фокусник. Ранната му смърт — беше умрял на четиридесет и пет години — се дължеше до голяма степен на злоупотреба с алкохола, който повече от всичко друго беше прославил неговата родина. Наистина, Ян никога не го беше виждал пиан, но едва ли го бе виждал дори и веднъж абсолютно трезвен.

Мисис Родрикс бе жива и в прекрасно здраве, дори четеше в Единбургския университет лекции по усъвършенствана теория на вероятностите. Напълно в духа на двадесет и първи век, толкова чужд на заседналия начин на живот, мисис Родрикс, чиято кожа бе черна като катран, се беше родила в Шотландия, а нейният светлокос бял съпруг беше напуснал рано родината си и почти цял живот прекара на остров Хаити. Мая и Ян никога не бяха имали постоянен дом — вечно бяха сновали като совалки между семействата на бащата и майката.

Често бе интересно, но никак не им помагаше да се излекуват от неуравновесеността си, която бяха наследили от бащата.

Ян беше навършил двадесет и седем и му предстояха още няколко години учение, преди да трябва да направи сериозен избор на професия. Той без труд получи степен бакалавър, обучаван по програма, която преди век би му изглеждала странна. Занимаваше се основно с математика и физика, а допълнително с философия и музика. Даже според високите мерки на времето си той беше първокласен пианист-любител.

След три години той щеше да защити дисертация и да стане доктор на физическите науки, а втората му специалност щеше да е астрономията. Трябваше да се потруди сериозно, но той не се страхуваше от работата. При това беше студент в Кейптаунския университет в подножието на Столовата планина — не можеше да се намери по-красиво място по света, където да получиш висшето си образование.

Той нямаше и материални затруднения и въпреки това не беше доволен от живота и не намираще покой. На всичко отгоре, макар да не завиждаше на сестра си, от щастиято ѝ му стана още по-ясно в какво се състои болката му.

Защото го мъчеше все още романтичната илюзия, която е пораждала толкова много страдания и толкова много поезия — в живота на човека като че ли съществува една истинска любов. В необичайно късна възраст той за пръв път се влюби безпаметно в една особа, известна повече с красотата си, отколкото с постоянството си. Розита Цзен се гордееше — и не без основание — че във вените ѝ тече кръвта на манджурските императори. Тя и сега имаше не малко обожатели, в това число професорите и преподавателите от Кейптаунския университет в почти пълен състав. Изтънчената красота на този нежен цвят отдавна беше пленила Ян, отношенията бяха стигнали твърде далеч — и болката бе по-остра именно от това, че всичко се проваляше. И не можеше да разбере защо е така.

Разбира се, че щеше да преодолее страданието си. И други са преживявали подобен крах — раните са заздравявали и после човек е бил способен дори да каже: „Така е, не бих могъл да обичам тази жена истински!“ Но имаше още много време до тази решителност и сега животът на Ян бе страшно объркан.

Другата му обида беше още по-дълбока и неизлечима — Свръхвладетелите разрушиха честолубивите му мечти. Ян беше романтик не само със сърцето си, но и с ума си. Подобно на много други млади учени и той се носеше във въображението и мечтите си из океана на неизследвания космос от времето, когато бе покорен за пръв път въздухът.

Преди век човекът беше стъпил на първото стъпало, което водеше към звездите. И в този миг — нима беше просто съвпадение? — хлопнаха под носа му вратата, която бе изход към Вселената. Свръхвладетелите не налагаха забрана над никакви човешки дейности (важно изключение беше само войната), но поставиха края на изследванията в областта на междупланетните полети. Твърде голямо се оказа научното им превъзходство. Човечеството, в определен смисъл съвсем навреме, отпусна ръце и се захвана с други неща. Глупаво беше да се строят ракети, когато Свръхвладетелите имаха несравнимо по-съвършени двигатели. Но те не обелваха и дума за тайната на тези двигатели.

Няколкостотин човека бяха ходили на Луната и построиха там обсерватория. За целта използваша малък кораб, предоставен им от самите Свръхвладетели. И макар че можа да бъде обстойно изучен от любопитните специалисти, този примитивен за Свръхвладетелите летателен апарат си остана почти пълна тайна.

Човекът все още беше пленник на собствената си планета. И тази планета, която сега бе много по-добре устроена, бе и много по-малка отпреди сто години. Унищожавайки на нея войните, глада и болестите, Свръхвладетелите унищожиха заедно с това храбростта и приключенията.

Луната изгряваше и небето на изток постепенно се наливаше със слабото ѝ млечнобяло сияние. Ян знаеше, че главната база на Свръхвладетелите се намира в бастиона на кратера Плутон. Навярно товарните кораби вече седемдесет години кацаха на Луната и излитаха оттам, но Свръхвладетелите бяха престанали да го крият — и сега техният старт можеше да бъде видян добре от Земята. Не беше трудно да се различат с двестадюймовите телескопи сенките на исполинските кораби — под лъчите на изгряващото или залязващо слънце те се простираха на мили върху лунните равнини. Всяка стъпка на Свръхвладетелите предизвикваше огромен интерес у хората — те

наблюдаваха внимателно всички движения на корабите им и постепенно откриваха някакъв ред в техните действия — макар и да не им бе ясно от какво се обуславя той. Една от тези гигантски сенки изчезна преди няколко часа. Ян знаеше какво означава това — някъде откъм тази страна на Луната привичен, но загадъчен за хората кораб се готви за път към своята далечна и неизвестна родина.

Ян още не беше виждал как стартира към звездите такъв кораб. При ясно небе това се виждаше от половината свят, но на Ян не му бе вървяло никога. Не можеше да се предвиди кога е началото на такъв полет, а и Свръхвладетелите не съобщаваха за това. Ян реши да почака още десетина минути, преди да се върне в гостната.

А това какво беше?... Видя, че е само метеор, който се плъзна до Еридан. Ян затаи дъх, забеляза, че цигарата му е изгаснала и си запали нова.

Беше я изпушил наполовина, когато на петстотин хиляди километра от него излетя междузвезден кораб. Върху фона на бледото зарево на изгряващата луна припламна мъничка искра и започна да се издига към зенита. Движеше се едва забележимо, но постепенно увеличаваше скоростта си. Колкото по-нагоре отиваше, толкова по-ярка ставаше тя и изведнъж угасна и изчезна от погледа на Ян. След миг се появи отново — още по-ярка и още по-стремителна. Така — като се появяваше и изчезваше в някакъв причудлив ритъм, ускорявайки все повече скоростта си, тя се издигаше в небето и оставяше сред звездите своята прекъсната следа. Дори и да не бе известно разстоянието до нея, човек затаяваше дъх — но когато знаеше, че това е кораб, отдалечен на стотици хиляди километри, главата му се замайваше от тази невъобразима мощ и енергия.

Ян знаеше, че в момента вижда само една незначителна, второстепенна част от тази мощ. Самият кораб бе незабележим — той летеше далеч пред устремената във висините светлинна следа, подобно на реактивен самолет, който оставя в стратосферата струя от газове след себе си. Като че ли беше вярна общоприетата теория, че огромните ускорения на звездолетите на места изкривяват пространството. Ян разбираше, че в момента той вижда ни повече ни по-малко от светлината на далечни звезди, събрана в сноп там, където преминаващият кораб е създал за това подходящи условия. Това бе

нагледно доказателство на теорията на относителността — изкривяване на светлинен лъч в близост до мощно поле на привличане.

Следата се източваше като връх на огромен заострен молив. Сега движението сякаш се забавяше, но това беше само поради промяна в перспективата. Всъщност корабът все още набираше скорост, но се смаляваше постепенно ъгълът на зрение. Ян знаеше, че в момента към тази светеща следа са насочени множество телескопи — учените по цялата Земя се опитват да разгадаят тайната на междוזвездните полети. На тази тайна вече бяха посветени десетки трудове и Свръхвладетелите сигурно ги четяха с голям интерес.

Призрачната светлина започна да избледнява. Превърна се постепенно в тънка нишка, насочена към сърцето на съзвездието Карина. Ян беше предвидил това. На всички беше известно, че родната планета на Свръхвладетелите е някъде там, но коя точно е тя, около кое от хилядите светила се върти и в кой сектор на пространството се намира, никой не знаеше. И беше невъзможно да се определи дори на какво разстояние е от Слънчевата система.

Човешкото око не можеше да улови нищо повече от този старт на огромния кораб. Но в мислите и паметта на Ян продължаваше да свети неговата следа. И докато самият Ян беше способен да се стреми към нещо, тази пътеводна светлина нямаше да угасне.

Приемът завърши. С малки изключения гостите вече се носеха по въздуха в четирите посоки на света. Но някои оставаха.

Не излетя поетът Норман Додсуърд, който се беше напил до безобразие — той изпадна в безпаметност, преди да се наложи употребата на известна сила спрямо него. Изнесоха го не особено внимателно на полянката отпред, с надеждата, че някаква хиена ще го събуди безцеремонно. Той бе абсолютно отписан.

Останаха също Джордж и Джийн. Но не по волята на Джордж, който искаше да се върне вкъщи. На него никак не му се нравеше приятелството между Джийн и Рупърт — и не от обикновена ревност. Джордж се гордееше с това, че е здравомислещ и уравновесен човек. Взаимното увлечение на Джийн и Рупърт сега, във века на науката, според него не беше детинщина, а някаква болезнена мания. Чудно му беше, че е възможно дори за секунда да се вярва в свръхестественото.

А от факта, че остана и Рашаверак беше сериозно разклатено и уважението му към Сврѣхвладетелите.

Беше ясно, че Рупърт иска да поразии останалите с още някакво ново чудо — може би в заговор с Джийн. Джордж мрачно се покори и реши да изтърпи всички глупости.

— Какво ли не изпробвах, докато не се спрях на това — гордо заяви Рупърт. — Най-главното беше да се изчисли така, че да няма триене — нищо не трябваше да пречи на движението. Старомодната полирана маса и въртящата се подложка също не са лоши, но от тях са се ползвали много векове, а при съвременното равнище на науката можеше да се измисли и нещо по-добро. И ето, сега ще видите. Преместете столовете си и сядайте... Раши, няма ли да се присъедините към нас?

Няколко секунди Сврѣхвладетелят сякаш се поколеба. После поклати главата си. „Това като че ли са го научили на Земята“ — помисли си Джордж.

— Не, благодаря — каза Рашаверак. — Предпочитам да гледам отстрани. Може би, някой друг път...

— Е, добре... Но ако премислите, моля, имаме достатъчно време!

„Боже мой!“ — каза си Джордж и мрачно погледна часовника си.

Рупърт заведе гостите до малка, но масивна и безупречно кръгла маса и свали гладкия ѝ пластмасов капак. Отдолу имаше блестящо езерце от плътно наредени метални топчета. Леко повдигнатият ръб на масата ги задържаше да не паднат. Джордж съвсем не можеше да разбере за какво служат те. Светлината се отразяваше в тях във вид на стотици ослепителни точки. Тази блестяща плетеница притегляше погледа и на Джордж му се замая главата.

Всички седнаха около масата и Рупърт измъкна някъде отдолу диск с диаметър десет сантиметра и го сложи върху топчетата.

— Ето — каза той, — достатъчно е да се докосне дискът с пръст и той се движи без никакво триене.

Джордж огледа с подозрение цялата тая механика. По окръжността на масата на равни разстояния, но не подред бяха нанесени буквите от азбуката. Между тях, сякаш също безразборно, бяха разхвърляни числата от едно до девет, а от двете страни точно едно срещу друго стояха картончета с по една дума — „да“ и „не“.

— Според мен, това е просто шаманство — промърмори Джордж. — Не мога да се начудя, как е възможно в наше време някой да гледа сериозно на тия неща.

Тези думи бяха предназначени за Джийн не по-малко, отколкото за Рупърт и Джордж разсеяно погледна настрани. Рупърт не криеше, че интересът му към свръхестественото е чисто научен. Той бе непредубеден, но не и лековерен човек. А Джийн наистина безпокоеше Джордж с развинтеното си въображение — тя сякаш вярваше, че в ясновидството, телепатията и прочие щуротии, има нещо сериозно.

Джордж съобрази, че уязвявайки шаманството, засяга по някакъв начин и Рашаверак. Той се огледа гузно, но Свръхвладетелят с нищо не показваше, че е засегнат. Това, разбира се, не доказваше, че и нищо не е чул.

И така, те се разположиха около масата. След Рупърт, по часовниковата стрелка седяха Мая, Ян, Джийн, Джордж и Бени Шьонберг. Извън този кръг с бележник в ръце беше седнала Рут Шьонберг. Тя изглежда бе решила, че е неуместно да участва в това тайнство и мъжът ѝ подхвърли неясната духовитост, че някои хора още почитат свято Талмуда. Все пак тя с желание се приготви да води бележки.

— Ето какво — започна Рупърт. — Ще поясня, заради скептиците от сорта на Джордж. Дали има нещо свръхестествено или не — не знам, но това чудо действа. Лично аз мисля, че причините са чисто механични. Докосваме диска и дори съвсем искрено да не желаем да повлияем на движението му, в играта се включва нашето подсъзнание. Анализирах множество такива сеанси и нито веднъж не открих отговори, които някои от участниците да не знаят или да не могат да открият, дори и никога да не са подозирали за тях. Много ми се иска да проведем днес опита при някои малко..., ъ-ъ,... странни обстоятелства.

Странното обстоятелство седеше и гледаше всички мълчаливо, но, без съмнение, не и равнодушно. Джордж се запита какво ли в крайна сметка можеше да си мисли Рашаверак за подобни фокуси. Може би той беше в момента нещо като антрополог, който наблюдава религиозния обред на диваци? Наистина всичко беше толкова невероятно, че Джордж се чувстваше така глупаво, както никога досега в своя живот.

Може би и другите се чувстваха такива глупаци, но това не се забелязваше. Само Джийн беше зачервена и възбудена, но сигурно се дължеше на изпитите коктейли.

— Можем ли да започваме? — попита Рупърт. — Чудесно! — Той многозначително замълча, а после, без да се обръща към никого, каза високо: — Има ли някой тук?

Плоският кръг сякаш помръдна под пръстите на Джордж, но като че ли нямаше нищо удивително — натискаха го пръстите на шестимата, седнали зад масата. Кръгът се плъзна към цифрата осем и отново се върна в средата.

— Има ли някой тук? — повтори Рупърт и добави с по-спокоен тон: — Понякога до началото минават десет-петнадесет минути, но понякога...

— Ш-ш-т! — не се стърпя Джийн.

Дискът се движеше. Описваше широка дъга между картончетата с „да“ и „не“. Джордж едва потисна смеха си. Какво ли можеше да означава, ако отговорът е „не“? Спомни си стария анекдот за негъра, който се промъкнал да краде в курника: „Тук няма никой, господарю, само ние, кокошките сме...“

Но отговорът беше „да“. Дискът внезапно се върна в средата на масата. Сякаш бе оживял и очакваше нови въпроси. Джордж неволно стана по-внимателен.

— Кои сте вие? — попита Рупърт.

Този път отговорът последва моментално.

Дискът се носеше по повърхността от буква на буква като разумно същество толкова бързо, че едва не се изплъзваше изпод пръстите на Джордж. И Джордж бе готов да се закълне, че с нищо не помага на това движение. Той бързо огледа приятелите си — в нито едно лице нямаше нищо подозрително. Изглеждаха така, сякаш напрегнато и нетърпеливо, като самия него, очакват нещо.

АЗСЪМВСИЧКО — изписа дискът и се успокои в средата на масата.

— Аз съм всичко — повтори Рупърт. — Характерен отговор. Уклончив, но поощрява към по-нататъшни действия. Вероятно това означава, че тук присъства само съвкупността от нашите съзнания.

Рупърт замълча за минута — явно обмисляше следващия си въпрос. После отново се обърна към пространството:

— Трябва ли да предадете вест на някого от нас?

— Не — отвърна дискът.

Рупърт огледа седящите около масата.

— Инициативата е наша. Понякога той сам съобщава нещо, но сега трябва ние да му задаваме въпроси. Кой иска да започне?

— Ще вали ли утре? — насмешливо попита Джордж.

Дискът се раздвижи между „да“ и „не“.

— Глупав въпрос — каза с укор Рупърт. — Ясно е, че някъде ще вали, а на други места няма да вали. Не задавайте въпроси, които изискват нееднозначен отговор.

Джордж оклюма — беше се обадил не на място. Реши да предостави възможността на друг.

— Кой е любимият ми цвят? — попита Мая.

— Синият — бе мигновеният отговор.

— Правилно.

— Това нищо не доказва — забеляза Джордж. — В крайна сметка това е известно на трима от нас.

— Кой е любимият цвят на Рут? — попита Бени.

— Червеният.

— Така ли е, Рут?

Доброволната секретарка повдигна главата си от бележника.

— Да. Но Бени знае това, а е заедно с вас зад масата.

— Нищо не знам — възрази Бени.

— А би трябвало добре да го знаеш — поне сто пъти съм ти споменавала.

— Подсъзнателна памет — промърмори Рупърт. — Често се случва така. Но може би някой ще зададе все пак по-умен въпрос? Всичко започна чудесно, не бих искал да пропускаме тази вечер.

Беше странно, че Джордж се замисли над всичко това, точно защото не приличаше на сериозен научен опит. Естествено, нямаше никакви свръхестествени сили — както каза Рупърт, просто дискът се отзоваваше на несъзнателните им движения. Но дори и това бе удивително и предизвикваше размисъл. Джордж никога не би повярвал, че е възможно да се получават такива мигновени и точни отговори! Той се опита да повлияе на диска, като изпише собственото си име. Но се добра само до буквата „Д“ и по-нататък се получи

някаква безсмислица. Беше съвършено ясно, че един човек не е в състояние да управлява диска. Всички разбраха това веднага.

За половин час Рут записа повече от половин дузина отговори, някои от които бяха доста дълги. Имаше граматически грешки и причудливи обрати, но много рядко. Джордж се убеди, че не може да си обясни всичко това — той не участваше съзнателно в отговорите на диска. На няколко пъти му се стори, че налучква следващите букви и цялостния смисъл на отговора, когато виждаше началото на някоя дума. И всеки път дискът тръгваше в най-неочаквана посока и изписваше нещо съвсем друго. Понякога целият отговор изглеждаше безсмислица, защото думите не бяха разделени помежду си — краят на всяка се сливаше с началото на следващата — и тогава Рут трябваше да препрочете всичко отново, за да изясни смисъла.

От всичко това у Джордж се появи зловещото чувство за контакт с някакъв чужд и властен разум. И все пак той не можеше да види решаващо, окончателно доказателство — нито за, нито против. Отговорите му се струваха твърде общи и двусмислени. Как трябваше да разбира например следното:

ВЯРВАЙТЕ В ЧОВЕКА ПРИРОДАТА Е С ВАС.

Но понякога се разкриваше някаква дълбока, дори плашеща истина:

ПОМНЕТЕ ЧЕ ЧОВЕК НЕ Е САМ ЗА ЕДНО С НЕГО ОБИТАВАТИ ДРУГИ.

Впрочем, това бе известно на всички... Макар че, откъде можеха да знаят, може би тук се подразбираха не само Свръхвладетелите?

На Джордж отчаяно му се спеше. Той си помисли, че отдавна трябваше всички да са по домовете си. Беше му любопитно наистина, но всъщност не достигнаха до нищо определено. Той бързо огледа всички зад масата. Бени явно бе също преситен и му се спеше. Мая и Рупърт седяха като в мъгла, а Джийн..., да, тя като че ли от самото начало прие много сериозно цялата тая история. Лицето ѝ беше такова, сякаш не е на себе си — като че се страхуваше да не свърши сеансът и в същото време я бе страх от следващите разкрития.

Оставаше само Ян. На Джордж му бе интересно как той се отнася към тази щуротия. Младият инженер не беше задал нито един въпрос и с нищо не показваше, че е удивен дори от един единствен

отговор. Сякаш изучаваше движението на диска така, както би наблюдавал обикновен научен експеримент.

Рупърт се съвзе от вцепенението.

— Хайде да зададем още един въпрос и да приключим — каза той. — Е, Ян? Ти още нищо не си питал...

Беше странно, че Ян не се колеба и една секунда. Като че ли той отдавна беше обмислил въпроса си и само чакаше удобен случай да го зададе. Погледна за миг към безстрастния, неподвижен Рашаверак и попита звънко и отчетливо:

— Около коя звезда се намира планетата на Свръхвладетелите?

Рупърт едва не свирна от изумление. Бени и Мая останаха безучастни. Джийн седеше със затворени очи, сякаш е заспала. Рашаверак се наклони и погледна над рамото на Рупърт в кръга.

Дискът се раздвижи.

Когато отново се спря в центъра, настъпи кратко мълчание. После Рут озадачено попита:

— НГС 549672 — какво означава това?

Никой не ѝ отвърна — попречи тревожният възглас на Джордж:

— Помогнете ми, моля ви! Джийн като че ли припадна!

ДЕВЕТ

— Разкажи ми по-подробно за този Бойс — каза Карелен.

Разбира се, Свръхвладетелят не се изрази точно по този начин и мислите, изказани от него, бяха далеч по-възвишени. Човешкото ухо би уловило само някакъв взрив от вибриращи звуци — нещо като стремителна морзова азбука. Хората бяха натрупали доста записи на този език, но никой не беше успял да го разшифрова — освен че бе изключително сложен, той беше и много бърз. Нито един преводач, дори и да е усвоил основата на тази реч, не би успял да проследи обичаен разговор на Свръхвладетелите.

Попечителят на Земята стоеше с гръб към Рашаверак и съсредоточено оглеждаше многоцветната пропаст на Големия каньон. На десет километра оттук, но почти незамъглени от далечината, стъпаловидните склонове пламтяха като жарава под слънчевите лъчи. Далече долу, под засенченото от един скален откос място, където стоеше Карелен, по един криволичещ път се точеше керван от мулета. „Странно — мислеше си Карелен, — много хора при всеки удобен случай все още се държат като диваци. Само да пожелаят, те биха могли да се спуснат на дъното на прохода несравнимо по-бързо и много по-удобно. А те предпочитат да се тресат по неравния път, който сигурно е ненадежден не само на външен вид.“

С едно неуловимо движение на ръката му великолепната картина изчезна. Само още един миг погледът на Карелен се взираше в безкрайната глъбина. И отново го притисна действителността — познатият кабинет, задълженията на Попечителя.

— Рупърт Бойс е своеобразна личност — отвърна му Рашаверак. — По професия е надзирател на голяма част от Африканския резерват — грижи се за здравето на зверовете. Владее своята работа и я обича. Понеже трябва да наблюдава няколко хиляди квадратни километра, той получи един от тези петнадесет панорамни обзорника, които до този момент сме предоставили на хората — разбира се, както винаги, с ограничител. Макар че неговият екземпляр е единствен с предавател

на обемно изображение. Рупърт убедително ни доказа, че това му е необходимо и ние се съгласихме.

— Какви са доводите му?

— Каза ни, че иска да се показва така на дивите зверове, че те да свикнат с вида му и да не го нападат, когато се появи в действителност. Тази теория напълно се оправда — при зверовете, за които е по-важно не обонянието, а зрението..., макар че в края на краищата сигурно ще бъде разкъсан някога. Имаше, разбира се, и още една причина да му дадем този апарат.

— Стана по-сговорчив?

— Точно така. Отначало се обърнах към него, защото вероятно има най-добрата в света сбирка от книги по парапсихология и близките до нея въпроси. Той вежливо, но решително ни отказа да ги изпуска от ръцете си и се наложи да бъдат четени в неговия дом. Вече съм прочел почти половината от библиотеката му. Доволно тежко изпитание!

— Мога да си представя — сухо каза Карелен. — Намери ли се сред тези вектори нещо стойностно?

— Да. Единадесет безспорни случая на частичен пробив и двадесет и седем напълно вероятни. Но отбраният материал е едностранен и върху него не могат да се построят изводи. И всички свидетелства са безнадеждно обвити в мистика — това изглежда е главната болест на човешкия разум.

— А как се отнася самият Бойс към всичко това?

— Представя се за непредубеден и настроен скептично, но е ясно, че не би изгубил толкова време и сили, ако не вярваше подсъзнателно в това. Аз му го казах и той призна, че съм прав. Искане му се да намери някакво значително доказателство. Затова и не престава с опитите си, макар да ги представя просто като забава.

— Уверен ли си, че не подозира, че ти се интересуваш от тези неща не само от чисто любопитство?

— Напълно уверен. В някои отношения Бойс е рядко посредствен и ограничен. Така че опитите му да изследва именно тази област са доста жалки. Не е необходимо към него да се прилагат никакви по-особени мерки.

— Разбирам. А момичето, което припадна?

— Ето това е най-интересно. Почти сигурно е, че съобщението дойде чрез Джийн Морел. Но тя е на двадесет и шест години — ако

съдим по целия си предишен опит — твърде много, за да може тя сама да стане първо звено. Следователно, някой е тясно свързан с нея. Изводът е ясен. Остава ни да чакаме още няколко години. Трябва да я включим в Пурпурния разряд — може би сега тя е най-важният човек на Земята.

— Така и ще направя. А този млад човек, който зададе въпроса? Случайно ли беше това, просто от любопитство или е имал някаква задна мисъл?

— Беше попаднал там случайно — сестра му току-що се беше омъжила за Рупърт Бойс. Не се е срещал с никого от другите гости преди това. Сигурен съм, че въпросът не е бил обмислян предварително, а се породил от необичайната обстановка и от моето присъствие. Не ми се стори странно, че при подобни обстоятелства зададе такъв въпрос. Повече от всичко го привлича астронавтиката — той е секретар на научна група в Кейптаунския университет и явно смята да посвети живота си на теориите за космическите полети.

— Интересно какво е постигнал. Според теб, как ще постъпи той сега и трябва ли да вземем някакви мерки?

— Несъмнено, при първа възможност ще се постарее да провери някои неща. Но няма способ, с който да докаже точността на сведенията си. Освен това те са получени по толкова необичаен път, че едва ли ще ги огласи. А и да станат известни — няма това може с нещо да попречи?

— Трябва да претеглим и двете възможности. Наистина, не ни е разрешено да разкриваме базата си, но хората изобщо не могат да използват тези сведения срещу нас.

— Съгласен съм. Излиза, че Родрикс има някакви сведения, но не съвсем достоверни и на практика съвсем безполезни.

— Като че ли е така — каза Карелен. — Но не сме абсолютно сигурни. Удивително е, но хората са изобретателни и често крайно упорити. Опасно е да ги подценяваме и в бъдеще си струва да последим мистър Родрикс. Още ще помисля върху това.

Рупърт Бойс така и не разбра какво в края на краищата се случи. Когато гостите се разотидоха, по-малко шумно и оживено, отколкото друг път, той замислено премести масичката на мястото ѝ в ъгъла.

Алкохолните пари му пречеха да вникне по-сериозно в случилото се, а и събитията вече доста се поразбъркаха в паметта му. Имаше някаква смътна идея, че се е случило нещо важно, макар и непонятно. Струваше му се, че може би трябва да поговори с Рашаверак. После реши, че ще бъде нетактично. Всъщност, получи се неловко, заради новопоявилия се зет... На Рупърт даже му стана досадно от Ян — няма всичко стана само по вина на този младок? Имаше ли още някой вина? Рупърт гузно си помисли, че идеята даде той сам. После реши да забрави тази история и като че ли успя.

Може би Рупърт щеше да предприеме нещо, ако беше намерил последния лист от бележника на Рут, но в суматоката той пропадна някъде. Ян си даваше вид, че не знае нищо, а Рашаверак едва ли можеше да бъде подозиран за изчезването му... И никой не помнеше какво е написано там, освен, че беше някаква безсмислица...

Този случай повече от всичко останало повлия върху съдбата на Джордж Грегсън. Той завинаги запомни ужаса, който изпита в минутата, когато Джийн рухна в ръцете му. От внезапната си безпомощност тя изведнъж се преобрази — вече не беше просто забавна негова спътница, а жена, която той нежно обича. Жените припадат от незапомнени времена (и не винаги неочаквано) — и мъжете неизменно са се отзовавали на това, както и трябва да бъде. Джийн съвсем не умишлено загуби съзнание, но и след най-внимателни изчисления едва ли би могла да го направи по-навреме. След това Джордж разбра, че именно в тази минута се е решил да предприеме може би най-важната стъпка в живота си. Дори Джийн да имаше странни прищевки, а приятелите ѝ да бяха още по-странни, Джордж разбра, че му е нужна само тя. Не че съвсем щеше да се откаже от Наоми, от Джой, от Елза и от — как се казваше другата? — от Денис..., но беше дошло време за по-сериозни отношения. Джийн сигурно щеше да се съгласи — тя никога не бе скривала чувствата си.

Той сам не подозираше, че има и още една причина за неговата решителност. След днешния опит странното увлечение на чудачката Джийн вече не предизвикваше такова насмешливо презрение. Джордж никога нямаше да си го признае, но стана точно така — и това разби последната преграда между тях.

Той гледаше Джийн — тя се беше отпуснала бледа и спокойна върху свалената облегалка на седалката си. Под флаера цареше мрак, а над главите им бяха звездите. Джордж нямаше понятие къде се намират в момента. Би могъл да определи приблизително, но му беше безразлично. Бе включил автопилота, който щеше да ги заведе вкъщи, както сочеха приборите, точно след петдесет и седем минути.

Джийн му отвърна с усмивка и нежно освободи ръката си, която той държеше със своите.

— Онемяхме съвсем — оплака се тя, масажирайки пръстите си. — Вече се чувствам съвсем добре, повярвай ми.

— И все пак, какво, според теб, се случи? Наистина ли не си спомняш нищичко?

— Нищо... някакво пропадане. Чух как Ян зададе въпроса си и изведнъж всички вие се суетите около мене. Изглежда съм изпаднала в някакъв транс. В края на краищата...

Тя се спря. Реши, че не си струва да казва на Джордж, че се е случвало и по-рано. Той не харесваше тези неща и сигурно щеше да се разстрои още повече..., а може би и да се подплаши.

— Какво „в края на краищата“? — попита Джордж.

— Нищо. Интересно, какво си помисли за този сеанс Свръхвладетелят. Навярно не е и очаквал да чуе такива неща.

Джийн потръпна, оживеният ѝ поглед помръкна.

— Страхувам се от Свръхвладетелите, Джордж. Не от това, че са носители на злото — не си въобразявам подобни глупости. Разбира се те имат добри намерения и правят само това, което считат добро и за нас. И все пак — защо?

Джордж неуверено повдигна рамене.

— Хората се опитват да го разгадаят от първия ден — каза той. — Когато сме готови да го узнаем, Свръхвладетелите сами ще ни го разкрият. Говоря по съвест, а не защото съм от любопитните. Знаеш ли, сега си мисля друго. — Той се наклони към Джийн и хвана ръцете ѝ. — Искаш ли да отлетим утре до Архива и да подпишем брачен договор..., е, да кажем, за пет години, а?

Джийн го погледна в очите — наистина, това, което изразяваше лицето му беше много приятно.

— Хайде за десет — каза тя.

Ян не бързаше. Нямаше бърза работа, трябваше добре да помисли. Той едва не се страхуваше да започне проверка от опасения, че всичко може да рухне. Засега не знаеше нищо определено, освен мечтите си.

Не трябваше да предприема нищо, преди да го е видяла и библиотекарката на Обсерваторията. Тази жена знаеше за неговото увлечение и може би щеше да си помисли, че молбата му е странна, но това не бе толкова важно. Беше по-добре да не рискува. Реши да изчака една седмица — може би дотогава щеше да му се предостави удобен случай. Беше наистина много внимателен и търпелив, но от това желанието му ставаше още по-силно — като при малко дете. Най-страшно за него бе да се окаже смешен — бе по-страшно дори от всякакви пречки и наказания от страна на Свръхвладетелите. Ян си помисли, че ако идеята му е глупава, по-добре щеше да е никой да не узнава за нея.

За пътуването до Лондон той имаше съвсем уважителна причина — всичко беше договорено преди месец. Наистина беше доста млад и неопитен за делегат, но бе един от тримата студенти, които успяха да се включат в делегацията за конгреса на Международното астрономическо дружество. Можеше да отидат и тримата и този случай не трябваше да се изпуска — Ян не бе ходил в Лондон от детството си. Той знаеше, че на този конгрес само няколко от десетките доклади ще са му интересни, ако успее да ги разбере. Както всеки делегат на който и да е конгрес Ян щеше да слуша само това, което му е необходимо, а останалото време щеше да посвети на разговори със събратята си или просто на разходки из града.

За последните петдесет години Лондон се беше променил до неузнаваемост. Сега неговото население не наброяваше и два милиона. Колите бяха сигурно сто пъти по-малко. Той бе престанал да е важно пристанище — сега всяка страна сама произвеждаше почти всичко необходимо и международната търговска система беше много изменена. В някои страни отделни неща, разбира се, се произвеждаха по-качествено, отколкото в други, но се препращаха навсякъде по въздуха. Търговските пътища, които някога водеха от пристанище до пристанище, а по-късно от летище до летище, в края на краищата се

превърнаха в перфектна търговска мрежа, в която обаче нямаше никакви важни възли.

Но не всичко се беше променило. Лондон както преди беше административен център и средоточие на изкуствата и науките. В тези области не можеше да му съперничи нито една столица на континента — дори Париж, колкото и да се силеше да докаже обратното. Ако лондончанин от миналия век можеше да попадне тук, той и сега нямаше да се заблуди поне в центъра на града. През Темза бяха прехвърлени няколко нови моста, но на предишните си места. Не се виждаха разхвърляните огромни железопътни гари, които бяха преместени извън града. Но зданието на Парламента си беше същото като преди, Нелсън все така от високо се взираше с единственото си око в Уайтхол и куполът на катедралата Св. Павел още се извисяваше на хълма Ладгейт, макар че с височината му се мереха и по-високи сгради.

И както преди пред Бъкингамския дворец маршируваха гвардейци.

„Всичко това може да почака“ — мислеше си Ян. Беше ваканционно време и той, заедно с двамата си приятели-студенти, се настани в едно от университетските общежития. За последното столетие районът на Блумсбъри също не бе много променен — тук и сега беше пълно с ресторанти и мебелирани стаи под наем, макар и да не бяха наблъскани така плътно както преди в нескончаемата редица от покрити с тенти тухлени стени.

Още на втория ден от пристигането на Ян му се удаде удобен случай. Основните доклади се четяха в огромната заседателна зала на Научния център недалеч от Концертната зала, която беше помогнала на Лондон да стане световна музикална столица. Ян искаше да чуе първия от докладите — говореше се, че докладчикът ще разбие на пух и прах общоприетата теория за световното образование.

Може би той се справи с това, но когато Ян си тръгна, не се чувстваше особено обогатен с нови познания. Побърза да стигне до информационното бюро, за да разбере пътя до необходимите му стаи.

Някакъв остроумен администратор бе преместил Британското астрономическо дружество на последния етаж в огромното здание. Членовете на научния съвет бяха оценили напълно този жест — отгоре се откриваше великолепен изглед към Темза и северната част на града.

Ян държеше в ръка членската си карта за Астрономическото дружество, за да я използва като пропуск в случай на нужда, но проблеми нямаше и той веднага намери библиотеката.

Изгуби почти един час, докато намери това, което му трябваше и докато разбере как да използва огромните звездни каталози, изпълнени с милиони данни. Накрая почти трепереше от вълнение и си помисли, че е хубаво дете няма кой да го види.

Ян остави каталога в редицата на другите каталози и дълго време стоя неподвижно загледан в плътната стена от книги. После бавно тръгна покрай нея, излезе в безлюдния коридор, мина покрай кабинета на секретаря (сега там бе пълно с хора, които делово развързваха пакети с книги) и слезе по стълбите. Не използва асансьор, защото искаше да избегне теснотата и срещата с други хора. Преди мислеше да чуе още един доклад, но сега това нямаше значение.

Той се облегна на парапета край Темза и се загледа във водите ѝ, отправени бавно към морето, а в мислите му както преди цареше хаос. Не можеше да се примири с внезапното откритие. В него се бореше възпитаният в общоприетите научни истини човек, който сигурно нямаше да узнае никога как бе открита тази тайна, но това сякаш не бе убедителен довод. Ян бавно тръгна по крайбрежния булевард и започна да подрежда наум случилото се.

Първо — никой от гостите на Рупърт не можеше да знае, че той ще зададе такъв въпрос. Ян сам не знаеше това — думите се откъснаха от езика му поради необичайната обстановка. Следователно никой не би могъл да подготви отговора малко преди това.

Второ — НГС 549672 навярно не говореше нищо на непосветения и имаше някакъв смисъл само за астрономите. Макар Пълният астрономически атлас да бе съставен преди едно столетие, за него знаеха само няколко хиляди специалисти. И даже случайно да се назовеше някакъв номер, никой не би могъл да каже къде точно се намира съответната звезда.

Третият факт му беше станал известен преди броени минути — малката, незабележима звезда, обозначена като НГС 549672, се намираще точно там, където трябва. В сърцето на съзвездие Карина — в края на светещата следа, която се появи пред погледа на Ян преди няколко дни и изчезна в бездните на космоса.

Просто съвпадение беше невъзможно. Разбира се, НГС 549672 е родината на Свръхвладетелите. Но ако това беше истина, то тя рушеше всичките скъпи на сърцето на Ян понятия за научни методи на изследване. Това не го притесняваше толкова. Трябваше да се примири с фактите — тъй или иначе нелепият Рупъртов опит се оказа ключ към неизвестен досега източник на знания.

А Рашаверак? Може би това беше най-правдоподобното обяснение. Свръхвладетелят не седеше с всички около масата, но нима имаше някакво значение. Ян не се интересуваше от самата механика на свръхфизическите явления, а от това, как да се възползва от плодовете им.

За звездата НГС 549672 се знаеше малко, тя с нищо не се отличаваше сред милионите подобни на нея звезди. В каталога бяха указани размерите, координатите ѝ и типът на нейния спектър. Ян трябваше да открие още няколко неща, за да може например да изчисли разстоянието от Земята до планетата на Свръхвладетелите.

Той се отдалечи от Темза и тръгна назад, към блестящото бяло здание на Научния център. На лицето му сияеше тайнствена усмивка. Знанието наистина бе сила — Ян единствен от земните жители знаеше откъде са дошли Свръхвладетелите. Все още не бе сигурен как ще използва тези знания, но щеше надеждно да ги съхрани в паметта си и да чака своя час.

ДЕСЕТ

Човечеството все още се наслаждаваше на безоблачното лятно пладнe и благоденствието на света. Можеше ли някога отново да настъпи зима? Като че бе немислимо. По същия начин преди две и половина столетия, когато малко рано Френската революция оповести истинския век на разума, бяха приветствани вождовете. Сега беше същото.

Естествено и благоденствието си имаше недостатъци, но с тях хората охотно се примириха. Само беловласите старци разбираха, че телевестниците, които всеки приемаше в своя дом, всъщност са доста скучни. Нямаше го вълнението от крещящите уводни заглавия в миналото. Нямаше ги тайнствените убийства, които поставяха в безизходност полицията и предизвикваха в милиони сърца буря от благородно негодувание, под което често се криеше завист. И да се случеше убийство, нямаше никакви тайни — достатъчно беше да се върне определен диск и пред очите отново се разиграваше цялото престъпление от началото до края. Отначало съществуването на толкова прозорливи прибори изплаши напълно лоялните спрямо законите граждани. Свръхвладетелите успяха да изучат доста, но не всички особености на човешката психология и този страх не бяха предвидили. Наложиха се да се разясни на хората, че никой от тях няма да може да следи и да подслушва тайните на съседа, а над броевите апарати, предадени в човешки ръце, е установен строг контрол. Така например беше и с телепредавателя на Рупърт Бойс — той работеше само в пределите на резервата и действието му обхващаше само Рупърт и Мая.

Сериозни престъпления имаше рядко, но и вестниците им обръщаха малко внимание. В края на краищата на възпитания човек съвсем не му се искаше да чете за чуждите грехове.

Хората сега имаха около двадесетчасова работна седмица, но трудът им бе съвсем пълноценен. Еднообразен, чисто механичен труд почти не съществуваше. Бе ценен човешкият разум. Не си струваше той да се погубва, когато някои неща можеха да се свършат от две-три

хиляди транзистора, няколко фотоелемента, от печатни платки с общ размер не повече от квадратен метър... Някои заводи работеха седмици наред, без да се забелязва жив човек вътре. Работата на хората се състоеше в поддържане на изправността, вземането на решения и съставянето на планове за нови предприятия. Всичко останало се изпълняваше от роботите.

Ако през миналия век имаше толкова свободно време, пред човечеството щяха да се изправят главоломни проблеми. Всички те сега се решаваха от образованието — богатия и разностранен ум не го заплашваше скука. Съвременното равнище на културата някога би изглеждало невероятно. Не че човекът като такъв беше станал по-разумен, а за пръв път той бе в състояние да развие всичките си способности, с които е надарен от природата.

Почти всеки разполагаше не с един, а с два дома в различни краища на света. Населени бяха недостъпните преди приполярни области и доста хора пътешестваха всяко полугодие между Арктика и Антарктида и обратно, защото предпочитаха дългия ден на полярното лято. Други се преселиха в пустините, в планините и дори на морското дъно. На цялата Земя нямаше такова място, на което науката и технологиите да не можеха да създадат най-удобното жилище за този, който е привлечен там.

Имаше някои особено екзотични ъгълчета на планетата, които даваха храна за малкото вълнуващи заглавия във вестниците. И най-порядъчното общество не минава без нещастни случаи. Може би беше добър знак, че някои смелчаци бяха готови да рискуват здравето и дори живота си, само и само да си устроят уютна вила под самия връх на Еверест или да се полюбуват на изгледа през струите на водопада Виктория. Затова се налагаше понякога някои от тях да бъдат спасявани. Това се беше превърнало в нещо като игра, едва ли не спорт по цялата планета.

Всеки можеше да задоволи прищевките си, защото имаше достатъчно свободно време и средства. Когато бяха освободени армиите, човечеството стана два пъти по-богато, а нарасналата производителност свърши останалото. Беше просто смешно да се сравнява жизненото равнище на човека от двадесет и първи век с това на неговите предци. Всичко необходимо струваше нищожно малко и се даваше даром на хората, безплатно се предоставяха от държавата

пътищата, водата, осветлението и канализацията. Човек можеше да отиде където пожелае, да лакомства с най-изискани ястия и да не плати нито грош. Всеки бе заслужил тези права, защото и всеки работеше за общото благо.

Имаше естествено и търтеи, но хората, които имаха толкова силна воля, че да водят такъв празен живот, бяха малко. На обществото му бе несравнимо по-лесно да храни подобни паразити, отколкото да поддържа армия от контрольори в транспорта, продавачи, касиери и всички останали, които щяха да се занимават с безплодно преписване на всякакви неща от една графа в друга.

Почти четвърт от своите сили човечеството отдаваше на спорта — като се започне с най-неподвижния — шахмата и се стигне до такива опасни спортове като делтапланеризъм съчетан със ски из високите планински долини. Това доведе до някои непредвидени последствия. Изчезна например професионалният спорт — просто прекалено много станаха блестящите спортсмени-любители.

След спорта друга важна област за приложение на човешката сила станаха всевъзможните видове развлечения. Преди сто години всички смятаха, че най-главното място на света е Холивуд. Сега те биха могли да го твърдят с още по-голямо основание, но безусловно хората от 1950 година нямаше да могат да разберат как се разпределя лъвският пай от филмите на 2050 година — или щяха да решат, че е нещо прекалено сложно. И това беше развитие — нямаше го господството във филмовата индустрия, основано на парите.

Но сред безкрайните забави и развлечения на планетата, която сякаш беше готова да се превърне в една огромна игрална площадка, някои хора все още отново и отново си задаваха вечния въпрос, на който нямаше отговор:

А ПО-НАТАТЪК?

ЕДИНАДЕСЕТ

Ян се докосна до звяра, опря дланите си върху грапавата, като кора на дърво, кожа. Огледа огромните бивници и силно извития хобот — изкусният специалист по препариране бе увековечил слона в някаква войнствена или радостна поза. Интересно какви ли не по-малко странни същества от какви ли неизвестни планети щяха да разглеждат този земен пратеник?

— Много ли други зверове си изпратил на Свръхвладетелите? — попита той Рупърт.

— Около петдесет броя, но този, разбира се, е най-едър. Великолепен е, нали? Повечето бяха дребосъци — буболечки, змии, макаци и все от тоя род. Впрочем, не, миналата година им изпратих един хипопотам.

Ян мрачно се усмихна:

— Страшничка мисъл, но подозирам, че в тяхната живописна компания вече има и чучело на хомо сапиенс. Интересно, кой ли е удостоен с тази чест?

— Може и да си прав — спокойно отвърна Рупърт. — Не е сложно да се уреди чрез болниците.

— А ако изведнъж се намери желаещ да изпълнява ролята на жив експонат? — замислено продължи Ян. — Разбира се, при условие, че след това ще го върнат вкъщи.

Рупърт се засмя, но с някакво съчувствие.

— Ти какво, да не си решил да бъдеш този доброволец? Да го предам ли на Рашаверак?

Известно време Ян обмисляше това почти сериозно. После поклати глава.

— М-м... не, не трябва. Просто мислех на глас. Те сигурно ще ми откажат. Между другото, често ли виждаш Рашаверак?

— Беше преди половин месец при мен. Изведнъж изрови една книга, която търсех отдавна. Беше много мило от негова страна.

Ян бавно обиколи около фигурата на препарирания слон, поразен от майсторството, с което завинаги бе спрял този миг на могъщ порив.

— Разбра ли накрая какво търси той? — попита Ян. — Наистина трудно се съчетават двете неща — в науката Свръхвладетелите са достигнали такива висоти, а се интересуват от свръхестественото.

Рупърт подозрително погледна зет си — дали не се надсмиваше и той над неговото увлечение?

— Според мен, Рашаверак обяснява това съвсем правдоподобно. Като антрополог се интересува от всички особености на нашата култура. Не забравяй, че те няма за какво да бързат. Могат да изследват такива дреболии, за които на нашите учени не би стигнал цял живот. Ето, Рашаверак прочете цялата ми библиотека, а едва ли му е струвало много усилия.

Това можеше да бъде обяснение, но то не бе убедително за Ян. Понякога си мислеше да довери на Рупърт тайната си, но го възпираше вродената му бдителност. При нова среща със своя приятел Рашаверак той можеше да се разприказва — твърде силна щеше да бъде съблазънта.

— Между другото, грешиш, ако мислиш, че това е много голям експонат — неочаквано каза Рупърт. — Трябва да видиш над какво работи Съливан. Заел се е да приготви две от най-големите твари — кашалот и гигантски октопод. Схватката наистина е смъртоносна. Това се казва работа!

Ян мълчеше. В главата му се втурна дива, невероятна идея, нещо, за което дори не трябваше да си мисли сериозно. И все пак..., може би щеше да се получи, именно защото е толкова дръзко...

— Какво ти става? — разтревожи се Рупърт. — Да не ти е лошо от горещината?

Ян се опомни.

— Не, нищо — каза той. — Само се чудех как Свръхвладетелите ще вземат подобна играчка.

— Просто се спуска някой от товарните им кораби, отваря люка си и вмъква тази грамада вътре.

— Така си и мислех — каза Ян.

Приличаше на кабина за управление на космически кораб. Целите стени бяха в измервателни прибори и някакви инструменти, нямаше нито един илюминатор — само голям екран пред креслото на

пилота. Машината можеше да поеме шестима пасажери, но сега Ян беше сам.

Той гледаше в екрана без да мигне, улавяше всяка подробност от преминаващия пред очите му удивителен и непознат свят — толкова непознат, колкото всичко, което може би щеше да срещне сред купищата далечни звезди, ако се осъществеше лудата му идея. Сега той навлизаше във владенията на чудовища, които се разкъсваха едно друго, необезпокоявани никога от нищо. Хиляди години хората са плавали над това царство на тъмнината, което лежи не по-дълбоко от километър под кила на кораба и до днес са знаели за него по-малко, отколкото за видимата страна на Луната.

От повърхността на Тихия океан пилотът се спускаше към неизследваните още дълбини на Южната падина. Ян знаеше, че той се ориентира по незримите координати, разчертани от звуковите вълни на поставени по дъното на океана маяци. Но засега дъното беше толкова далече от тях, колкото земните равнини от плаващите в небето облаци.

Виждаше се твърде малко — локаторите на подводницата напразно се въртяха наоколо. Сигурно вълните от двигателите бяха разгонили по-дребната риба. Може би от любопитство щеше да се приближи някоя грамада, която не знаеше какво е страх.

Малката кабина потръпваше от скритата в нея мощ — мощ, способна да издържи огромното налягане на водните маси над главата на Ян, да създава и поддържа мехурчето от светлина и въздух, в което можеха да съществуват хората. Ян си помисли, че ако тази мощ откажеше, те щяха да се превърнат в пленници на един метален гроб, заровен дълбоко в тинята на дъното на океана.

— Време е да определим местонахождението си — каза пилотът.

Той натисна някакви бутони и двигателите спряха — подводницата постепенно забави хода си и накрая замря. Тя поддържаше равновесие подобно на въздушен балон в небето.

Хидролокаторът моментално установи къде се намират.

— След малко пак ще пуснем двигателите, само че първо ще огледаме дали няма нещо интересно — поясни пилотът.

От предавателя в тишината на малката кабина се разнесе ниско равномерно бучене. Ян не можеше да различи отделни звукове. Всички те образуваха еднообразен шум. Ян знаеше, че това е едновременно регистриране на гласовете на милиарди морски твари. Сякаш се бе

озовал в сърцето на горски гъсталак, където кипи буен живот — само че в горския хор той щеше да различи някои гласове, а в тази плетеница от звукове не можеше да се улови нито една нишка. Всичко беше чуждо, непознато, никога досега не бе чувал нищо подобно... Той усети, че се изправят косите му от ужас — та нали това беше тук, на родната му планета...

Див вопъл прорязва пластове на неясния шум, както мълния прорязва буреносен облак. Бързо премина в разкъсващо душата ридание, в отчаян затихващ вой и замря, а след минута някъде по-надалеч се отзова още един. Последва пронизително пискливо разногласие, сякаш отнякъде се продъни самият ад..., пилотът побърза да намали звука.

— Господи, а това какво е? — въздъхна Ян.

— Зловещо е, нали? Това са китове, преминават на десет километра от нас. Знаех, че са някъде наблизко и си помислих, че може да искаш да ги чуеш.

Ян потръпна.

— А аз си мислех, че в океана е тихо! Защо викат така?

— Навярно приятел и приятелка си беседват. Съливан ще ти обясни всичко. Малко ми се вярва, но казват, че имал нещо като познати китове, които различава по гласовете. А, имаме си гост!

На екрана се появи някаква голяма риба с невероятна паст. Виждаше се, че и размерите ѝ са солидни, макар Ян да знаеше, че по изображението е трудно да се съди за тях. Някъде изпод хрилете на това рибище се спускаше нещо като дълъг мустак, чийто край имаше разширение, подобно на камбана.

— Сега го виждаме в инфрачервена светлина — каза пилотът. — Ще опитаме обикновено изображение.

Рибата изчезна безследно. Остана само ярката фосфоресцираща висулка. По-надолу се забелязаха огнените точки по туловището и странното създание се мерна пред очите им в цялото си великолепиe.

— Това е морски дявол — светещата висулка всъщност е примамка — заблуждава рибките. Фантастично е, нали? Не мога да разбера само едно — защо на тази въдица не се хваща по-голяма риба, която да го излапа самия него? Но няма да чакаме до утре. Сега ще включа двигателите и той ще офейка.

Кабината отново потрепери и подводницата се плъзна напред. Голямата светеща риба изведнъж възпламени всичките огънчета по тялото си — неистов сигнал за тревога — и като метеор потъна в непрогледната бездна.

След още двадесет минути бавно придвижване невидимите пръсти на локатора откриха първите белези на океанското дъно. Далече долу под подводницата преминаваше верига от невисоки и удивително меко очертани закръглени хълмове. Ако някога върху тях е имало издатини и неравности, то те отдавна са били изгладени от непрестанния дъжд, който падаше от водните висини. Дори тук, сред Тихия океан, далеч от огромните устия на реките, които постепенно смиват почвата на континентите, този дъжд не преставаше. Раждаха го изсечените от бурите склонове на Андите и телата на милиардите загинали същества, и прахът на метеоритите, които са се скитали из космоса с векове и накрая са намерили покой. Тук, в мрака на вечната нощ, пласт след пласт се трупаше основата на бъдещите континенти.

Хълмовете останаха назад. На картата Ян видя, че те са гранична зона на голяма равнина, която се разпростираше на такава дълбочина, че до там не достигаха вълните на локатора.

Подводницата продължаваше да се спуска плавно. На екрана постепенно се появяваше нова картина. Отначало Ян не разбра какво е това, защото гледаше под непривичен ъгъл на зрение. После схвана — приближаваха към подводна планина, която се издигаше над скритата далече долу равнина.

Изображението ставаше все по-отчетливо: от близко разстояние локаторите работеха по-добре и всичко се виждаше както при обичайна светлина. Ян можеше да различи и най-малките подробности. Виждаше как сред скалите една друга се преследват странни риби. От една почти незабележима цепнатина изплува зловеща на вид твар с раззината пасть. Мълниеносно, неуловимо за погледа се метна дълго пипало и повлече отчаяно борещата се риба към смъртта.

— Почти пристигнахме — каза пилотът. — След минута ще видиш лабораторията.

Подводницата бавно преминаваше над скалисто разклонение в подножието на планината. Пред погледа вече се откриваше равнина, а до дъното, както прецени Ян, оставаха няколко метра. На около

километър разстояние се забелязаха куп сфери, поставени върху нещо като триножници и съединени помежду си с тръбовидни проходи. Те много напомняха с вида си резервоарите на химически завод и горе долу бяха построени на този принцип. Разликата беше тая, че тук налягането се задържаше не вътре, а от външната страна.

— А това какво е? — възкликна Ян.

С трепереца ръка той посочи най-близката сфера. Причудливите шарки върху нея се оказаха плетеница от гигантски пипала. Подводницата приближи и вече се видя, че пипалата водеха до огромна месеста торба, от която в упор гледаха грамадни очи.

— Това сигурно е Луцифер — невъзмутимо каза пилотът. — Някой пак го храни.

Той щракна превключвателя и се наведе над пулта.

— Ес-две вика лабораторията. Приближавам. Бихте ли прогонили своя любимец?

Отвърнаха му веднага:

— Тук е лабораторията — чувам ви, Ес-две. Добре, идвайте. Луци сам ще ви направи място.

Кръглата метална стена се уголемяваше на екрана. Пред Ян за последен път се мярна осеяното със смукала огромно пипало и се отдръпна от подводницата. Чу се глух удар на метал в метал, а после тихо стържене — захващащите лостове откриха контактите върху гладкия яйцевиден корпус на подводницата. След минути тя беше плътно прилепена към стената на станцията — металическите ръце я обгърнаха, проникнаха под корпуса ѝ и отвъртяха огромния кух винт. Светна сигналът „налягането е изравнено“. После се отвориха люковете и достъпът до дълбоководна лаборатория номер едно бе открит.

Ян завари професор Съливан в тясно помещение, което не можеше да бъде похвалено с особен порядък — явно беше и кабинет, и работилница, и лаборатория. Съливан се взираше през микроскопа вътре в нещо като малка бомба. Вероятно в тази капсула под привичното за себе си налягане от няколко десетки тона безгрижно си плуваше някакъв жител на океанските дълбини.

— Да-а — промълви Съливан, като се откъсна без желание от микроскопа. — Как е Рупърт? И с какво можем да ви помогнем?

— Рупърт е в прекрасно здраве — отвърна Ян. — Изпраща ви поздрави и най-добри пожелания. Предаде да ви кажа, че би се радвал да ви навести, но страда от клаустрофобия.

— Е, тогава, разбира се, тук ще му е неуютно — над нас има пет километра вода. Между другото, вие не се ли безпокоите от това?

Ян повдигна рамене.

— Безразлично ми е — все едно че съм в стратолайнер. Ако нещо се случи, краят ще бъде един и същ — и там, и тук, под водата.

— Правилно разсъждавате, но е странно, че много хора не го осъзнават.

Съливан притегна нещо в микроскопа и погледна изпитателно Ян.

— Ще се радвам да ви покажа лабораторията — каза той, — но, да ви призная, удивих се, когато Рупърт ми предаде молбата ви. Чудно ми беше откъде може да се появи този интерес към нашата работа у човек, който в мечтите си витае сред звездите. Може би сте сбъркал вратата? — Той безобидно се усмихна. — Честна дума, никога не съм разбирал какво толкова ви влече в небесата. Ще минат столетия, докато вникнем тук, в океаните, докато успеем да нанесем всичко на картите и да го подредим.

Ян си отдъхна. Хубаво беше, че Съливан започна пръв — това облекчаваше задачата. Макар че ихтиологът се пошегува за вратата, между тях наистина имаше много общи неща. Нямахше да е толкова трудно да се прехвърли мост, да се осигури съчувствието и помощта на Съливан. Той беше човек с въображение — иначе нямаше да дръзне да се втурне в подводното царство. Но Ян знаеше, че трябва да внимава, защото молбата му беше най-малкото необичайна.

Едно нещо му даваше увереност — дори Съливан да му откажеше помощ, той безусловно нямаше да издаде неговата тайна. А тук, в спокойния кабинет на дъното на Тихия океан, едва ли имаше опасност разговорът да бъде подслушван от Свръхвладетелите, колкото и да са велики техните неведоми сили и възможности.

— Професор Съливан — започна Ян, — ето, вие се стремите да изучите океана. Ако допуснем, че Свръхвладетелите не ви дават дори да го доближите, как бихте се почувствали?

— Ще се чувствам много зле, дявол да го вземе.

— Не се съмнявам. Но да предположим, че един прекрасен ден без тяхно знание ви се удава случай да се доберете до него — как ще постъпите? Ще се възползвате ли от случая.

— Разбира се! — без запъване отвърна Съливан. — Ще разсъждавам след това.

„Кълве!“ — помисли си Ян. Сега за Съливан нямаше връщане, освен ако не се уплаши от Свръхвладетелите. Но той едва ли се страхуваше от каквото и да е. Ян се наведе към него над отрупаната с какви ли не неща маса и се приготви да изложи молбата си.

Но професор Съливан съвсем не беше глупав. Ян не бе успял да си отвори устата, когато на устните на професора се появи хитра усмивка.

— Какво сте намислил? — бавно произнесе той. — Много, много любопитно! Хайде, обяснете ми сега каква муха ви е влязла в главата, с какво мога да ви помогна...

ДВАНАДЕСЕТ

В миналото работата на професор Съливан щеше да се приема като малко скъп разкош. Изследванията му струваха не по-евтино от малка война — всъщност той беше като генерал, който води безкрайна борба с враг, който не знае умора. Врагът на професора — океанът — воюваше с оръжията на студа, мрака и най-вече — с тежестта на огромните си водни маси. Професорът отвърщаше на противника със силата на ума и изкуството на инженера. Той удържа не малко победи, но океанът беше търпелив и можеше да изчаква спокойно своя час. Съливан знаеше, че рано или късно ще допусне грешка, но имаше едно утешение — поне нямаше да му се налага да потъва. Краят щеше да бъде мигновен.

След като изслуша молбата на Ян, той не каза веднага нито „да“, нито „не“, но прекрасно знаеше какво в крайна сметка ще отвърне. Имаше случай да проведе най-интересния си опит. Бе жалко, че нямаше да узнае резултата, но в науката често се случва така. Сам той също беше започнал някои изследвания, които щяха да приключат след десетки години.

Професор Съливан беше мъжествен и умен човек, но когато оглеждаше изминатия от него път, разбираше добре, че нямаше да достигне тази слава, която прави името на учения безсмъртно. И сега съвсем неочаквано, а от това и два пъти по-съблазнително, му се предоставяше възможност да влезе в историята. Той не би признал пред никого тази своя честолюбива мечта, но, трябва да му се отдаде дължимото, щеше да помогне на Ян, дори ако участието му в този дързък замисъл останеше тайна завинаги.

А Ян обмисляше и премисляше всичко отново и отново. Досега го беше подхванало и носило на гребена си това първо откритие. Той изучаваше, проверяваше, но нищо не беше направил, за да се сбъдне мечтата му. Имаше няколко дни, за да направи своя избор. Ако професор Съливан се съгласеше, нямаше да има място за отстъпление. Трябваше да върви на среща с бъдещето, което сам беше избрал, с каквито и тайни да беше пълно то.

Да се реши окончателно го принуди мисълта, че ако изпусне този единствен, приказен случай, той няма да си го прости до края на своя живот. Щеше да се терзае до смъртта си с напразни съжаления — Ян не можеше да си представи нищо по-лошо.

Той получи отговор от Съливан след няколко часа и разбра, че жребият е хвърлен. Без да бърза, имаше достатъчно време, Ян започна своята подготовка.

„Скъпа Мая, това писмо, как да го кажа по-меко, малко ще те удиви. Когато го получиш, аз няма да бъда на Земята. Това не означава, че като много други ще се отправя към Луната. Не, ще бъда на път към планетата на Свръхвладетелите. Пръв от хората ще напусна нашата Слънчева система.

Писмото ще предам на приятел, който ми помага — той ще ти го връчи, когато се убеди, че планът ми се е осъществил отначало докрай и за Свръхвладетелите вече ще е късно да ми попречат. В това време аз ще летя толкова далеч и толкова бързо, че едва ли подобна вест ще може да ме догони. А и да ме настигне, малко вероятно ще бъде корабът да се върне заради мен на Земята. И въобще едва ли според тях аз имам такава стойност.

Като начало, ще ти обясня откъде тръгна всичко. Знаеш, че винаги са ме интересували космическите полети и винаги ми е било обидно от това, че не можем да отидем на други планети и не можем да узнаем нищичко за цивилизацията на Свръхвладетелите. Ако не бяха те, сигурно вече щяхме да сме стигнали Марс и Венера. Истина е, че е напълно възможно вместо това, досега да сме се изстребили с кобалтови бомби и други смъртоносни оръжия, изобретени през двадесети век. И все пак ми е жал, че не ни дават сами да опитаем щастието си.

Навярно Свръхвладетелите имат причини да се отнасят с нас като бавачки, и то — сериозни причини. Но

дори и да ги знаех, едва ли щях да се чувствам и, в крайна сметка, да постъпя по друг начин.

Всичко започна от онази вечер у Рупърт. (Може би той не го знае, макар че той ме наведе на следата.) Предполагам, че помниш онзи глупав спиритически сеанс, на края на който момичето, забравих името ѝ, припадна? Аз попитах от коя звезда идват Свръхвладетелите и отговорът беше «НГС 549672». Не очаквах никакъв отговор и до тази минута считах, че всичко е празно забавление. И тогава разбрах, че това е номер от звездния каталог и реших да надзърна там. Оказа се, че става дума за звезда от съзвездието Карина, а колкото и малко да знаем за Свръхвладетелите, известно ни е, че те са долетели именно някъде от това място.

Няма да се преструвам, че разбирам как е дошло това съобщение до нас и откъде се е взело. Може би някой е разчел мислите на Рашаверак? И така да е, той едва ли знае как е обозначено тяхното слънце в нашия земен каталог. Всичко това е загадъчно и непонятно, дори и да е разкрито от хора като Рупърт. Стига ми и това, че съм получил тези сведения и ще действам.

Ние сме наблюдавали как излитат корабите на Свръхвладетелите и знаем доста за скоростта им. Те напускат Слънчевата система с огромно ускорение и за по-малко от час достигат скоростта на светлината. А това означава, че те разполагат с такава двигателна система, която действа равномерно на всеки атом в кораба — иначе всичко живо в него би се разплескало като ваденка. Интересно е защо те прибъгват до такова чудовищно ускорение, когато плуват в космоса като риба във вода и имат достатъчно време. Биха могли да набират скорост без всякакво бързане. И за това имам своя теория: мисля, че по някакъв начин те черпят енергия от полетата, които окръжават звездите. Затова след старта трябва бързо да достигат до някакво слънце. Но за това ти говоря между другото.

Важното е, че сега знам какво разстояние ще изминат, а значи и колко време им е нужно за това. От Земята до звездата НГС 549672 са четиридесет светлинни години. Корабите на Свръхвладетелите летят със скорост над деветдесет и девет процента от светлинната, следователно са им необходими четиридесет наши години. Четиридесет наши земни години — ето в това е цялата работа.

Може би си чувала, че когато се приближава скоростта на светлината, се случват някои странни неща. Времето тече по различен начин — то забавя своя ход — ако на Земята е минал месец, то на кораба на Свръхвладетелите — само един ден. Това е най-важното последствие, открито от великият Айнщайн преди повече от сто години.

Като използвах някои от твърдо установените изводи на теорията за относителността, аз направих някои изчисления, основани на това, което ни е известно за космическите полети. За пасажерите на кораба на Свръхвладетелите полетът до тяхната звезда продължава не повече от два месеца, макар че на Земята минават четиридесет години. Знам, че е трудно да се повярва в това — можем само да се утешаваме, че от времето, когато Айнщайн е обявил този парадокс, до сега над тази загадка се блъскат най-добрите умове на човечеството.

Ето ти пример, от който, мисля си, ще разбереш полесно какво се получава и ще си го представиш по-ясно. Ако Свръхвладетелите веднага ме върнат на Земята, аз ще бъда по-възрастен само с четири месеца. Но на Земята ще са отминали осемдесет години. Така че, Мая, каквото и да се случи занапред, аз се прощавам с теб завинаги...

Знаеш, че са малко нещата, които ме привързват към Земята и аз я оставям с чиста съвест. На мама нищо не съм споменава, защото сигурно ще изпадне в истерия, а от това, признавам си, бих се изплашил. Така ще е по-добре. Макар че от времето, когато умря татко, аз се опитвах

много да оправдая..., но... няма смисъл пак да се ровим в миналото!

Привърших с учението и казах на университетската управа, че заминавам за Европа по семейни причини. Всичките ми неща са уредени — няма да ти се наложи да се безпокоиш за каквото и да е.

Може би вече си решила, че съм откачил. На всички ни се струваше, че няма начин да се проникне в кораб на Свръхвладетелите. Но аз открих начин. Това не се случва често и друг подобен случай няма да има — ако Карелен много рядко греши, то тази грешка не би повторил никога. Помниш ли легендата за дървения кон, чрез който гръцките воители са се промъкнали в Троя? В Стария завет има една история — там сходствата са още повече...“

— Ще ви бъде много по-удобно, отколкото на Йона — каза Съливан. — Никъде не е споменато, че е разполагал с осветление, водопровод и канализация. Но ще ви е необходима много храна... Виждам, че сте се запасили с кислород. Ще можете ли да вземете толкова, че да ви стигне за два месеца в това тясно помещение?

Той сочеше с пръст точните чертежи, разположени на масата пред Ян. Единият край на хартията вместо с преспание беше затиснат с микроскоп, а другият — с черепа на някаква невероятна риба.

— Надявам се, че кислородът не е толкова необходим — каза Ян. — Знаем, че те могат да дишат нашия въздух, макар да изглежда, че не им е толкова приятен. Възможно е тяхната атмосфера да се окаже съвсем непригодна за мен. А проблемът със запасите се решава с помощта на наркосамин. Сигурно и съвсем безвредно средство. Веднага след старта ще се инжектирам и ще спя половин месец плюс минус няколко дни. За толкова време почти ще сме пристигнали. Впрочем, тревожи ме не толкова храната и кислородът, колкото скуката.

Професор Съливан замислено кимна.

— Да, наркосаминът е надеждно средство и дозата може да е точно изчислена. Но мисля, че трябва да имате достатъчно храна под ръка — ще се събудите гладен като вълк и слаб като новородено коте. Представете си, че умрете от глад, понеже не ви стигат силите да си отворите консерва?

— Обмислил съм това — малко обидено каза Ян. — Ще наблегна на захарта и шоколада, обикновено се постъпва така.

— Отлично. Радвам се да видя, че сте предвидили всичко и не си въобразявате, че ако играта не ви се хареса, ще можете да я прекъснете по средата. Залагате на картата не каквото и да е, а собствения си живот — не бих искал да си мисля, че ви помагам да свършите като самоубиец.

Той взе от масата рибия череп и разсеяно го претегли в дланта си. Ян натисна края на хартията, за да не се навие тя на руло.

— За щастие — продължи Съливан, — всички детайли, които са необходими за снаряжението ви, са стандартни. Можете да съберете и оборудвате всичко в нашата работилница за броени седмици. А ако премислите...

— Няма да премисля — каза Ян.

„... Аз внимателно разчетох всички опасности, които мога да срещна и в моя план няма недостатъци. След половин месец ще обявя присъствието си на нередовен пътник — нека ме наказват, задето съм без билет. Тогава по корабното време, не забравяй, пътешествието почти ще е приключило. Ще ми остава само да слеза на планетата на Свръхвладетелите.

Разбира се, какво ще последва, ще зависи от тях. Вероятно ще ме върнат вкъщи със следващия кораб... но, трябва да се предполага, че вече ще съм видял доста неща! Вземам със себе си четиримилметрова камера и хиляди метри лента — ако не я използвам, няма да е по моя вина. Е, в най-лошия случай все пак ще докажа, че хората не

трябва да се държат вечно в неведение. Ще дам пример, който ще принуди Карелен да предприеме нещо.

Ето всичко, което исках да ти кажа, мила Мая. Знам, че няма да ти е много скучно без мен — да бъдем честни и откровени, между нас никога не е имало някакви много тесни връзки, а сега ти си и женена за Рупърт и ще бъдеш напълно щастлива в своя си свят. В крайна сметка, надявам се, че ще е така.

Прощавай и всичко най-добро. Предвкусявам срещата с твоите внуци — моля те, погрижи се те да знаят за мен!

Твой любящ брат

Ян.“

ТРИНАДЕСЕТ

Отначало Ян не разбра, че това не е сглобяване на корпуса на неголям въздушен лайнер — пред него стоеше метален скелет дълъг около двадесет метра, който имаше идеално обтекаема форма. Беше окръжен от леките подпори на скеле, по което се катереха работници с инструменти.

— Да — отговори Съливан на въпроса на Ян, — ние използваме стандартна авиационна техника и тези хора в по-голямата си част са авиостроители... Трудно ти е да повярваш, че има живо същество с подобни размери, нали? А дори е способен да подскочи над водата — неведнъж съм го виждал.

Това бе чудесно, но Ян мислеше за друго. Той внимателно оглеждаше огромния скелет и търсеше подходящо място за килията си — Съливан я беше кръстил „ковчег със стандартен въздух“. Веднага се виждаше, че поне един проблем е отпаднал — имаше предостатъчно място. Тук спокойно можеха да се настанят една дузина „гратисчии“.

— Като че ли конструкцията е почти завършена — каза Ян. — Кога ще я облицате с кожа? Предполагам, че вече сте уловили кашалот, след като са ви известни размерите.

Тази бележка позабави отговора на Съливан.

— Ние дори не сме и мислили да ловим кашалот. А и китовете нямат кожа в обичайния смисъл на думата. Едва ли ще ни се удаде да облечем този скелет с ципа, каквато има рибеният мехур, само че с дебелина двадесет сантиметра. За целта ще използваме пластмаса, която старателно ще оцветим. Когато приключим, никой няма да може да забележи подмяната.

Ян си помисли, че в такъв случай по-разумно би било Свръхвладетелите да направят снимки, а експонатите сами да изработят по тях на своята планета. Но може би техните товарни кораби се връщат вкъщи празни, така че спокойно могат да вземат обратно дреболия от рода на двадесетметров кашалот. Изглежда, когато разполагаш с такива сили и възможности, не си струва да икономисваш по този начин...

Професор Съливан стоеше до една от големите фигури, които си оставаха загадка за археолозите от времето, когато е бил открит остров Пасха. Каменният цар, бог или каквото беше той, сякаш следеше с незрящите си очи погледа на Съливан, който се любуваше на своето творение. Съливан с основание се гордееше с плода на своя труд — бе жалко, че скоро тази грамада щеше да бъде завинаги недостъпна за човешките очи.

Изглеждаше така, сякаш някой пиян скулптор е възплътил видение, мярнало се в замъгленото му съзнание. И все пак това беше точно отражение на живота, а скулптор — самата природа. Преди да се появи усъвършенстваната подводна телевизия, хората рядко виждаха нещо подобно и то само в кратките мигове, когато великаните, разгорещени от някоя схватка, изплуваха на повърхността. Борбите обикновено се разиграваха в безкрайната нощ на океанските дълбини, където кашалотите ловуват. А плячката им обикновено не желае да бъде изядена...

Огромната паст на кашалота с издадена долна челюст, назъбена като трион, бе широко разтворена, готова да погълне тялото на жертвата. Главата почти не се различаваше под мрежата от бели извиващи се месести пипала — исполински октопод отчаяно се бореше за живота си. Там където пипалата бяха обхващали тялото на кашалота, се виждаха мъртвешко бледи кръгли следи от смукалата на октопода. Диаметърът им бе над двадесет сантиметра. От едното пипало беше останала само основата и не бе трудно да се предвиди изходът от този двубой. В битката между двете най-големи твари на земята победител винаги беше кашалотът. Колкото и мощни да бяха пипалата му, октоподът имаше само една надежда — бягство, преди неумолимо работещата челюст да го е разкъсала на парчета. Огромните половин метър в диаметър очи на октопода безизразно се бяха втренчили в палача, макар че противниците едва ли можеха да се виждат в тъмнината на океанските бездни.

Тази композиция с дължина повече от тридесет метра беше оградена със специална алуминиева клетка и овързана с въжета. Оставаеше само да се подхване от подемния кран. Всичко бе подготвено

за Сврѣхвладетелите. Съливан се надяваше, че те няма да се забавят — очакването ставаше мъчително.

Някой излезе от кабинета под яркото слънце и го потърси. Съливан отдалече позна своя стар помощник и тръгна към него.

— Тук съм, Бил. Има ли нещо?

Другият, явно доволен, подаде листа на радиограмата.

— Приятна новина, професоре! Оказват ни висока чест. Ще пристигне Попечителят. Искан лично да види нашия експонат преди изпращането. Представяте ли си — какъв успех! Това ще бъде много полезно за нас, когато поискаме да ни възложат и други задачи. Признавам, че отдавна се надявах на нещо подобно.

Професор Съливан преглътна буцата, която заседна в гърлото му. Той нямаше нищо против славата, но този път тя можеше да се окаже излишна.

Карелен се спря пред главата на кашалота и огледа грамадната му тъпа муцуна и осеяната с жълти зъби челюст. Като се стараше да изглежда спокоен, Съливан се опитваше да разбере какво си мисли в момента Попечителят. Като че ли се държеше естествено, нямаше признаци на подозрителност и пристигането му можеше да се обясни много просто. Но на Съливан така му се искаше Карелен да си ходи колкото може по-скоро!

— На нашата планета нямаме такива големи животни — каза Карелен. — Това е една от причините да ви помолим да направите тази композиция Моите... ъ-ъ... съотечественици много ще я харесат.

— Предполагам, че гравитацията при вас е по-малка и бихте могли да имате и по-големи зверове. Ето, самите вие сте доста по-едри от нас.

— Да, но ние нямаме океани. А когато става дума за размери, сушата не би могла да се сравнява с океана.

„Абсолютно правилно — помисли си Съливан. — И тази новост, че на тяхната планета няма морета, като че ли никой не я знаеше. На Ян ще му бъде много интересно.“

В тази минута Ян тревожно наблюдаваше всичко с бинокъл от една колиба на около километър разстояние. Опитваше да се самоуспокои, че няма нищо страшно и даже при тази внимателна

проверка кашалотът няма да издаде своята тайна. А може би Карелен внезапно бе заподозрял нещо и сега си играеше с Ян като котка с мишка?

И Съливан бе обхванат от подобно съмнение, когато Попечителят надзърна в раззинатата паст на кашалота.

— Във вашата Библия — каза той — има забележителен разказ за един юдейски пророк, някой си Йона, който бил хвърлен от кораб в морето, но там бил погълнат от кит и се появил на брега цял и невредим. Според вас, може ли тази легенда да се основава на истинско събитие?

— Предполагам — внимателно отвърна Съливан, — че това е единственият писмено регистриран случай, когато китоловец е бил погълнат от кит и се е измъкнал без лоши за него последствия. Разбира се, ако той е престоял вътре повече от няколко секунди е щял да се задуши. Освен това му е провървяло изключително много, че не е попаднал между зъбите на кита. Историята е почти невероятна, но не бих казал абсолютно невъзможна.

— Много интересно — подхвърли Карелен.

Още около минута той гледа огромната паст, а после се отдалечи и започна да се любува на октопода. Съливан неволно въздъхна с облекчение — оставаше да се надява, че Карелен не е чул тази въздишка.

— Ако знаех какво изпитание ме чака — каза професор Съливан, — щях да ви изхвърля през вратата, още докато се опитвахте да ме заразите с лудостта си.

— Моля за извинение — отвърна Ян. — Всичко отмина.

— Надявам се. Е, щастлив път! Ако искате да промените решението си, имате на разположение само още шест часа.

— Те са без значение. Сега само Карелен може да ме спре. Много ви благодаря за всичко! Ако някога се върна и напиша книга за Свръхвладетелите, ще я посветя на вас.

— Ще ми бъде много радостно от това — измърмори Съливан. — Аз отдавна ще съм покойник.

Той беше удивен и дори малко изплашен. По природа не бе много чувствителен човек, а сега установи, че тази раздяла не му е

безразлична. За няколкото седмици, през които те двамата подготвяха заговора, той се привърза към Ян. Сега му бе страшно, като си мислеше, че може да е станал съучастник в едно усложнено самоубийство.

Той придържаше стълбата на Ян, който се изкачи и внимателно мина през редовете от зъби на огромната челюст. При светлината на електрическото фенерче Ян се обърна, помахаша с ръка и потъна в пастта на кашалота като в дълбока пещера. Чу се изщракване и после още едно, когато се отвори и се затвори въздушният шлюз. След това настъпи тишина.

Под лунната светлина, на която се открояваше застиналата като отрязък от страшен сън битка, професор Съливан мислеше за бъдещето. Не бе сигурен в това, което направи и в резултатите от него. Разбира се, той нямаше да ги узнае. Може би Ян щеше отново да се върне тук и нямаше да изгуби по целия път до планетата на Свръхвладетелите и обратно повече от няколко месеца. Но преградата между тях двамата — Времето — бе непреодолима. На Земята щяха да минат цели осемдесет години.

Веднага след като Ян затвори вътрешната врата на въздушния шлюз, в малкия метален цилиндър се включи осветлението. За да не го нападат съмнения, той веднага се захвана с обичайната, премислена преди това проверка. Храната и другите запаси бяха натоварени още преди няколко дни. Но Ян искаше да прегледа всичко още веднъж, за да се убеди, че няма никакви пропуски.

След един час приключи и се отпусна на дунапреновия матрак, за да прехвърли в паметта си своя план. Чуваше се само слабото жужене на електронните часовници-календари, които щяха да го предупредят за края на пътешествието.

Знаеше, че в тази килия няма да усети нищо — каквито и чудовищни сили да движеха кораба, те сигурно бяха съвършено уравновесени. Съливан беше проверил това, като каза, че експонатът ще рухне, ако превиши от натоварването два-три пъти собствената си тежест. Свръхвладетелите го увериха, че не съществува такава опасност.

Предстоеше обаче значителна промяна в атмосферното налягане.

И това беше решено — нали кухите чучела можеха да „дишат“ от няколко отверстия. Преди излизането от кабината, на Ян щеше да му

се наложи да изравни налягането и най-вероятно нямаше да може да диша вътре в кораба. За целта едва ли щеше да му е нужно нещо повече от обикновен противогаз и бутилка сгъстен кислород. А ако въздухът там се окажеше годен за дишане — още по-добре.

Нямаше смисъл да се бави повече и излишно да обтяга нервите си. Ян извади малка спринцовка, предварително напълнена с необходимата доза от разтвора. Наркосаминът беше открит някога, когато изучаваха зимния сън на животните — оказа се невярно, както мислеха дотогава, че жизнената им дейност се преустановява. Просто всички процеси на организма се забавяха много, и макар отслабена, обмяната на веществата продължава. Наркосаминът беше надежден. Сънят, предизвикан от него, продължаваше седмици или месеци, но упоеният се събуждаше без никакви вредни последствия — сякаш оживява след смъртта си. Природата беше използвала това средство милиони години, за да спаси много свои деца от гладна смърт през зимата.

Ян заспа. Той не почувства как се натегнаха въжетата и огромната метална клетка беше повдигната в трюма на товарния кораб. Не чу как се затвориха люковете, за да се отворят след триста трилиона километра, нито как в далечината, приглушен от могъщите метални стени се разнесе протестиращият вопъл на земната атмосфера, когато корабът я проряза в своя бяг към родната стихия.

Ян не почувства междузвездния полет.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТ

На ежеседмичните пресконференции залата винаги се напълваше, но днес просто беше претъпкана и репортерите едва успяваха да записват. За стотен път те се жалваха един на друг, че Карелен има остарели вкусове и не уважава пресата. На всяко друго място по света те щяха да бъдат с камери, магнетофони и всички останали цивилизовани оръжия на труда. А тук им се позволяваше да разполагат само с такива антики като хартия, молив и, трудно е да си представиш дори — стенография!

Разбира се по-рано някои опитваха да промъкнат контрабандно в залата магнетофони. На тези няколко смелчаци им се удаде да изнесат обратно забранените уреди, но когато навън ги виждаха как димят, разбираха, че опитите им са напразни. И едва тогава разбираха защо в техен интерес предварително им бе предложено да оставят извън залата часовниците си и всички метални предмети...

Най-обидното беше, че сам Карелен записваше пресконференцията отначало докрай. Журналистите, които бяха уличени в небрежност или в извращаване на истината (което наистина се случваше много рядко), бяха извиквани на кратка, не особено приятна среща с подчинените на Карелен, където им предлагаша внимателно да прослушат запис на това, което бе казал всъщност Попечителят. Урокът беше такъв, че не се налагаше да бъде повтарян.

Беше поразително колко бързо се разнасят слуховете. Нищо не се обявяваше предварително, но всеки път, когато Карелен искаше да съобщи нещо важно, а това се случваше два-три пъти в годината, в залата нямаше къде да се хвърли игла.

Високите врати се отвориха широко и приглушеният ропот стихна — на подиума се появи Карелен. Светлината тук бе доста мъждива — явно така слабо светеше и неизвестното далечно слънце на Свръхвладетелите — и Попечителят сега не носеше тъмните си очила, които обикновено използваше под открито небе.

Той се отзова на нестройния хор от приветствия с официалното „Добро утро на всички!“ и се обърна към високата особа с много

почтен вид, която стоеше пред него. Мистър Голд беше старейшина на вестникарската гилдия и с вида си напълно можеше да вдъхнови иконома, герой на знаменитите старинни романи, да доложи на господаря си: „Трима вестникари, милорд, и един джентълмен от «Таймс».“ С облеклото си и всички подробности той напомняше дипломат от старата школа — всеки без колебание му се доверяваше и никога на никого не му се бе налагало да съжалява след това.

— Днес е препълнено с народ, мистър Голд. Изглежда нямате достатъчно материал.

Джентълменът от „Таймс“ се усмихна и се окашля:

— Надявам се, че ще запълните тази празнина, господин Попечител.

Голд замълча и впери погледа си в Карелен докато той обмисляше своя отговор. Беше някак обидно, че лицата на Свръхвладетелите приличаха на застинали маски и не издаваха никакви чувства. Големите им широко отворени очи, чиито зеници дори при тая слаба светлина бяха свити и едва се забелязваха, гледаха с непроницаем взор в любопитните очи на хората. От двете страни на лицето си, под скулите — ако тези изсечени сякаш от тъмен гранит извивки можеха да се нарекат скули — бяха дихателните процепи, през които с едва доловимо свистене влизаше и излизаше въздухът. Сигурно дробовете на Карелен работеха трудно в непривичната земна атмосфера. Голд разглеждаше сноповете бели косъмчета, които се движеха навътре и навън в неравномерния двутактен ритъм на дишането на Карелен. Предполагаше се, че те са нещо като филтър, предпазващ от праха — на подобна несигурна основа се градяха сложни теории за атмосферата на планетата на Свръхвладетелите.

— Да, имам някои новини за вас. Без съмнение ви е известно, че един от моите товарни кораби неотдавна се отправи към базата. Сега ние открихме че на борда му има „гратисчия“.

Стотици моливи замряха във въздуха, стотици чифтове очи се втренчиха в Карелен.

— Казахте „гратисчия“, господин Попечител — повтори Голд. — Ще узнаем ли кой е той и как е попаднал на кораба?

— Името му е Ян Родрикс, учи в Кейптаунския университет — студент е в механо-математическия факултет. Повече подробности вие несъмнено ще узнаете сами от вашите надеждни източници.

Карелен се усмихна. Странна беше неговата усмивка. Тя се виждаше повече в очите — устата му, която нямаше устни, с някакво твърдо, сурово изражение, почти не помръдна. Голд си помисли, че може би със силата на своя талант Карелен беше усвоил и този жест от хората. Впечатлението беше такова — сякаш Карелен наистина се усмихва и това се възприемаше именно като усмивка.

— По какъв начин той е излетял от Земята не е толкова важно — продължи Попечителят. — Мога да уверя вас и всеки любител на космическите полети, че на никого повече няма да му се удаде да повтори това.

— А какво ще стане с този млад човек? — настоя Голд. — Ще го върнат ли на Земята?

— Това не зависи от мен, но мисля, че ще се върне със следващия рейс. Там, накъдето той се е отправил, ще му бъде неудобно и обстановката е малко... ъ-ъ... чужда. И с това е свързано главното, заради което устройх днешната среща.

Карелен помълча малко и залата затаи дъх.

— Някои от по-младите и романтично настроени жители на вашата планета понякога изразяват недоволството си от това, че не ви е разрешено да излизате в космоса. Ние имаме причини за това и не забраняваме нищо за собствено удоволствие. Но замисляли ли сте се поне веднъж — извинете ме за недотам ласкавото сравнение — как би се почувствал човек от вашия каменен век, ако внезапно попадне в един съвременен голям град?

— Но това са съвсем различни неща! — запротестира кореспондентът на „Хералд трибюн“. — Ние сме привикнали с Науката, Науката с главна буква. Няма съмнение, че много от нещата във вашия свят не са ни ясни, но ние не бихме възприели това като магьосничество.

— Уверени ли сте? — много тихо попита Карелен. — Само едно столетие дели века на парата от века на електричеството, но какво би могъл да разбере инженерът от викторианската епоха от телевизора или от електронноизчислителната машина? Дълго трябва да поживее, за да опита да схване нещо от тази техника. Пропастта, която разделя тези два вида технологии, може да стане много голяма... и смъртоносна.

(— Охо! — пошепна кореспондентът на Ройтер на представителя на Би Би Си. — Провървя ни! Сега той ще направи важно политическо изявление. Вече познавам признаците.)

— Има и още причини, поради които задържаме човечеството на Земята. Вижте.

Светлината постепенно помръкна. В средата на залата се появи бледно сияние и се сгъсти в звезден водовъртеж. Спиралната мъглявина се виждаше някак отстрани, сякаш наблюдателят се намираще много далеч от най-крайното от слънцата, които я съставяха.

— Нито един човек още не е виждал това — разнесе се в тъмнината гласът на Карелен. — Вие виждате вашата Вселена от разстояние половин милион светлинни години — галактическо островче, в което е включено и вашето Слънце.

Настъпи дълго мълчание. Карелен заговори отново, но този път в гласа му звучеше нещо ново — приличаше малко на жалост и на нещо като презрение.

— Вашето племе прояви рядка неспособност да се справя със задачите, които възникват на собствената му неголяма планета. Когато ние дойдохме тук, вие бяхте готови да се изтребите с помощта на силите, които науката прибързано ви беше дала. Ако не бяхме се намесили, сега Земята щеше да бъде радиоактивна пустиня.

Сега царува мир и човечеството е единно. Скоро ще достигнете такова равнище на развитие, че ще можете да управлявате планетата си без наша помощ. Може би в края на краищата ще успеете да се справяте с цялата Слънчева система — да речем с петдесетина луни и планети. Но нима си въобразявате, че ще е по силите ви някога ето това?

Звездният облак се разширяваше. Звездите прелитаха отстрани, проблясваха и изчезваха от погледа като искрите в ковачница. И всяка мимолетна искрица беше слънце, около което кръжаха Бог знае колко светове...

— Само в нашата галактика има осемдесет хиляди милиона звезди — тихо продължаваше Карелен. — Това число дава твърде слаба представа за необятността на космоса. Навлизайки в него ще бъдете като мравки, които се опитват да преброят и обозначат с етикет всяка песъчинка от всички ваши пустини.

Вие, човечеството, на днешното равнище на развитието си просто няма да издържите това стълкновение. Една от моите задачи от самото начало е да ви пазя от могъщите сили, които властват сред звездите — от силите, недостъпни и за най-разпалиеното ваше въображение.

Завихрените звездни облаци на Галактиката помръкнаха. В просторната зала отново светна осветлението и настъпи гробна тишина.

Карелен се обърна, готов да си тръгне — пресконференцията беше приключила. На вратата се забави и погледна безмълвната тълпа от журналисти.

— Това е тъжна мисъл, но трябва да се примирите с нея. Планетите може би някога ще овладеете. Но звездите — те не са за хората.

„ЗВЕЗДИТЕ НЕ СА ЗА ХОРАТА“. Да, разбира се, че им беше обидно от това, че небесните врати се хлопнаха под носа им. Но трябваше да се научат да гледат истината в очите — дори само тази част от истината, която, щадейки ги, можеха да им открият.

От пустите висини на стратосферата Карелен наблюдаваше планетата и верните на попечителството му нейни жители. Беше наистина безрадостно задължение. Той си мислеше какво още предстои и какво ще се случи с тоя свят само след дванадесет години.

Те никога нямаше да узнаят как им е провървяло. За немалкия срок от люлката до гроба човечеството бе по-щастливо от всяко друго разумно племе. Това беше Златният век. Но нали златото е цветът и на залеза, и цветът на есента... Само слухът на Карелен улавяше първите стенания на надигащите се зимни виелици.

И само Карелен знаеше с каква страшна бързина Златният век приближава към неизбежния край.

III. ПОСЛЕДНОТО ПОКОЛЕНИЕ

ПЕТНАДЕСЕТ

— Не, ти само виж! — избухна Джордж Грегсън и хвърли вестника през масата. Джийн не успя да го хване и той се плъосна върху закуската. Джийн търпеливо изчисти хартията от сладкото и прочете възмутителния абзац, като се стараеше да изобрази на лицето си неодобрение. Това ѝ се удаваше зле — тя твърде често беше на едно и също мнение с критиците. Обикновено тя премълчаваше еретичните си възгледи и то не само заради мира и спокойствието в къщи. Джордж охотно приемаше от нея (а и от всеки друг) похвали, но когато тя се осмеляваше да го упрекне за нещо в работата му, ѝ се налагаше да изслуша убийствена тирада за това, че е невежа и нищо не разбира от изкуство!

Джийн прочете два пъти рецензията и се предаде. Рецензентът сякаш беше съвсем доброжелателен и тя го каза на Джордж:

— Изглежда спектакълът му е харесал. От какво всъщност си недоволен?

— Ето от какво — озъби се Джордж и тикна пръста си в средата на колоната. — Прочети го още веднъж.

— „Особено радваше очите нежнозеленият пастелен тон на фона в балетната сцена“. Е, и какво?

— Той изобщо не е зелен! Знаеш ли колко време изгубих, докато постигна този син отънък! А какво се получава? Или някакъв тъп осветител е объркал цветовете настройка, или това магаре рецензентът има телевизор-далтонист. Слушай, а какъв цвят имаше фонът на нашия екран?

— Ъ-ъ... не помня — призна си Джийн. — Тогава Пупса изведнъж се разпищя и трябваше да отида да видя какво става с нея.

— А — отрони примирено Джордж. Беше ясно, че отвътре още му кипи и скоро ще избухне пак. Така и стана, но взривът беше побезобиден. — Намерих ново определение за телевизор — избоботи той. — Това е апарат, който пречи на взаимното разбирателство между художник и зрител.

— И какво ще правиш тогава? — попита Джийн. — Ще се върнеш към обичайния театър?

— А защо не? Точно за това си мисля. Помниш ли какво писмо получих от Новата Атина? Те отново ми писаха и този път искам да им отговоря.

— Това ли било? — Джийн като че се разтревожи. — Според мен всички там са малко чалнати.

— Това може да се изясни само по един начин. В близките две седмици ще отида и ще видя що за хора са те. Имай пред вид, че печатат и в стихове, и в проза — при това не мирише на никакво вмешателство. Там има няколко души, които са наистина талантиливи.

— Ако си въобразяваш, че ще подскачам около огъня и ще се обличам с животински кожи, силно се...

— Не говори глупости! Това са басни. В Колонията има всичко необходимо, за да се живее човешки. Просто са се отказали от излишен разкош. И после, вече две години не съм ходил до Тихия океан. Какво лошо има в това да отидем там двамата?

— Това да — каза Джийн, — но не съм съгласна нашият син и Пупса да раснат като диви полинезийци.

— Няма да раснат като диваци — каза Джордж. — Обещавам ти това.

И той беше прав, макар и не в този смисъл, който имаше предвид.

— Както сте видели при кацането си, нашата Колония е разположена на два острова, съединени с дига — каза дребното на ръст човече, което стоеше в другия край на верандата. — Този е Атина, а другия остров кръстихме Спарта. Той е доста див и скалист — отлично място за спорт и тренировки. — Той стрелна с поглед коремчето на своя гост и Джордж смутено се сви в плетеното кресло. — Между другото, Спарта е угаснал вулкан. В крайна сметка геолозите ни уверяват, че е угаснал, ха-ха-ха!

Но да се върнем към Атина. Както се досещате, Колонията беше замислена, за да се създаде едно независимо и здраво огнище на културата, което да съхрани традициите в изкуството. Трябва да се спомене, че преди да се захванем с това, бяха проведени много

задълбочени изследвания. По същество образът на построеното тук от нас общество се основава на доста сложни математически изчисления — няма да се преструвам, че те са ми ясни. Знам само, че математици-социолози са изчислили точно колко трябва да бъде населението в Колонията, какви точно трябва да са тези хора и, най-важното, на какви закони трябва да се опира тя, за да просъществува дълго време и да е устойчива.

Управлява ни Съвет, съставен от осем директори, които представят Производството, Енергетиката, Общественото устройство, Изкуството, Икономиката, Науката, Спорта и Философията. Нямаме постоянен президент или председател. Техните задължения приема поред всеки един от директорите за една година.

Сега в Колонията има малко повече от петдесет хиляди души и остава съвсем малко до идеалната численост. Ето защо оглеждаме всеки един от новите доброволци. Разбира се, има някои пукнатини — не ни достигат няколко талантисти специалисти.

Тук, на острова, ние се опитваме да съхраним независимостта на човечеството поне в изкуството. Не изпитваме враждебност към Свръхвладетелите — просто искаме да ни оставят сами на себе си. Когато Свръхвладетелите унищожиха старите държави и този начин на живот, към който хората бяха привикнали през цялата своя история, заедно с лошото беше погубено и немалко добро. Животът ни стана безметежен, но също така безлик и блудкав. Културата ни е мъртва — за цялото време на господството на Свръхвладетелите не е създадено нищо ново. Съвсем ясно е защо. Няма към какво да се стремим вече, няма за какво да се борим и сякаш малко повече станаха различните развлечения. Всеки ден радиото и телевизията по различни канали предават програма с общо времетраене около петстотин часа — замисляли ли сте се за това? Ако изобщо не спиш и не се занимаваш с нищо друго, би могъл да видиш едва една двадесета част от всичко, с което би могъл да се развличаш — достатъчно е да щракнеш копчето! И човек се превръща в някакъв сунгер — поглъща всичко, но нищо не създава. Известно ли ви е, че сега всеки проседява средно по три часа ежедневно пред екрана? Скоро всички хора ще престанат да живеят собствения си живот. Ще губят по цял работен ден, за да не пропуснат нещо от многосерийната история за някакво измислено семейство!

Тук, в Атина, за развлечения се губи не повече от необходимото време. При това става дума не за записи и киноленти, а за игра на живо. В нашата община спектаклите и концертите се провеждат винаги при почти пълна зала, а това е много важно за изпълнителите и художниците. Между другото, разполагаме с превъзходен симфоничен оркестър — вероятно един от шестте най-добри в света.

Но аз не искам да се доверите само на моите думи. Обикновено тези, които искат да дойдат в Колонията, отначало ни гостуват няколко дни и я изучават. Ако почувстват, че искат да се присъединят към нас, ние им предлагаме ред психологически тестове и това всъщност е главната линия на нашата отбрана. Обичайно отказваме на около една трета от кандидатите по причини, които не хвърлят върху тях ни най-малка сянка и вън от Колонията нямат никакво значение. Тези, които са издържали изпита, се връщат вкъщи, за да уредят нещата си и после идват обратно при нас. Някои премислят и се отказват, но това става много рядко и почти винаги поради лични обстоятелства, които не зависят от тях. Сега нашите тестове са безгрешни — неизменно ги издържат хора, които наистина искат да бъдат с нас.

— А ако някой се засели тук и после изведнъж промени решението си? — попита с тревога Джийн.

— Тогава може да си отиде. Никой не би му попречил. Така се е случвало два пъти.

Настъпи дълго мълчание. Джийн погледна към Джордж, който замислено поглаждаше бакенбардите си — бяха нова мода сред хората на изкуството. Засега отстъплението не бе отрязано и тя можеше да не се безпокои. Изглежда тази Колония беше интересно място и като че ли не бе някаква шантава приумица, както се опасяваше тя. Сигурно щеше да се хареса и на децата. В края на краищата това беше най-важното.

След половин месец те дойдоха в Колонията. Едноетажният дом не бе много просторен, но за четиричленно семейство беше напълно достатъчен. Имаше и всички уреди, които облекчаваха готвенето, чистенето и прочие. Джийн трябваше да признае, че не я грозеше завръщане към робството на средновековната домакиня. Впрочем малко я обезпокои откритието, че там има кухня. Обикновено на места

с толкова население имаше Линия за доставки — набираш номера на Централата и след пет минути получаваш желаните блюда. Джийн си помисли, че независимостта е прекрасно нещо, но тук като че бяха попрекалили. Нима щеше да ѝ се налага да се грижи и за облеклото на семейството си? Оказа се все пак, че няма такава опасност — между автоматичната миячна машина и радарната печка нямаше чекрък...

Навсякъде в къщата, освен в кухнята, беше съвсем голо и празно. Те бяха първите заселници тук и нямаше как тази стерилна аптечна чистота да се превърне веднага в домашен уют. Сигурно децата като някаква закваска щяха да ускорят този процес. Дори и в момента (Джийн не подозираше за това) във ваната гинеше злощастната жертва Джефри — този млад човек не виждаше никаква коренна разлика между обикновена и солена вода.

Джийн се приближи към още незавесения прозорец и погледна към Колонията. Несъмнено беше красиво място. Къщата беше на западния склон на един невисок хълм — единственият, който се извисяваше в Атина. На два километра на север се виждаше тясната дига, която като острие на нож разсичаше водите на океана. По нея можеше да се стигне до Спарта. Този скалист остров, увенчан с мрачния конус на вулкан, на моменти плашеше Джийн — изглеждаше ѝ толкова неподходящ за мирната Атина съсед. Можеха ли учените да знаят със сигурност, че вулканът никога вече няма да се събуди и да погуби всичко наоколо?

В далечината се появи явно неумел велосипедист, който уморено изкачваше склона не по пътя, а в сенките на палмите. Беше Джордж, които се завръщаше от първото си съвещание. Джийн прекъсна мислите си, решена да се захване най-сетне с домакинството — имаше много работа.

Тракане и метален звън възвестиха за пристигането на велосипедиста. Джийн се сети, че трябва да се научат и двамата да карат добре велосипед. Това бе още една неочаквана особеност на островния живот. На колонистите не се разрешаваше да имат автомобили, но всъщност те бяха и излишни — най-дългият път тук нямаше и петнайсет километра. Съществуваше различен обществен транспорт — товарни, санитарни и пожарни коли, чиято скорост, като се изключат спешните случаи, беше ограничена на петдесет километра

в час. Затова жителите на Атина не страдаха от заседнал живот, от улични задръствания, от аварии и от катастрофи.

Джордж бързо целуна жена си по бузата и с въздишка на облекчение се отпусна в най-близкото кресло.

— Уф! — изпуктя той и изтри потта от челото си. — На изкачването всички ме задминаваха, така че явно може да се привикне. Между другото, вече съм свалил десет килограма.

— Как мина денят? — попита Джийн, както се полага на добрата съпруга. Тя се надяваше, че Джордж ще си почине малко и ще ѝ помогне да разопаковат нещата.

— Всичко върви отлично. Запознах се с маса народ. Разбира се, не запомних и половината, но като че ли всички са чудесни хора. Театърът е много добър — повече от това не би могло и да се желае. Тази седмица започваме работа по пиесата на Шоу „Завръщане в Матусаил“. Възложени са ми декорите и цялото оформление. Сам ще съм си господар — а не като преди, когато десет човека ми даваха акъл — това прави, онова не прави! Да, мисля, че тук ще ни бъде добре.

— А велосипедите?

Джордж намери сили да се усмихне.

— Е — каза той, — след две седмици това хълмче няма да го усещам.

Той не беше съвсем уверен в това, но се оказа прав. Макар че трябваше да мине още цял месец, преди Джийн да престане да тъгува за аеромобила и да открие какви чудеса може да си приготвя човек в собствената кухня.

Нова Атина беше възникнала и се развиваше не така естествено и сама по себе си, както античният град, чието име беше приела. Устройството на Колонията беше измислено и изчислено до най-малките подробности. То беше резултат от многогодишни изследвания, над които работеха забележителни хора. Отначало това бе открит заговор срещу Свръхвладетелите, в който имаше предизвикателство ако не срещу тяхното могъщество, то поне срещу политиката им. Основателите на Колонията почти не се съмняваха, че Карелен ще съкруши техните планове, макар че Попечителят не помръдна и пръста си — сякаш не бе и забелязал нещо. Но това не ги успокояваше много,

както можеше да се предполага. Карелен нямаше закъде да бърза и може би все още подготвяше ответен удар. А може би беше убеден, че идеята им и без това е обречена на провал и той няма защо да се меси.

Всички предсказваха провал за Колонията. Но нали и в далечното минало, когато хората все още не са имали и понятие от закономерностите на общественото развитие, са се зараждали доста общности, основани на религиозни или философски цели. Наистина, в по-голямата си част те са се оказвали кратковременни, но е имало и такива, които са оцелявали. А Нова Атина се основаваше на най-здравите устои, които можеше да създаде съвременната наука.

Колонията беше създадена на островите по много причини. Немаловажни бяха чисто психологическите съображения. Разбира се, във века на общодостъпните въздушни връзки нямаше никакъв проблем да се прелети океанът, но все пак човек се чувстваше някак изолиран. При това, поради ограниченото пространство на острова, Колонията не можеше да стане прекалено многолюдна. Населението не трябваше да превишава сто хиляди души, за да не бъде изгубено предимството на сплотената малка общност. Между другото, основателите на Колонията се стремяха всеки жител на Нова Атина да се запознава с всички останали, които споделят еднакви с неговите интереси и с още-два три процента от другите колонисти.

Началото на Колонията беше положено от един нов Мойсей, който подобно на библейския герой също не доживя до влизането в обетованата земя — Колонията беше основана три години след смъртта му.

Той беше роден в страна, която доста късно извоюва самостоятелността си, а поради това и просъществува кратко време. Може би тази беше главната причина там да изживеят тежко края на националната независимост — бе тъжно да се изгуби мечтата, която се е сбъднала току-що и към която си се стремил векове наред.

Бен Саломон не беше фанатик, но въпреки това детските спомени до голяма степен определяха философията, която му бе съдено да претвори в действие. Той още помнеше живота преди идването на Свръхвладетелите и съвсем не желаше да го върне. Както много други разумни хора, той беше напълно способен да оцени направеното от Карелен за човечеството, макар че с тревога се опитваше да разгадае крайната цел на Попечителя. Понякога си

мислеше, че въпреки всемогъщия си ум и безкрайните си познания Свръхвладетелите не разбират по същество хората и дори от най-добри подбуди могат да направят жестока грешка. А може би, самоотвержено предани на реда и справедливостта, решили да преобразят света на хората, те можеха да разрушат човешката душа?

Упадъкът едва се забелязваше, макар и да не беше трудно да се видят първите признаци на израждането. Саломон не беше художник, но добре познаваше и ценеше изкуството. Той разбираше, че неговите съвременници по никакъв начин не можеха да се мерят с великите майстори от миналото. Може би в далечното бъдеще потресът от срещата с цивилизацията на Свръхвладетелите щеше да бъде изживян и всичко щеше да се уреди. А може би това нямаше да стане и хората трябваше да се застраховат за всеки случай.

Тази застраховка всъщност беше Нова Атина. За създаването ѝ бяха необходими двадесет години и няколко милиарда фунта — не толкова много за богатството на света. Нищо съществено не се измени през първите петнадесет години, но за последните пет настъпиха много промени.

Саломон нямаше да постигне нищо сам, ако не беше убедил шепата световноизвестни хора на изкуството, че замисълът му е разумен и осъществим. Те откликнаха не защото идеята беше важна за цялото човечество, а по-скоро от известно честолюбие. Но когато бяха проникнати от тази мисъл, светът ги чу и ги подпомогна със съчувствие и пари. Така беше въздигната блестящата фасада на таланта и страстта и зад нея осъществяваха плана си истинските строители на Колонията.

Всяко общество се състои от отделни хора и поведението на всеки един е непредсказуемо. Но ако се вземат достатъчно хора от основните категории, започват да се проявяват някакви общи закони — това отдавна е открито от застрахователните компании. Няма възможности да се предскаже например кой колко ще живее, но средната смъртност може да се изчисли доста точно.

Имаше и други, по-малко очевидни закономерности, които бяха занимавали математиците от началото на двайсети век Винер и Рашавески. Те твърдяха, че такива явления като икономическите кризи, последствията от надпреварата във въоръжаването, устойчивостта на обществените групи, резултатите от

парламентарните избори и прочие се подават на чисто математически анализ. Сериозна трудност в това представляваше големият брой променливи величини, много от които трудно се изразяваха с числови понятия. Не можеше просто да се начертае серия от криви линии и безотговорно да се заяви: „Когато се достигне тази точка, ще започне война“. Не можеха и да се пренебрегнат абсолютно случайните събития — например убийството на важна политическа личност или последствията от някакво научно откритие, а още повече — стихийните бедствия от рода на земетресения или наводнения. А такива събития повече от всичко друго можеха да повлияят на големи маси от хора и дори на цели пластове от обществото.

Всички знания, търпеливо събирани през последното столетие, позволяваха да се постигне много. Задачата щеше да бъде неизпълнима, ако не съществуваша големите изчислителни машини, способни за няколко секунди да направят пресмятания, за които иначе щеше да е необходим трудът на хиляди специалисти. На всестранната помощ на тези машини разчитаха и хората, които създадоха плановете за Колонията.

И при всичко това основателите на Нова Атина само подготвиха почвата и климата за растението, което жадуваха да отгледат — може би то щеше да порасне, а може би не. Саломон беше казал: „Можем да бъдем уверени в таланта, но за гения ни остава само да се молим“. Имаше основания за надежди, че в такъв наситен разтвор ще започнат любопитни химически реакции. Художниците, които са израснали в самота, са малко — живите искри се раждат от стълкновението на умовете на обединените от сходни интереси творци.

Това стълкновение вече беше създавало неща, достойни за внимание в областта на скулптурата, музиката, литературната критика и киното. Още беше рано да се съди ще оправдаят ли историците надеждите на своите вдъхновители, които откровено се стремяха да пробудят в човечеството гордост от това, което са направили. Живописата засега линееше, сякаш потвърждаваше възгледите на теоретиците, които предполагаха, че плоскостните форми на изкуството нямат бъдеще.

Забелязваше се, колкото и да не се намираше по-убедително обяснение до момента, че в най-добрите произведения на колонистите първостепенна роля има времето. Даже скулптурата рядко оставаше

неподвижна. Загадъчните форми и извивки в творбите на Андрю Карсън бавно се изменяха пред погледа на зрителя, съгласно своя сложен замисъл — може би не съвсем разбираемо, но увлекателно. Сам Карсън твърдеше, и в това имаше частица истина, че е довел до логически завършек абстрактните композиции от миналия век и така е съчетал скулптурата с балета.

В музикалния живот на Колонията се провеждаха задълбочени изследвания върху това, което можеше да се нарече „протежение на времето“. Какъв беше най-краткият звук, достъпен за човешкото възприятие — и какъв най-дългият, който не би бил скучен? Можеше ли да се променят тези величини, като се променя силата на звука или се преобразува оркестровката? Подобни въпроси се обсъждаха безкрайно и доводите бяха не само теоретически. От тези спорове се родиха няколко рядко интересни творби.

Най-сполучливи от всичко бяха опитите в областта на анимацията и нейните наистина неограничени възможности. Бяха минали сто години от времето на Уолт Дисни, а чудесата на това най-изразително и най-отворено от всички изкуства нямаха край. То можеше да бъде и чисто реалистично, и тогава плодовете му не се отличаваха от обикновените филми, което предизвикваше презрението на поборниците за абстрактна анимация.

Най-много привличаше, но и най-много плашеше групата на художниците и учените, която беше създавала твърде малко. Тези хора се стремяха към „пълно сливане“. Ключ в работата им беше историята на киното. Първо звукът, после цветът, след това стереоскопията и накрая синерамата — крачка след крачка те приближаваха старинните „движещи се картинки“ към истинския живот. С какво можеше да свърши това? Сигурно щеше да бъде постигнато и повече: зрителите да забравят, че са зрители и да станат участници във филма. Щеше да се наложи въздействие върху всички възприятия, дори да се прибегне до хипноза, но много хора считаха, че всичко това е напълно възможно. Ако тази цел можеше да се постигне, жизненият опит на хората щеше да се обогати невъобразимо. Всеки щеше да е в състояние да преживее всякаква ситуация и приключение — въображаеми или истински, мислими или немислими. Щеше да може да се превърне дори в растение или животно, стига да се уловяха и запишеха сетивните възприятия не само на човека, но и на всяко живо същество.

И когато тази „програма“ завършеше, човекът щеше да има такъв ярък спомен за преживяното, сякаш всичко е станало в действителност.

Това беше ослепително бъдеще. Някои се плашеха и се надяваха, че идеята е неосъществима. Но дълбоко в душата си и те разбираха, че щом науката приема нещо за възможно, то в края на краищата ще се сбъдне...

Такава беше Нова Атина и нейните мечти. Тя се надяваше да стане това, което е била Атина в античността, като притежава машини вместо роби и наука вместо суеверие. Но беше рано да се съди дали опитът ще се увенчае с успех.

ШЕСТНАДЕСЕТ

Джефри Грегсън беше единственият островитянин, който никак не се интересуваше нито от естетика, нито от наука — двата главни предмета, които поглъщаха родителите му. Но по строго лични причини той от цялата си душа одобряваше Колонията. Омагьосваше го морето, до което можеше да се стигне в която и да е посока само след броени километри. Почти целия си кратък живот той беше провел далече от всякакви брегове и все още не бе свикнал с новото усещане за обкръженост от вода. Плуваше добре и често, нарамил плавници и маска, се отправяше на велосипед заедно със свои връстници на изследвания в близката плитководна лагуна. Отначало Джийн се безпокоеше, но след като няколко пъти се гмурка сама, престана да се бои от морето и от странните му обитатели и позволи на сина си да се развлича, както му е угодно, но при едно условие — никога да не плува сам.

Изключително много одобряваше новото местожителство и другият член на семейство Грегсън — златистата красавица порода ретривър Фей. Джордж се смяташе за стопанин на кучето, но тя рядко се откъсваше от Джефри. Те двамата не се разделяха по цели дни — не биха се разделяли и нощем, но Джийн бе непреклонна в това отношение. Само когато Джефри излизаше на велосипед, Фей оставаше у дома — лежеше на прага, равнодушна към всичко, отпуснала муцуна върху предните си лапи, и неотклонно гледаше към пътя с влажни от скръб очи. Джордж се чувстваше леко засегнат, защото Фей и документът за родословие му струваха порядъчна сума. Явно трябваше да изчака следващото поколение, което щеше да се появи след три месеца — тогава най-после щеше да има собствено куче. Джийн обаче имаше други възгледи по този въпрос. Тя считаше, че Фей е много мила, но къщата спокойно може да мине и без второ куче.

Единствена Дженифър Ан не беше решила засега дали ѝ харесва в Колонията. В това нямаше нищо странно, като се знае, че до момента тя беше видяла от целия свят само пластмасовите преградки на своето

креватче и дори не подозираше, че зад тях съществува някаква Колония.

— Защо се получава винаги така — оплака се Джордж, — че когато аз попадам вкъщи, Джеф непременно е изчезнал някъде? Къде се е дянал сега?

Джийн повдигна очи от плетивото си — този старинен занаят се беше възродил скоро с голям успех. Подобни моди се сменяха на острова доста бързо. Благодарение на новото увлечение мъжете в Колонията бяха пременени с разноцветни пуловери, които не можеха да се носят в дневната жегга, но след залез слънце се навличаха едновременно от всички.

— Джеф отиде с приятели до Спарта — отвърна Джийн. — Обеща да се върне към обяд.

— Всъщност дойдох вкъщи, за да поработя — колебливо каза Джордж, — но времето си го бива и май ще отида и аз да се изкъпя. Каква риба да ти донеса?

Джордж не се беше връщал с риба у дома нито веднъж, а и тази в лагуната бе много хитра и никак не се ловеше. Джийн се канеше да му напомни за това, когато следобедната тишина внезапно бе нарушена от звук, който и в предишните мирни години е вледенявал кръвта и е изпълвал сърцата с лоши предчувствия.

Почти столетие се беше увеличавало налягането в нажежения мрак дълбоко под дъното на океана. От времето, когато тук се беше образувал подводен каньон, бяха минали геологически епохи, но изтерзаните скали така и не се бяха примирили с новото си положение. Множество пъти огромните дълбинни пластове се бяха тресли и колебали под невъобразимата тежест на водата, която нарушаваше несигурното им равновесие. Сега те отново бяха готови да се наместват.

Джеф изследваше каменистите падини под стръмния бряг на Спарта — можеше ли да има нещо по-увлекателно? Той не би могъл да знае по-рано какви чудати същества се криеха тук от могъщите вълни, които непрестанно се надигаха от Тихия океан и се разбиваха в

рифовете. Това беше страната на вълшебствата за всяко момче и сега Джеф бе неин господар — приятелите му тръгнаха към планината.

Денят беше тих и спокоен, нямаше никакъв вятър и дори вечният ропот на вълните зад рифа днес бе някак замислено приглушен. Палещото слънце беше преполовило пътя си към залеза, но за Джеф, който имаше смугъл загар с цвета на червено дърво, не бяха страшни и най-горещите му лъчи.

Брегът тук представляваше стръмна песъчлива ивица, която рязко се спускаше към лагуната. Водата беше прозрачна като стъкло — всички камъни, които се виждаха ясно в нея, бяха познати на Джеф не по-малко от заоблените скални късове и хълмчета на сушата. На дълбочина около десет метра се виждаха покритите с водорасли останки на древна шхуна, която беше потънала преди цели двеста години. Джеф и приятелите му не веднъж бяха изследвали този стар корпус, но надеждите им да открият съкровище така и не се сбъдваха. Намериха само облепен с малки раковини компас.

И изведнъж нещо сякаш сграбчи брега със здрава хватка и го разтърси. Трептенето премина за един миг и Джеф си помисли, че само му се е сторило. Като че главата му се замая за секунда — наоколо нищо не се беше изменило. Водите на лагуната както преди бяха прозрачни и на небето нямаше дори едно облаче — нищо застрашително. А после започна да става нещо много странно.

Водата започна да отстъпва от брега толкова бързо, колкото никога при отлив. Много удивен, но не и изплашен, Джеф гледаше как мокрият пясък се оголва, искри на слънцето и се движи след отстъпващия океан. Джеф не искаше да пропусне нищо — подводният свят беше изпълнен с чудеса, които сега можеха да се открият. А лагуната ставаше все по-малка, мачтата на потъналата шхуна вече се показваше над водата и продължаваше да се извисява — водораслите по нея, лишени от привичната си опора, безсилно увиснаха. Джеф нетърпеливо бързаше — скоро, по-скоро, напред го чакаха неведоми открития!

Тук той чу странен звук откъм рифа. Никога не бе чувал нещо подобно и се спря, като се опитваше да разбере какво е това — приличаше на боси крака, които бавно се забиваха в мокрия пясък. На няколко крачки от него се мятеше в предсмъртни конвулсии голяма

риба, но Джеф само я стрелна с поглед. Той застина и внимателно се вслуша, а шумът, който идваше от рифа, все повече се усилваше.

Това бяха странни звукове — нещо като шуртене и свистене — сякаш река се е устремила в тясна клисура. Беше гневният глас на океана, който не искаше да отстъпва и губеше — но за кратко време — пространствата, които владееше по право. През причудливо изваяните клони на коралите и през подводните пещери се източваха от лагуната в необятността на Тихия океан милиони тонове вода.

Но те много скоро щяха да се върнат.

Няколко часа по-късно една от спасителните групи намери Джеф на върха на огромен коралов блок, издигнат на два̀сет метра над обичайното равнище на водата. Изглеждаше не толкова уплашен, колкото огорчен от загубата на велосипеда си. Беше и порядъчно изгладнял — част от дигата бе рухнала и пътят към дома му беше отрязан. Когато го намериха, вече мислеше да се добере до Атина с плуване и сигурно щеше да успее без особени трудности, освен ако постоянните течения не го отнесяха далеч от брега.

Джийн и Джордж видяха с очите си всичко — от първата минута, когато се стовари ударът на вълната цунами, до края. Тези части на Атина, които бяха разположени близо до водата, пострадаха силно, но никой не загина. Сеизмографите предупредиха за опасността само петнайсет минути по-рано, но това стигна, за да се изнесат хората по-нависоко, където бяха в безопасност от вълната. Сега Колонията лекуваше раните си и създаваше легенди, които от година на година щяха да се разказват с все по-голямо вълнение.

Когато спасителите върнаха Джеф у дома, Джийн се разплака. Тя вече беше решила, че той е отнесен от вълната. Примряла от ужас, тя сама бе видяла как с грохот в далечината се надигаше черната, увенчана с бял гребен водна стена, която рухна и удави подножието на Спарта с кипящата си пяна. Беше й невъзможно да си представи, че Джеф е успял да достигне до безопасно място.

Самият той не успя да обясни смислено какво точно се е случило. Когато хапна и си легна, Джийн и Джордж седнаха до леглото му.

— Спи, миличък, и забрави това, което се случи — каза Джийн.
— Всичко страшно отмина.

— Но аз не се уплаших — запротестира Джеф. — Беше много интересно.

— Много добре — каза Джордж. — Ти си смело момче. Браво, че си съобразил да избягаш навреме! Аз и по-рано съм чувал за тези цунами. Когато водата отстъпва, някои тръгват след нея по оголеното дъно, за да го разгледат, и тогава вълната се сгромолясва отгоре им.

— Аз също тръгнах — призна си Джеф. — Интересно, кой ме е измъкнал?

— Как измъкнал? Нали си бил сам там? Другите деца са се катерили по планината.

На лицето на Джеф се изписа недоумение.

— Но нали някой ми заповяда да бягам?...

Джийн и Джордж учудено се спогледаха.

— Искаш да кажеш..., че нещо ти се е случило?

— Ах, остави го сега на мира! — с тревога и някак нетърпеливо добави Джийн.

Но Джордж упорстваше:

— Искам да разбера това. Обясни ми поред, Джеф, какво стана?

— Ами стигнах по пясъка до онази разбита шхуна и там чух глас.

— И какво ти каза той?

— Не помня добре, но нещо като: „Джефри, бягай в планината. Не трябва да оставаш тук — ще потънеш“. Обаче той ме нарече Джефри, а не Джеф. В това съм съвсем сигурен. Значи е някой непознат.

— Мъж ли ти говореше? И откъде се чу гласът?

— Съвсем близо, зад гърба ми. И май че беше мъж...

Джеф се запъна, но баща му очакваше отговор:

— Да, продължавай. Представи си, че пак си там, на брега, и ни разкажи по-подробно всичко.

— Беше някакъв друг глас, по-рано не съм чувал такъв. Сигурно този човек е много голям.

— А какво още ти каза?

— Нищо... докато не се изкачих в планината. И тогава пак стана нещо чудно. Знаеш ли онази пътечка, която води нагоре?

— Знам я.

— Побягнах по нея — това е най-краткият път. Тогава вече разбрах какво става, видях, че идва онази висока вълна. Тя страшно бучеше. И изведнъж видях, че направо на пътя ми лежи голям камък. По-преди го нямаше там. Разбрах, че няма как да го заобиколя.

— Сигурно се е срутил от земетресението — каза Джордж.

— Тихо! Разказвай по-нататък, Джеф.

— Не знаех какво да правя и чувах, че вълната приближава. Тогава гласът ми каза: „Затвори очите си Джефри и скрий лицето си с ръка!“ Това ми се стори чудно, но аз зажумях и сложих ръка на лицето си. И изведнъж нещо избухна, почувствах горещина — когато отворих очите си, камъкът беше изчезнал.

— Изчезнал?

— Е, да... просто вече го нямаше. Аз пак побягнах и едва не си изгорих стъпалата — пътеката беше ужасно гореща. Водата, която я заля, даже започна да се изпарява, но не ме достигна, защото вече бях нависоко. Това е всичко. После вълните се отдръпнаха и аз слязох. Видях, че колелото ми го няма и пътят към къщи се е срутил.

— Не се огорчавай за велосипеда си, миличък — каза Джийн и развълнувано прегърна сина си. — Ние ще ти подарим друг. Главното е, че си останал невредим. Няма да гадаем как се е случило.

Това, разбира се, не беше вярно. Съвещанието започна веднага след излизането им от детската стая. Двамата не успяха да измислят нещо приемливо, макар че се решиха на две стъпки. На сутринта, без да каже нещо на мъжа си, Джийн поведе сина си към детския психолог. Лекарят внимателно слушаше Джеф, който, без ни най-малко да се смуцава от непознатата обстановка, отново разказа приключението си. След това, докато нищо неподозиращият пациент подреждаше и отхвърляше една след друга играчки в съседната стая, лекарят успокояваше Джийн.

— Няма и най-малки признаци на психически отклонения. Не забравяйте, че е преживял жесток стрес и го е понесъл рядко безболезнено. Детето има богато въображение и, както си му е редът, само си вярва в това, което ни разказа. Приемете това като приказка и не се вълнувайте, докато не се появят никакви нови симптоми. Тогава ме уведомете незабавно.

Вечерта Джийн преразказа на Джордж думите на лекаря. Изглежда той не прие много навътре това, както тя се надяваше. Джийн си помисли, че е прекалено зает с последствията, които претърпява неговото любимо дете — театърът. Джордж само измърмори „Много добре“ и се вгълби в последния брой на списание „Сцена и студио“. Сякаш той бе изгубил всякакъв интерес към произшествието с Джеф и Джийн усети смътна досада.

Три седмици по-късно, в първия ден от възстановяването на дигата, Джордж тръгна с велосипеда си към Спарта. Брегът все още беше засипан с отломки от корали, а на едно място в кораловия риф се бе образувала нещо като пробойна. Джордж си помисли за това колко време ще е необходимо на милиардите търпеливи полипи, за да запълнят празнината.

В склона на канарите, обърнати към океана, имаше само една пътечка. Джордж си отдъхна известно време и започна да се катери по нея. Между камъните бяха заседнали изсъхнали парчета от водорасли като белег на равнището, до което се е вдигнала водата.

Джордж Грегсън стоя дълго на тази пустинна пътека и не можеше да свали очите си от разтопената сякаш пролука в камъка под краката си. Опита се да си внуши, че това е случаен каприз на отдавна заглъхналия вулкан, но бързо се отказа от опитите да се самозалъгва. Мислите му се върнаха в миналото, в онази вечер преди много години, когато те двамата с Джийн участваха в глупавия опит на Рупърт Бойс. Тогава никой не вникна в смисъла на всичко, което се случи, но Джордж разбра, че по някакъв необясним начин тези две странни събития са свързани. Първо Джийн, а сетне и синът му. Джордж не знаеше — да се радва или да се страхува — но дълбоко в душата си сякаш се помоли:

„Благодаря ти, Карелен, за това, че твоите събрата помогнаха на Джефри. Само бих искал да знам — защо?“

Той бавно се спусна към брега, а големите бели чайки обидено се виеха над него, сякаш недоволстваха, че не им е донесъл лакомство и не им е подхвърлил дори една троха.

СЕДЕМНАДЕСЕТ

Макар че подобна молба можеше да се очаква от Карелен всяка минута от деня на основаването на Колонията, тя подежда като взривена бомба. Беше ясно, че настъпва някакъв обрат в съдбата на Атина, но никой не можеше да знае за добро или за зло е той.

До сега Колонията живееше по своему и Сврѣхвладетелите съвсем не се месеха в нейните дела. Просто не ѝ обръщаха внимание, както на почти всяка човешка дейност, стига тя да не рушеше реда и да не оскърбяваше нравствените разбирания на Сврѣхвладетелите. Можеше ли да се каже, че Колонията се стреми към подриване на съществуващия ред? Колонистите не бяха политици, но олицетворяваха стремежа на разума и изкуството към независимост. Знаеше ли някой докъде ще доведе тази независимост? Може би Сврѣхвладетелите бяха напълно способни да предвидят бъдещето на Колонията много по-ясно от нейните основатели и това бъдеще не беше по вкуса им?

Разбира се, ако Карелен искаше да изпрати инспектори, наблюдатели, или както и да се наричат, нямаше как да му се противопоставят. Преди двадесет години Сврѣхвладетелите обявиха, че престават да използват следящите устройства и човечеството няма защо повече да се опасява от подслушване. Но щом тези устройства съществуваха и Сврѣхвладетелите пожелаеха да ги използват за нещо конкретно, то не можеше да остане скрито.

Някои хора на острова се радваха на предстоящото посещение и виждаха в него възможност за разрешаване на една от загадките в психологията на Сврѣхвладетелите, макар, и второстепенна — какво е отношението им към изкуството. Считаха ли го за детинщина и заблуждение на човечеството? Дали самите те имаха някакви форми на изкуство? И ако имаха, дали това посещение е свързано с естетическия им интерес или Карелен си мисли нещо не толкова безобидно?

Всичко това се обсъждаше постоянно, докато се готвеха за срещата. За Сврѣхвладетеля, който щеше да гостува на Колонията, не знаеха нищо, но предполагаха, че способността му да възприема

културни явления е безгранична. В крайна сметка можеха да го подложат на тест и да наблюдават ответните му реакции, както се наблюдава опитно зайче от цял отряд проникателни умове.

Поредният президент на Съвета на Колонията по това време беше Чарлз Ян Сен, философ и човек по природа склонен към ирония, но не и към униение; при това беше в разцвета на силите си — още нямаше шейсет години. Платон би одобрил в него образцовото съчетание на философа и държавния мъж, макар че Сен не във всичко одобряваше Платон, като смяташе например тълкуването му на Сократ за съвършено неправилно. Сен принадлежеше към островитяните, които бяха изпълнени с решимост да извлекат от предстоящата среща максимална полза, дори само затова, да покажат на Свръхвладетелите, че у хората е жива жаждата да действат и не са, както се изразяваше той, „окончателно опитомени“.

За всяко нещо в Атина се създаваше някакъв комитет, което беше един от отличителните белези на демокрацията там. Някой някога дори беше определил Колонията като система от взаимосвързани комитети. Но тази система работеше успешно — не случайно истинските основатели на Атина търпеливо бяха изучавали законите на обществената психология. И доколкото бяха създали тази общност не много голяма, всеки така или иначе участваше в управлението, следователно всеки се чувстваше гражданин на Колонията в пълния смисъл на думата.

Джордж, който беше един от театралните ръководители, положително щеше да влезе в комитета по приемането на госта. Но за да е по-сигурно това, той предприе още някои действия. Той много искаше да изучи Свръхвладетелите, тъй както те искаха да изучат Колонията. Джийн не одобряваше тази негова амбиция. След паметната вечер у Бойсови тя винаги усещаше някаква враждебност към Свръхвладетелите, макар че не можеше да я обясни. Искаше ѝ се само да се среща с тях колкото е възможно по-малко и животът на острова повече от всичко друго я привличаше именно с така желаната от нея независимост. Сега тя се боеше, че тази неприкосновеност е заплашена.

Гостът пристигна съвсем скромно — на обикновен флаер, произведен от хората — за разочарование на тези, които очакваха някаква зрелищност. Възможно бе това да е самият Карелен — хората

така и не се научиха съвсем уверено да различават един от друг Свръхвладетелите. Сякаш всички те бяха точно копие на един образец. Може би вследствие на някакъв неведом биологичен процес беше точно така.

След първия ден колонистите вече почти не забелязваха тихо буботещата парадна кола, с която се разхождаше гостът из целия остров. Името му — Танталтереско — беше трудно за произнасяне и хората бързо го кръстиха просто Инспектора. Беше напълно подходящо за него, тъй като той се оказа много любопитен и неуморно събираше всякакви статистически данни.

Чарлз Ян Сен бе уморен до изнемога, когато го изпращаше късно след полунощ до временното му жилище — неговия флаер. Явно тук Инспекторът щеше да работи и през нощта, докато домакините се поддават на човешката си слабост да спят.

Мисис Сен едва дочака завръщането на съпруга си. Те се обичаха, макар че когато в дома им имаше приятели, Чарлз шеговито я наричаше Ксантипа. Естествено, тя отдавна го беше заплашила, че ще му поднесе за отмъщение чаша с отвара от бучиниш, но за щастие тази напитка не беше разпространена толкова много в Атина, както е било в древна Атина.

— Добре ли мина? — попита тя, когато мъжът ѝ най-после седна пред късната си вечеря.

— Като че ли да..., макар че не може да се разбере какво се мъти в тези мъдри глави. Интересуваше се от много неща, някои даже похвали. Между другото, извиних му се, че не го каня при нас. Той отвърна, че е съвсем разбираемо и освен това няма никакво желание да чука с главата си по нашия таван.

— Какво му показва днес?

— Как в Колонията си вадим насыщния — нещо, което изглежда не му е толкова скучно, колкото на мен. Разпитваше безкрай за производството ни, за това как поддържаеме бюджета си в равновесие, какви са минералните ни ресурси, каква е раждаемостта, откъде се получават хранителните продукти и прочие. За щастие с мен беше и секретарят Харисън, който се беше подготвил — бе изучил ежегодните отчети за цялото време, през което съществува Колонията. Да беше чула само как си разменят цифри! Инспекторът разпитваше Харисън за цялата тая статистика и съм готов да си заложа главата, че утре ще

може да ни повтори абсолютно всичко. Такива чудовищни способности просто ме угнетяват.

Той се прозя и с неохота започна да се храни.

— Утре ще е по-интересно. Ще ходим в училищата и в Академията. Мисля си този път за разнообразие аз да позадам някои въпроси. Много ми се ще да знам как Свръхвладетелите възпитават децата си..., ако въобще имат деца.

На този въпрос Чарлз Сен така и не получи ясен отговор, но в други отношения Инспекторът бе невероятно словоохотлив. Много интересно бе да се наблюдава как той отклонява нескромните опити да се измъкне нещо от него, а после неочаквано преминава към най-поверителен тон.

Първият наистина задушевен разговор се завърза между тях, след като разгледаха училището — едно от основните неща, с които се гордееше Колонията.

— Да се подготвят младите умове за бъдещето е огромна отговорност — забеляза доктор Сен. — За щастие човешкото същество е рядко издръжливо — непоправими вреди може да нанесе само изключително безобразното възпитание. Дори и да грешим в избора си на цел, малко вероятно е малчуганите да станат жертви на нашите грешки и най-възможно е да ги преодолеят. А сега, както видяхте, те изглеждат напълно щастливи.

Сен замълча и лукаво погледна отгоре до долу огромния си спътник. Той целият беше обвит с някаква сребриста тъкан, която защитаваше тялото му от палещите слънчеви лъчи. Доктор Сен знаеше, че големите очи, скрити зад тъмни очила, следят всичко с безстрастен поглед..., а може би и да изразяваха някакви чувства, които все едно не можеха да бъдат разгадани.

— Струва ми се, че задачата, която решаваме, като възпитаваме нашите деца, много прилича на тази, която стои пред вас след срещата ви с човечество. Не сте ли съгласен?

— В някои отношения съм съгласен — сериозно каза Свръхвладетелят. — Но в други сходствата сякаш са повече с историята на вашите колониални държави. Именно затова са ни интересували винаги Римската и Британската империи. Особено поучителен е случаят с Индия. Главното различие между нас и англичаните е, че те не са имали сериозни основания да отидат в

Индия, тоест не е имало осъзната цел, освен такива малки и преходни цели като търговията или враждата с други европейски страни. Англичаните са се оказали владетели на империя, с която не знаят какво да правят и са се измъчвали с нея, докато в крайна сметка не са се избавили от това.

Доктор Сен не устоя на изкушението — случаят сам се представи много удобно.

— А вие също ли ще се избавите от империята си, когато му дойде времето? — попита той.

— Без ни най-малко забавяне — отвърна Инспекторът.

Доктор Сен не разпитва повече. Отговорът беше недвусмислен и не особено ласкав — при това приближаваха Академията, където вече се бяха събрали педагозите и се готвеха да изпитат цялата умствена сила на един истински Свръхвладетел.

— Както вече каза нашият уважаем колега — говореше деканът на Новоатинския университет професор Чанс, — преди всичко ние се стараем да поддържаме у колонистите жив ум и да им помогнем да развият и използват всички свои способности. Боя се, че извън пределите на този остров (с жест на ръката си той показва цялата останала планета) човечеството е загубило волята си за действие. Има мир, има изобилие..., но липсват стремежи...

— Тоест, както тук? — учтиво добави Свръхвладетелят.

На професор Чанс не му достигаше чувството за хумор и той смътно го съзнаваше. Погледна подозрително госта.

— Тук ние не страдаме от древния предразсъдък, че безделието е порок, но считаме, че да бъдеш просто съзерцател, потребител на развлечения — не е достатъчно. Тук, на острова, човек се стреми към една цел, която може да се определи много лесно. Всеки желае да прави нещо, дори най-незначителното нещо, най-добре от всички. Разбира се това е идеал, който трудно се достига. Но най-главното днес е, човек да има идеал. Не е толкова важно дали ще го постигне.

Инспекторът явно нямаше намерение да се изказва по този повод. Той махна защитния си плащ, но не свали тъмните очила, макар че бяха угасили светлината в професорската стая. Деканът се питаше дали тези очила са нужни поради някаква особеност в зрението на

госта или са просто маскировка. Зад тях, разбира се, съвсем не можеха да се разгадаят мислите на Свръхвладетеля — задача, която и без това беше трудна. Но гостът с нищо не показваше, че има нещо против да го затрупват със забележки, в които звучи провокация и се чувства, че на оратора никак не се харесва политиката на Свръхвладетелите по отношение на Земята.

Деканът беше готов да продължи атаката си, но тогава в борбата се намеси директорът на Управление на научната дейност професор Спърлинг.

— Както, без съмнение, ви е известно, сър, едно най-сложните противоречия в нашата култура беше разединеността на изкуството и науката. Много бих искал да знам мнението ви по този въпрос. Съгласен ли сте, че всички хора на изкуството са малко... откачени? Че тяхното творчество, или във всеки случай силата, която ги подтиква да творят, произтича от някаква дълбоко скрита психологическа неудовлетвореност?

Професор Чанс многозначително се окашля, но Инспекторът го изпревари:

— Преди време ми казаха, че всички хора в някаква степен са художници и всеки човек е способен да създаде нещо, дори и да е на примитивно равнище. Ето, вчера например забелязах, че във вашите училища се отделя особено внимание на това как детето да изразява себе си в рисунка, в цвят или в моделиране. Вижда се, че стремежът към творчество е присъщ на всички без изключение, дори и на този, който ще се посвети със сигурност на науката. Какво се получава, ако всички художници не са напълно нормални, а всички хора са художници?... Мисля, че имаме любопитен логически въпрос.

Всички очакваха неговите заключения. Но Свръхвладетелите, когато това бе необходимо, умееха да са безукорно тактични.

Инспекторът изтърпя с достойнство симфоничния концерт — нещо, което не можеше да се каже за много от другите слушатели. Единственото отстъпление от привичните вкусове беше „Симфония от псалми“ на Стравински. Останалата част от програмата се състоеше от войнстващо свръхноваторство. Но каквито и да бяха оценките за нея, тя се изпълняваше блестящо. Нова Атина се гордееше с това, че сред

колонистите бяха няколко от най-добрите музиканти на света и това не беше само обикновена хвалба. Между композиторите-съперници се беше разгорял ожесточен спор за честта всеки от тях да участва в програмата със свои творби, макар че някои циници се съмняваха дали това е някаква особена чест. Беше възможно Свръхвладетелите просто да са лишени от музикален слух — никой все още не се беше убедил в обратното.

След концерта Танталтереско потърси сред присъстващите трима от композиторите и ги похвали за тяхната „голяма изобретателност“. От подобен комплимент, ако се съдеше по изражението на лицата им, те бяха поласкани, но и малко смутени.

Джордж Грегсън успя да се срещне с Инспектора едва на третия ден. В театъра решиха да угостят посетителя не с едно блюдо, а с истински коктейл — две едноактни пиеси, изпълнение на световно известен майстор на „роля с преобличане“ и балетна сюита. Всичко беше блестящо изпипано. Предсказанието на един критик „Сега ще разберем в крайна сметка, могат ли Свръхвладетелите да се прозаяват“ не се оправда. Инспекторът дори се разсмя на няколко пъти — при това точно там, където трябва.

Но можеше ли човек да знае? Беше възможно самият той да е превъзходен актьор и да следи само логиката на представленията, а неведомите му чувства не са провокирани въобще — като на антрополог, който участва в обряда на някакво варварско племе, но остава равнодушен. Той наистина издаваше подходящи звуци и откликваше на всичко, както се очакваше от него, но това нищо не доказваше.

Джордж предварително беше твърдо решен да поговори с Инспектора — и не сполучи. След спектакъла те само успяха да се запознаят и гостът бе отвлечен. Беше невъзможно дори за минута да се отдели от антуража си, и Джордж си отиде жестоко разочарован. Той не знаеше какво точно щеше да каже на Свръхвладетеля, ако бяха останали насаме, но бе уверен, че щеше да успее някак да попита за Джеф. Случаят бе пропуснат.

Два дни Джордж беше в много мрачно настроение. Инспекторът удостои с внимание множество уверения за взаимно уважение, така че визитата му даже се удължи. Никой обаче не се сещаше да попита за каквото и да е самия Джеф. Момчето сигурно дълго бе обмисляло

всичко, преди да се обърне към баща си. Преди да си легне вечерта, то попита:

— Татко, видя ли Свръхвладетеля, който беше при нас?

— Да, разбира се — мрачно отвърна Джордж.

— Той идва и в училище и аз го чух, когато разговаряше с учителите. Не разбрах точно какво им казва, но ми се стори, че гласът му ми е познат. Той ми заповяда да бягам от голямата вълна.

— Сигурен ли си?

Джеф се усмихна.

— Е, не съвсем..., но ако не е бил той, значи е бил някой друг Свръхвладетел. Помислих си, че може би трябва да му благодарим. Но май вече си е тръгнал, нали?

— Да — каза Джордж. — Страхувам се, че вече е късно. Може би ще съумеем да му благодарим друг път. А сега не се безпокой повече за това, бъди добро момче и си лягай.

След като изпратиха благополучно Джеф в детската стая, Джийн сложи и дъщеря си да спи и се върна при Джордж. Седна върху килима и се отпусна в краката на съпруга си. Джордж приемаше този ѝ навик като нелепо сантиментален. Но сега нямаше смисъл да го обсъждат. Той само се постара коленете му да стърчат колкото може по-неудобно.

— Е, какво ще кажеш сега? — уморено попита Джийн. — Мислиш ли, че това се е случило?

— Случило се е — каза той, — но е безполезно да се безпокоим. В края на краищата всички родители на наше място щяха само да са благодарни..., и аз съм благодарен. Навярно всичко има съвсем просто обяснение. Знаем, че Свръхвладетелите се интересуват от Колонията — вероятно я наблюдават, макар че обещаха да не използват повече своите прибори. Може да се допусне, че някой от тях тогава е използвал по нашите места своя всевиждащ апарат и е забелязал, че приближава цунами. Напълно естествено е да предупреди всеки, който е заплашен от тази опасност.

— Не забравяй, че е знаел името на Джеф. Не, убедена съм, че ни следят. Ние се отделяме с нещо, с нещо сме им интересни. Чувствам го отдавна, от онази вечеринка у Рупърт. Странно, как тя промени всичко и в твоя, и в моя живот.

Джордж съчувствено я погледна отгоре надолу, но не повече от това. Беше му удивително как човек се променя за толкова кратко

време. Той бе привързан към нея — Джийн беше майка на децата му и част от неговия живот. Но какво беше останало от онази любов, когато един полузабравен Джордж Грегсън бе живял с мечтата на име Джийн Морел? Сега той делеше любовта си между Джеф и Дженифър от една страна и Керъл — от друга. Едва ли Джийн знаеше за Керъл — той трябваше непременно да ѝ каже за нея, преди да го е направил някой друг. Но все не му се отдаваше възможност.

— Добре... Джеф го следят... всъщност го охраняват. А не ти ли се струва, че би трябвало да се гордеем с това? Може би Свръхвладетелите подготвят за него голямо бъдеще. Бих искал да знам някои неща!

Той разбираше, че просто се опитва да успокои Джийн. Сам Джордж не беше толкова разтревожен, колкото завладян от невероятно любопитство. И изведнъж го поразиха една нова мисъл, която би трябвало да се появи много по-рано. Джордж погледна към детската стая.

— А може би им е нужен не само Джеф? — каза той.

Както се полагаше, Инспекторът представи отчет за посещението си на острова. Колонистите биха дали всичко, само и само да узнаят съдържанието на този отчет. Всички цифри и сведения бяха погълнати от ненаситната памет на мощни изчислителни машини, които представляваха част — но само една малка част — от незримите сили, с които се разпореждаше Карелен. Още преди безстрастният електронен ум да направи някакви изводи, Инспекторът изказа своите съображения. Преведени към човешката мисъл и човешкия език, те звучаха горе-долу така:

— Не ни се налага да предприемаме някакви мерки по отношение на Колонията. Експериментът е любопитен, но с нищо не може да повлияе на бъдещето. Увлечението им по изкуството не ни засяга, а научни изследвания в опасни направления там явно изобщо не се провеждат.

В съответствие с нашия план съумях да узная как се учи и се развива Номер Едно, без да привличам нечие внимание. Съответните данни са приложени и по тях можем да се убедим, че засега няма

никакви признаци на нещо необичайно. Но, както знаем, Пробивът рядко се открива предварително.

Срещнах се също и с бащата на Номер Едно и останах с впечатление, че той иска да поговори с мен. За щастие успях да избегна това. Несъмнено той подозира нещо, макар че не може нито да разбере истината, нито да повлияе някак върху крайния резултат.

Колкото повече време минава, толкова повече ми е жал за тези хора.

Джордж Грегсън би се съгласил с извода на Инспектора, че у Джеф няма нищо необичайно. Съществувахе само този непонятен случай, който плашеше като гръм от ясно небе, последван от абсолютна тишина.

Като всяко седемгодишно момче и Джеф бе изпълнен с енергия и любопитство. Беше умен, когато се стараеше да бъде такъв, но нямаше опасност да стане гений. Понякога Джийн уморено си мислеше, че синът ѝ е създаден по класическа рецепта: какво представлява малкото момче? — шум и крясъци в обвивка от мърсотия. Впрочем по отношение на мърсотията не винаги беше толкова уверена — доста от нея трябваше да се натрупа върху до черно загорялата кожа на сина ѝ, за да бъде забелязана.

Джеф бе ту ласкав, ту тъжен, ту затворен, ту чистосърдечен. Не можеше да се каже, че обича повече някой от двамата си родители и появата на бял свят на по-малката му сестра не предизвика у него ни най-малка ревност. Беше безупречно здрав — нито един ден в живота си не бе боледувал. Но за съвременните времена и за местния климат в това нямаше нищо необичайно.

За разлика от други момчета Джеф не скучаеше в обществото на баща си и не бързаше да се измъкне от него и да отиде при връстниците си. Явно бе наследил художествения талант на Джордж и едва ли не веднага след своето прохождение стана постоянен посетител в театъра на Колонията. А театърът го призна за свой жив талисман, който носи щастие и е много ловък в поднасянето на букети на гастролиращите на сцената и екрана звезди.

Да, Джеф беше най-обикновено момче. Джордж за хиляден път си повтаряше това, докато двамата с него се разхождаха или караха

велосипеди по пътищата на не особено големия остров. Те разговаряха, както от памтивека разговарят помежду си синове и бащи, но времето беше друго и сега наистина имаше много повече теми за разговор. Макар че Джеф никога не напускаше острова, той виждаше и знаеше всичко, което става по света чрез вездесъщото око — екрана на телевизора. Както всички в Колонията и той малко презираше останалото човечество. Знаеше, че колонистите са избраници, преден отряд на прогреса. Те щяха да изведат човешкия род към висотите, достигнати вече от Свръхвладетелите, а може би и по-високо. Разбира се не утре, но щеше да дойде и този ден...

Те и не подозираха, че този ден е твърде близо...

ОСЕМНАДЕСЕТ

След половин месец започнаха сънищата.

В тъмнината на субтропическата нощ Джордж Грегсън бавно изплува от дълбините на съня. Не разбра какво го е събудило и минута-две лежа в тъпо недоумение. После видя, че е сам. Джийн беше станала безшумно и бе отишла в детската стая. Тя разговаряше толкова тихо с Джеф, че Джордж не можеше да хване и една дума.

Той тежко стана и отиде при жена си. Понякога Пупса се будеше посред нощ от сънищата си, но тя вдигаше такъв шум, че нямаше как да не събуди цялата къща. А сега нямаше нищо подобно и Джордж се чудеше какво може да е вдигнало Джийн.

Полумракът на детската стая се озаряваше слабо само от светещите шарки на стените. В тази приглушена светлина Джордж видя, че Джийн е седнала до кревата на Джеф. Тя се обърна и прошепна:

— Внимавай да не събудиш Пупса.

— Какво има?

— Разбрах, че съм нужна на Джеф и се събудих.

Беше казано толкова просто — сякаш се разбираше от само себе си... Джордж усети лошо предчувствие под лъжичката си. „Разбрах, че съм нужна на Джеф“. Какво можеше да означава това? Джордж тихо попиха:

— Нима и преди това е сънувал кошмари?

— Не мисля — отвърна Джийн. — Сега като че ли всичко премина. Но отначало се изплаши от мен.

— Изобщо не се уплаших, мамо! — прекъсна я с досада тихият му глас. — Просто там беше много странно.

— Къде „там“? — попита Джордж. — Говори по-смислено.

— Имаше планини — сякаш насън заразказва Джеф. — Високи, високи... И без никакъв сняг. А колкото планини съм виждал по-рано, всичките имаха сняг. Някои светеха.

— Значи са били вулкани?

— Не истински вулкани. Всички светеха от горе до долу, по тях имаше някакви чудни сини огънчета. Аз ги гледах и изведнъж изгря слънцето.

— А по-нататък? Защо спря?

Джеф смутено погледна към баща си.

— Ето това не мога да разбера, татко. Слънцето се издигна много бързо и беше много голямо. И... и с някакъв друг цвят. Синьо, много красиво.

Настъпи дълго, вледеняващо душата мълчание. После Джордж попита тихо:

— Това ли е всичко?

— Да. Изведнъж ми стана мъчно и тогава дойде мама и ме събуди.

Джордж разроши с едната си ръка чорлавите коси на сина си, а с другата загърна по-плътно халата си. Изведнъж като че ли усети хлад и се почувства малък И слаб. Но когато отново заговори на Джеф, гласът му не издаваше нищо подобно:

— Просто си сънувал глупав сън — трябва по-малко да си хапваш на вечеря. Избий тези глупости от главата си и спи, моето момче.

— Добре, татко — отвърна Джеф. Помълча една минута и замислено прибави: — Трябва да отида там още веднъж.

— Синьо слънце? — само след няколко часа попита Карелен. — Тогава не е трудно да се разбере къде е това.

— Да — каза Рашаверак. — Несъмнено е Алфанидон-две. Серните планини също го потвърждават. Интересно е да се види как са се изкривили мащабите на времето. Планетата се върти много бързо, така че той е наблюдавал много часове само за няколко секунди.

— Не успя ли да разбереш още нещо?

— Не, защото не сме разпитвали пряко детето.

— Не можем да направим това. Всичко трябва да върви по реда си, не бива да се месим. Когато към нас се обърнат родителите, тогава..., може и да го направим.

— А може би те няма да дойдат при нас. Или ще дойдат много късно.

— Боя се, че няма какво да направим. Длъжни сме да помним, че при тези събития любопитството ни е без значение. Или не означава нищо повече от щастието на човечеството.

Карелен протегна ръка, готов да прекъсне връзката.

— Разбира се, продължавай да наблюдаваш и за всичко ми докладвай. Но никакво вмешателство.

Докато не спеше, Джеф си оставаше предишното момче. Джордж се чувстваше благодарен дори само за това. Но страхът в душата му растеше.

За Джеф всичко беше игра и засега той съвсем не се страхуваше. Сънят бе просто сън — нищо повече — колкото и страшен да беше той. Вече не изпитваше тъга в световите, които се откриваха пред него в съня му. Само в онази първа нощ той беше призовал мислено Джийн през неведомите бездни, които ги разделяха. А сега смело странстваше във Вселената, изпълнила неговите сънища.

Сутрин родителите му го разпитваха и той им разказваше, колкото можеше да си спомни. Понякога се объркваше и не му стигаха думите, за да опише това, което беше видял — такова, каквото не само че не беше срещал наяве, но дори човешкото въображение бе слабо, за да си го представи. Майка му и баща му подсказваха нови думи, показваха картинки и цветове, когато се опитваха да помогнат на паметта му и да съставят колкото могат някакви свързани образи от неговите разкази. Често се получаваше нещо съвсем непонятно, макар за самия Джеф световите от неговите сънища да бяха ярки и отчетливи. Той просто не можеше да опише тези образи на родителите си достатъчно добре. Но някои от тях бяха съвсем ясни...

Празно пространство — никакви планети, нито равнини, нито равнини наоколо, никаква почва под краката. Само звезди сред кадифен мрак — а между тях огромно червено слънце, което пулсира, бие съвсем като сърце. То е грамадно, но бледо, а после се свива и става по-ярко, сякаш се добавя гориво към неговия вътрешен огън. Цветовете му се менят — то вече не е червено, а оранжево, после почти жълто, избледнява, забавя се на границата на жълтия цвят — и

всичко се повтаря отново, звездата се разширява, изстива, превръща се пак в кървавочервен космат облак...

(— Класически образ на пулсираща променлива — радваше се Рашаверак. — При това наблюдаван при невероятно ускорение на времето. Не мога да определя точно, но ако се съди по описанието, най-близката подобна звезда е Рамсандрон-девет. А може би това е Фаранидон-дванайсет.

— Това ли е звездата? Но той отива все по-далеч! — забеляза Карелен.

— Много далеч — каза Рашаверак...)

Тук беше съвсем като на Земята. На синьото небе сред понесените от вятъра облаци висеше ярко бяло слънце. В подножието на не много стръмна планина се пенеха подгонените от буря вълни на океан. При това нищо не помръдваше — беше застинало, сякаш е осветено за миг от мълния. А далече на хоризонта се виждаше нещо, което не можеше да се види на Земята — редица от мъгливи колони, които едва се стесняваха нагоре и забиваха върховете си в облациите. Бяха наредени на равно разстояние една от друга по протежението на цялата планета — толкова огромни, че никой не можеше да ги е построил — и толкова еднакви, че не бе възможно да са се появили сами.

(— Сиденеус-четири и Изгревните стълбове — гласът на Рашаверак трепна. — Той достигна центъра на Вселената.

— А неговото пътешествие едва започва — каза Карелен.)

Планетата беше съвършено плоска. Неизмеримо притегляне отдавна беше смазало и изравнило с повърхността някогашните планини на нейната огнена младост — планини, чиито върхове и тогава не са надхвърляли няколкостотин метра. И все пак тук имаше живот — сякаш с помощта на линейка и пергел тук всичко бе покрито с безброй петна, които се движеха, пълзяха от едно на друго място, променяха цветовете си. Този свят беше двуизмерен, населен от същества, чиято дебелина бе някаква нищожна част от сантиметъра.

В небето светеше слънце, което не би се привидяло и на пушач на опиум в най-дивните му блянове. Разтопено, разпалено не до бяло, а още повече. Този почти ултравиолетов призрак обливаше своите планети с лъчи, които биха унищожили за миг всичко живо на Земята. На милиони километри наоколо се простираха завеси от газове и прах, които се прорязваха от ултравиолетови избухвания и лъчаха с неизброимите приливи на цветовете си.

(— Хексанеракс-две — няма нищо подобно в изучената Вселена — каза Рашаверак. — Малко наши кораби са стигали до там, но никой не се е решавал да кацне. Дори и в мислите си не сме допускали, че на такива планети може да има живот.

— Вие, учените, се оказахте не чак толкова придирчиви изследователи, колкото си мислехте — забеляза Карелен. — Ако тези... петна... са разумни същества, би било интересно да установим с тях контакт. Бих искал да знам, известно ли им е нещо за третото измерение?)

Този свят не знаеше какво е ден и нощ, години и годишни времена. Небето му си поделяха шест разноцветни слънца и тук нямаше тъмнина, а само промяна на светлината. Тези слънца спореха едно с друго за планетата, притегляха я с различна сила към себе си и тя странстваше по извивките и възлите на невъобразимо сложна орбита, без да повтаря никога пътя си. Всеки миг на нея беше единствен и неповторим — картината, която в момента образуваха шестте слънца, нямаше да се повтори до края на света.

Но даже и тук имаше живот. Сигурно в някоя от епохите си планетата се бе овъглявала от близостта си до своите светила, а в друга се беше вледенявала, отдалечавайки се едва ли не зад пределите на тяхното притегляне, но напук на всичко тук имаше разумни същества. Огромни многостенни кристали стояха на групи и образуваха сложни геометрични плетеници. Във времената на захлаждане те стояха неподвижни, а когато планетата отново се затопляше, те бавно растяха от минералните жили, които ги бяха родили. За да се доберат до някаква мисъл им бяха необходими хилядолетия, но това не бе важно. Планетата беше млада и пред тях имаше Време, безкрайно Време...

(— Прегледах всички наши отчети — каза Рашаверак. — Не ни е известна тази планета, нито подобно съчетание на слънца. Ако те съществуваха в пределите на нашата вселена, астрономите щяха да открият тази система, дори ако беше недосегаема за корабите ни.

— Значи той е излязъл от пределите на Галактиката.

— Да. Сега, разбира се, остава съвсем малко.

— Кой знае? Той вижда само сънища. Когато се събужда, е все още такъв, какъвто е бил. Това е само първата фаза. Щом започне промяната, ще разберем много бързо за това.)

— Вече се познаваме, мистър Грегсън — каза сериозно Свръхвладетелят. — Името ми е Рашаверак. Несъмнено, вие си спомняте нашата среща.

— Да — отвърна Джордж — На вечеринката у Рупърт Бойс. Едва ли бих могъл да я забравя. И аз си помислих, че трябва да се видим още веднъж.

— Кажете ми, защо помолихте да се срещна с вас?

— Мисля, че вече знаете.

— Възможно е. Но все пак считам, че ще ни е по-лесно да се разберем, ако ми кажете. Между другото, може и да се удивите, но аз също се опитвам да разбера какво става и в някои отношения знам толкова малко, колкото и вие.

Джордж беше изумен и гледаше с нетрепващи очи Свръхвладетеля. Не бе очаквал това. В подсъзнанието му живееше увереността, че Свръхвладетелите са всезнаещи и всемогъщи, че им е съвършено ясно какво става с Джеф и преди всичко, че именно те са виновни за състоянието му.

— Както разбирам — каза той, — вие сте видели записите, които предадох на психолога на Колонията, и знаете за сънищата на нашия син.

— Да, за сънищата знаем.

— Никога не съм вярвал, че това са просто детски фантазии. Те са толкова неправдоподобни, но..., колкото и да е нелепо, със сигурност имат някаква реална основа, иначе няма откъде да се вземат.

Той впи погледа си в Рашаверак, без сам да знае какво очаква — потвърждение или отрицание. Свръхвладетелят помълча, големите му

очи гледаха спокойно Джордж. Събеседниците седяха почти лице срещу лице, защото стаята, в която бяха, явно бе пригодена точно за такива срещи и подът беше на две равнища. Масивният стол на Свръхвладетеля стоеше цял метър по-ниско от стола на Джордж. Този знак на дружелюбно внимание ободряваше, тъй като много от хората, които искаха подобни срещи, имаха някакви проблеми.

— Безпокоихме се, но отначало не се изплашихме. Когато Джеф се събуждаше, в него не се забелязваше нищо особено и тези сънища сякаш не го тревожеха. Но после, през една нощ... — Джордж се запъна и погледна към Свръхвладетеля, като че се оправдаваше. — Никога не съм вярвал в някакви свръхестествени сили. Аз не съм учен, но мисля, че на света съществува някакво разумно обяснение.

— Правилно — каза Рашаверак. — Знам какво видяхте тогава. Аз наблюдавах.

— Така си и мислех. А Карелен ни обеща, че повече няма да ни шпионира с вашите апарати. Защо нарушихте обещанието си?

— Не съм го нарушавал. Попечителят каза, че повече няма да следим хората. Ние удържахме на думата си. Аз наблюдавах не вас, а вашите деца.

Смисълът на казаното не достигна веднага до Джордж. След миг той разбра и лицето му стана мъртвешки бледо.

— Тоест... — той се задушаваше. Гласът му измени и се наложи да започне отначало. — Тогава кои са те, моите деца?

— Ето това се опитваме да разберем и ние — съвсем сериозно отвърна Рашаверак.

Дженифър Ан Грегсън, известна в последно време като Пупса, лежеше по гръб със силно стиснати клепачи. Тя отдавна не беше отваряла очите си и повече никога нямаше да ги отвори — сега за нея зрението беше така излишно, както за надарените с много други сетива и чувства твари, които населяваха непрогледния мрак на океана. Тя и така виждаше целия окръжаващ я свят и още много повече извън него.

По непостижима прищявка на развитието у нея от най-ранното ѝ младенчество се съхрани само един навик. Дрънкалката, която някога я довеждаше до възторг, сега не замлъкваше и изпълняваше до креватчето някакъв сложен, ежеминутно променящ се ритъм. Тези

странни синкопи събудиха Джийн посред нощ и я накараха да се втурне към детската стая. Но не само необичайните звуци я накараха да призове Джордж с отчаян вик, а и това, което видя.

Най-обикновената ярко оцветена бебешка дрънкалка висеше във въздуха — на половин метър от всякаква опора — и послушно подрънкваше, а Дженифър Ан лежеше в креватчето, кротко преплела пухкавите си пръстчета и спокойно, щастливо се усмихваше.

Тя започна по-късно, но се развиваше бързо. Скоро щеше да изпревари брат си, защото щеше да ѝ се наложи да се обучава много по-малко време.

— Постъпили сте много разумно, като не сте пипнали играчката — каза Рашаверак. — Едва ли щяхте я помръднете. Но дори и да успеете, момичето навярно нямаше да е доволно. Честно да ви кажа, не знам какво би се случило тогава.

— И какво излиза, че не можете да направите нищо? — попита глупаво Джордж.

— Не искам да ви лъжа. Ние можем да изучаваме и да наблюдаваме — с това се и занимаваме. Но не можем да се месим, защото не можем да разберем.

— Но как ще живеем? И защо това се случи точно с нас?

— С някого трябваше да се случи. Не се отличавате с нищо от другите, както не се отличава от другите неутрони този, който започва верижната реакция в атомната бомба. Просто той е пръв. Същата роля би могъл да изиграе всеки друг неутрон... Така на мястото на Джефри можеше да се окаже всеки друг. Ние наричаме това Всеобхващащ Пробив. Повече не трябва да се скрива нищо и това много ме радва. Чакаме Пробива още от първия ден, когато дойдохме на Земята. Беше невъзможно да се предскаже кога и къде ще започне той..., но после, съвсем случайно, ние се срещнахме вечерта у Рупърт Бойс. Тогава разбрах, че почти сигурно първи ще бъдат децата на вашата жена.

— Но... тогава ние не бяхме женени. Ние даже не...

— Да, знам. Но мисълта на мис Морел се оказа канал, по който само за миг проникна знание, неизвестно никому по Земята и абсолютно недостъпно до тогава. То можеше да премине само чрез друг ум, който е тясно свързан с нейния. Нямаше значение, че този ум

все още не се беше родил, защото Времето е нещо много по-странно, отколкото си мислите.

— Започвам да разбирам. Джеф знае това, което никой не знае... Той вижда други светове и може да каже откъде сте вие. Джийн е уловила по някакъв начин неговите мисли, макар че той все още не е бил роден.

— Всичко е доста по-сложно..., но силно се съмнявам, че ще съумеете някога да се приближите повече до истината. Историята на човечеството познава хора от всички епохи, които с помощта на необясними сили са успявали да преодоляват пространството и времето. Никой не е разбирал какви са тези сили. Опитите да бъдат обяснени те, с редки изключения, са глупости. Знам това — почетох достатъчно!

Но има едно сравнение, което... е, подсказва нещо и помага да се разбере повече. То не веднъж е правено в литературата ви. Представете си, че умът на всеки човек е островче в океана. Сякаш те са разделени едно от друго, но в действителност ги свързва една основа — дъното, от което те се издигат. Ако изчезнат всички океани, ще изчезнат и островчетата. Всички те ще съставят един континент, но ще престанат да съществуват поотделно.

Има нещо подобно с това, което вие наричате телепатия. При подходящи условия отделни умове се сливат и знанията на единия стават достояние и на другия, а после връзката се прекъсва, но всеки ум съхранява в паметта си изпитаното. Тази способност в нейното най-висше проявление не се стеснява от рамките на мястото и времето. Ето защо Джийн е почерпила нещо от познанията на своя все още нероден син.

Настъпи дълго мълчание. Джордж се опитваше да се овладее от въздействието на тези влудяващи открития. В мислите му започна да се очертава образът на това, което ставаше. Беше невероятно, поразително, но имаше своя вътрешна логика. То обясняваше (ако тази дума можеше да се използва за абсолютно непонятното) всичко, което се беше случило след вечерта у Рупърт Бойс. Сега стана ясно, защо Джийн се увличаше толкова много от тайнственото и свръхестественото.

— А с какво започна това? — попита Джордж. — И до къде ще доведе?

— На този въпрос ние не можем да отговорим. Но във Вселената има много видове разумни същества, някои от които са открили тези сили и способности дълго преди да се появи вашето племе... а също и моето. Те отдавна чакат часа, в който ще се присъедините и вие. И часът дойде.

— А как вие участвате във всичко?

— Вероятно както повечето хора и вие ни приемате като господари. Това не е вярно. Ние винаги сме били просто ваши опекуни и сме изпълнявали дълга си, който ни е поръчан от... нещо, по-висше от нас. Трудно е да се определи в какво се заключава той — може би е най-правилно да се мисли, че сме само акушери при трудни раждания. Ние помагаме да се появи на света нещо ново и поразително.

Рашаверак се обърка — като че ли от минута той не намираще нужните му слова.

— Да, ние сме акушери. Но самите ние сме безплодни.

В този миг Джордж разбра, че е свидетел на трагедия — далеч по-тежка от тази, която бе постигнала самия него. Струваше му се, че е невероятно, но все пак беше така. Да, Свръхвладетелите поразяваха с могъщество и блестящ ум, но еволюцията ги беше тласнала в капан, в някаква задънена улица. Техният велик и благороден народ — едва ли не по-висш във всяко отношение от земното човечество — нямаше бъдеще и Свръхвладетелите знаеха това. Редом с тази съдба проблемите на Джордж изведнъж му се сториха нищожни.

— Сега разбирам защо вие следите Джефри през цялото време — каза той. — За вас моето момче е опитно зайче.

— Именно... но нямаме власт над самия опит. Не ние сме го започнали... Само се опитвахме да наблюдаваме. И се намесвахме, само когато това беше неизбежно.

Джордж си спомни за случая с огромната вълна. Помисли си, че те просто не са искали да оставят ценния екземпляр да загине. Но внезапно се засрами от неуместната си и недостойна мисъл.

— Само още един въпрос — каза той. — Как да живеем по-нататък с децата си?

— Радвайте им се, докато можете — меко отвърна Рашаверак. — Те няма да бъдат още много дълго ваши.

Този съвет можеше да бъде даден на всички родители от която и да е епоха, но никога досега не беше крил в себе си такава страшна

заплаха.

ДЕВЕТНАДЕСЕТ

Доиде време, когато светът от сънищата на Джеф започна да се различава малко от неговото съществуване наяве. Той вече не ходеше на училище и обичайният ред в живота на Джордж и Джийн се разруши, както скоро щеше да се разруши и в целия свят.

Те започнаха да избягват приятелите си, сякаш съзнаваха, че в близко време никой нямаше да има сили да им съчувства. Понякога нощем, когато островът притихваше и всички вече спяха, двамата дълго бродеха в тъмнината. Никога досега те не се бяха чувствали толкова близки, освен в първите дни на съпружеския си живот. Сега ги свързваше неизвестната, но много близка трагедия.

Отначало им беше съвестно да оставят спящите си деца сами вкъщи, но сега вече разбраха, че Джеф и Джени с непостижими за родителите си способности могат да се грижат за себе си. А и Свръхвладетелите, разбира се, ги наблюдаваха. Тази мисъл ги успокояваше — те не бяха самотни пред мъчителната загадка — до тях имаше зорки и съчувствени очи.

Най-точното определение за сегашното състояние на Дженифър беше, че тя спи. На външен вид си оставаше малко момиченце, но се чувстваше излъчване на такава страховита тайнствена сила, че Джийн вече не можеше да се насили да влезе в детската стая.

Нямаше и защо да се влиза там. Това, което някога се наричаше Дженифър Ан Грегсън, още не бе напълно съзряло — постепенно израстваха крила на тази кукла, но и в този момент тя имаше такава власт над окръжаващия свят, че не се нуждаеше от нищо. Джийн само веднъж се опита да нахрани това, което преди беше нейна дъщеря, но безуспешно. То предпочиташе да се храни, когато пожелае и както пожелае.

Защото храната в хладилника намаляваше, изтичаше по някакъв тайнствен начин, а между това Дженифър Ан нито за миг не бе напуснала креватчето си.

Дрънкалката отдавна бе утихнала и се въргалаше на пода в детската стая — никой не смееше да я докосне от страх, че тя пак може

да оживее. Понякога Дженифър караше мебелите из стаята да се придвижват и на Джордж му се струваше, че тогава светещите шарки на стените са по-ярки от всякога.

Джени отдавна беше престанала да плаче. Тя бе недосегаема и за грижите на родителите си, и за тяхната обич. Явно развързката бе близо и за краткото време, което им оставаше, те в отчаяние се осланяха на сина си.

Джеф също се променяше, но все още познаваше родителите си. По-рано те го бяха наблюдавали как израства от мъглата на невръстното детство, как става личност, а сега час след час чертите му се изтриваха, сякаш се топяха пред очите им. Понякога той говореше с тях както преди за играчките и приятелите си, и като че не съзнаваше какво става. Но много по-често просто не ги забелязваше, сякаш и не подозираше, че те са там, до него. Той вече не спеше, а те трябваше да губят време за сън, колкото и да им бе жал, че изпускат част от тези последни часове, които им оставаха.

За разлика от сестра си Джеф сякаш не обладаваше такава сила над неодушевените предмети — може би защото беше по-голям и вече нямаше нужда от тях. Странен и чужд стана само неговият духовен живот и сега сънищата заемаха в него съвсем малко място. Той застиваше неподвижно с часове и стискаше здраво очите си, като че се вслушваше в звукове, които никой вече нямаше да чуе. Умът му подбираше потока от знания, които се лееха от неведоми места и времена. Съвсем скоро този поток щеше окончателно да залее и разруши и останалата част от това, което преди беше Джефри Ангъс Грегсън.

Фей седеше и го гледаше с печални очи отдолу нагоре — недоумяваше къде се е дянал нейният собственик и кога ще се върне при нея.

Джеф и Джени бяха първи в целия свят, но за много кратко време единствени. Сякаш епидемия се прехвърляше стремително от континент на континент. От странното преобразование бе поразен целият човешки род. То не засягаше никой, който е навършил десет години, но всички под тази възраст бяха засегнати.

Това означаваше край на цивилизацията, край всичко, към което се бяха стремили хората, откакто свят светуваше. В няколко дни човечеството се лиши от своето бъдеще и сърцата на всички бяха разбити. Загина безвъзвратно волята за живот, защото на всички народи им бе отнето най-ценното — техните деца.

Преди едно столетие щеше да се разрази ужасна паника, но сега това не се случи. Светът бе вцепенен и големите градове застинаха безмълвни. Продължаваха своята работа само предприятията, чиято продукция бе жизнено необходима. Сякаш планетата беше в траур и оплакваше смъртта на своето бъдеще.

Тогава, както в далечните позабравени времена, Карелен отново и за последен път говори с човечеството.

ДВАДЕСЕТ

— Моята работа почти е приключила — раздаде се гласът на Карелен от милиони радиоприемници. — Накрая, след цяло столетие, мога да ви кажа в какво се състоеше тя.

Бяхме принудени да крием много неща от вас, както самите ние се криехме през половината от времето, през което сме на Земята. Знаем, че много от вас мислеха тази потайност за излишна. Вие свикнахте с присъствието ни, вече не можете дори да си представите как биха се отнесли към нас вашите прадеди. Но сега ще разберете кое ни принуждаваше да сме потайни и ще узнаете, че сме имали сериозни причини за това.

Главното, което пазехме в тайна от вас, беше целта на пристигането ни на Земята — за нея вие създадохте безброй догадки. До сега не можехме нищо да ви обясним, защото тази тайна не е наша и нямахме право да я разкриваме.

Преди сто години ние дойдохме на вашата планета и ви попречихме да се самоунищожите. Мисля, че никой няма да отрече това, но вие дори не можете да си представите, какво самоубийство ви грозеше.

Доколкото забранихме ядреното оръжие и всички други смъртоносни играчки, които вие трупяхте в своите арсенали, заплахата от физическо унищожение отпадна. В това вие виждахте единствената опасност. На нас ни бе нужно да вярвате в това, но истината беше друга. Очакваше ви много по-страшна заплаха, съвсем различна по своята природа — и тя не засягаше само вас.

Много светове, чиито пътища в откриването на ядрената мощ са били сходни, са съумели да избягнат катастрофата, продължавали са напред, създавали са мирна и щастлива култура — и са били разрушавани след това от сили, за които не са имали и най-малко понятие. В двайсети век вие за пръв път наистина се захванахте да си играете с тези сили. Ето защо трябваше да се намесим.

През целия двайсети век човечеството постепенно се приближаваше към пропастта, за която дори не подозираше. През тази

пропаст е прехвърлен един единствен мост. Малко са планетите, чиито обитатели са го откривали без чужда помощ. Някои са се връщали, преди да е станало късно и са избягвали опасността, но и не са достигали върхове. Техните светове са се превърнали в райски островчета на лесно намерено доволство и вече не играят никаква роля в историята на Вселената. Но на вас не ви е съдена такава участ — или толкова щастие. За това вашето племе е прекалено дейно. То би се втурнало срещу гибелта и би повлякло след себе си и други, защото вие никога не бихте намерили моста над пропастта.

Боя се, че всичко, което трябва да ви кажа, ще предам чрез подобни сравнения. Вие нямате нито думи, нито понятия за много от това, което искам да ви обясня, а и вашите познания в тази област още са много оскъдни.

За да ме разберете, трябва да се върна в миналото и да ви напомня това, което би изглеждало познато на предците ви, но за което вие сте забравили и ние преднамерено ви помагахме да забравите. Целият смисъл на нашето пребиваване тук се състои в тази велика измама, в това, да скрием от вас истината, за която не бяхте готови.

През вековете, които предшестваха нашето появяване, вашите учени разкриваха тайните на физическия свят и ви водеха от енергията на парата към енергията на атома. Вие предоставихте суеверията на миналото, а истинската религия на човечеството стана Науката. Тя беше дар от западното малцинство за останалите народи и разруши всички други вявания. Тези, които ние заварихме у вас, вече отмираха. Приемаше се, че науката може да обясни всичко на света — нямаше сили, които тя да не може да овладее, нямаше явления, които тя в края на краищата да не може да разкрие. Тайната за възникването на Вселената може би ще остане неразкрита, но всичко, което се е случвало после, се подчиняваше на физически закони.

Въпреки това вашите мистици, макар и да са изпадали в заблуждения, са се докоснали до част от истината. Съществуват сили на разума — и съществуват сили много по-висши от разума. Вашата наука не би могла да ги вкара в своите рамки, без да строши тези рамки. От всички векове има съхранени безбройни разкази за непонятните явления — за призраци, за предаване на мисли, за предсказания на бъдещето. На всичко това вие давахте имена, без да умеете да го обясните. Отначало Науката не забелязваше тези явления,

а после, пренебрегвайки свидетелствата, натрупани за пет хиляди години, просто ги отрече. Но те съществуват и всяка теория за Вселената ще остане непълна, ако не се съобразява с тях.

В първата половина на двадесети век някои ваши учени започнаха да изследват тези явления. Без сами да са наясно, те лекомислено се опитваха да отворят кутията на Пандора. Те едва не пуснаха на свобода сили, които са несравнимо по-разрушителни от цялата мощ на атома. Ако физиците биха погубили само Земята, то хаосът, развързан от парафизиците, би засегнал и звездите.

Това не трябваше да се допуска. До края на света не бих могъл да ви обясня въплътената във вас опасност. Тя заплашваше не нас и затова ни е непонятна. Нека го кажа така: можехте да се превърнете в някакъв телепатичен рак, в злокачествен тумор на мисълта, която с неизбежното си разложение щеше да отрови други, превъзхождащи я с величието си видове разум.

Тогава дойдохме ние — бяхме изпратени на Земята. Ние прекъснахме вашето развитие във всички области, но внимателно следяхме всеки ваш, колкото и несериозен да беше, опит в областта на свръхестественото. Прекрасно разбирам, че, дори само сравнението между нашите две цивилизации, толкова различни в степента на развитието си, пречеше да се развиват и всички други видове творчество. Но това е страничен ефект и няма никакво значение.

А сега съм длъжен да ви кажа това, което ще ви поразя и ще ви се стори дори невероятно. На нас самите тези вътрешни сили и възможности не са ни дадени и нещо повече — те са ни непонятни. Нашият ум е многократно по-могъщ, но на вашия е присъщо нещо, което ние не можем да доловим. Откакто сме дошли на Земята, непрестанно ви изучаваме; узнахме много и ще узнаем още, но се съмнявам, че някога ще постигнем всичко докрай.

Между нашите племена има доста общи неща и затова ни е поръчана тази работа. Но в много отношения ние сме резултат на два различни клона от еволюцията. Нашият разум е достигнал предела на развитието си. Вашият, в сегашния си вид — също. Макар че вие можете рязко да достигнете нова степен — и с това се отличавате от нас. Нашите вътрешни възможности са изчерпани — вашите са недокоснати. По някакъв начин, непонятен за нас, те са свързани със

силите, за които споменах. Тези сили сега се пробуждат на вашата планета.

Ние задържахме хода на времето, заставихме ви да тъпчете на място, докато не бликнат скритите сили и не тръгнат по каналите, които са подготвени за тях. Да, ние направихме планетата ви по-добро място за живот, повишихме благосъстоянието, донесохме справедливост и мир — всичко това щяхме да направим при каквито и да са условия — неведнъж се месихме в живота ви. Тези внушителни промени скриваха от вас истината и с това ни помогнаха да изпълним задачата си.

Ние сме ваши опекуни — не повече. Сигурно често сте се питали колко високо е мястото, което нашият народ заема във Вселената. Така както ние сме по-високо от вас, така нещо по-висше стои над нас и ни използва за своите цели. Ние и досега не знаем какво е то, макар че вече много векове наред му служим като оръдие и не смеем да не му се подчиним. Отново и отново получавахме заповеди, отивахме в някакъв далечен свят, чиято култура процъфтяваше, и го водехме към пътя, по който самите ние не можем да тръгнем — на този път, на който стъпихте вие.

Хилядократно изучавахме хода на развитието, което трябваше да пазим, с надеждата да узнаем как и ние да се измъкнем от тесните си граници. Но само се докосвахме до неясните очертания на истината. Вие ни нарекохте Свръхвладетели, без да знаете колко насмешливо звучи това. Представете си — над нас стои Свръхразум, който ни използва така, както използва своето грънчарско колело грънчарят.

А вие, човечеството, сте глината, която се обработва на това колело.

Това е само теория, но ние мислим, че Свръхразумът се старее да расте и разширява своята мощ и своите познания за Вселената. Сега той сигурно обединява в себе си велико множество от племена и отдавна се е освободил от тираничната власт на материята. Където и да се появи разумен живот, той го усеща. Когато разбра, че сте почти готови за това, той ни изпрати тук, за да изпълним волята му и да ви подготвим за преображението, което сега е съвсем близо.

За всички промени, които човечеството е преживяло, са били необходими векове. Сега се преобразява не тялото, а духът. Според мерките на еволюцията тази промяна ще е мигновена, като взрив. Тя

вече започна. Налага се да го разберете и да се примирите — вие сте последното поколение homo sapiens.

Ние не можем да кажем почти нищо за природата на настъпващата промяна. Не знаем как възниква, по какъв начин я предизвиква Свръхразумът, когато реши, че е настанало времето... Изяснихме само това, че започва в една случайна личност — винаги дете — и изведнъж обхваща всичко наоколо, подобно на образуването на кристали около първото ядро в наситен разтвор. Промяната не засяга възрастните — техният ум вече е изгубил способността си да поглъща и да се променя, той е здраво укрепнал в определена форма.

След няколко години всичко ще приключи и човечеството ще бъде разделено на две. Връщане няма и този свят, който познавате, е без бъдеще. С всички надежди и мечти на Земята е приключено. Вие сте родили вашите приемници и трагедията ви е в това, че не можете да ги разберете — разумът им завинаги ще е скрит от вас. А и те не обладават разум в смисъла на вашите понятия. Всички те ще се слоят в единно цяло, както всеки от вас е организъм, съставен от милиарди клетки. Вие няма да ги считате за хора и това няма да е грешка.

Казах ви тези неща, за да знаете какво ви очаква. Броени часове ни делят от внезапния прелом. Моя задача и мой дълг е да защитя тези, заради които съм изпратен. Колкото и да са могъщи силите, които се пробуждат у тях, човешката тълпа е в състояние да разкъса телата им... Дори бащите и майките ще пожелаят да ги унищожат, когато осъзнаят истината. Длъжен съм да взема децата, да ги отделя от родителите им — за тяхна и за ваша безопасност. Утре за тях ще дойдат моите кораби. Няма да ви съдя, ако се опитате да се противопоставите на раздялата, но това ще бъде безполезно. Силите, които сега се пробуждат, превъзхождат многократно моята, а аз съм само едно от техните оръдия.

И още... какво трябва да правя с вас, които сте още живи, макар че вече сте изиграли своята роля?

Най-просто, а може би и най-милосърдно би било да ви унищожа, както вие бихте ликвидирали любимото си домашно животно, ако то е смъртно ранено. Но аз не мога да направя това. Изберете сами как да изживеете оставащите ви години. Аз само се надявам, че човечеството ще извърви пътя си мирно и със съзнанието, че животът му не е бил напразен.

Вие донесохте на света нещо — дори то да ви е съвършено чуждо, дори да не споделя вашите желания и надежди, дори най-великите ви дела да изглеждат в неговите очи само детски игри — но самото то е велико чудо. Вие го създадохте.

Ще дойде време, когато нашето племе ще бъде забравено, а частица от вашето ще живее. Не ни осъждайте, че бяхме принудени да постъпим така. И помнете — ние винаги ще ви завиждаме.

ДВАДЕСЕТ И ЕДНО

Джийн плачеше преди, но вече престана. Равнодушна и жестока слънчева светлина позлатяваше Нова Атина, а над върховете-близнаци на Спарта се снижаваше кораб. Неотдавна на този скалист остров синът ѝ избегна смъртта — избегна я по чудо, което сега ѝ беше малко по-ясно. Понякога тя си мислеше, че щеше да е по-добре, ако Свръхвладетелите не се бяха намесили и го бяха оставили на произвола на съдбата. Тя би могла да се примири със смъртта му, както се беше примирявала преди — смъртта е естествена, тя е в природата на нещата. А това, което ставаше сега, бе непостижимо за смъртта — и непоправимо. До днес хората бяха умирали, но човечеството продължаваше да живее.

Децата бяха абсолютно тихи и неподвижни. Стояха на групи от по няколко човека тук-там на пясъчния бряг — сякаш не се забелязваха един друг и не си спомняха за родните домове, които напускаха завинаги. Много от тях държаха в ръцете си по-малки деца и бебета, които още не умееха да ходят, а може би, като обладаваха друга сила, не искаха да проявят тази своя способност. „След като са в състояние да местят неодушевени предмети — мислеше си Джордж, — сигурно биха могли да придвижват и себе си. И защо, всъщност, ги прибират корабите на Свръхвладетелите?“

Но всичко това не беше важно. Решили бяха да го направят така, а не по друг начин. Сякаш трънче се бе забило в паметта на Джордж и изведнъж той се сети. Някога някъде той бе гледал филм със столетна давност за такава велика раздяла. Може би филмът е разказвал за първата световна война..., или за втората. Препълнени с деца дълги влакови композиции бавно напускаха градовете, заплашени от врага, а родителите оставаха. На много от децата не им бе съдено да ги видят отново. Децата почти не плачеха, някои гледаха разсеяно и боязливо стискаха в ръцете си своите торбички и куфарчета, а повечето като че ли нетърпеливо предвкушаха някакви увлекателни приключения.

Джордж внезапно си помисли, че сравнението е невярно. Историята не се повтаряше. Тези, които сега заминаваха — каквото и

да са те — вече не бяха деца. И този път нито едно семейство нямаше да се събере отново.

Корабът се спусна близо до водата и дъното му затъна дълбоко в мекия пясък. Като под командата на диригентска палка изведнъж се спуснаха огромни огънати пластини и на брега се протегнаха металните езици на траповете. Разпръснатите по брега невъобразимо самотни фигури започнаха да се приближават, превърнаха се в тълпа, която се движеше съвсем като тълпите от хора.

Самотни ли бяха? Джордж се учуди, че си е помислил точно това. Можеше да се случи всичко друго, но самота те вече никога нямаше да изпитат. Самотна можеше да бъде само отделната личност... човекът. Когато се рушаха преградите между хората, изчезваше индивидуалността, а с нея и самотността. Безбройните капки дъжд се разтваряха в океана.

Изведнъж Джейн спонтанно, по-здраво от преди стисна ръката му...

— Виж — прошепна тя, — ето го там Джеф! При втората врата.

На Джордж му се стори, че е твърде далеч, а и пред очите си сякаш имаше мъгла. Все пак това бе Джеф... Той позна сина си, който вече стъпваше с единия крак върху металния трап.

Внезапно Джеф се обърна и погледна към тях. Лицето му не се виждаше добре от там — беше просто бледо петно — и не можеше да се види дали ги е познал, дали има дори и сянка от спомен за всичко, което той напускаше. Джордж никога нямаше да узнае дали това обръщане на Джеф бе случайно или той е разбрал в тези последни секунди, докато е бил все още техен син, че те стояха и гледаха неговия преход в неизвестния свят, до който те нямаха достъп.

Грамадните люкове започнаха да се затварят. И тогава Фей повдигна косматата си муцунка и тихо, протяжно зави. После повдигна прекрасните си влажни очи към Джордж и той проумя — беше загубила стопанина си. Джордж вече нямаше съперник.

Пред тези, които оставаха, имаше много пътища, но в края на краищата всички щяха да отведат до едно и също място. Някои говореха, че светът все още е прекрасен — така или иначе един ден щеше да се наложи да го напуснат, но това не е причина да се бърза.

Но по-голямата част от хората, тези, на които бъдещето беше по-скъпо от миналото, тези, които бяха изгубили всичко, за което си е струвало да живеят, не желяеха да чакат. Те си отиваха — някои в самота, а други заедно с най-добрите си приятели.

Така беше и в Атина. Роденият някога от пламъците остров бе решил и да умре в пламъци. Тези, които желяеха, си тръгнаха, но повечето останаха и се готвеха да посрещнат края си сред отломките на всичко, за което бяха мечтали преди.

Предполагаше се, че никой няма да знае предварително точния час. Но в мрака на нощта Джийн се събуди и лежа неподвижно около минута. Гледаше в тавана, озарен от призрачни проблясъци. После се протегна и хвана ръката на Джордж. Винаги бе спал като заклан, а сега се събуди изведнъж. Те мълчаха — светът нямаше нужда от думи.

Тя вече не се страхуваше, дори не изпитваше тъга. Беше спокойна — сякаш е спряла в някакъв тих залив след буря — нищо не я вълнуваше. Имаше само едно нещо, което трябваше да се направи и Джийн знаеше, че часът е настъпил.

Джордж мълчаливо тръгна след нея из безмълвния дом. Те пресякоха ивицата от лунна светлина, която проникваше през стъкления покрив на студиото. Движеха се безшумно — като странни лунни сенки — и се спряха в детската стая.

Тук нищо не бе променено. Светещите шарки на стените, които Джордж беше създал с толкова много желание, все така излъчваха мека светлина. И дрънкалката — някогашната забава на Джени — още лежеше там, където тя я беше хвърлила, когато се унасяше в непостижимите далечини, които ѝ станаха дом.

„Тя е захвърлила своите играчки — помисли си Джордж, — а нашите ще си отидат от тук заедно с нас.“ Той си спомни за царствените деца на фараоните — преди пет хиляди години техните гerdани и кукли са били погребвани с притежателите си. И сега щеше да бъде така. „Никой вече няма да се полюбува на нашите съкровища — помисли си Джордж. — Ще ги вземем със себе си. Няма да се разделим с тях.“

Джийн бавно се обърна към него и положи главата си върху рамото му. Той я прегърна — старата любов се върна като тихо, но

ясно ехо, отразено в снагата на далечна планина. Беше късно да ѝ каже всичко онова, което искаше. Той тъгуваше не толкова за измяната, колкото за предишното си равнодушие.

После Джийн тихо каза: „Сбогом, мили“ и здраво го прегърна. Джордж не успя да отговори, но и в този последен кратък миг той се изуми от това, че тя знаеше — знаеше, че е време.

В каменните недра на острова се вкопчиха една в друга урановите пластини, стремейки се към недостижимото за тях единение.

Островът се възнесе, за да посрещне изгрева.

ДВАДЕСЕТ И ДВЕ

Корабът на Свръхвладетелите се плъзгаше по светещата следа, оставена сякаш от метеорит, която сочеше самото сърце на съзвездието Карина. Още преди външните планети той започна неистово да потушава скоростта си, но дори край Марс премина с такава, която съставляваше значителна част от светлинната. Исполинските полета на земното Слънце бавно поглъщаха инерцията му, а назад, на милиони километри се простираше огнената черта от използваната от звездолета енергия.

Остарял с половин година, Ян Родрикс се завръщаше вкъщи, в дома, който напусна преди осемдесет години.

Сега той не беше „гратисчия“. Стоеше зад трима пилоти, недоумяваше защо са нужни именно трима и гледаше как се появяват и изчезват знаците върху огромния екран, който доминираше в кабината. Върху екрана се сменяха цветове и очертания, от които той не схващаше нищо. Помисли си, че те означават данни, които на земен кораб щяха да се отчитат от циферблати и стрелки. Понякога екранът показваше разположението на околните звезди и сигурно на него скоро щеше да се появи и Земята.

На Ян му бе хубаво, че се връща у дома, макар и да беше положил доста усилия за бягството. За отминалите месеци бе станал по-възрастен. Видя толкова много неща и толкова различни места, но тъгуваше за познатия роден свят. Сега той знаеше защо Свръхвладетелите не допускаха Земята до звездите. Човечеството трябваше да извърви още много път, преди да може да стане една малка част от цивилизацията, която той беше видял.

А може би, колкото и да въставаше Ян срещу тази мисъл, човечеството щеше да си остане само някаква нисша порода, която стои в зоологическа градина на края на света под надзора на Свръхвладетелите. Дали това криеше Виндартен в двусмисленото си предупреждение преди самото отлитане. „За времето, което е отминало на вашата планета, може да са се случили много неща — каза

Сврѣхвладетелят. — Възможно е, когато видиш своя свят, да не го познаеш.“

Ян си помисли, че е възможно да не познае Земята — осемдесет години бяха голям срок и макар че той бе млад и способен да се приспособи към нови условия, щеше да му е трудно да разбере всичко, което се е променило. Но в едно нямаше съмнение — хората щяха да искат непременно да го изслушат, за да разберат какво е успял да види от света на Сврѣхвладетелите.

Както и очакваше Ян, към него се бяха отнесли снизходително. За полета от Земята той не узна нищо — когато действието на сънотворното престана и Ян се събуди, корабът вече навлизаше в слънчевата система на Сврѣхвладетелите. Той се измъкна от своя фантастичен тайник и с облекчение се убеди, че не му е нужна кислородна маска. Бе задушно, въздухът бе тежък, но можеше да се диша. Ян се оказа в мъждивия червен сумрак на огромния трюм, който беше препълнен с най-различни сандъци и товари — съвсем нормална обстановка за който и да е океански или въздушен лайнер. Той се лута почти цял час, преди да се добере до кабината и да се представи на екипажа.

За негово изумление те съвсем не се удивиха. Ян знаеше, че Сврѣхвладетелите рядко проявяват някакви чувства, но очакваше все пак нещо, дори само една искра от емоция. А те просто продължиха да си гледат работата, следяха екрана и натискаха безбройните копчета върху пулта за управление. Той разбра, че корабът се приготвя за кацане — на екрана час по час се появяваше изображението на планетата и постепенно растеше. Не се усещаше нито движението, нито ускорението и Ян прецени, че не се променя и силата на притеглянето, което бе около пет пъти по-малко от земното. Явно могъщите сили, които движеха кораба, бяха уравновесени с поразителна точност.

После тримата пилоти станаха от местата си като един и Ян разбра, че пътешествието е приключило. Те все още не бяха говорили нито помежду си, нито с него, и когато единият от тях му направи знак да ги последва, Ян осъзна нещо, за което трябваше да е помислил по-рано. Напълно възможно беше тук, на другия край на невероятно дългия път, по който се доставяха товарите на Карелен, никой да не разбира дори и дума от човешката реч.

Тримата го наблюдаваха сериозно, когато пред неговия нетърпелив поглед се разтвориха огромните люкове. Това беше най-великата минута в неговия живот — той беше първият от хората, на когото е писано да види свят, осветен от друго слънце. В кораба проникна светлината на звезда НГС 549672 и пред Ян се откри планетата на Свръхвладетелите.

Какво очакваше да види? И той сам не знаеше. Огромни здания, градове с кули, чиито върхове се губят в облаците, невъобразими машини — всичко това нямаше да го удиви. Но той видя една безлика плоска равнина, която свършваше в един неестествено близък хоризонт. Това еднообразие се нарушаваше само от три други кораба, които висяха на няколко километра по-далеч.

За миг Ян изпита горчиво разочарование. После повдигна рамене — всичко беше много просто — къде можеше да се намира един космодрум, ако не на такава пустинно и безлюдно място?

Бе хладно, но не много. Голямо червено слънце висеше ниско над хоризонта — светлината му напълно стигаше за човешкото око, но Ян си помисли, че може би скоро ще започне да тъгува за зеления и синия цвят. А след това той забеляза в небето огромен, извит тънък полумесец — сякаш близо до слънцето имаше обтегнат гигантски лък. Ян го разглежда дълго време, но после съобрази, че пътешествието му съвсем не е свършило. Реши, че това всъщност е планетата на Свръхвладетелите, а мястото, на което се намират, е неин спътник и база, откъдето излитат звездолетите.

Поведоха го към друг кораб, по-малък. Той не надвишаваше размерите на земен пътнически самолет. Ян се покатери на едно от високите места за сядане — опитваше се да разгледа през илюминатора приближаващата планета.

Прелетът беше толкова стремителен, че не му се отдаваше да различи нищо от ширещото се долу небесно тяло. Сигурно и тук, близо до дома си, Свръхвладетелите използваша някаква разновидност на своите междузвездни двигатели, защото само след няколко минути корабът се потопи в плътна, изпъстрена с облаци атмосфера. Вратите се откриха и всички се озоваха в нещо като хангар — сводовете му сигурно се бяха затворили плътно след пристигането на кораба, защото Ян не забеляза никакви входни отвори.

От това здание той излезе чак след два дни. Никой не беше очаквал такъв товар и изглежда нямаше къде да го устроят. На всичко отгоре нито един Свръхвладетел не разбираше езика му. Бе невъзможно да се обясни каквото и да е и Ян разочаровано осъзна, че съвсем не беше така просто да се влезе в контакт с инопланетяни, както често това бе изобразявано в романите. Езикът на жестовете се оказа абсолютно безполезен. Той се основаваше главно на изразителността на движенията, позите, мимиките на лицето, а Свръхвладетелите бяха твърде различни от хората.

Ян си помисли, че ако езикът на хората се знаеше само от Свръхвладетелите, които бяха на Земята, то тогава всичко бе напразно. Оставаше му да чака и да се надява. Може би някой тамошен учен, специалист по чуждите обитаеми светове, щеше да дойде и да се заеме с него. А може би гостът бе толкова нищожен, че никой нямаше да се безпокои заради него?

Той не можеше да се измъкне сам от зданието — огромните врати нямаха нито ръчки, нито бутони. Когато към тях се приближаваше Свръхвладетел, те се отваряха сами. Ян също се опита да им подейства, размахва високо над главата си каквото имаше под ръка, като разчиташе, че ще подейства на някакъв лъч, опитва всички способности, за които се сети, но безуспешно. Навярно така безпомощен щеше да се чувства и пещерният жител от доисторическите времена, ако го оставеха в сграда на съвременен земен град. Веднъж Ян се опита да излезе с един от Свръхвладетелите, но той кротко го прогони. Ян отстъпи, не желаше никак да разсърди домакините си.

Виндартен се появи, преди той да изпадне в пълно отчаяние. Този Свръхвладетел говореше доста лош английски и при това много бързо, но беше поразително, че едва ли не с всяка минута езикът му се подобряваше. След няколко дни те общуваха съвсем леко помежду си на всякакви теми, стига те да не изискваха специална терминология.

След като Ян попадна под опеката на Виндартен, престана да се тревожи, но съвсем не беше свободен да прави каквото си поиска — почти цялото му време преминаваше в срещи с учени. Свръхвладетелите имаха огромно желание да го изследват със своите непонятни способности и сложни прибори. Понякога апаратите им плашеха Ян, а след опита с някакво хипнотизиращо устройство няколко часа усещаше силна болка в главата си. Той беше готов да

помага на изследователите си, но не бе сигурен, че те знаят докъде се простират неговите душевни и физически сили. Малко бавно например му се отдаде да им обясни, че през определени периоди от време той има нужда от сън.

В кратките промеждутъци между изследванията Ян успя да зърне града и разбра, че ще бъде много трудно, а и опасно, да се движи из него. Не се виждаха нито улици, нито никакъв транспорт. Обитателите на този свят умееха да летят и за тях не беше страшна силата на притеглянето. Затова можеше изведнъж да се окажеш на ръба на няколкостотин метрова пропаст, от чиято дълбочина ти се завива свят, а после да разбереш, че единственият вход към помещението е някакъв отвор високо в стената. По различни начини Ян всяка минута се убеждаваше, че психологията на крилатото племе не можеше да не се отличава коренно от психологията на този, който е прикован към повърхността на своята планета.

Странно бе да се наблюдават Свръхвладетелите, които летяха сред зданията на града като огромни птици, поразяващи с бавните мощни махове на крилата си. Тук се криеше някаква загадка за науката. Планетата беше по-голяма от Земята, а тежестта бе малка и атмосферата твърде плътна. Ян разпита Виндартен и се изясни, както отчасти очакваше и той, че това не е родната планета на Свръхвладетелите. Племето им беше възникнало на друга, много по-малка планета, а този свят те бяха усвоили и бяха изменили не само неговата атмосфера, но и силата на притеглянето.

Архитектурата им бе унила, чисто прагматична. Ян не видя никакви украшения, всяка дреболия имаше някакво конкретно предназначение, макар той да не можеше да го разбере. Ако този град със своята приглушена червеникава светлина и с крилатите си обитатели беше видян от някой средновековен човек, то той със сигурност щеше да реши, че е попаднал в ада. Дори Ян, при всичките си познания и с безстрастието си на учен човек, понякога усещаше, че след миг може да го обхване ужас, неподвластен на ума. Дори и най-ясният и трезв разсъдък можеше да изгуби равновесие, когато наоколо няма нищо познато, на което да се опре.

А тук имаше много непознати неща, които дори Виндартен не се опитваше да разясни — може би не искаше, а може би не можеше. Някакви мигновени избухвания и променливи сенки се мяркаха из

въздуха — бяха толкова стремителни и неуловими, че можеше да се помислят за привидения. Можеха да бъдат нещо страшно, величествено, а можеше да са просто нещо като привличащите окото щуротии от рода на светлинните реклами на древния Бродуей.

Ян чувстваше и друго — че светът на Свръхвладетелите е изпълнен с неуловими за неговия слух звукове. Понякога някакви сложни летящи ритми се възнасяха невероятно високо или се снижаваха толкова, че изчезваха зад пределите на неговото възприятие. Виндартен сякаш не разбираше какво има предвид Ян, когато му говори за музика, така че тайнствените звукове си останаха загадка.

Градът беше малък, много по-малък например от Лондон или Ню Йорк в годините на разцвета им. Виндартен обясни, че на планетата има разхвърляни няколко хиляди подобни градове и всеки от тях си има свое предназначение. Това можеше да се сравни с някои от университетските градове на Земята, само че специализацията тук бе отишла твърде далеч. Ян бързо разбра, че целият този град е зает с изучаването на чуждите цивилизации.

По време на едно от първите излизания на Ян зад пределите на четирите голи стени, където го бяха настанили, Виндартен го заведе в музея на чуждите култури. Това зареди Ян с малко бодрост, която му бе необходима — накрая беше попаднал на място, чийто смисъл му е напълно ясен. Ако не се мисли за мащабите, този музей можеше да се приеме за земен. Пътят до там беше дълъг. Те се спускаха равномерно на огромна кръгла платформа, която се движеше като бутало във вертикален цилиндър с неизвестна дължина. Не се виждаха никакви бутони или ръчки, но в началото и в края на спускането се усещаше ускорение. Сигурно у дома си Свръхвладетелите не губеха енергията на полето, което уравновесява притеглянето. Ян се питаше дали цялата планета не беше пробита от подобни вътрешни преходи и помещения. Защо Свръхвладетелите ограничаваха размерите на градовете си и ги изграждаха в дълбочина, а не в ширина? Това беше още една загадка, която той не разреши.

Цял живот не би стигнал, за да се разгледат огромните зали на музея. Тук бе донесено и събрано създаденото от множество планети и безброй цивилизации. Но Ян успя да види малко. Виндартен внимателно го постави на някаква лента, която Ян отначало помисли за част от украсата на пода. После се сети, че в града няма никакви

украшения — невидима сила меко го подхвана и го понесе напред. Той преминаваше със скорост двадесет-тридесет километра в час покрай огромни витрини, скрили зад себе си видения от невъобразими светове.

Посетителят в музей винаги се уморява, а Свръхвладетелите бяха решили този проблем. Тук не се ходеше пеша.

После придружителят отново подхвана Ян и с махове на могъщите си крила го вдигна над неведомата сила, която ги беше носила в продължение на няколко километра. Пред тях се откри огромна, наполовина празна зала, която беше обяна в позната светлина — такава Ян не бе виждал откакто напусна Земята. Смекчена, за да на дразни очите на Свръхвладетелите, това несъмнено беше светлината на Слънцето. Никога досега Ян не бе мислил, че толкова обикновено нещо може да предизвика у него такава тъга.

Това бе изложбата на експонатите от Земята. Изминаха няколко крачки покрай прекрасния макет на Париж, после край нелепата сбирка от произведения на изкуството, представящи различни столетия, и стигнаха до новите изчислителни машини, които бяха в съседство с брадви от каменния век; сред телевизори бе поставена парната турбина на Херон Александрийски. Пред тях се откри висока врата и те влязоха в кабинета на главата на Отдел Земя.

Ян веднага си помисли, че той може би вижда човек за пръв път. Питаше се дали е бил поне веднъж на Земята или за него тя е само една от многото планети, които той изучава, без дори да има понятие къде се намират. Във всеки случай той не говореше земен език и не разбираше нито дума. Наложил се Виндартен да им превежда.

Ян остана тук няколко часа, през които Свръхвладетелите му показваха разни земни предмети, а той се старал да обясни на записващия апарат тяхното предназначение. След малко се засрами от това, че не знаеше предназначението на много от вещите. Оказа се почти невежа за достиженията на собственото си племе. И се запита дали при всички свои способности и велик ум Свръхвладетелите ще могат да разберат сложността на човешката култура.

От музея Виндартен го поведе по друг път. Отново без никакви усилия те плуваха по огромен сводест коридор, но вече не покрай изкуствените плодове на разума, а покрай това, което е създала природата. Съливан не би пожалил живота си, за да попадне тук и да

види всички чудеса, сътворени от еволюцията сред стотици различни светове. Ян си помисли с тъга, че Съливан сигурно отдавна е умрял...

Изведнъж те се оказаха в галерия, разположена над кръгло помещение, което имаше диаметър около сто метра. По обиколната тераса нямаше никакви перила и Ян се посуети, преди да се реши да отиде към ръба. Но Виндартен стоеше спокойно там и гледаше надолу — Ян също се приближи.

Дъното на това вместилище беше само на дваайсет метра под тях... — беше близо, прекалено близо! По-късно, след като поразмисли, Ян разбра, че Виндартен изобщо не е искал да го поразии. Напротив, и той е бил смаян. Защото Ян отскочи с отчаян вопъл назад и инстинктивно се опита да се скрие от това, което лежеше долу. Когато в плътния въздух замря приглушеното ехо от неговия вик, той отново събра сили да пристъпи към ръба.

Разбира се, ТО беше безжизнено, а не гледаше посетителя с втренчен поглед, както се стори на изплашеният до смърт Ян отначало. Заемаше почти целия този кръгъл басейн и в неговите прозрачни глъбини проблясваха рубинови пламъчета.

Това беше едно единствено исполинско око.

— Защо вдигна такъв шум? — попита Виндартен.

— Изплаших се — смутено си призна Ян.

— Защо? Да не би да си мислил, че тук може да има някаква опасност?

Можеше ли да му се обясни какво е това рефлекс? Ян реши да не се опитва.

— Всичко, което е неочаквано, плаши. Докато не осъзнаеш какво е това ново и непознато нещо, по-безопасно е да предположиш най-лошото.

Ян отново погледна надолу към чудовищното око. Сърцето му още лудо биеше. Може би това беше само много увеличен модел, подобно на микробите и насекомите в земните музеи. Но още докато се питаше това, Ян усети хлад от увереността, че окото е съвсем истинско и в естествена големина.

Виндартен успя да му обясни съвсем малко — той се занимаваше в друга област на науката и не бе твърде любопитен за останалото. От думите му въображението на Ян нарисова някаква огромна едноока твар, обитаваща малките астероиди около едно далечно слънце. Без да

се притеснява от силите на притегляне, циклопът израства до неимоверни размери, а неговото препитание и животът му зависят от това, колко далече и колко ясно вижда единственото му око.

Виждаше се, че за Природата, когато това е необходимо, няма невъзможни неща и Ян безмълвно се зарадва, че и за Свръхвладетелите не всичко на света е достъпно. Бяха донесли от Земята цял кашалот, но ТАКЪВ експонат не можеха да повдигнат дори те.

Друг път той се издигаше все по-високо и по-високо — стените на асансьора станаха матови, а после прозрачни като кристал. Той стоеше, като че без да има никаква опора, сред високите върхове на града и нищо не го ограждаше от бездната. Главата му не се замайваше, както не се замайва главата в самолет, защото нямаше никакво усещане за повърхността на планетата далече долу.

Ян стоеше над облаците — наравно с него в небето имаше само няколко каменни или метални върха на други здания. Долу лениво се движеше аленото море на плътните облаци. Недалеч от мъждивото слънце едва светеха две мънички луни. Почти в средата на този разплут червен диск тъмнееше малко, съвсем кръгло петно. Беше или слънчево петно, или друга луна, която преминава пред светилото.

Ян бавно огледа хоризонта. Облачният покров стигаше до самия му край, но на едно място, Ян не можеше да определи отдалечеността, над облаците се виждаха някакви силуети — може би бяха кулите на друг град. Ян дълго се вглежда натам, а после премести погледа си в друга посока.

Когато описа полукръг, той видя една планина. Беше точно зад гърба му и се извисяваше самотна над края на хоризонта — склоновете ѝ се спускаха под облаците и той не можеше да види нейното подножие. Така се крие под водата по-голямата част от айсберга. Ян внимателно се опита да прецени размерите на тази грамада. Просто не можеше да повярва, че на планета, където силата на притегляне е толкова малка, може да съществува нещо подобно. Може би Свръхвладетелите се издигаха до тези откоси с крилата си и се рееха сред тях подобно на орли сред исполински зъбери.

След това пред очите му планината започна да променя облика си. Когато Ян я съзря за пръв път, тя беше тъмно пурпурна, с някакъв зловещ оттенък и с някакви неясни петна по върховете. Той се опита да ги разгледа по-добре и изведнъж забеляза, че те се движат...

Отначало Ян не повярва на очите си. После старателно си припомни, че всички привични понятия тук са безполезни — не трябваше да позволява на разсъдъка си да отхвърля дори най-малкото от това, което сетивата му възприемаха и предаваха в тайниците на мозъка. Не трябваше и да се опитва да разбира — достатъчно беше да наблюдава. Осмислянето щеше да дойде след това — или изобщо нямаше да дойде.

Планината — Ян все още считаше това за планина, просто нямаше друга по-подходяща дума — изглеждаше жива. Той си спомни чудовищното око, което беше видял там, в гробницата, в недрата на планетата..., но му се стори немислимо. Това не беше форма на органичен живот, може би дори не беше материя в познатия за него смисъл.

Неясната пурпурна грамада се разпалваше и пламтеше гневно. Разсякоха я ярки жълти линии и Ян си помисли, че това е вулкан, който излива потоци от лава в равнината. Но забеляза движението на някакви петна и точки и разбра — потоците бяха устремени нагоре!

Нещо ново се надигаше над алените облаци, които опасваха подножието на планината. Беше огромен пръстен, безупречно хоризонтален и безупречно кръгъл, а цветът му беше същият, който Ян бе оставил далеч от тук — така ясно синееше небето само над Земята. Нито веднъж досега той не бе виждал подобна лазурна синева в света на Свръхвладетелите — тъга и самота го стиснаха за гърлото.

А синият пръстен се издигаше и се разширяваше. Той вече беше над върха на планината и близкият му край се носеше към Ян. Разбира се беше някакъв вихър, обръч от газ или дим, който се разшири до няколко километра в диаметър. Но не се забелязваше никакво въртене и макар че се разширяваше, той не ставаше по-малко плътен.

Издигайки се все по-нагоре огромният пръстен премина и над главата на Ян — сянката му величествено се носеше по облаците. Ян гледа след него, докато той не се превърна в тънка синя нишка, която едва се различаваше в пурпурното небе. Когато се скри съвсем от

погледа му, той вече имаше няколкостотин километра ширина и продължаваше да расте.

Ян отново погледна към планината. Сега тя беше златна и без никакво петънце. Може би на него само му се струваше така — вече бе готов да повярва във всичко — но в момента тя се беше източила, бе станала по-висока и се въртеше около оста си — като смерч. Едва сега вцепененият и потресен Ян се сети за фотоапарата си. Той го вдигна и го насочи към тази невъзможна и непостижима за ума загадка.

Виндартен бързо пристъпи към него и заслони всичко. Огромните му длани решително и неумолимо закриха обектива и издърпаха апарата надолу. Ян не се опита да се възпротиви, а и разбира се това нямаше да му се отдаде... Той изведнъж усети смъртен ужас от тази неведома реалност на края на света. Достатъчно беше видял.

Дотогава, където и да беше, никой не му забраняваше да фотографира. Сега Виндартен дори не обясни забраната си. Само дълго и подробно, до най-малките дреболии, разпитва Ян как и какво е видял.

Тогава Ян разбра, че Виндартен е наблюдавал нещо съвсем различно и за пръв път осъзна, че Свръхвладетелите също се подчиняват на някого.

И така, той се завръщаше вкъщи — всички чудеса, страхове и тайни бяха останали назад. Корабът може би беше същият, но екипажът сигурно бе друг. Колкото и да бе дълъг животът на Свръхвладетелите, трудно беше да се повярва, че те охотно се откъсват от дома си за десетилетията, които отнемаше междузвездният полет.

Разбира се, относителността на времето при околосветлинната скорост беше медал с две страни. Свръхвладетелите щяха да остарееят в полета си до Земята само с четири месеца, но при завръщането им техните приятели щяха да са по-стари с осемдесет години.

Ако Ян беше пожелал, той несъмнено можеше да остане там до края на живота си. Но Виндартен го предупреди, че следващият кораб ще се отправи към Земята след няколко години и го посъветва да не изпуска случая. Възможно е Свръхвладетелите да бяха преценили, че умът на човека не би издържал наплива от впечатления. А може би

просто бе започнал да им пречи и те нямаха време да се занимават с него.

Но това вече не го занимаваше — Земята приближаваше. Той я беше виждал стотици пъти по този начин, но само чрез хладните изкуствени очи на камерите. Сега я наблюдаваше от космоса. Идваше краят на неговата осъществена мечта и Земята кръжеше под него по вечната си орбита.

Огромният синьозелен сърп се виждаше в своята първа четвърт — другата част от диска се криеше в нощна тъмнина. Облаци почти нямаше — само тук-там в долната част те протягаха ивиците си по направление на пасатите. Проблясваше ледената шапка на полюса, но още по-ярко беше отражението на слънчевите лъчи във водите на Тихия океан.

В това полукълбо имаше толкова малко суша. Можеше да си помислиш, че цялата планета е покрита с вода. От континентите се виждаше само Австралия — там фината мъгла на атмосферата сякаш бе малко по-плътна.

Корабът навлезе в огромен тъмен конус — сянката на Земята. Блестящият сърп се източи в тънка огнена линия, в огънат горящ лък, премигна прощално и изчезна. Долу бе само тъмнината на нощта. Свят, потънал в сън.

И тогава Ян разбра, че нещо не е наред. Под тях бе сушата, но къде бяха проблясващите светлинки на огъня, блестящите фойерверки — белезите на съградените от хората градове? Цялото полукълбо тънеше в мрак и нито една искрица не прогонваше нощната тъма. Нямаше и следа от милионите киловати, които щедро озаряваха небесата. Сякаш пред очите на Ян бе Земята, но до появата на човека.

Не така си представяше Ян своето завръщане у дома. Оставаше му само да чака, а в душата му нарастваше страхът от неизвестното. Нещо се бе случило..., нещо непостижимо за ума му. През това време корабът уверено се снижаваше, описа широка дъга и отново излезе откъм осветената страна на планетата.

Ян не видя приземяването — изображението на Земята върху екрана внезапно се смени от някакви линии и проблясъци. Когато екранът се проясни отново, пътешествието вече беше завършило. Сега в далечината се виждаха високи здания, наоколо се движеха някакви машини, а след тях идваха няколко Свръхвладетеля.

Някъде приглушено забуча въздушна струя — налягането на въздуха в звездолета се изравняваше с външното. После Ян чу как се разкриваха огромните му отвори. Той не можеше да чака повече — мълчаливите великани някак снизходително, а може би равнодушно, наблюдаваха как той притича и изскочи вън от кабината.

Беше си вкъщи и отново виждаше сияйната светлина на познатото слънце, вдишваше същия въздух, който за пръв бе облял дробовете му в деня на неговото раждане.

Карелен стоеше малко настрани от останалите, близо до огромна платформа, натоварена със сандъци. Ян дори не се замисли как е разпознал Попечителя, не се удиви, че той си беше съвсем същият както преди. Сякаш бе подготвен за това, че в Карелен няма да има никакви промени.

— Чаках те — каза Карелен.

ДВАДЕСЕТ И ТРИ

— Отначало не беше опасно да се появяваме сред тях — каза Карелен. — Но те не се нуждаеха повече от нас — нашата работа беше завършена, когато ги събрахме всички заедно и ги заселихме на отделен континент. Погледни.

Стената пред Ян изчезна. Сега от височина няколкостотин метра той виждаше приветлива гориста местност. Изглеждаше така, сякаш няма преграда между тях и земята, и на Ян за миг му се зави свят.

— Така беше преди пет години, когато започна втората фаза.

Долу се движеха някакви фигури и камерата стремглаво се спусна над тях като хищна птица.

— Ще ти е тъжно да ги гледаш — каза Карелен, — но помни, че предишните критерии са неприложими. Тези деца не са хора.

И все пак Ян видя тъкмо деца — никаква логика не можеше да преодолее това впечатление. Бяха като диваци, които изпълняват някакъв обреден танц. Всички те бяха голи, мръсни и със сплъстени коси, от които не се виждаха очите им. Доколкото можеше да разбере Ян, те бяха на различна възраст — между пет и петнайсет — но се движеха еднакво бързо и уверено, без да обръщат никакво внимание на окръжаващия ги свят.

После Ян разгледа лицата им. Той с мъка преглътна буцата, която заседна на гърлото му — костваше му много усилия да не отвърне главата си. Лицата им бяха съвсем пусти, изглеждаха по-зле, отколкото у мъртъвци, защото дори чертите на мъртвеца съхраняват някакъв отпечатък, сложен от Времето, който говори даже тогава, когато устата е замлъкнала завинаги. А в тези лица чувствата и вълненията не бяха повече отколкото в облика на змия или насекомо. Свръхвладетелите изглеждаха по-човечно от тях.

— Ти търсиш това, което вече го няма тук — каза Карелен. — Запомни, в тях няма нищо от личността, както не притежава личност отделната клетка от човешкото тяло. Но тяхното единство съставлява нещо много по-велико от човека.

— Защо те през цялото време се движат така?

— Ние го наричаме Дългия танц — отвърна Карелен. — Те никога не спят и това продължава вече почти една година. Те са триста милиона и образуват строго определена движеща се рисунка върху целия материк. Ние безкрайно се опитваме да намерим смисъла на този картина и не успяваме, може би защото виждаме само физическата страна, само една малка част от това, което е тук, на Земята. Вероятно това, което ние наричаме Свръхразум, още ги обучава, създава от тях едно определено единство, което после ще включи изцяло в себе си.

— Но как могат да живеят, без да се хранят? И какво става, когато се натъкнат на препятствие — на дърво, скала, река?

— Реката няма значение за тях, защото те не могат да потънат. По отношение на препятствията понякога грешат, но дори не забелязват грешките. А храната... е, тук има достатъчно плодове и дивеч. Но те не се нуждаят повече от храна, а и от много други неща. Храната е преди всичко източник на енергия, а те се научиха да черпят своята енергия от много по-мощни източници.

Пред очите им нещо премига и образът се стопи като в знойна лятна мараня. А когато се появи отново, долу вече нямаше движение.

— Погледни — каза Карелен. — Това е след още три години.

Малките фигури, ако не се знаеше истината, изглеждаха съвсем безпомощни и жалки. Бяха застинали неподвижно навсякъде — в гората, по полянките, в равнината. Камерата непрестанно ги обхождаше и на Ян му се стори, че сега той наблюдава едно и също лице. Някога беше виждал странни фотографии, направени чрез наслагване един върху друг на десетки различни негативи, от което се получаваша някакви „средни“ черти. Тези лица долу бяха също така празни, безжизнени, неразличими.

Сякаш стоящите спяха или се бяха вцепенили. Клепачите на всички бяха затворени — като че бяха същества, които осъзнават окръжаващото ги не повече от дърветата, под които бяха застинали. Ян се запита какви мисли можеха да се движат в тази сложна плетеница, в която разумът на всеки не бе нито повече, нито по-малко от нишка в исполинска тъкан. Той проумя, че тази тъкан оплита множество светове и множество племена, и продължава да расте.

Изведнъж... Ян не можеше да повярва на очите си — беше ослепен, потресен. Преди секунда пред него беше най-обикновената

картина на приветлив и плодороден край, в която единственото странно нещо бяха разпръснатите от край до край (но не съвсем безпорядъчно) безбройни малки фигури. И внезапно дърветата и тревите, и всички живи твари, които живееха сред тях — изчезнаха, загинаха безследно. Останаха само тихите езера, лъкатушещите реки, закръглените хълмове — сиво кафяви, изгубили за миг своя зелен покров — и мълчаливите равнодушни статуи, виновниците за внезапното разрушение.

— Защо унищожиха всичко!? — възкликна Ян.

— Възможно е да им е пречило присъствието на чужд разум — дори на най-примитивния, този на животните и растенията. Няма да се удивим, ако един ден те сметат за пречка и целия материален свят. Но как бихме могли да знаем какво ще стане тогава? Сега разбираш защо, след като изпълнихме дълга си, се отстранихме. Все още опитваме да ги изучаваме, но вече никога не ходим там, при тях, и не изпращаме наши прибори. Решаваме се само да ги наблюдаваме отвисоко.

— Това се е случило преди много години — каза Ян. — Какво стана по-нататък?

— Почти нищо. За цялото това време те почти не са помръднали, не са обръщали внимание дали е ден или нощ, лято или зима. Те и досега изпробват силите си. Някои реки измениха руслата си, а една сега тече нагоре, към планината. Но всичко, което те правят досега, изглежда безцелно.

— А вас съвсем ли не ви забелязват?

— Да, но в това няма нищо удивително. На тази... цяла... част, която те станаха, ѝ е известно всичко за нас. Нашите опити да я изучим явно са ѝ съвсем безразлични. Когато тя поиска да си отидем оттук, или ни поръча работа на друго място, тя напълно ясно ще изрази волята си. А дотогава ние ще останем тук — нека нашите учени да узнаят колкото може повече.

„Ето, това е краят на човечеството — помисли си Ян с покорство, което превъзхождаше и най-дълбоката скръб. — Край, който не е предвидил нито един пророк... Тук няма място нито за надежда, нито за отчаяние.“

И все пак в това имаше някаква закономерност, завършеност, като във велико произведение на изкуството. Ян, макар и за миг, беше видял Вселената в цялата ѝ страхотна необятност и сега знаеше, че в

нея няма място за човека. В този момент разбра колко напразна в крайна сметка е била мечтата му, която го изпрати сред звездите.

Пътят към тях се раздвояваше и в която и посока да се вървеше, в края на краищата нямаше да се стигне до нищо, което дори и най-малко да отговаря на надеждите или страховете на хората.

В края на единия път бяха Свръхвладетелите. Всеки бе съхранил своята личност, своето независимо „аз“; те обладаваха самосъзнание и местоимението „аз“ в техния език беше изпълнено със смисъл. Те бяха способни да чувстват и дори някои от присъщите им чувства бяха същите както и у хората. Но сега бе ясно, че са в задънена улица, от която няма изход.

Разумът им беше десетократно, а може би стократно по-могъщ от човешкия. Но това в крайна сметка беше без значение. Те бяха безпомощни пред невъобразимата сложност на Галактиката, включваща в себе си сто хиляди милиона слънца — и пред космоса, който е съставен от сто хиляди милиона галактики.

А в края на другия път? Там беше Свръхразумът — каквото и да означаваше това понятие. Пред него човекът беше това, което е амебата пред човека. В същността си той беше безкраен, безграничен, безсмъртен — колко ли време бе събирал в себе си едно разумно племе след друго, разширявайки се все повече и все повече сред звездите? Дали и той имаше някакви желаниа, някаква цел, която смътно съзнава, но която може би никога няма да достигне? Сега той беше всмукал в себе си и всичко, което за времето на своето битие бе достигнало човечеството. Това не беше трагедия, а просто свършек. Милиардите мислещи искри, от които се състоеше човечеството, проблеснаха в нощта и угаснаха завинаги. Но животът им не беше напразен.

Ян разбираше развързката предварително. Може би тя щеше да дойде утре или след столетия. Сигурно и Свръхвладетелите не знаеха точно.

Сега бе съвсем ясно към какво са се стремили, какво правят за човечеството и защо все още не си тръгват от Земята. Пред тях Ян се чувстваше нищожество — не можеше да не се възхищава на непоколебимото им търпение. Бяха чакали толкова дълго...

Ян не успя да разбере как са възникнали връзките, които съединяваха Свръхразума с неговите слуги. По думите на Рашаверак

Свръхразумът е присъствал в историята на неговия народ от самото начало, но е започнал да се разпорежда със Свръхвладетелите едва когато те са създали високонаучна цивилизация и са започнали да странстват из космоса, за да изпълняват поръченията му.

— Но за какво сте му нужни? — недоумяваше Ян. — При такава невъобразима мощ за него сигурно няма невъзможни неща.

— Има — каза Рашаверак. — И за него има граници. Ние знаем, че в миналото той се е опитвал да въздейства непосредствено на съзнанието на други разумни същества и да влияе на развитието на техните култури. И всеки път не е успявал — може би за тях напрежението се е оказвало непосилно. Ние сме негови преводачи..., опекуни, или, ако приемем едно от вашите сравнения, ние обработваме почвата и чакаме да дойде времето за жътва. Свръхразумът събира урожая, а ние отиваме на друга нива. Вие сте вече петото разумно племе, което достигна върховете пред очите ни. Всеки път към нашите познания се прибавя по нещо ново.

— Не ви ли възмуцава това, че Свръхразумът ви използва като оръдие на труда?

— Това ни дава и някои предимства. При това от неизбежното се възмуцава само този, който е неразумен.

Ян мрачно си помисли, че точно с това човечеството никога не е можело наистина да се примири. Имаше неща, които не се подаваха на логиката и тях Свръхвладетелите не можеха да разберат.

— Странно защо Свръхразумът е избрал точно вас за свое оръдие, щом вие не притежавате свръхчувствените сили, които са скрити в хората? Как той общува с вас, как ви дава да знаете какво желае?

— Не мога да отговоря на този въпрос и не мога да ти обясня защо трябва да крия някои обстоятелства от теб. Може би ще дойде ден, когато ще узнаеш част от истината.

Ян бе озадачен, позамисли се, но разбра, че няма смисъл да разпитва повече. Реши да промени темата с надеждата, че след всичко ще успее да издири ключа към загадката.

— Тогава обяснете ми нещо, за което също мълчите. Какво се е случило, когато вашето племе е дошло за пръв път на Земята преди много години? Защо сте станали за нас въплъщение на ужаса и злото?

Рашаверак се усмихна. Това не му се удаваше така добре, както на Карелен, но все пак приличаше на усмивка.

— Никой не можа да се досети и сега ти разбираш защо не желаехме да ви го обясним. Само едно събитие можеше да потресе човечеството до такава степен. Но това се случи не в зората на вашата история, а в нейния край.

— Как така? — недоумяваше Ян.

— Когато преди сто и петдесет години се появихме във вашето небе, ние се срещаме за пръв път помежду си, макар че, разбира се, ви бяхме изучавали от разстояние. И все пак вие се изплашихте и ни познахте, и ние предварително знаехме, че ще бъде така. Това всъщност не е памет. Ти се убеди на практика, че времето е нещо много по-сложно, отколкото вашата наука си представяше. Това бе памет не за миналото, а за бъдещето, за тези последни години, когато човечеството узнава, че е дошъл неговият край. Колкото и да се стараехме, този край се оказа труден. Ние присъствахме на него и затова хората видяха в нас възмущение на гибелта си. До този миг оставаха цели десет хилядолетия! Това е било като ехо, отразено в пръстена на Времето. То се е понесло от бъдещето в миналото — не памет, а по-скоро предчувствие.

Бе трудно за разбиране и Ян помълча, като се опитваше да осмисли неочакваното откритие. Все пак не беше толкова неочаквано — опитът му го бе убедил, че причината и следствието често сменят местата си.

Очевидно съществуваше някаква племенна, родова памет, която по някакъв начин е престанала да зависи от времето. Бъдещето и миналото за нея бяха едно и също нещо. Ето защо преди хиляди години замъглените от смъртен ужас човешки очи вече са улавяли изкривения облик на Свръхвладетелите.

— Сега разбирам — каза последният човек.

Последният човек на Земята! Беше трудно за осъзнаване. Когато отлиташе в космоса, Ян се бе примирил с мисълта, че може би се откъсва завинаги от хората, но още не чувстваше самота. Може би с годините щеше да се появи мъчително желание да види човешко лице,

но и досега в обществото на Свръхвладетелите не му бе съвсем самотно.

Само десет години преди да се върне на Земята там все още имаше хора, но те бяха изтърсаците, последните изродени издънки на човешкия род — Ян не трябваше да съжалява, че не ги е заварил. Нямаше повече деца — Свръхвладетелите не можеха да обяснят защо осиротелите бащи и майки не са се опитали да попълнят загубата, но Ян подозираше, че причините са чисто психологически. Homo sapiens е загинал.

Може би някъде из все още неразрушените градове се бяха запазили ръкописите на някакъв късен човекоподобен, които разказваха за края на човешкия род. Но дори и да бе така, Ян нямаше желание да ги прочете — беше му достатъчен разказът на Рашаверак.

Някои бяха приключили със себе си, други, търсещи забрава, се бяха отдали на трескава дейност или на някакъв безразсъден, самоубийствен спорт, който е напомнял малка война. Числеността на населението бързо е намалявала — останалите са се състарявали преждевременно. Уморените редици на армиите, притиснати една в друга, са се измъквали в последно отстъпление.

Сигурно миг преди да се спусне завинаги завесата след последния акт, трагедията е била озарена от изблици на героизъм и преданост, и са я помрачавали варварство и себелюбие. Ян никога нямаше да разбере дали всички са свършили в отчаяние или покорство.

Той и без това имаше над какво да помисли. На около километър от базата на Свръхвладетелите имаше изоставена вила. Ян изгуби повече от месец, за да подреди всичко в нея. От близкия град, който беше на трийсетина километра, той занесе там всякакви нужни за ежедневието прибори и устройства. Из града с него летеше Рашаверак. Ян подозираше, че неговата дружба не е съвсем безкористна. Свръхвладетелят, специалист-психолог, все още изучаваше последния представител на Homo sapiens.

Явно жителите на този град го бяха напуснали, преди да дойде краят — домовете и дори почти всичко необходимо, например водопроводните инсталации, бяха здрави и годни. Нямаше да е трудно да се пусне електростанцията и да се върне блясъкът и привидността за живот по широките улици. Ян се утешаваше с подобни мисли, но после реши, че не си струва — имаше нещо болезнено в това. Бе ясно,

че е безсмислено да се предава на съжаления за миналото, а и не желаше.

Имаше всичко необходимо под ръка и до края си нямаше да изпита никакви нужди, но непременно му трябваше и електронно пиано и никакви партитури на Бах. Винаги бе желал да се занимава сериозно с музика и винаги нямаше време за това. Сега щеше да го навакса. Ако не свиреше сам, слушаше записи на велики симфонии и концерти, музиката постоянно изпълваше неговия дом. Музиката — това щеше да е талисманът му и щитът срещу самотата, която рано или късно щеше да започне да го тормози.

Той често бродеше по хълмовете и мислеше за всичко, което се случи с него за няколкото месеца от мига, когато за последен път видя Земята. Не бе допускал, че когато се е прощавал със Съливан преди осемдесет земни години, вече се е раждало последното човешко поколение.

Кореше се, че тогава е бил толкова безмозъчно пале. Но не си струваше да се разкайва — бе останал сам на Земята и трябваше да осмисли тези последни години, скрити вече от завесата на времето. Той ги прескочи, отиде направо в бъдещето, и сега узнаваше отговорите на много въпроси, които вече никой от хората нямаше да получи. Любопитството му бе почти утолено — само понякога се питаше какво още чакат Свръхвладетелите и защо се бавят. Какво в крайна сметка щеше да бъде възнаграждението за тяхното търпение? Но най-често, със спокойното покорство, което завладява човека след дълъг и напрегнат живот, той прекарваше времето си зад рояла, опивайки се от музиката на Бах. Може би залъгваше сам себе се, а може би беше благотворна прищявка на неговия ум, но сега му се струваше, че винаги е мечтал за това. Жаждата, която се е криела в тайниците на душата му, накрая се появи и в светлината на неговото съзнание.

И преди беше не лош пианист, а сега — най-добрият в целия свят.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТИРИ

Новината му съобщи Рашаверак, но той вече и сам се бе досетил. На разсъмване се събуди от някакъв страшен сън и не можа да заспи повече. Не успя да си спомни нищо от него, което му се стори странно, защото отдавна бе убеден, че всеки сън може да се припомни веднага след събуждане, стига човек да се постарее както трябва. Спомни си само, че в съновидението си беше малко момче, стоеше в голяма пуста равнина и се вслушваше в неведом властен глас, който го призовава на неизвестен език.

Сънят все още го тревожеше — може би това бе първият удар, който самотата нанася на неговия разсъдък? Не му се седеше вкъщи и той излезе на изоставената обрасла с треви и бурени полянка.

Пълната луна заливаше света със златистата си ярка светлина — всичко се виждаше като на длан. Исполинският цилиндър на кораба на Карелен проблясваше над базите на Свръхвладетелите. До него техните здания изглеждаха като сътворени от човешка ръка. Ян гледаше кораба и се опитваше да си спомни чувствата, които събуждаше някога в него тази грамада. Тогава му се струваше, че това е непостижима цел, символ на всичко, към което напразно се стреми човек. Сега неговият вид изобщо не го вълнуваше.

Всичко бе застинало в тишина. Разбира се, както винаги Свръхвладетелите бяха заети с нещо, но сега не се появяваха. Сякаш Ян живееше съвсем сам на Земята..., и всъщност си беше точно така. Той погледа луната, за да даде възможност на мислите и очите си да отдъхнат с нещо познато и привично.

Виждаше древните, отдавна познати лунни морета. Ян бе ходил в дълбините на космоса, на разстояние цели четиридесет светлинни години, но така и не бе успял да отиде до тези безмълвни равнини от прах, до които имаше само две светлинни секунди. От няколко минути той за развлечение се опитваше да открие с поглед кратера Тихо. А когато го намери, се удиви, че светещото петънце се оказа по-далеч от центъра на лунния диск, отколкото си мислеше. И изведнъж разбра, че тъмният овал на Морето на кризите е изчезнал някъде.

Спътникът на Земята беше обърнал към нея съвсем не това свое лице, което я гледаше от милиони години. Луната се завърташе по друг начин около оста си.

Това можеше да означава само едно. В другото полукълбо на Земята, на материка, на който бяха унищожили така внезапно всичко живо, ТЕ са се опомнили от дългото си вцепенение. Като дете, което се събужда и се протяга в светлината на новия ден, те изпробваха своите нововъзстановени сили.

— Да, ти позна — каза Рашаверак. — Вече не е безопасно да оставаме тук. Може би все още не ни обръщат внимание, но не трябва да се рискува. Ще отлетим, след като натоварим всичко — вероятно след два-три часа.

Той погледна към небето, сякаш се боеше, че там всеки миг може да стане някакво ново чудо. Но там беше спокойно — луната бе залязла и няколко рехави облака плуваха във висините, подгонени от западния вятър.

— Лудорията с Луната все още не е толкова опасна — продължи Рашаверак. — Но ако решат да направят нещо със Слънцето? Разбира се, ще оставим тук прибори и чрез тях ще узнаем следващите им стъпки.

— Аз оставам — изведнъж каза Ян. — Нагледах се на Вселената. Сега ми е интересно само едно — съдбата на моята родна планета.

Почвата под краката му леко се разтресе.

— Очаквах това — продължи Ян. — Щом са променили въртенето на Луната, някъде трябва да се измени и моментът на импулса. Сега се забавя въртенето на Земята. Даже не знам кое ме поразява повече — КАК го правят или ЗАЩО го правят.

— Те все още си играят — каза Рашаверак. — Нима има много логика в постъпките на едно дете? Това цялото, което възникна от вашето племе, в много отношения е още дете. То още не е готово да се съедини със Свръхразума. Но скоро ще стане и това, и тогава цялата Земя ще остане на твое разпореждане.

Не беше довършил мисълта си и Ян го допълни:

— Ако самата Земя не престане да съществува.

— Разбираш, че има и такава опасност и въпреки това искаш да останеш?

— Да. Прекарах вкъщи пет... или вече шест години? Да става каквото ще — за нищо няма да съжалявам.

— И ние се надявахме, че ще пожелаеш да останеш — бавно каза Рашаверак. — Ако останеш, ще можеш да ни помогнеш и на нас в някои неща...

Огнената следа на звездолета се изтъни и угасна някъде зад орбитата на Марс. Ян си мислеше, че единствен той от милиардите хора, които бяха живели и умрели на Земята, е преминал по този път. Никой никога повече нямаше да го извърви.

Цялата Земя му принадлежеше. Нямаше недостиг за нищо, бяха достъпни всички материални блага, за които можеше да се мечтае. Но това вече не го привличаше. Не го плашеха нито самотата на безлюдната планета, нито присъствието на това, което още бе тук, съвсем близо, но скоро щеше да потърси неведомата си съдба. Сигурно когато то си отидеше, щеше да остави след себе си такава бурна и разпенена следа, че Ян заедно с всички загадки, които още го занимаваха, нямаше да оцелее.

Но и това нямаше значение. Той постигна всичко, което искаше — би било непоносимо скучно да влачи безцелно съществуване на опустялата планета. Можеше да отлети със Свръхвладетелите, но какъв смисъл имаше това? Той, както никой друг, знаеше, че Карелен някога каза самата истина: „Звездите не са за хората!“

Ян остави зад себе си нощната тъмнина и влезе през широките врати в базата на Свръхвладетелите. Огромните ѝ размери съвсем не го провокираха, всичко грамадно само по себе си не означаваше вече нищо. Червените светлилки мъждиво просветваха — енергията, която ги поддържаше, щеше да стигне за цял век. От двете страни на пътя стояха изоставените от Свръхвладетелите машини — Ян никога нямаше да узнае тайната на техните устройства и предназначения. Той ги отмина, покатери се ловко по грамадните стъпала и накрая се добра до кабината.

Тук още цареше духът на Свръхвладетелите, още работеха техните прибори и изпълняваха волята им, макар че ги делеше

огромно разстояние. Какво можеше да добави Ян към потока от информация, който те изпращаха в пространството?

Той се покатери на високата седалка на пилота и се постара да се настани по-удобно. Очакваше го вече включеният микрофон и сигурно всяка негова стъпка се следеше от някакво подобие на камера, но той не можеше да го открие.

Зад пулта за управление, изпълнен с множество непонятни прибори, към звездната нощ гледаха широки прозорци — виждаше се долината, която спеше под вече изтънялата луна, виждаше се и далечният планински хребет. Из долината се виеше река, тук-там проблясваше някое водно завихряне или плиснала вълна. Всичко бе изпълнено с невероятен покой. Може би така е било и в мига на раждането на човека — същото, както в неговия последен час.

Някъде в пространството, неизвестно на колко милиона километра, Карелен, разбира се, чакаше. Странно бе да се мисли, че корабът на Свръхвладетелите се отдалечава от Земята почти със същата скорост, с която и сигналът, който Ян щеше да изпрати към тях. Почти, но все пак не толкова бързо. Преследването щеше да е дълго, но неговите думи щяха да стигнат до Попечителя и с това Ян щеше да изпълни дълга си пред него.

Ян се питаше колко от случилото се влизаше в предварителните планове на Карелен и колко бе плод на внезапно откритие или гениална импровизация. Нима преди почти сто години Попечителят умишлено допусна неговото тайно бягство от Земята, за да може сега той да изиграе тази роля? Струваше му се малко вероятно. Едно обаче беше ясно — Карелен отдавна е носил в себе си някакъв грандиозен, сложен замисъл. Той е служил на Свръхразума и в същото време го е изучавал с всички средства. Ян подозираше, че Попечителят се ръководи в действията си не само от любопитството на учения. Може би Свръхвладетелите мечтаят да узнаят някога достатъчно за могъщите сили, на които служат, и да се освободят от това странно робство.

На Ян му бе трудно да повярва, че той е в състояние да прибави нещо към техните познания. „Говори ни за това, което виждаш — му беше казал Рашаверак. — Картината, която ще бъде пред очите ти, ще се предава и от нашите камери. Но вероятно ти ще я разбереш и

осмислиш по съвсем различен начин, което може би ще ни обясни много неща.“ И Ян бе решил да се постарее с всички сили.

— Все още няма нищо ново — започна той. — Преди няколко минути видях как изчезна в небето следата на вашия кораб. Луната започна да се смалява и тази нейна страна, която винаги е била обърната към Земята, сега почти наполовина е скрита... Впрочем вие сигурно знаете това.

Той замълча, чувстваше се доста глупаво. Имаше сякаш нещо неуместно, дори малко нелепо, в неговото поведение. Свършваше историята на цял един свят, а той говореше като някакъв коментатор на спортно състезание. Но само повдигна рамене и отхвърли подобна мисъл. Във величествените мигове на всички времена често се е ухилвала пошлостта..., но тук, освен той самият, нямаше кой да го забележи.

— За последния час имаше три леки земетресения — продължи Ян. — ТЕ забележително управляват въртенето на Земята, но все пак не свършено... Наистина, Карелен, все повече се убеждавам, че ми е трудно да кажа нещо такова, което вашите прибори да не са ви съобщили. Може би щеше да ми е по-леко, ако поне бяхте намекнали какво ме очаква и ме бяхте предупредили дълго ли трябва да чакам. Ако не се случи нещо, ще установя отново връзка след шест часа, както се условихме...

Не, слушайте! Сигурно са чакали само да отлетите. Нещо започва. Звездите избледняват. Сякаш цялото небе страшно бързо се покрива с огромен облак. Само че това не е облак. В него има някаква система... Трудно е да се различи, но е нещо като мъглива мрежа от ленти и линии, те постоянно се местят. Сякаш звездите са се заплели в огромна призрачна паяжина.

Цялата тази мрежа засвети... Свети и пулсира, съвсем като жива. Може би наистина е жива... или е нещо по-висше от живот, както всичко живо е по-висше от неорганичния свят.

Струва ми се, че светенето се премества в единия край на небето,... минута, ще отида на другия прозорец.

Да,... можех и по-рано да се досетя. На запад над хоризонта има огромен огнен стълб, някакво пламтящо дърво. То е много далеч, от другата страна на Земята. Знам откъде расте — ТЕ са го пуснали, за да

се съединят със Свръхразума. Обучението е завършило и те отхвърлят последните остатъци от материя.

Огненият стълб се издига нагоре, а мрежата става все по-отчетлива, сега не е толкова мъглива. На места като че ли е съвсем плътна,... макар че звездите все още просветват през нея.

Разбрах, Карелен, видях, че и над вашата планета израсна нещо подобно, въпреки че не бе съвсем същото. Може би е част от Свръхразума? Навярно сте скривали истината от мен, за да не съм предубеден,... да бъда един обективен наблюдател. Бих искал да знам какво виждате сега на екраните си и да го сравня с това, което наблюдавам в момента!

Сигурно по този начин той говори с вас, с такива очертания и цветове? Помня, че на екраните ви в кабината на вашия кораб се появяваха някакви петна — това бе зрителен език, понятен за очите ви.

Сега сред звездите проблясват и танцуват някакви лъчи — съвсем като северно сияние. И може наистина да е така — силна магнитна буря. Долината, планините... — всичко е осветено по-ярко, отколкото през деня... Червени, златни, зелени ивици пробягват по небето... Не може да се опише с никакви думи... Несправедливо е, че само аз мога да видя това — не съм и мислил, че може да съществуват подобни цветове...

Бурята утихва, но огромната мъглива мрежа е още тук. Изглежда северното сияние е само страничен продукт от някаква енергия, която се освобождава там, в стратосферата...

Минута, има нещо ново. Някакво олекване в телата. Какво означава това? Пуснах молива — той пада бавно, като перо. Нещо става с гравитацията,... излезе силен вятър,... в равнината клоните на дърветата се огъват и се чупят.

Разбирам... Атмосферата се разрежда. Камъните и дърветата се издигат нагоре, сякаш Земята иска да тръгне след ТЯХ в небето. Вихърът вдигна облаци прах. Не виждам... Може би скоро ще се проясни.

Да... Сега е по-добре. Всичко е пометено от повърхността... Прахът се разсейва. Интересно, дълго ли ще издържи това здание? Става все по-трудно за дишане... Ще се опитам да говоря по-бавно.

Отново виждам добре. Огненият стълб е на мястото си, но се повдига, изтънява,... като смерч, който се скрива в облаците. И... как

да го предам? — обхвана ме такова вълнение! Не е радост и не е скръб... Беше някакво чувство за пълнота, за завършеност. Може да ми се е сторило. Или е внушено отвън? Не знам.

А сега... не, не мога да се начудя... светът е пуст. Съвсем пуст. Както когато слушаш радио и изведнъж всичко се изключва. Небето отново е ясно... Мрежата от мъгла изчезна. Къде ще отиде ТО сега, Карелен? И на онази планета ли пак ще му служите?

Странно, около мен всичко си е както преди. Не знам защо си мислех...

Ян замълча. Около минута се мъчи да намери думите, затвори очи и се опита да се овладее. Не трябваше да се страхува, нито да се паникьосва — нужно бе да изпълни дълга си... Дългът пред Човечеството и пред Карелен.

Отначало бавно, сякаш се събуждаше, той отново проговори:

— Зданията наоколо... долината... планините... всичко е прозрачно, като стъкло... Виждам през тях! Земята се разгражда... Аз съм почти безтегловен. Бяхте прави... — те вече не се нуждаят от играчки.

Остават секунди. Планините излитат на късове сред дима. Прощавайте, Карелен, Рашаверак... Жал ми е за вас. Не разбирам това и все пак видях какво се случи с моето племе. Всичко, което сме достигнали, полетя към звездите. Може би това са искали да кажат всички древни религии. Само че малко са сгрешили, като са мислили, че човечеството означава толкова много. Ние сме само едно от... знаете ли точно колко племена са те? А сега сме вече ДРУГО — това, което вие никога няма да бъдете!

Реката изчезва. Небето все още е същото. Трудно се диша. Странно, луната още свети. Радвам се, че я оставиха, но сега ще ѝ е самотно...

Светлина! Под мен... в недрата на Земята... вдига се през скалите, през всичко... ярко, ярко, ослепява...

На шест хиляди километра след орбитата на Плутон пред внезапно изгасналия екран седеше Карелен. Наблюденията бяха завършени и задачата изпълнена — той се връщаше вкъщи, на планетата, която беше напуснал така отдавна. Гнетеше го тежестта на

столетията и скръбта, която не можеше да се прогони с никакви разсъждения. Той не оплакваше човечеството, а собствения си народ, чийто път към величието бе пресечен завинаги от непреодолими сили.

Карелен си мислеше, че неговите събратя бяха постигнали много, беше им подвластна цялата Вселена, но всички те бяха само скитници, обречени да бродят из еднообразна прашна равнина. Недостижимо далеч бяха планинските висини, завладени от мощ и красота, където сред ледниците се отронваха гърмове и въздухът бе кристално чист и свеж. Когато всичко долу вече тънеше в мрак, там слънцето все още красеше със сиянието си планинските върхове. Те можеха само с изумление да наблюдават това великолепиe, но никога нямаше да достигнат тези висини.

Да, Карелен знаеше, че те ще издържат до края и няма да се поддадат на отчаяние. Щяха да чакат този край, който съдбата им подготвяше. Щяха да служат на Свръхразума, защото нямаха избор, но и в това подчинение нямаше да погубят душата си.

Огромният контролен екран за миг се изпълни с мрачна червена светлина. Карелен съсредоточено и напрегнато започна да разчита смисъла на изменящите се шарки. Корабът напускаше пределите на Слънчевата система — енергията, която захранваше междузвездния му двигател, беше на привършване, но вече бе изпълнила задачата си.

Карелен повдигна ръка и картината пред него отново се промени. В средата на екрана пламтеше самотна ярка звезда — от такова разстояние никой не можеше да предположи, че това слънце има планети и че една от тях е безвъзвратно погубена. Карелен дълго гледа назад през бързо разширяващата се пропаст — множество спомени преминаваха в неговия могъщ и сложен мозък. Той безмълвно преклони глава пред всички, които бе познавал — и пред онези, които му бяха пречили, и пред другите, които му помогнаха да изпълни задачата си.

Никой не смееше да го обезпокои, да прекъсне неговия размисъл. После той се обърна и Слънцето, изчезващата малка точка, остана назад.

Издание:

Артър Кларк. Краят на детството

Издателство „Полюси“, 1993

Библиотечно оформление: Брайко Брайков

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.